

- 67 Septimo pro inquisito adducitur, t. quod si finis in claris pro ipso, attamen etiam si esset in dubio in dicandum pro ipso reo esset. l. fauorabiliores. ff. de reg. iur. c. cum sint. de reg. iur. in 6. & in dubio iudicari dēt, q. pena locum non habeat, arg. l. si preses. cum ibi no. 68 in gl. ff. de penis, t. in dubio q. amplectenda est illa opinio, quæ facit purgationi moræ, R. ip. in d. l. si in fura. colum. 2. in fi. post lmo. in l. si seruo. §. sequitur de ver. ob. ex quibus omnibus censuit Senatus ipsum inquisitum esse absolvendum, attenta professione incontinenti facta.

S P M M A R I V M.

- 1 In delictis occultis proceditur ex coniecturis, seu presumptionibus iudicij, ac alijs leuioribus probationibus.
- 2 Iudæo testi contra Christianum vsurarium deponēti creditur. c. nu. 5.
- 3 Vsurarium quem esse, quomodo & per quos probetur.
- 4 Instrumentum dicitur probatio probata, veritas apparet.
- 5 Iudæorum testimoniū regulariter contra Christianum non admittitur.
- 6 Vsurarius non probatur quis per testes, qui dicant soluisse vsuras, eo quod de eorum commodo deponant.
- 7 Peritius repellitur a testimonio diceudo.
- 8 Testi non deponenti verisimilia non creditur.
- 9 Paria sunt non esse, vel de aliquo non apparere.
- 10 Privilegium Ducale Hebræis concessum, q. eorum libris credatur, quomodo intelligatur.
- 11 Libris rationum, & si ex statuti, aut decreti dispositione credendum sit, admittitur tamen contra eos probatio in contrarium.
- 12 Indicium tollitur ex eo, quod quis fuerit in actis pronuntiatus bonæ vocis, conditionis, & famæ.

DECISIO LXXII.

De eo, qui vsurarius accusatur, quomodo tale crimen committi solet probetur.

Inquiritur etiam prædictus Ioseph Barberij, quod pecunias cuiusdam Iudæo mutuauit sub vsuris, in quo articulo videndum est, an probatū, sit ipsum Iudæo fenerasse. Et videtur prima fronte dicendum, iudicia esse sufficientia saltē ad inquirendum, quod sic probatur;

- 1 t. nam in delictis occultis proceditur ex coniecturis, seu presumptionibus, & indicij, ac alijs leuioribus probationibus, etiam ad condemnandum, Bal. in l. nemo. C. de episc. aud. Alex. consil. 77. volum. 1. Dec. consil. 363. Carer. in sua practica crimina. in prin. nu. 165. colum. 3. Marfil. in sua practica cri. in §. principij. nu. 7. & 8. Ant. de But. consil. 24. col. 2. vers. in talibus aut gestis, & in crimine vsurarum, la. late in l. cum ea quæ. nu. 4. cum sequen. C. de transact. & in instrumentis, siue contractibus, simulatis, Areti. in l. si qui bonis. ff. de acqui. heredit. late la. consil. 141. nu. 4. vol. 4. sed vsura est crimen occultum, cle. vnica. §. ceterum de vsur. Moder. Parif. late de feu. ti. 1. §. 23. nu. 28. circa fi. ergo ex testib. et non integris & in habilibus potest probari, & sic in casu nostro Iudæi deponentes contra inquisitum videntur admittendi, prout in casu vsuræ tenuit Crauet. consil. 73. nume. 7. & sequen. vbi dicit, quod in causa vsuraria testibus singularibus, etiam Iudæis contra Christianum creditur, & vñ decisio Cepollē, de simulatione. contra. 3. etiam. nu. 87. dicentis expresse, t. quod si iudex contra aliquem tãquam vsurarium procederet, poterit id probari per libros & codices alterius partis, & per testes proximos, seu mediatores, & alios, cum quibus cri-

men est commissum, argumen. c. quoniam. de testibus. & nu. 88. in fi. dicit, quod poterit probari per argumen- ta, puta per familiam, ad stipulatur Calder. consil. pen. sub titu. de testib. vbi dicit, quod recipiens ad vsuram est idoneus testis contra dantem, Ange. late in disput. incipiente Astenfis miles. colum. 1. §. & alij citati a Maria. Soc. iun. consil. 99. nu. 18. & seq. vol. 2. Zaf. consil. 11. nu. 15. cum igitur proponatur parte fisci tam ex dictis Ioseph Hebræi, quam Bonæ eius vxoris, cum quib. dē contracta vsura, qui videntur idonei testes in hac causa inquisitionali ex traditis per dominum Cra. d. consil. 73. numer. 30. & 31. quam ex libris eorum, in quibus Hebraice scriptum legitur prædictam pecuniam fuisse acceptam sub usuris, ergo istis concurrentibus videtur probatum dictam vsuram commissam fuisse; propterea ipsum inquisitum esse extraordinarie puniendum.

Incontrarium tamen pro ipsius inquisiti defensione dicitur non constare, fuisse commissam vsuram aliquam, quoniam confessiones, & ex inde condemnationes subsecutæ, de quibus in instrumentis in actis productis, loquuntur expresse, quod summa in instrumentis contenta est ex causa mutui, quibus instrumentis, cum sint publica & iudicialia plena fides est danda. l. cum precibus. C. de probatio. instrumentum t. enim dicitur probatio probata, & veritas apparet, Bal. in l. Imperator. colum. 2. ff. de statu hom. Hippo. in rub. de probatio. num. 3. late Alcia. de præsump. regul. 3. c. 13. quod maxime procedere dicitur, quando instrumenta, ut puta confessiones, & condemnationes coram iudice fiunt, præcipue coram Senatu. c. quoniā contra. de proba.

Non obstant depositiones iugalium Hebræorum, 5 t. quia regulariter eorum testimonium contra Christianum non admittitur. c. Iudæi. & ibi gl. & communiter docto. de testi. vbi Fely. ponit regulam cum fallen- quarum nulla conuenit casui nostro, gl. in l. quoniam. in verbo angustetur, in fi. C. de heret. Afflic. decif. 214.

Nec obstant dicta per dñm Cra. d. consil. 73. quia ibi cum dicto Iudæorum concurrerent quamplurimæ cōiecturæ, de quibus in d. consil. quo casu tenet concurrentibus alijs coniecturis, quod credatur Iudæis, secus si nullæ coniecturæ concurrerent, ut ibi dicit nu. 13. sed in casu nostro nullæ sunt aliæ vrgentes coniecturæ, ergo Iudæorum dictum non probat, & maxime cum de eorum commodo tractetur. l. omnibus. C. de testib. & l. nullus. ff. de testi. & in terminis nostris contra inquisitum de vsura, tenet Bal. in l. dictantibus. col. 2. C. de test. quem refert & sequitur Cra. d. consil. 6. nu. 107. post Alex. & Ancha. per eum allegatos, Felyn. in c. veniens. el. nu. 13. de testib. & in c. personas in fin. eodem titul. Roma. singu. 360. & ibi in additio. vbi reprobat Cra. d. consil. penult. Alexan. consil. 72. num. 10. & consil. 107. nu. 5. vol. 1. ac consil. 100. num. 8. eodem volum. Lau. de Rodul. de vsur. in 12. quæst. Abb. consil. 13. volum. j. Purpur. in l. 2. num. 100. & sequen. ff. si cer. peta. la. consil. 78. nu. 2. & 3. vol. 3. & in l. admonēdi. nu. 256. ff. de iure iuram. præsertim in criminalibus, nisi forsitan ad procedendum, & ita loqui videtur Cepol. loco supra allegato. Accedat quod sunt perituri cum in prædictis instrumentis iurauerint bis contenta in eis esse vera, t. quo casu non valet eorum testimonium, Bald. in l. si ex falsis. C. de transact. Dec. consil. 405. colum. 3. vers. similiter, Cra. d. consil. 6. nu. 14. Item, quod non deponent verisimilia, cum dicant se promississe vsuras ad rationē duodecim pro primo cētenario, & sexdecim pro secundo centenario quolibet anno, & quod vsura non ascendit ad maiorem summam, quam viginti odo scutorum, & tamen si habeatur ratio temporis a die facti mutui vsque ad tempus condemnationem vsura ad prædictā rationem ascenderet & ultra scutos quidraginta, t. quo fit, vt cum non deponent verosimilia non sit eis credendum.

dendum. l. 3. §. fin. & l. ob carmen. §. fin. ff. de testib. Dec. consil. 315. nu. 8. & consil. 196. nu. 8.

- Non obstat quod dicitur de positionem Iudæorum, eorum libris adiuvari, quibus est credendum attento, ut præsupponitur privilegio Ducali. quo disponitur, debere credi libris Iudæorum; quia responderetur non constare in actis de huiusmodi libris, & privilegio ob id fieri in eis non potest fund umentum. l. 1. §. in quere igitur. ff. ad Syllania. l. penult. §. docere ff. ne quis cum
- 9 qui in ius voca. est vi exem. ¶ paria enim sunt non esse, vel esse & non apparere, vulgata. l. duo sunt Titij, & dato quod de libris, & de allegato privilegio constaret, cum hæc sint contra dispositionem juris communis, quo non creditur huiusmodi libris & iam si essent Christianorum in favorem tribuendi. l. si. C. de convenien. fisci debito. lib. 10. & in authen. de iure iuranda morien. præfiro. §. fina. late concludit Ias. in dicta l. admonendi. 10. d. nume. 110. & sequen. ¶ debent stricte intelligi, & restringi ad ea, quæ respiciunt artem, & negociationem ipsorum Hebræorum, ut puta in dan. o pecuniam sub visuris captis pignori. l. 1. §. si scriberent de aliquo de posito. seu mutuo, ita expressè restringit Ias. in repetitio. l. admonendi. nu. 123. ver. tertio diuidenter, Areti. consil. 44. Cra. in tracta. de antiqui. tempo. in prima parte. nu. 267. & ita cantat dictum privilegium, quod alias vidij alioquin facile esset Iudæis multa scribere in dictis
- 11 libris in eorum utilitatem. Præterea ¶ etiam quod dicti libri probarent, artem admittitur probatio in cōtrarium, ut in simili dicit Ias. in d. l. admonendi. nume. 305. & seq. & late in §. sed iste. nu. 93. & quatuor seq. In situ. de actio. Fel. in c. propositi. num. 3. de probatio.
- 12 ¶ Tollitur etiam huiusmodi indicium ex eo, quod in actis pronunciatum fuit inquisitum fuisse, & esse bonæ vocis, conditionis, & famæ, Ale. consil. 89. nu. 13. volum. 3. per tex. in l. non omnes. §. a Barbaris. ff. de remissa. & in c. cum in iuventute. de præsumptionib.

Non obstant doctores tenentes testes singulares. p. bare aliquem esse usurarium, quia ultra quod contraria opinio, creditur receptior loquuntur ubi agitur de probando aliquem esse usurarium in genere, secus si agitur de probando aliquo particulari actu usurario, ut late per Felyn. in cap. licet ex quadam. nume. 2. colum. penult. de testibus. quibus stantibus, al. soluit Senatus eundem inquisitum, anno 1556. qui postea propter eius innocentiam & animi doctos constitutus fuit procurator fisci generalis, & inde Capitaneus iustitiæ Serenissimo Duce.

S Y M M A R I U M.

- 1 Dispositio legis finalis. §. si. ff. de leg. 2. aq. ut locum habeat, requiratur utriusque ignorantia & emptoris & grauati, vel alicuius tantum.
- 2 Copulativa natura est, ut utrumque fieri requiratur.
- 3 Resitutione pendente grauatus restituere dicitur dominus rei restitutioni subiecta.
- 4 Alienatio rei fideicommissi subiecta valet intercedente ignorantia contrahentium, si fideicommissum sit vniuersale, secus si particulare.
- 5 Ignorantia semper in dubio præsumatur in acquirente.
- 6 Hæres quomodo præsumatur ignorare fideicommissum, & contenta in testamento.
- 7 Scientiam alienantis deducere debet, qui præterit rem fideicommissi subiectam male fuisse alienatam.

DECISIO LXXIIL

An text. in l. fin. §. fin. ff. de legat. 2. requiratur ignorantiam hæredis grauati & venditoris, necnon & emptoris, an vero alterius tantum.

Ropositum in Senatu fuit, tan vt locum habeat dispositio. l. final. §. fina. ff. de legat. secundo requiratur ignorantia hæredis grauati, & emptoris vel alterius tantum; & censuit Senatus utriusque ignorantiam requiri, cum id expresse probari dicatur ex text.

- d. §. si. ver. responso, propter iustam ignorantiam rā hæredis, quam emptoris, heredem mulieris, vt fundus apud emptorem remaneat fideicommissi. rō pretium dare debere; ergo arguendo a contrario sensu, quod arguendum genus in iure fortissimum est, vulgata. l. i. §. huius rei. ff. de offici. eius cui mand. est iurisd. & a natura dictionis copulatiuæ, quæ requirit utrumque fieri. l. si is qui ducenta. §. vtrum. vbi gl. ff. de reb. dub. quod argumentum est etiam validum. clem. exiui. §. cum autem natura. de verbo. signifi. si iusta ignorantia hæredis grauati, & emptoris non interueniat fundus apud emptorem remanere non debet, & hanc opinionem tenet ibi Bart. post gl. in l. quidam. §. si quis filium in principio. gloss. magnæ. ff. ad Trebel. & Bald. ibi, & in authen. res quæ. in prin. C. commu. de lega. addens quod iusta ignorantia debet originem habere a factō defuncti, puta quia prohibuit testator testamentum, seu codicillos, in quibus erat descriptum fideicommissum, aperiiri, nisi post mortem hæredis grauati, cuius dictum dicit communiter reprobatur. Alex. in l. Marcellus. §. res quæ. col. 2. ff. ad Trebel. & consil. 3. nu. 2. volum. 3. refert & sequitur Opizo. in repetitio. §. diui. l. filiusfamil. colum. 14. versu. nec obstat. ff. de lega. 1. vbi dicit communiter docto tenere, quod text. in d. §. final. locum habeat vndeque procedat ignorantia. hanc opinionem sequitur ibi expresse Paul. de Cast. subdens requiri rem legatam subiacere restitutioni sub conditione, ¶ & sic quod pendente conditione grauatus restituere remaneat dominus, alias non tenet et alienatio, quia non transfertur dominium, & in consil. 247. col. 6. volum. 1. quod tamen pro nunc pro constanti non tenet; hanc etiam opinionem tenet Imola ibi, arguendo a contrario sensu, subdens tamen, dictum §. locum habere,
- 4 ¶ quādo fideicommissum esset vniuersale, alias si esset particulare non tenet alienatio, quem sequitur Ale. in d. l. Marcellus. §. res quæ. col. 1. in fin. ff. ad Trebellia. reprobata suprapscripta opinione Paul. de Castro. non distinguens inter fideicommissum vniuersale, & particulare, & Alexan. consil. 3. nume. 1. & duobus sequentibus volum. 3. & consil. 184. colum. fina. volum. 2. Soci. consil. 49. nume. 11. & sequenti, & consil. 75. nu. 16. vol. 1. Beltrand. conf. 66. & 67. vol. 1. Ias. in l. si. §. sed quia, in quarto not. C. commu. de lega. qui aliquid tangit circa ea, quæ adducuntur per Bal. Pau. de Castro & Imol. in d. §. fin. & licet Ias. ibi in fine dicti notabilis videatur præsupponere, q. ignorantia alterius sufficiat, in illis verbis, si autem fieret per ignorantē vel ignorantem. Attamen recte intendo tenet, q. requiratur ignorantia utriusque; præcipue alienantis, & clarius idem firmat in d. auth. res quæ. col. 2. ver. limitatur notabiliter. C. et. Neuz. conf. 32. num. 10. post plures per eum citatos
- 5 ¶ quæ quidem ignorantia in dubio semper præsumitur in acquirente, ex regula. verius. ff. de probationib. per quam ita dicit Ias. in d. §. sed quia in quarto notabili, Soci. d. consil. 49. col. pen. Alexan. d. consil. 3. col. 2. versu. item præsuppono, Beltrandus d. consil. 23. nume. 67.
- 6 ¶ In alienante vero distinguere, aut successurus erat ab intestato, & præsumitur ignorantia, aut non erat successurus ab intestato, & iterum distinguere, aut est hæres immediatus, & præsumitur scientia, ita concludit late Ripa post Barto. in l. qui Romæ. §. duo fratres nu. 50. & sequen. ff. de verbo. obligat. Aut est hæres mediante persona alterius, & præsumitur ignorantia. l. qui in alterius. ff. de reg. iur. Alexan. consil. 284. col. fi. vol. 2. Soci. d. consil.

d. conf. 49 num. xi. Beltrand. d. conf. 23. nu. 68. & seq. stante igitur presumptione ignorantie dat cautelam Ang. in l. Marcellus in §. res quæ colum. 2. vers. ultimo sic cautus. ff. ad Trebellia. † quod aduocatus debet esse cautus, vt deducat scientiam alienantis, & cum sequuntur communiter doctores Deci. confil. 155 in fine immo fortius dicunt Alex. in d. conf. 184. & las. in locis supra allegatis, quod Angel. in d. l. Marcellus §. res quæ, vult, quod deducatur scientia alienantis, & emptoris, alias succumbat, sed Angel. in codice meo solum dicit de scientia alienantis, & hoc puro sufficere, quia si dicimus requirere ignorantiam vtriusque ad hoc, vt alienatio teneat, satis erit deducere de scientia alterius, cum ea probata, verum sit dicere vtrumque non ignorasse hanc opinionem sequitur est d. Rol. à valle. conf. 81. vol. 2. & ita iudicauit Senatus in causa Blanchiardi & Bartolomei Nicensium. Limita tamen dispositionem prædicti §. fin. non habere locum, quando vltra fideicommissum esset expressa prohibitio testatoris, quia eo casu ignorans ignoranti alienare non posset, ita sentit Gratus post plures quos citat responsio. 91. nume. 13. & 14. volum. primo.

S V M M A R I V M.

- 1 Iudicium particulare flet, et in eo superferretur donec iudicium vniuersale petitionis hereditatis finem susceperit.
- 2 Petitiō hereditatis estimabilis est, & magna auctoritatis, ac iudicii particularibus preferenda.
- 3 Reiteratio, & refutatio eiusdem causæ in iudicio admitti non debet.
- 4 Petitiō hereditatis datur aduersus possidentem vnam rem licet minimam, & quomodo concludendum in libello.
- 5 Libellus qualiter concipiendus in petitione hereditatis remissive.
- 6 Hæres agens petitione hereditatis, an necessario petere debeat declarari se heredem, & res hereditarias ad se pertinere, & late num. 12.
- 7 Dispositio omnis præsupponit substantiam, & qualitatem actus de quo loquimur.
- 8 Petitiō hereditatis agens restringendo se ad vnam speciem videtur restrictisse virtutem actionis vniuersalis.
- 9 Index animi sui votum detegere non debet.
- 10 Iudicium vnam vniuersale per aliud non impeditur & nu. 13.
- 11 Actio intentata quæ sit in libello ex medio concludendi cognoscitur.
- 12 Par est virtus taciti, & expressi, quæ regula locum etiam habet in libellis.
- 13 Libellus in petitione hereditatis, quo quis petit reum condemnari ad restitutionem rerum hereditariarum, videtur etiam continere in necessarium antecedens, quod agens declaratur hæres & num. 18. cum seq.
- 14 Petitiō hereditatis si agatur inter aliquos de hereditate pro certis rebus sine in genere, siue in specie vnum iudicium propter aliud non flet.
- 15 Succumbens in exceptione petest illud idem intentare in alio iudicio.
- 16 Petitiō hereditatis ita demum contra debitores hereditatis datur, si se heredes contendunt.
- 17 Petitiō hereditatis apta est, comprehendere argumentum, & diminutionem eiusdemque semper est virtutis, & auctoritatis.
- 19 Principaliter quod agitur inspicendum est.
- 20 Lite contestata quod accidit, in iudicio venisse non dicitur.

DECISIO. LXXIII.

De iudicio vniuersali petitionis hereditatis, & de iudicio particulari flet, donec hactenus fuerit questio super petitione hereditatis.

Ater prætendens hereditatem eius auiæ maternæ ex illius testamento sibi infelicium pertinere, ea adita possessorique omnibus bonis hereditariis, contrariisque secundis nuptiis aduersus eius filios rāquam auiæ hæres, egit, petens eos vti patris hæredes ad solutionem florenorum mille penes eos existentium ex alienatione bonorum hereditariorum a patre facta, cōdemnari, lata fuit sententia ab ordinario, qui pronunciauit matrem in prece egisse, mater Senatū appellauit pendente appellatione coram Senatu, filij coram ordinario prædicto intarunt iudicium vniuersale petitionis hereditatis distē auiæ maternæ aduersus eandem matrem, sum pro fundamento, quod ex forma testamenti proauis vna cum matre fuissent instituti hæredes; & matre appellationē prosequente, petierunt filij prædictam appellationis causam differri, ne præiudicium fieret iudicio vniuersali petitionis hereditatis per eos intentato.

Questum fuit, an superferendum sit in causa appellationis, donec iudicium petitionis hereditatis coram ordinario interitum, fuerit terminatum. Et videtur dici posse † esse differendam causam appellationis, donec iudicium vniuersale petitionis hereditatis fuerit finitum l. si quis libertatem, & ibi Bar. nu. 12. Bal. & Ange. col. 1. allegantes plura iura concordantia, & in §. quod eiusdem l. colum. pen. Pau. de Cast. num. 4. §. & 12. ff. de petitiō. heredi. & in l. non distinguemus. §. si is. ff. de recep. arbi. vbi quando inter possessorem hereditatis, & petitem mouetur aliqua questio particularis, vel specialis debet in eis superferri, donec iudicium vniuersale petitionis hereditatis finem acceperit, concordat tex. in l. si bonæ fidei arguendo a contrario sensu. ff. de petitiō. heredi. vbi iudicia particularia non differuntur propter petitionem hereditatis, quādo actiones sunt tempore peritura; ergo vbi non sunt tempore periturae debent differri, † & ratio quare filere debet iudicia particularia, est propter maiorem auctoritatem, quam habet petitiō hereditatis, cum sit estimabilis l. si. in princip. C. de petitiō. heredi. Angel. in d. l. si quis libertatem. colum. 1. late las. in §. præiudiciales. nume. 4. §. & pluribus sequen. Institu. de actiō. quæ maiori tate stante, sequitur regula l. per minorem. ff. de iudi. per minorem causam maiori cognitioni præiudicium fieri non debere; aliam quoque rationem ponit Angel. in d. §. quod tunc. colum. penult. ratio est in promptu, † vt scilicet euiteretur refutatio, seu reiteratio eiusdem causæ in iudicio vniuersali petitionis hereditatis, cum hæc causa appellationis non sit separata, seu exempta ab illa vniuersali petitione hereditatis, quia pecunia a matre petita tanquam hereditaria petitur, quo fit, vt huiusmodi reiteratio non debeat admitti. l. 1. ff. famil. hercisc. sed in casu nostro dicitur intentatum iudicium particulare, quia petitum fuit dictos aduersantes condemnari ad solutionem dictorum florenorum centum, & ad restitutionem mobilium; ergo differri debet, donec fuerit cognitum super petitione hereditatis intentata.

Nec obstat quod dicitur, esse etiam in hoc iudicio intentatam petitionem hereditatis, † quæ potest dari aduersus possidentem vnam rem licet minimam. l. licet. ff. de peti. heredi. quia hoc est verum, dummodo conclusio libelli conueniat petitioni hereditatis, in quod debet actor concludere, petendo se declarari heredem in solidum, vel pro parte, prout erit hæres, & ex officio iudicis aduersarium cogi ad restitutionem rei hereditariæ, Barto. in l. 2. in fin. & in d. l. licet minimam. de pet. heredi. Bai. in l. 2. in fin. C. eo. tit. Albe. in l. 2. nu. 1. ff. si pars heredi. pet. vbi dicit, † quod petitiō debet esse vniuersalis, licet exequutio fiat tantum in re particulari pos-

L 3 sessa,

Senatus Pedemont.

seffa. Ang. in l. 4. ff. de petito. hæredita. & in consi. 161. nu. 1. Atb. in c. 2. nu. 23. de libel. oblatio & i. Soci. col. 55. vers. qualiter sit concipiendus libellus. Curt. sen. in repetitio. l. edita. num. 35. & 36. & alij cumulari per las. in §. actionum. num. 237. Insim. de actio.

Nec obstat, quod idem las. dicit loco proxime allegato, libellum posse procedere in petitione hæreditatis, quamvis in conclusione non petierit declarari se hæredem, vel res hæreditarias ad se pertinere; quia petendo restitutionem rerum hæreditariorum ex eo, quia sit hæres tacite videtur in necessariis antecedens petere declarari se hæredem ex doctrina Bart. in l. ex diuerso. §. 1. in principio. ff. de rei vendic. quasi ponderetur verba Bartoli, non ita simpliciter loquuntur prout allegatur, præsupponit enim Bartolus, quod conclusio libelli sonaret hoc modo, peto talem condemnari ad restitutionem rei petitione hæreditatis, quia tum hæres nam tunc dicitur totolus, videtur petere, quod pronunciet prius iudex me esse hæredem, & ratio, modo iudicio est evidens, quia cum peto eum condemnari ad restitutionem alicuius rei petitione hæreditatis, ex eo quod propono petitionem hæreditatis, videtur proponere requiritur omnia ad esse petitionis hæreditatis, & sic petere declarari me esse hæredem, ¶ quia omnis dispositio præsupponit substantiam, & qualitatem actus, de quo fit mentio l. diuus. & ibi Barto. ff. de milita. testam. & in l. 1. §. item illud. per illum text. ff. ad Syllania. & in authent. quod semel. nume. 24. C. de probationi. vbi qui deducit præscriptionem censetur deducere titulum & possessionem, quæ necessario requiritur ad esse præscriptionis; sed in casu proposito, conclusio libelli non fuit, secundum doctrinam Bartoli; ergo in eo locum habere non potest.

Responderi etiam potest, quod licet dici possit intentata petitiõ hæreditatis; attamen quia agentes se restringunt ad res particulares, idem iudicandum est de ea, sicut de iudiciis singularibus, Barto. in l. edita. colum. 1. vers. contra hoc oppono. C. de eden per tex. in l. non potest ff. de iudic. & ibi Alex. las. & Io. de Vicomerca. l. 1. nume. 87. Curt. sen. num. 37. late Abb. in c. 2. col. 10. in fin. de libel. obla. vbi dicit, ¶ quod si agens petitione hæreditatis se se restringat ad vnam rem, videtur restringisse virtutem actiõis vniuersalis, & sequitur ibi Felin. colum. 6. vers. cum hoc virtutem imita, Soc. colum. 73. vers. octa. off. lit. Acreas de Falco in additio. Abb. in eod. c. 2. num. 21. & d. iudicia particularia filere debent pendente iudicio vniuersali, quibus supra adductis; ergo idem in hoc iudicio ad certas res intentato. Item dici potest, deberi si petens dicit ratione ab iuriditate & perplexitate cuitate, ne cõtingeret profecti diuersas sententias super eadem re, quod ablitari m. esset, Bal. in l. cum Papinianus. col. 1. vers. dixi tertio. C. de senten. & interlocu. om. iudi. Fabi de Eugubio in repetitio. §. nihil. commune. num. 5. ff. de acquir. possessio.

Accedat, quod si Senatus in huiusmodi causa appellationis pronunciaret, ¶ tegeret animum suum antequam esset cognitum super iudicio vniuersali intentato, quod facere non debet l. obseruandum. ff. de offic. praesid. l. vbi. C. ad leg. Corne. de falsis, Bart. in d. l. si quis libertatem. nume. 3. & si contringeret appellare a sententia proferenda per ordinariu in vniuersa iudicio, posset recurari Senatus eo quod animum suum iam detexisset.

In contrariu vero, quod huiusmodi iudicium non sit differendum, facit doctrina Barto. in d. l. si quis libertatem. colum. 1. in fine. vers. cum. quæro vtrum iudicium vniuersale, & c. vbi col. 1. dicit, ¶ vnum iudicium vniuersale non impedit re aliud l. penulti. ff. de petito. hæred. sed in casu nostro est intentatum iudicium vniuersale petitionis hæreditatis; ergo huiusmodi iudicium differri non debet propter aliud coram ordinario intentatum,

¶ minor propositio probatur, ¶ quia ex medio conclu-

dendi & conclusione cognoscitur, quæ actio fuerit intentata in libello, Barto. in l. Gallus. §. quidam re. & in fine, & ibi Alex. colum. 1. ff. de lib. & posthum. las. late in §. omnium nume. 128. & 129. & seq. Instir. de actio. Sed medium concludendi in casu nostro est, quod sit hæres, quod conuenit petitioni hæreditatis, secundum Ba. d. in l. 2. in fine. C. de petitiõ. hæredita. & communiter doctores in locis supra allegatis. ergo intentata videtur petitiõ hæreditatis.

Nec obstat quod in conclusione non fuerit petiturum declarari se hæredem, sed solum partem condemnari restituere, ¶ quia ex quo petiit partem condemnari ad restitutionem rerum hæreditariorum ex eo, quod agens sit hæres, videtur in necessariis antecedens petisse se declarari hæredem, & admittitur huiusmodi libellus in petitione hæreditatis, ita tenet Bartol. in d. l. ex diuerso. §. primo in principio ff. de rei vendic. quem refert, & sequitur Abbas in d. c. 2. nume. 23. & ibi Felin. colum. 7. in fine de libelli oblatio. Are. in §. actionum. colum. penul. & ibi las. nume. 214. Insitu. de actio. Purpura. in l. edita. numer. 74. secundum impressionem Taurinensem. C. de eden. concludentes valere libellum si volens agere petitione hæreditatis petat eum condemnari ad restitutionem certæ reiper eum possessæ, cum ipsæ agens sit hæres, quia tunc in necessariis antecedens videtur petere pronunciarum se esse hæredem, seu hæreditatem ad se pertinere, hoc etiam sentit Bald. in l. 4. ff. de petitiõ. hæredita. si ego petiit saltem tacite se declarari hæredem, quod idem est, ac si expresse hoc petiisset per reg. l. cum

quid. ff. si cert. peta. ¶ quæ etiam procedit in libellis, vt concludit Abbas in c. si clericus laicum, colum. 6. vers. cum. sed contra hunc, de foro competent. gloss. penult. in c. constitutus de religio. domi. Purpura. in d. l. cum quid. nume. 88. sequitur, quod intentata dicitur petitiõ hæreditatis, & sic iudicium vniuersale, quod vt prædictum est, non debet differri propter aliud iudicium vniuersale, & comprobatur ex l. si inter me & te. ff. de excep. rei iud. vbi si duo possident res hæreditarias nihil verat quominus alter aduersus alterum & contra agat petitione hæreditatis respectu diuersarum rerum, & iudicium ab altero intentatum non differtur propter aliud, & ibi Angel. in lectura Perusina, qui videtur decidere casum nostrum, cõcludens quod

si agatur inter aliquos de hæreditate petitiõ hæreditatis pro certo rebus siue in genere siue in specie, vnum iudicium propter aliud non fit, Felin. in c. in presentia nume. 7. de probatio; Imo attenuari forsitan posset, quod conueni postea non potuerint agere petitione hæreditatis, et huiusmodi actio concludatur in exceptione vniuersali petitionis hæreditatis per eos proposita, per ea quæ scribit Felin. in d. c. in presentia. nume. 7. de probatio. post Bald. & alios per eum allegatos, quod tamen in casu nostro non affirmo ex his, quæ dicit Ang. in d. l. si inter me & te. vers. secundo obstat, & Bar. in d. l. fundum in principio. ff. de exceptio.

¶ vbi succumbens in exceptione potest illud idem intentare in alio iudicio.

Non obstant in contrarium adducta, & primo text. & ibi Barto. in l. si quis libertatem. ff. de petitiõ. hæredita. cum aliis concordantibus supra allegatis; quia loquuntur in iudiciis seu actionibus particularibus ad vnam rem competentibus, vt puta in legato libertatis. d. l. si quis libertatem, & l. non distinguemus. §. si his. ff. de recep. arbitris, nam compromissum, quod differtur non erat super hæreditate, sed super re particulari, vt dicit ibi glossa in verbo compromissum; & hoc suadeat cõtra factum compromissum cum defuncto de cuius hæreditate erat controuersia inter petitionem & possesorem, & possessor agebat contra debitores hæreditarios, vel occupatores rerum hæreditariarum

iudicio particulari non petitione hæreditatis; ¶ quia illa non

ita non datur nisi contra debitores contententes se heredes. si debitor, & ibi Bar. ff. de petito. hered. Alber. in l. eam §. si quis, cod. tit. la. in §. actionum nu. 228. Institutio de actio. & est perpetua non temporalis. Instit. de perpetu. & tempora. actio. in principio, & ibi glo. in verbo senatus consultum, & in petitione hereditatis non fit ista distinctio.

Non obstat regula. l. per minorem. ff. de iudic. & l. rei minoris. ff. de except. quia debent intelligi respectu iudiciorum particularium, in quibus potest considerari maioritas & minoritas; quia siue deur contra possidentem totam hereditatem, siue vnam rem hereditariam tantum semper est eiusdem autoritatis & potestatis. Nam utroque casu dicitur centumviralis, & apta comprehendere augmentum & diminutionem. l. 4. & l. licet minima. ff. de petito. heredita. Bar. in d. l. si inter me & te. ff. de re iud. Non obstat ratio refractionis seu reiterationis de qua per Angel. in d. l. si quis libertatem §. quoties eolum. penult. ff. de petito. heredita. quia Angelo loquitur de iudicio singulari, quod reiteratur in iudicio vniuersali, idcirco differtur, secus vero est in iudiciis vniuersalibus, in quibus ex sui natura admittitur reiteratio; quia uterque contendit se declarari heredem in solidum, vel pro parte, prout contingit, ut supra probatum est.

Non obstant responsiones datæ ad doctri. Bart. in l. ex diuerso. §. fina. ff. de rei ven. quia prima responsio est contra communem intellectum. Nam si agens expresse proposuisset petitionem hereditatis, res fuisset sine dubio; sed Bartolus dicit, & ita communiter intelligitur, quod agens ex sola causa, quia erat hæres, petebat conuentum condemnari ad restitutionem, quo fit, ut videatur tacite petere se declarari heredem, & sic loquitur Bartolus de tacita petitione hereditatis resultantem ex medio concludendi, quia hæres.

Non obstat secunda responsio, & sic doctrina Bart. in l. edita. quia recte intellectum est, & non ita simpliciter recipienda, prout ita proponitur, alioquin esset contrarius his, quæ dixit in d. l. ex diuerso. §. i. secundum communem intellectum, ubi constanter tenet, quod sustinetur libellus in petitione hereditatis, si peto aliquem condemnari ad restitutionem alicuius rei certæ; quia dicam me heredem, cum tacite videar petiisse me declarari esse heredem, quo casu dico: egisse vniuersaliter, licet particulariter petam rem restitui, quod cōprobat ex l. 4. vbi Bal. & Pau. de Cast. ff. de petito. heredita. cōcludunt, quod licet petito sit vniuersalis, ut quia quis petat hereditatem, id est declarari se heredem; tamen non petebat aduersarium cōdemnari, nisi ad rem quam possidebat, & nihilominus text. vult, quod iudicium sit vniuersale aptum recipere augmentum, seu diminutionem, & ad hoc facit, quod dicit Bal. in l. 2. in in fi. C. de petito. heredita. quod valet libellus, & concludit in iudicio vniuersali petitione hereditatis, si actor petat declarari se heredem, & reum condemnari ad restitutionem rei, quam possidet, & ratio est, quia attenditur id, quod principaliter agitur. l. si quis nec causam. ff. si cert. petat. sed in petitione hereditatis semper principaliter agitur, ut quis hæres declaratur, ut supra demonstratum fuit, ergo attendi debet hoc, ita ponderat Purpura in d. l. edita. nu. 75. secundum impressionem Taurinensem. Igitur, ut euitetur ista contrarietas, intellige Bartolum, prout declarat Come in d. l. edita. nu. 9. & tribus sequen. post Fulgo. post Fulgo. ibi. Ant. de Bu. & Imo. in c. conquerente. de offi. ordin. vel, ut per Cur. seniores ibi. num. 37. & 38. vbi concordat has opiniones, & per Cur. iun. nu. 71. & pluribus seq.

Nec est bonum argumentum, quod fit de lege non potest videri. ff. de iud. quia ibi illud quod accedit post litem contestatam non venit in iudicium, quia temporale litem contestatæ non debeatur; unde non potest fingi in iudicium venisse, cum adhuc non esset in esse; se-

cus in petitione hereditatis. quia res, quæ accedit post litem contestatam veniebat in petitione hereditatis, ita dicit glo. in d. l. non potest videri. Pau. de Cast. in d. l. 4. versi. nec obstat. ff. de petito. heredita. sequitur Purp. in d. l. edita. nu. 66. versi. octauo fallit. C. de eden.

Verum quia adhuc militat duo argumenta & fundamenta vitiosa; videlicet, ne Senatus deregat animum suum, & ne contingat a diuersis iudicibus diuersas proferri sententias, quod esse absurdum, visum fuit Senatui magistratam viam amplecti, & agenti, coram ordinario præsituere tempus, intra quod curet sententiam a ordinario proferri, quo elapso, & per negligentiam ipsius agentis sententia non prolata, mandabitur procedi in causa appellationis, & ita censuit in causa lugaliū de Ranfo contra Vaudanos Auguftenfes.

S V M M A R I V M.

- 1 Mater naturalis an excludat adoptantem, vel cum ea simul admittatur.
- 2 Adoptiuus filij simul cum legitimis & naturalibus admittuntur ad successionem.
- 3 Pater adoptiuus excluditur à matre naturali, si desinat esse pater peti per emancipationem.
- 4 Solemnitas eadem requiritur in dissolutione contrahens, quæ in confessione.
- 5 Filius ab homine induci non potest.
- 6 Renunciat o e iacturata non tribuitur ad futuram successionem, nec ad inegata. nu. eodem.
- 7 Duo viscera, vel due rationes, quando ex una parte concurrunt semper prævalent, in qua una tantum ratio militat.
- 8 Iuramentum operatur, quod dispositio valeat omni meliori modo, quo valere potest, & supplet defectum solemnitatis.
- 9 Testator disponere directo non potest, quod tutor non teneatur reddere rationem, secus per indirectum legando tutori omne id, in quo ex causa redditionis rationis cōdemnabitur.
- 9 Successio futura renunciaripotest cum iuramento, secundum magis communem opinionem.

DECISIO LXXV.

De matre naturali, & adoptiua contententibus super successione filij de mortui.

Omina Lucia de aduocatis ex indulgentia Principis iuxta. §. fecimine. Instit. de adoptio. arrogauit Dominum loā. Baptistā Cafariam Taurinensem sui iuris, & maiorem 30. anno. qui premortuus est relicti matre & fratre legitimis, & naturalibus, ac ipsa matre arrogante;

- contententibus ipsis matribus de filij hereditate: quæ situm fuit, an mater naturalis excludat arrogantem, an vero simul admittantur. Et videtur dicendum, coniunctim eas admitti debere, quia correlatiuorum eadem debet esse dispositio. l. si quis seruo, & ibi nota. per gl. & doc. C. de fur. l. si. C. de indic. vidui. tol. & sed in filiis adoptiuis dispositum est, quod succedant simul cum legitimis, & naturalibus. l. si te, & ibi gl. C. de suis & legit. gl. si. in auth. in successione. C. e. tit. & ibi Bar. & Sali. gl. in §. in verbo potestatis, in auth. de hered. ab intestat. Angel. in §. sed hodie, ver. in gl. in verbo tributa. Instit. de adopti. Ergo idem in parentibus adoptiuis esse debet, ut succedat cum legitimis & naturalibus, & videtur facere text. in l. pen. §. fin. C. de adopt. nō dicit, inter parentes nullū esse inductum discrimen & hanc opinionem ex superscripto argumento sequitur est Aret. licet confuse &

Senatus Pedemont.

obscure loquatur in §. mortuo, insit. de acquisitio. per
arrog. ubi expressè dicit, quod pater naturalis habebit
dimidiam, pater vero adoptivus aliam dimidiam, &
videret sequi Io. Fabri ibi, & si obscurius loquatur **M**
theſil. in suo tracta. de succes. ab intestato in tertio me-
bro secundum articuli princip. num. 7. & ibi Ludo. in addi-
rio. vers. & hæc opinio comprobatur ex l. 2. §. sed neque
auius, vers. verius enim est. ff. ad Tertulii. argumento
3 a contrario sensu, ¶ ubi pater adoptivus excluditur a
matre naturali si desinat esse pater, puta per emancipa-
tionē filij arrogati, ergo si nō desinat esse pater non ex-
cluditur a matre naturali, facit gl. & Bartol. in l. patrem
adoptivum. ff. ad Tertulii. & hoc sine difficultate pro-
cedere deberet in bonis posteritis ab ipsa arrogante
secundum gloss. in d. §. mortuo, in verbo non possunt.

Nec videtur ob stare instrumentum liberationis; de quo in actis; quia non fuit facta: auctoritate Principis, prout requirebatur. l. i. ad optio, & ibi gloss. C. de adoptio. & l. 3. C. de emancip. liber. facit regula in authentic. e contra. C. de repud. ¶ quod eadem solemnitas requiritur in dissolutione contractus, quæ in confessione. nec nocet, quod partes voluerunt omnia haberi, ac si arrogatio nunquam facta fuisset; quia istud esset per fictionem, ¶ quæ ab homine induci non potest. l. si forte. ff. de castren. pecul. Bar. in l. si quis pro emptore, nu. 24. ff. de vsti. cap. Are. consi. 127. col. 2. ver. sed quando. Ias. post Alex. in l. si quis in fundi nu. 52. ff. de leg. 1.

Nec obstat renunciatio de qua in dicto instrumen-
to: quia non trahitur ad futuram successionem. l. j. & fi.
C. de pact. præ erit de qua nulla est consideratio, vide
licet, quod arrogas ordine naturæ turbato succederet
arrogato, etiam si esset iurata, ut late concludit Paris.
conf. 95. vol. 3.

In contrarium vero, quod mater legitima & naturalis debeat excludere mulierem arrogantem videtur facere textus in l. 2. §. impuberem, verū, quare & si pubes (Sic enim legitur in codice meo). ff. ad senatus consultum Tertullian. vt si pubes fuerit arrogatus mater ad bonum eius admittitur exclusio arrogantis tacita stipulatione, vt per gl. vbi in verbo admiſſi, quod confirmatur ex eo, quod scribitur in l. 2. §. obijt, verum autem naturalis, ff. ad Senat. Tert. vbi expressè dicitur matrem excludere patrem adoptium si adoptatus non sit amplius in patria potestate, ergo debet excludi a matre legitima & naturali, & ad stipulatur. text. in d. l. patrem adoptium ff. ad Tertul. vbi pater adoptius non nocet matri naturali, & hanc opinionem in bonis aduentitijs tenuit gl. in d. §. mortuo, per illum rex. In fitu. de acqui. per arrog. 10. Fabri in C. cũ autem ceteri finem, fitu de adoptio. Nicola. de Vbal. in suo tract. de success. ab intesta. in secunda part. nu. 26. pro qua multum virget regula, de qua in authent. de heredit. quæ ab intest. deferunt. §. si figur defunctus, in verbo, natus, & in l. cum in adoptiis §. si vero pater naturalis. C. de adoptio. Paul. de Castre. consil. 83. in antiquioribus, ↑ quod quando pro vna parte concurrunt diuincula vel due rationes, pro altera vero vna tantum sen; per ea preuuler pro qua stant due rationes, sed in matre legitima & naturali militant duæ rationes, ergo debet præferri matri adoptiue, in qua adoptio: nis iura tantum locum habent.

Accedat quia dicitur recessum a dicta arrogatione
ex instrumento dissolutionis, & liberationis, de quo in
actis. Nec obstat, quod non interuenit authoritas re-
7 quisita in dissolutione prædicta, tquia iuramentum re-
gulariter operatur, quod dispositio valeat omni melio-
rimodo, quo valere potest, l. cum pater §. filius. ma-
trem. ff. de legat. 2. Bartol. in l. cum quis §. codicillis nu.
me. 8. ff. de lega. 3. Alex. conf. 37. nu. 22. & conf. 158. nu.
6. & 11. vol. 2. & supplet defectum solemnitatis Bart. in
l. si quis pro eo. col. pen. ver. s. prohibetur ff. de fidei-
com.

Arer. conf. 24. colum. 2. in prin. Baue. in tract de iura
men. effectu. 30.

Non etiam aduersus tur, q̄ homo non possit inducere fictionem, nec facere quod leges habeant locum. l. ne mo. ff. de leg. i. quia & si pramilla non possit, attramen per se suum consensum sibi pradiicare quoad effectum, ira respondet Alex. d. consil. i. § 8. nu. 10. vol. 2. faciunt scripta per Rip. in d. l. i. mo. nu. 40. & seq. ubi pos-
8 laf. Dec. Cur. & Thom. Ferra per eum citatos d. cit. & q̄ licet testator non possit disponere, quod tutor non teneatur reddere rationem. l. si quis rationes. ff. de libera- lega. potest tamen per indirectum legando tutori om- ne id & quicquid, in quo ex causa redditionis rationis condemnabitur.

Non etiam videtur obflare, q̄ futura successioni nō possit restituari etiam cum iuramēto, quia in contrarium est veritas & communis opinio, de qua late Paris. in confi. 93. nu. 5. & confi. 94. nu. 12. & seq. vol. 3. latissime Dida. in repet. c. quamvis. de pact. in sexto. & hanc opinionem sequutus Senatus in fauorem matris naturalis indicauit.

SUMMARY.

- 1 *Admissus ad coductionem e- m consensu locantis dicitur equo
principalis, ac ripe admittens.*
- 2 *Verbis contractus standum est.*
- 3 *Incontnenti facta in actu esse censentur.*
- 4 *Societas regulariter mo te soluitur, & ad haeredes non trāsīt,
licet contentum sit. & nu. 7.*
- 4 *Lucrum & damnum ex re effecta communi, per societatem,
etiam si post non in focu proveniat, dicitur esse cum heredi-
bus commune.*
- 5 *Initium in contractu conductionis spectandum esse.*
- 6 *Societas respectu vnus negotiationis, vel vnus rei tantum
coiri potest.*
- 8 *Societas in contractu persone induriz clesia esse videtur.*
- 9 *Consensus vlt- a mentem contrahentium operari non debet.*
- 10 *Locatio & societas mortuo vno ex socijs dissoluitur.*
- 11 *Verba contractum sic interpretari debent, vt repugnantiā
in se non continēat.*
- 12 *Verba enunziatiua instrumenti cetera propria aliud, vel vbi
de vnicuique principaliter disputatur, non probant.*
- 13 *Societas vnicuique ad haec res transire potest.*

DECISIO LXXVI.

Admissus cum consensu locantis ad contractum locatio nis
sive conductio nis. cum principali conductore, si deinde decedat
an illud ius transferatur ad eius hæredes, ita vt perferuare in
conductio ne possint, an vero tanquam contractus societatis sit,
non extendatur ad ipsos hæredes.

Recuerendissimus Episcopus Vercellensis locauit nobili D. Baptista della Vulpe castrum cum pradijs Prarolij pacto adiecto, quod non possit sublocare, nec aliquem in focium assumere, sine expressso consensu ipsius R. Episcopi, item addatur aliud capitulum, quod cum in eo consistat neruus questionis nostre, licet lingua materna fit descriptum putauit utile esse eius verba, prout iacet inferere. videlicet, Che Dominico Casa detto Biella, M. Francesco Battiano, Nicola Villotti de Vercel, i compagni nominati dal detto M. Battista, del consenso idetto M. sig. in essa affittaria, sapendo non esser obligati, sed &c. spontaneamente &c. & come per principij, & principalmente obligandosi insolidum col sudetto conduttore, accedano a questa obligatione nel modo & forma sudetta, & simile obligatione con le renuntie, giuramenti, clausule, substitutioni de procuratori, & come di sopra; la cui bona fede riconoscedo detto M. Battista sotto simili obligatione, &c. promette seruarsi idem. giurando &c.

Elapiss

1. *Episcopus* deinde aliquib. dieb. perijt præfatus *Dñicus Casa*, cuius hñdes pñdñt perleuerare in dicto *3cũ*, dicentes illum esse contractum locationis, & petierunt *D. Baptista* euocari pñferuaturum eos in eundem, eo excipiente esse contractum societatis & consequenter morte *Dominici Casa* societatem esse finitam. Queritur quid iuris? videretur dicendum *Dominicum Casa* fuisse cum dicto *D. Baptista* cõductore eque principaliter obligatum, attentis illis verbis (compagni nominati in detta affittaria de consensu *R. Episcopi*) qui consensus operari videtur, & quod a principio fuerit etiam eidem facta locatio, arg. l. qui admittitur. ff. pro soc. ibi quem socium esse noluit; ergo a contrario sensu, si voluit, videtur etiam eidem facta locatio, & per eum text. ita tenet *Pari. consil. 82. num. 4. vol. 1.* (cui famulantur scripta à *l. a. in l. 2. num. 1. 50. ver. quod si primus emphyteota. C. de iur. emphy. vbi si primus emphyteota induxit secundum emphyteotam de voluntate domini potest dominus agere cõtra secundum & text. iuncta gl. in verbo substituendi in c. 1. de proc. in 6. vbi substitutus a procuratore constituto cum potestate substituendi dicitur a domino constitutus.) Item in illis verbis, & come principali, & principalmente obligando si in solidum col. sudetro cõductore. Item, quia in instrumẽto intimationis, & in apocha subscripta, vt proponitur manu prædicti *R. Episcopi* nominantur constitutibiles, & quo casu standum est verbis cõtractus, *Bar. in l. cõrem. §. qui maximos. nu. 11. de public. & in l. fratres. ff. de penis. per text. in l. 1. §. si is qui nauem. ff. de exercito. cum simi per eundem alleg. facit. l. non aliter. ff. de leg. 3. Accedat, quod cum dicta nominatio in socios in dicta conductione fuerit facta incontinenti, imo in eisdem capitulis locationis, & conductionis de ea nominatione, siue associatione, idem iudicandum videtur, quod de ipsa locatione, quia & quæ incontinenti sunt inesse dicuntur. l. lecta. ff. si cet. per. lare *Cur. sen. consil. 54. col. 2. post. Ang. consil. 145. & alios per eum relatos. Soc. in l. si post litrem. col. 1. ff. de excep. faciunt cumulat per Tirac. de retrac. conuen. §. 1. glo. 5. nu. 1. & seq. quibusstantibus dicere deberemus huiusmodi contractum, veluti locationis esse transitorium ad hæreses ipsius *Dominici. l. viam veritatis. C. loca. & conducti. & §. si. Instit. eo. tit. etiam si de hæredibus non esset facta mentio. l. si pactum. ff. de proba. cum pluribus alijs ab eodem Tirac. congestis de retrac. conuen. d. §. 1. glo. 6. num. 1. & pluribus seq. Item dato citra veripræiudici. m., quod esset contractus societatis, qui regulariter morte soluitur, & non potest ad hæreses transire. l. verum. §. in heredem. ff. pro soc. & §. soluitur. Instit. de societa. attamen quicquid lucri & damni ex re effecta communi per societatem, etiam si post mortem socij proueniat, dicitur esse cum hæredibus socij commune. rex. est expressus loquens de societate conductionis alicuius certæ rei in l. actione. §. si in rem certam emendam conducendamue. & §. morte. vers. sed quod ex re communi, & ibi *Albe. ff. pro soc. per quæ iura ita dicit gl. communiter approbata in l. verum. §. in herede in verbo emolumentum. eod. tit. quum pluribus auctoritatibus comprobatur. Paris. d. consil. 82. nu. 38. vol. 1. post Signo. & Corn. per eum relatos: sed in casu nostro *Dominicus Casa* dicitur associatus in conductione castri, & prædiorum *Prætorij*, ex qua associatione ius vtendi, seu fruendi rebus conductis acquisitum per *D. Baptista* associantem a *R. Episcopo. l. si quis domum. & lex conducto in prin. ff. loca. siue effectum commune cum ipso *Dominico* associato. l. 1. & l. verum. in prin. & ibi glo. in verbo fraternitatis. ff. pro soc. ergo quicquid lucri & damni prouenit ex huiusmodi conductione effecta communi cum prædicta associatione (& si post mortem *Dominici* prouenerit) debet pro rata esse commune cum hæredibus dicti *Dominici*, veluti descendens ex eo iure, quod habuit initium in******

5 persona defuncti d. l. actione. §. si in rem certam; nam & in contractu conductionis initium spectandum est. l. si id quod §. si iusfamil. ff. pro soc.

In contrarium facit, quia dicitur verba & tenorem conuentionis sonare in contractum societatis, prout ex iuribus demonstratur. Primo, quia constat locationem fuisse factam duntaxat prædicto *D. Baptiste*, qui vt conductor nomine proprio, & non alieno conuenit, & promisit soluere mercedem, & dictum *Casa* cum alijs fuisse in socium nominatum in dicta locatione accedente consensu *R. Episcopi*.

Secundo, quia dictus *Casa* in d. cap. supra expresso dixit, sciens se non esse obligatum, (sponit, & vt principalis se obligauit in solidum cum dicto conductore) & accedebat obligationi prædicti *Baptiste*, & d. dominus *Baptista* conductor promittebat cum seruare indemnem. Terrio, quia in eisdem capitulis extrat dictum, seu capitulum locationis factæ ab eodem *D. Episcopo* dicto *Dominico* in annos tres finita locatione *D. Baptiste*, pro quo conductore fideiussit idem *D. Baptista* modis & formis, quibus prædictus *Dominicus* se pro eodem *D. Baptista* obligauit; quibusstantibus apparet locationem, de qua agitur fuisse factam *D. Baptiste* tantum; ipsum vero conductorem in socium sibi assumptisse in dicta locatione *Dominicum Casa*; & sic inter eosdem *D. Baptista* & *Dominicum* non contractum locationis, seu sublocationis inter fuisse, cum nulla merces interuenerit, prout requiritur. l. 2. ff. loca. l. d. tantum contractum societatis respectu negociationis dictæ locationis subsistere constat, *Cur. sen. consil. 53. col. 1. in prin. & potest enim & alicuius negociationis & vnus rei societas coiri. l. societas. ff. pro soc. Instit. de societa. in prin. quæ quid. m. societas regulariter morte dissoluitur. l. societas. §. diffociamur. l. si fratres. §. idem responder societatem. l. adeo. l. socium. in prin. & l. verum. §. fin. & d. l. actione. §. morte.*

7 ff. pro soc. & Instit. de societa. §. soluitur. fideo non transit ad hæreses etiam si conuentum sit, quod transeat. l. nemo potest cum duob. seq. d. l. adeo. l. actione. §. societas. l. vero. §. in heredem. ff. pro soc. Ale. consil. 60. vol. 7. & consil. 110. nu. 5. vol. 3. & ratio est secundum gl. in d. §. idem responder, quam allegat *Bar. in d. l. adeo*, quia si transeat ad hæreses, refringeretur libera facultas disponendi, eo quod cogeretur socius cum habere heredem quem socium nominare coactus fuisset, sequitur *Rom. consil. 106. Cur. d. consil. 53. col. 1. in fin. & seq. Pari. consil. 25. nu. 55. & 56. vol. 3. Dec. consil. 441. nu. 5. addens aliam rationem, quam tamen tangit *Cur. d. consil. 53. Rub. in repet. l. non solum. §. morte. nu. 51. ff. de ope. no. nun. videlicet, & quia persona hæredis esset incerta contra naturam societatis, ut dicit idem *Dec. consil. 213. nume. 9. Item quia in societate videtur electa industria personæ, ut no. Aret. Instit. de societ. §. soluitur. facit. l. si non fuerint §. ita coiri. ff. pro soc. l. adeo. ff. eod. tit. quæ non transit ad hæreses, maxime non nominatos. l. vnica. §. ne autem. C. de caducis tollen. quem sequitur *Cur. d. consil. 53. col. 2. in princ. vbi dicit primam rationem, scilicet ne libertas testandi restringatur, esse veriore & communem, quod etiam sentit *Rub. loco supra citato, & quod societas morte vnus socij sit finita, consuluit *Dec. post plures per eum allegatos consil. 213. vbi loquitur in fortioribus terminis, videlicet, in societate redditigalium, & in casu in quo facta fuerat mentio hæredum in instrumẽto, & tamen concludit societatem ad hæreses non transire, quod etiam sequitur *Rui. qui in eadem causa consuluit cõs. 90. vol. 1. Grat. respon. 15. vol. 1.*******

Nec obstant in contrarium adducta; & primo, & consensus *R. Episcopi* operetur dictum *Dominicum* fuisse etiam conductorem a principio, arg. d. l. qui admittitur. ff. pro soc. Ad hoc enim respondeo, prout responderet *Dec. in casu suo d. consil. 243. nu. 8. Rui. consil. 90. vide-*

Senatus Pedemont.

90 videlicet considerari debere duplicem fuisse contractum in casu nostro. Primo locationis & conductionis inter R. Episcopum & D. Baptista de vulpe, in quo nulli est nominatus dictus Dominicus Casas; & in hac locatione non interuenit aliquis consensus, ex quo possit dici, qd R. Episcopus voluerit eum locare dicto Dominico. Secundus contractus est societatis inter dictum Baptista de Vulpes conductorem, & Dominicum Casas, & huic associationi consensit R. Episcopus cuius consensus non requirebatur, si non fuisset expresse conuentum, quod conductor non posset sublocare, nec aliquem socium assumere sine expresse consensu dicti R. Episcopi, nec est dicendum, qd ex hoc consensu voluerit facere dictum Casas conductorem, quia si hoc fecisset iunctis alijs tribus annis sequentibus, diceretur conductor sex annorum, & non teneret contra-ctus propter Paulinam prohibentem beneficia locari ultra triennium, & sic dictus consensus operaretur ultra intentionem eiusdem Episcopi contra l. non omnis ff. de cert. per. t. nemo enim presumitur eligere viam per quam conuentiones sue corrumpant. l. 3. ff. de milit. testa. & hoc etiam ex illis verbis demonstratur (aspicendo non esse obligatum) quia si esset conductor vere fuisset obligatus. Præterea dato, quod ex dicto consensu etiam fuisset societas locationis, iuxta dispositionem. l. 10 quid admittitur, tamen adhuc diceretur finita societas morte dicti Dominici ex his quæ notantur per Ruin. d. conf. 91. nu. 8. volu. j.

Non nocent illa verba, (& come principali) quia sunt verba posita respectu fideiussionis in eius personam præstitæ. Non etiam obstant alia verba, in quibus nominantur confidabiles, quod idem sonat, qd conductor quæ licet sint enunciatiua dicuntur probare inter partes. l. optimam; quia debent ea verba intelligi respectu locationis in eum factæ post dictam primam locationem; sic. n. verba intelligi. & interpretari debent, ut euitetur repugnantia in eodem contractu. l. vbi repugnantia ff. de regul. iur. & ibi glo. Dec. consil. 653. nu. 6. & 7. Soc. consil. 159. nu. 29. vbi dicit, qd pacta vnus contractus debent sic intelligi, ut euitetur absonus intellectus, & vbi non amoueatur aliud. Item responderi etiam potest verba enunciatiua non probare, t. vbi denunciat disputatur principaliter, vel sunt apposta propter aliud. Dec. d. consil. 313. nu. 12.

Nec aduersatur text. in d. l. actione. §. sed si etiam. ff. pro soc. cum alijs supra alleg. in quo iudicio meo non parua est difficultas, quia Ruin. d. conf. 90. col. 9. vers. nõ obstat insuper. & conf. seq. col. pen. vers. item non obstat. Respondet debere intelligi de emolumento proueniente ex re cõ remanente etiam finita societate ex re gesta ante mortem socij, non autem de emolumento proueniente ex re non remanente communi, & ex aliquo gesto post mortem. l. socium. in prin. & d. l. actione. §. morte vnus. vers. sed quod ex re communi. Albe. in d. l. actione §. morte. ff. pro soc.

13 Non obstat conf. S.ignor. Cor. & Pari. t. quia loquuntur in societate vestigalium, in qua fuerat conuentum, quod transfiret ad heredes, quod fieri potest d. §. in heredes. secus vero in casu nostro, ubi sumus in cõductione rei priuatae, in qua nulla est facta mentio heredum, immo nulla interuenit stipulatio nomine heredum, & in hanc opin. transiit Senatus, iudicans societatem ab initio fuisse contractam, & morte socij finitam.

S V M M A R I V M.

- 1 Vidua stuprum committens, an amittat dotes.
- 2 Iura loquentia de priuatione dotis, loquuntur tantum in adulterio vnde ad stuprum non extenduntur.
- 3 Pena priuationis locum non habet, nisi exprimat.
- 4 Legatus legatis priuatur ipso iure ob adulterium cum vxore

- re testatoris commissum idem si stuprum testatore mortuo commissum.
- 5 Lex penalis loquens in casu vero, extenditur ad casum fictum etiam respectu eiusdem personæ, quando minor est ratio in casu ficto, quam in casu vero, limita in nu. 21. & seq.
- 6 Vidua pariens vndecimo mense post mortem mariti eiusdem penis subicitur, quibus subicitur intra annum luctus habens.
- 7 Vidua stuprum committens minus peccat, quam maritum adulterium committens.
- 8 Vidua si fornicetur post tempus luctus cessant penæ de quibus in §. finali. in authent. de re iudic. & ea quæ parit 11. mense, idem si intra annum luctus dummodo partus non interueniat.
- 9 Vidua pariens post decem menses a morte mariti potest dici concepisse post annum luctus, idco cessant penæ. §. finali. in authent. de re iudic.
- 10 Heredes mariti etiam sui non possunt accusare viduam de adulterio commissio in vita mariti, vel muliere agente nõ possunt obicere exceptionem adulterij commissi.
- 11 Ius priuandi vassallum fidei ad hæres domini regulariter non transit.
- 12 Mulier mortua viro, liberata est a lege viri, ut non efficiatur adultera si sit cum alio viro, intellige ut nu. 35.
- 13 Vidua ubi dos est restituta per heredes mariti, si deinde post talem restitutionem stuprum commiserit, an dictis heredibus deus dotis repetitio.
- 14 Offensa longe maior est ea, quæ fit marito durante matrimonio vero quam ea quæ fit durante matrimonio ficto, & sic viduitas.
- 15 Vidua durante viduitate videtur esse adhuc in primo matrimonio.
- 16 Maritus qui ante fuerat, sed soluto matrimonio repudiatione esse desit præsertim alijs in accusat one stupri vxoris in viduitate, & ibi ratio adducitur.
- 17 Vassallus feudum amittit, si cum vxore domini viui, sine mortui concubuerit.
- 18 Honestatem magis expedit Reipublicæ seruari, quam multiplicationem populi ex corruptis moribus procedentem.
- 19 Doctores gloriæ non persisterent in vna opinione, sed ad alias procedendo videntur litimant tenere. Argumentum a contrariis sensu in constitutionibus feudilibus non procedit, maxime si ex tali argumento resultaret peccatum. nu. eod.
- 20 Argumentum a matrimonio ficto ad putatiuum validum est. & nunc. 23.
- 21 Vxor putatiua post sententiam condemnatoriam amissionis dotis propter adulterium, an possit dotem amissam recuperare si deinde apparet non fuisse verum matrimonium.
- 22 Matrimonia putatiua quod donationes & impudicitiam sunt ad inslar veri matrimonij.
- 24 Vidua committens stuprum dicitur committere contra verum matrimonium contractum.
- 25 Lex Iulia de adulterijs ad omnia matrimonia pertinet, & extenditur.
- 26 Maritus putatiuus non potest vxorem de adulterio accusare iure mariti.
- 27 Iniuria pro non solenniter facta exponitur.
- 28 Iniuria ex affectu facientis consilium.
- 29 Voluntas & propositum distinguunt maleficia. nu. eod.
- 29 Vxor putatiua committens adulterium, an & quando dotes amittat.
- 30 Maritum concubitus cum impudicis mulieribus vxores etiam castas exasperat.
- 31 Mulier conuersando in conuiuijs cum extraneis & interueniendo in ludis theatralibus, ita dorem amittit sicut si adulterium committat.
- 32 Dispositio penalis nunc etiam casum fictum comprehendit æque ac verum quando casus verus & fictus respiciant eandem personam.
- 33 Coitus cum meretrice inupta est impudicitia de iure civili.
- 34 Impudica mulier melioris esse conditionis non debet, quam casta.
- 35 Vir pro marito in sacris literis accipitur.

36 In iuriam sibi illatam sciens & tacens videtur eam remississe.
37 Vidua nubens intra annum luctus, arguit suspicionem adulterij
commissi vivente marito.

DECISIO LXXVII.

An vidua stuprum committens, dotes amitrat.

- 1 Erritur questio ardua, & an vidua stuprum committens perdat dotes, in qua varie doctores scripserunt. Nā negatiuam tenuit Alex. in l. sororem. col. 2. vers. item facit. C. de iis quib. ut indig. ex infra cit. iuris fundamentis. Primo arguendo text. c. 2. in tit. de feu. sine culpa non amit. secundum intellectum Bal. qui arguendo a contrario sensu notat, quod vasallus coiens cū vxore domini eo mortuo non amittit feudum. Secundo, quia iura loquentia de priuatione dotis loquuntur de adulterio, quod viuente marito duntaxat committitur l. confensio. C. de repud. & in authen. de nup. §. mitiores. vers. & rursus. c. plerunque. de don. inter vir. & vxor. vbi glo. ergo ad alium casum, puta stupri, trahi non debet, neque extendi. c. in poenis. & c. odia. cum simil. de reg. iur. in 6. facit quod dicitur, quod penam priuationis locum non habere, nisi exprimat, ut in auct. de non elig. secun. nub. §. cum igitur. vers. non est lex tale quid dicens, quem text. ad hoc notat Bal. in auth. ex testam. col. si. vers. cōtrarium est verum. C. de secun. nupt. Alex. in l. etiam. §. 1. nu. 7. ff. sol. matr. cui deferuit text. lat. si quis §. dius ibi penam tamen statutam non esse. ff. de relig. & sumpt. funer. Roma. conf. 40. §. col. 2. vers. secunda quia legalis, cum pluribus cumulatis a Tiraq. in repeti. l. si vnuquam in verbo reuertatur. num. 249. & duob. seq. C. de reuoc. don. Tercio, quia offensio illata mortuo marito non dicitur vera, sicut si eo viuuo fuisset illata, ergo non est eadem ratio, quæ est in adulterio, & per consequens non idem ius. Interpositas. C. de transac. quam opin. Alex. sequitur las. in l. fideicommissum. num. 3. & 4. C. de fideicom. Dec. in c. pastoralis. colum. pen. vers. & quod dicitur de vxore, de iudi. dicens hanc opinionem esse æquiorē, pro qua adducit text. in l. si vxor. §. sed & in ea. ff. ad legem lul. de adulte. vbi in muliere inhoneste viuente, aliter in vxore, aliter in vidua disponitur. Idem videmus in legataris, qui priuantur legatis ipso iure propter adulterium cum vxore testatoris commissum; si vero stuprum committatur testatoris mortuo, legatum auferitur; vt ab indigno, Barto. Pau. de Castro, & las. in d. l. fideicommissum. C. de fideicom. & idem videtur tenere in l. cum quadam puella. num. 14. ff. de iurisdic. om. iud. sequitur Crot. in repeti. l. 4. §. Cato. colum. penul. num. 38. in secunda lectura. ff. de verbo. obligat. dicens, quod legē penalem loquentem in casu vero non extendi ad casum fictum etiam respectu eiusdem persone, quando minor est ratio in casu ficto, quam in casu vero; Sed delictum stupri leuius est adulterio, quia leuius punitur. §. item lex lul. Instit. de pub. iudi. leuior est iniuria, quæ fit defuncto, quam, quæ fit viuenti; ergo vnum ad aliud extendi non debet; sequitur etiam Ripa in l. 2. num. 8. ff. soluto matrim. addens text. §. fina. in authen. de restit. & ea quæ parit vnd. mense. iun. l. 1. C. de secun. nup. & vbi eisdem penis subiicitur etiam respectu amissionis vidua pariens vndecimo mense post mortem mariti, quibus subiicitur nubens intra annum luctus; sed hæc non amittit dotes; ergo nec vidua stuprum committens, idē Rip. in rubri. de iudi. nume. 1. & 22. dicens, diuersam esse rationem in vidua committente stuprum a nupta committente adulterium, quoniam hæc habet vnde libidinem explere valeat, vidua vero non; ergo minus

- peccat; hanc opinionem tenet etiam Alcia. in tracta. de presumpt. regula. 2. presumptio. 9. nume. 5. allegat glo. & Ang. in §. fin. in authen. de restit. & ea quæ parit vnde c. mente, vbi Ange. intelligit glo. in verbo maritigne, quod si vidua fornicetur post tempus luctus cessant penæ, de quibus in d. §. fina. sed certe glo. prædicta, idem vult etiam si fornicetur intra annum luctus, dummodo sit sola fornicatio, id est non interueniat partus, de quo loquitur text. & rationem diuersitatis inter fornicationem sine partu, & eam quæ fit cum partu dicit esse; quia in hac posset interuenire confusio sanguinis, & sobolis. §. si vero altera, & §. si mulier. in authen. de nup. se. c. si non interuenit partus; sed pro Ange. est melior, glo. in §. præcedenti, in verbo per te dicit, in fin. quæ dicit, quod post decem nouem menses natus potest esse conceptus post annum luctus, ideo cessant penæ prædicti. §. quam gl. approbat Corn. in d. l. fideicommissum. num. 2. C. de fideicom. lo. de Garro. in authen. eisdem penis. nume. 17. C. de secun. nup. eandem opinionem sequitur quoque Boer. decis. 338. col. penult. & vlti. dicens, bis fuisse iudicatum in parlamento Burdegalensi pro opinione Alex. quam tribus fundamentis corroborat.
- 10 Primo, quia inquit hæredes mariti etiam sui, viduā accusare non possunt de adulterio in vita mariti commissio, vel mulieri agenti ad dotes exceptionem adulterij commissi obicere, secundum opinionem Bar. in l. rei iudicatæ. §. morum. ff. sol. matrim. & aliorum per eundem citatorum d. decisio. 338. num. 7. pro qua facit
- 11 alia communis conclusio, quod regulariter ius priuandi vasallum feudo domini non transit ad hæredes domini, gl. in l. omnimodo, in verbo, licebit. C. de inoff. testam. cum aliis adductis per Cur. de feud. in 4. par. col. antepenult. vers. secunda principalis dubitatio post Bal. in c. 1. §. in super. de prohib. feud. alien. per feder. vbi ponit limitationem quando vasallus ipso iure priuaretur, quem sequitur. Hippo. in rub. de fideiul. num. 342. & seq. Ibi ergo opponi non potest exceptio adulterij, quod est maius, & offendit maritum; multo minus poterit opponi exceptio stupri, quod est minus, & non offendit maritum,
- 12 nisi fidei, quia mortuo viro liberata est mulier a lege viri, ut non efficiatur adultera si sit cum alio viro, Pau. ad Roma. c. 7. in prin. & ad Corin. c. 2. in fi.
- 13 Secundo, dicit Boer. quod pone viduam statim mortuo marito per eius hæredes fuisse restitutam dotem consistentem in rebus immobilibus, vel post annum luctus consistentem in mobilibus, seu pecunia, & post restitutum tam dotem stuprum commissum, an dabitur hæredibus mariti repetitio? & concludit quod non, maxime si ex post transiisset ad secunda vota; quia huiusmodi repetitio induceret quandam separationem matrimonij, & quod vxor velut in dotata male a marito tractaretur, & si vidua esset iuuenis, & vellet nubere per indirectum prohiberetur a matrimonio, quia sine dote non reperiretur virum.
- Tercio, pro opinione Alex. adducit decisionem Salyc. in l. quoniam. col. si. in fi. vers. hinc est. C. ad leg. lul. de adulte. & cum hæc scripserim meosque libros pro veritate habenda adiunxi præmanibus venit doctissimi mi compatriote nostri D. Aymonis Cra. conf. 205. qui nu. 24. vsque ad finem proponit opinionem Alex. veluti æquiorē & veriorē esse amplectendam, & quā ultra alios quos dixit se vidisse vno argumento munit quod fuit prius Ripæ in d. l. 2. num. 8. ff. solu. matrim. ut supra retulimus; respondetque fundamētis Pau. de Cast. in conf. 148. vol. 7. secundum impressionem Papien. eandem sequitur & magis communem esse attestatur Soc. iun. conf. 111. num. 7. in fl. l. 3. Guliel. de Bened. in reper. c. Raynautius. in 3. par. num. 202. vbi dicit conclusionem contrariam, quod vidua stuprum committens amittat dotes communiter reprobari eandem opin. sequitur & veriorē ac benigniorē dicit Dida. in epito

in epítome, de spon. & matrim. c. 6. §. 6. nu. 10. iasserens pro hac opinione pluries iudicatum fuisse, refertque Molin. eandem tenere in consuetud. Parif. §. 30. q. 38. ampliat. 6. nume. 142. Guliel. Mayner. in lin. ambiguis pro dote. num. 208. ff. de regu. iur. & nouissime Rolla Valle conf. 87. circa fi. lib. 2. quam opinionem etiam sequitur D. Aym. a publicis etiam Pedemontanus olim Præses Alobrogum. in suis commen. in consuetudine Auernorum, in verbo ressiel. titu. 22. nume. 28. & se-

14 quen, dicens intra alios, flonge maiorē esse offensam, quæ sit marito durante, matrimonio vero propter incertitudinem sobolis, quæ principaliter consideratur in adulterio, quam ea, quæ sit in matrimonio ficto durante viduitate, in qua cessat prædicta ratio, pro quo faciunt ea, quæ supra adduximus.

Opinionem vero affirmatiuam tenuit Pau. de Cast. in dicta l. sororem. nume. 4. qui mouetur ratione & au-

15 thoritate, ¶ quia vidua durante viduitate, videtur adhuc esse in primo matrimonio. l. fina. C. de bon. mater. sed si fornicaretur durante matrimonio, dotem amitteret. d. l. consensu. C. de repud. c. plerunque. de donatio. inter viri & vxor. cum similibus. ergo idem si stuprum committatur, cum dicatur in eodem matrimonio perseuerare, Auctoritate, vt per glo. fin. in d. l. sororem. quam Corne. ibi dicit communiter approbatam; vbi hæres concubans cum vxore testatoris defuncti efficitur indignus, & aufertur ab eo hæreditas, quia dicitur testatore offendisse, quod etiam dicit Bart. in d. l. 1. num. 3. ff. de iis quibus vt indig. item l. pen. & ibi Bart.

16 C. ad leg. Iul. de adulter. ¶ vbi soluto matrimonio repudiatione, & sic manente vxore in viduitate, ac committente stuprum præfertur, qui fuit maritus aliis in accusatione supri, & ratio est secundum Bart. ibi, quia qui offenditur ex adulterio constante matrimonio offenditur ex stupro viduitate durante, idem tenet in l. fidei commissum. C. de fideicom. vbi glo. idem dicit, q. in d. l. sororem. & Salyc. ibi in fi. late hanc opinionem profequitur idem Pau. de Cast. respondendo aliquibus in contrarium adductis, in consi. 148. volum. 2. secundum impressionem Papiensem; cuius opinionem de rigore iuris, dicit veriorē Jacob. de S. Georg. in d. l. sororem. num. 6. & sequitur Felin. in c. pastoralis. num. 5. de iudi. l. fin. l. 2. colum. 2. nu. 6. ff. solu. matrimo. & ibi Thom. Parpalia. colum. 6. vers. vltimo datur ampliatio, qui allegat Alex. sibi contrarium in apostil. ad Bar. in l. fin. C. de bo. mater. in qua additione allegatur dictum consi. Pau. de Cast. sed non credo prædictam additionem esse in ea parte Alex. quia eo loco paulo ante allegatur Alex. quam opinionem Pau. de Cast. sequitur Aug. in addit. ad Angel. de malefi. in verbo, che hai adulterato la mia donna. nume. 30. Petrus Gerar. singula. 48. vbi in additio. plures cumulantur, Hippo. singul. 416. latissime in repeti. l. vni. num. 48. & plurib. seq. C. de rap. virg. & consi. 13. vbi dicit hanc opinionem etiam tenuisse Bar. Belenz. Benedi. de Vadis. Cur. de feudis in 4. parte. colum. 6. vers. secundo principalis causa priuationis. & colum. sequen. vbi pro hac opinione adducit aliam cōmunem conclusionem, de qua per docto. in c. 1. §. 1.

17 quib. mod. feud. amit. ¶ quod vassallus feudum amittat, si concubuerit cum vxore domini, siue eo viuo, siue eo mortuo, quorum opinionem contra Bald. tenuit Alex. qui ex hoc potest dici sibi contrarius in d. l. sororem. circa prin. vers. sed contra istam gloss. Præpositi. in c. pler. nque. colum. 3. vers. sed opere pretium existimaui, vbi ve verbo ad verbum transcribit dictum consilium Pau. de Cast. Ange. de Clauasio in sua summa, in verbo dos. nu. 18. Crot. in repeti. l. 4. §. Cato. nume. 97. vers. pro quo etiam adduco, in prima lectione. ff. de verbo. obligat. Io. Lup. in repeti. rubr. de donatio. inter vir. & vxor. §. 67. num. 6. & §. 82. licet non firmet pedes, Maria. Soci. in addit. in rub. de foro compe. colum. 3. in verbo, nam vidua, Neuiz. in sua syl. nupt. in verbo se-

ni non est nubendum, fol. 65. col. 1. vers. caueat etiam ipsa mulier, vbi ferre omnes predictos doctores cumulat, Syluan. consi. 2. nume. 37. & consi. 6. nume. 17. Bermon. in suo tracta. de pub. concub. in rub. de adult. nu. 60. & sequen. Scip. Trig. in additio. ad Corne. in d. l. sororem. in verbo ad hoc, Catel. Cotta in memor. incip. mulier propter adulterium, in fi. post Beltran. & Marfil. in consiliis per eum citatis, quo fit, vt manifeste appareat opinionem Pau. de Cast. communem esse, vide licet, quia vidua dicatur durare in primo matrimonio. Addo notabile dictū diui Pauli ad Thimot. c. 3. dicens, viduas luxuriantes damnationem habere, quia primam fidem irritam fecerunt, hinc fit, vt eis non luxuriantibus, dicantur in fide primi matrimonij persistere, vt late comprobat Tiraq. de nobilit. c. 13. num. 9. & 18 hæc opinio videtur conseruatiua honestatis, ¶ quam magis reipublicæ expedit seruari, quam multiplicationem populi procedentem ex corruptis moribus, Bald. in authen. cui delictum. C. de indic. vid. quem refert Soci. in l. hæc conditio. col. 1. in fi. de cond. & demonst. & sequitur Neuiza. in dicto verbo seni non est nubendum. col. 20. vers. ampliat. quinto, Cur. iuni. cons. 81. num. 9. facit tex. in auth. de lenonibus. §. mulieres. vers. credimus. col. 4.

Et tenendo hanc opinionem non obstat videntur in contrarium adducta; & primo argumentum a contrario sensu, quod Bald. notat in c. 2. de seu. sine culpa non amit. quia Bald. non persistit in dicto argumento; nam statim allegat in cōtrarium d. l. fidei commissum. C. de fideicom. & d. l. sororem. C. de hiis quib. vt indig. quibus legibus nō respondet, & sic videtur tenere vltimam opinionem, argumento eorum quæ dicit las. de opinione gloss. l. 1. nume. 61. C. de iure emphy. Item respondetur, in feudalibus constitutionibus non procedere; argumentum a contrario sensu, secundum las. in d. l. 1. num. 19. C. de iure emphy. late Euerar. in suis iocis legalib. c. 4. col. 22. quod multo magis debet procedere, quando pp tale argumentū resuleret peccatum. Ita respondit Hippo. in d. l. vnic. num. 61. de rapt. virgi. & d. consi. 13. num. 15. sed quia relatio quam facit Hippo. in dicta responsione, videlicet, quod si admittetur dictum argumentum, sequeretur quod vassallus posset concubere cum vxore domini eo mortuo, non est bona iudicio meo; quia argumentum a contrario sensu, non propterea præstat licentiam committendi stuprum mortuo domino, sed dicit, quod non priuatur feudo, & non tollit quin aliis penis puniatur; ideo transit ad aliam solutionem, quæ fuit Cartij de feud. in d. 4. parte. vers. secunda principalis conclusio. col. 1. & sequen. post Alexan. in d. l. sororem. videlicet, quod contra opinionem Bal. est communis opinio, de qua per eum ibi, vt supra retuli.

Non obstat quod iura loquentia de priuatione dotis propter fornicationem mulieris habent solum locum in adulterio, quod committitur duntaxat constanter vero matrimonio; ergo non debent extendi ad stuprum, quod committitur in matrimonio ficto, in quo minor est ratio, cum leuius sit delictum, & leuior iniuria; quia ad hunc obiectum, quod maior est difficultas, & totius huius questionis neruus consistit. Respondet Pau. de Cast. in d. consi. 148. in princip. ¶ arguendo a matrimonio putatio, ad matrimonium fictum, hoc modo. Propter adulterium, seu verius stuprum commissum in matrimonio putatio amittuntur dotes, secundum glo. in c. plerunque. & in d. l. consensu, in verbo, vbi habere. circa finē. per rex. in §. si vero ab initio. in authen. de nupt. ergo idem dicendum in matrimonio ficto, quod est post mortem mariti, & hanc responsionem referunt, & sequuntur Jacob. de S. Georg. in d. l. sororem. & Hippo. in d. l. vni. de rap. virgin. & alij sequentes opinionem Pau. de Cast. quorum non mediocriter admiratus fui, quod veluti Andabatarum more,

respon-

responſiones Pau. de Caſt. ita ſimpliciter ſequuti fuerint
 conſiſ (credo) potius eius auctoritate, quam quod ad
 ducta per eum diſceſſerint, allegat enim Pau. de Caſt. gl.
 1. in c. plerunque. de donat. inter vir. & vxor. quæ iudi-
 cio meo id, ad quod allegatur, non dicit, nec alia glo. ſi-
 bi, quæ hūc articulum proponit, & ad partes diſputat,
 21 quæ tandem tenet, ꝛ vxorem putatiua poſt ſenten-
 tiam condemnatoriā amiſſionis dotis propter adul-
 terium, non poſſe recuperare dotem amiſſam, aſſerens
 tamen aliam opinionem eſſe benigniorem; ſed puto,
 quod contrarium in ſuo caſu tenuerit calore iudicati,
 quo cūſſ. nre forſā aliter ſenſiſſet, vt late examinat Præ-
 poſ. ibi colum. penul. & fin. item allegat Pau. de Caſt. gl.
 magnam in l. conſenſu. §. vitum etiā. in verbo, ſibi ha-
 bere. verſicu. item quid dicit. C. de repud. quæ dicit to-
 tum contrarium eius, ad quod adducitur; quærit enim
 glo. quid iuris ſit, ſi ſoluitur matr. monium ratione af-
 finitatis, ſeu cōſanguinitatis, & vir vult retinere dotes,
 quia dicit uxorem adulterium commiſſiſſe. Illa vero ſe
 excuſat cum non eſſet vxor, & ſic nec matrimonium,
 Pro marito videbatur facere tex. in l. 3. §. ſi. n. ff. de dona-
 inter vir. & uxorem. inde dicit gl. ſed dicit cōtrariū, & ſic
 maritum non poſſe retinere dotem. §. ſi ab initio. in au-
 then. de nup. & ff. rerum amot. l. ſi concubina. quæ iura
 videntur probare exceptionem vxori competere; nam
 22 ꝛ in §. ſi ab initio expreſſe dicitur ex illo matrimonio,
 quod erat putatiuum, nec iurum, nec aliquid tale ma-
 rito competere, & tex. in l. ſi concubina. §. i. dicit in illis
 caſibus in quibus dicitur matrimonium eſſe putatiuum,
 pariter non dari actionem rerum amotarum, niſi de-
 fendendo Paul. de Caſt. reſpondeas prædicta iura non
 tollere lucrum, quod prouenit ex adulterio putatiuo
 ita reſpondet Præpoſ. poſt Card. in d. c. plerunque. col.
 ſi. verſi. quero tertio. Quare puto Pau. de Caſt. voluiſſe
 allegare rationes poſitas in d. c. plerunque. & in glo. fin.
 23 in d. l. ſi concubina, ꝛ vbi expreſſe dicit, quod quoad do-
 nationes, & impudicitiam, matrimonia putatiua ſunt
 ad inſtar veri matrimonij. l. 3. §. ſi. & l. cum hic ſtat. §.
 ſi ſi de dona. inter vir. & vxor. quæ loquuntur in dona-
 tione. l. ſi vxor. in prin. & ibi gl. in verbo iuſta. ff. ad leg.
 Jul. de adul. Verum & ſi hic articulus, an vxor putati-
 ua propter adulterium putatiuum amittat dotes ſit di-
 ſputabilis propter doct. pugnantes opiniones, de
 quibus per Cra. in d. conſi. 205. nu. 38. Tiraq. de leg. cō-
 nub. in verbo, de ſon mari. in gl. 6. n. 2. §. & 256. & 241.
 tamen in eo non immorabor, ſed præſuppoſita pro ve-
 ra opinione, quod in matrimonio putatiuo, ſicut in ve-
 ro ꝛ adulterium amittant dotes. vidediſt, an valeat
 argumentum de matrimonio putatiuo, ad fictum, &
 dicit ſubtiliter D. Crau. in d. conſi. nu. 36. non valere ex
 diuerſitate rationis, cum in putatiuo, ideo eodem mo-
 do puniatur vxor, prout in vero matrimonio ne me-
 lioris ſit conditionis contrahens prohibita nuptias,
 quam contrahens legitimas, quæ ratio ceſſat in vidua
 committente ſtuprum, cum tunc nullum ſit matrimo-
 nium verum, vel putatiuum, licet fingatur matrimo-
 nium reſpectu priuilegij conceſſi viduæ, quia ſalua re-
 uerentia Domini Crauetræ maior ratio conſideranda
 in matrimonio ficto, quam in putatiuo.
 24 Nam ꝛ vidua committens ſtuprum dicitur commit-
 tere contra verum matrimonium contractum. §. vñ.
 verſi. & non lucrari mulierem per virum quem ſic ve-
 lociter dehoneſtauerit. auth. de reſti. & ea quæ parit in
 vñ de cimo meſe, cuius viri anima triſtatur. §. non igitur
 de nuptiis. & fides ſibi data rumpitur. Pau. ad Thi-
 mot. l. c. 5. ibi adoleſcentes viduas de vita cum lu-
 xuriate fuerint nubere volunt, in Chriſto habentes dā-
 nationem, quia primam fidem irritam fecerunt, & ali-
 bi dicitur condemnare primum matrimonium. §. ſi au-
 tem tutelam in prin. auth. de nup. Vxor vero putatiua
 licet in animo deliquerit non deliquit contra verum
 matrimonium, ita ſentit Præpoſ. in d. c. plerunque. co-

25 lum. ſi. verſicu. non obſtat. ꝛ & ad hoc facit tex. in l. ſi
 uxor. ver. nam ut ſextus Cecilius ff. ad leg. Jul. de adul.
 ubi dicitur. l. illam de adulterij ad cinnia matrimonia
 pertinere, ſi ad omnia ergo ad ficta. l. Iulianus. ff. de leg.
 3. & clarius in verſi. d. vñ Seuerus vbi neque matrimo-
 nium quæcunque, neque ſpem matrimonij violare
 permittitur, ſi igitur non licet violare fidem futuri
 matrimonij, quod eſt in ſpe, multo minus licebit vio-
 lare fidem præteriti, in quo adhuc dicitur perdurare,
 & perſiſtere vidua. §. ſoluto. & ibi Barrol. in authen. de
 nupt. & in dict. l. ſi. C. de bon. mater. ex quo gaudet pri-
 uilegijs & beneficijs primi matrimonij, ut ſupra dixi-
 mus. In putatiuo vero matrimonio non dicitur rumpi
 fides matrimonij quod ex hoc apparet, eo quia putati-
 uum matrimonium non eſt matrimonium ſimplici-
 ter & proprium; ſed improprium & qualificatum, id-
 26 que dignoſcitur, quia maritus ꝛ putatiuus nō poteſt eā
 accuſare de adulterio iure mariti, d. l. ſi vxor. §. ſed ſi ea
 ſit mulier, ubi maritus iure mariti non pōt accuſare eā,
 quam uxoris animo habet, uxor tamē eſſe non poteſt.
 Nec obſtat u. rñc. plane. ubi ſiue iuſta, ſiue iniuſta ſit
 uxor, maritus accuſationem inſtituere poteſt, & glo. in
 verbo iuſta. in ſi. intelligit uerba iniuſta de uxore putati-
 ua, quia ſic intelligendo dictum uerſicu. plane, eſſet de
 directo contrarijs uerſicu. ſed ſi ea, quare debet intelli-
 27 gi d. uerſi. plane. de ueris matrimonijs, ꝛ utroque ca-
 ſu; ſed dum dicit iniuſta, exponas: 1. ſolemniter facta,
 ita ſubtiliter & bene interpretatur, Tiraq. de leg. con-
 nub. in uerbo, de ſon mari. in glo. 6. nu. 241.

Nec repugnat, quod uxor putatiua licet non com-
 mittat in matrimonium uerum, attamen habuit ani-
 mum iniuriam inferendi ei, quæ pro uero & iuſto ma-
 rito tenebat, & ſic quantum in ſe ſit adulterium com-
 miſſum cū iniuria ex affectu facientis conſiſtat. c. illud.
 15. q. 1. glo. in d. c. plerunque. quia in uidua committen-
 te ſtuprum non eſt conſiderandus huiusmodi animus,
 cum mortuus ſit maritus: ergo ex uno ad aliud nō po-
 teſt inferri; nam propoſitum & uoluntas diſtinguunt
 maleficia. l. uerſi. ff. de furt. l. j. C. ad leg. Cor. de ſic. Qua-
 propter omiſſa diſputatione, ut ſupra dixi. an uxor pu-
 tatiua fornicans, dicatur committere adulterium, uel
 ſtuprum. uiuente marito putatiuo ad effectum amit-
 tendi dotes, uel non, ad cuius articuli deciſionem puto
 multum conſerre doctrinam Bar. in l. diuus. colum. ſi.
 29 uerſi. ſecundo quarto. ff. ad legem Cor. de ſic. & Bal.
 in l. ſi quis ſeruo. colum. i. uer. circa quod dic. C. de fur.
 & ſer. corrupt. Aduertendum puto, quod aut dicere uo-
 lumus hanc uxorem putatiua fornicatam fuiſſe non
 explendæ libidinis gratia, ſed uendicandæ iniuriæ ſibi
 illatæ ob maritum, cum impudicis mulieribus concubiſ-
 30 ſe; etiam caſtas uxores exaſperat. §. miriores. in auri.
 de nuptiis. & l. conſenſu. C. de repud. quod aliquando
 eueniſſe legimus, ut reſert Tiraq. late de leg. connub. l.
 13. nu. 10. & ſequ. & tunc ex huiusmodi adulterio non
 debet amittere dotes, nec pōt a uiro accuſari. l. ſi uxor.
 §. index. ff. ad leg. Jul. de adul. c. ſi de adul. facit regula,
 l. uiro atque uxori. ff. ſolu. matrimo. Aut uxor putatiua
 commiſit adulterium non principaliter animo inferē-
 dæ iniuriæ marito, ſed explendæ libidinis cui a plurib.
 magis, quam ab uno ſatiſfit, licet ex huiusmodi adulte-
 rio fiat iniuria marito, & huiusmodi impudicus ani-
 mus ſatiandæ, ſi fieri poteſt libidinis, ſicut in uxore pu-
 tatiua, ita tigeſt in uidua, ex cuius ſtupro de honeſta-
 tur maritus uerus deſunctus, matrimonium contem-
 nitur, prima fides iriſcat, ut ſupra diximus, & ſicut con-
 ſiderabilis eſt animus uxoris putatiuæ, quoad offenſam
 matrimonij putatiui, ita debet eſſe multo magis conſi-
 derabilis animus uiduæ quoad offenſam prioris ueri
 matrimonij, & fidei.

Nec obſtat quod maior ſit offenſa, quæ uiuente ma-
 rito uero, uel putatiuo committitur, quā quæ ſit poſt
 mortem; & propterea cuius eſt delictum ſupri, quam
 aqul.

Senatus Pedemont.

adulterij, ideo non æqualis debet esse poena, quæ semper est commensuranda delicto, auth. omnes, ubi Bal. C. comp. de suc. quia in hoc delicto violata fidei præstitæ in matrimonio non consideratur maius vel minus delicti, sed solum attenditur, si rupta sit fides matrimonij, etiam præti mptiue d. l. consensu. §. vir quoque, versu. aut extraneorum virorum, & in authen. de nup. §. mitiores, versu. aut viro nesciente, ubi adulterij non probat, nisi forsitan ex suspitione, cum possint prædicta fieri, & adulterij non committi, ut dicit Cra. d. 31. consi. 205. nu. 18. quis t. crim non iudicabit leuius esse delictum conuersari in conuiuiis cum extraneis, & interesse ludis theatralibus & arerum, quam stuprum committere, & t. m. ex illis causis dos amittitur, sicut in adulteriis d. §. mitiores, in fi. & d. l. consensu. §. virum, neminem. n. esse puto, quin arbitraturus sit viduam stuprum committentem magis delinquere, quam vxorē, quæ conuiuiis & ludis interdictis interest, cum pro hiis nulla ordinaria publica poena statuatur pro stupro vero ea, de qua in §. item lex Iulia de adulteriis. Instituta de pub. iud. & hoc corroboratur ex communi conclusione si pra. relata, quod vassillus, ita feudum perdit si committat stuprum cum vxore dñi defuncti, sicut si committat adulterium viro domino iuribus supra citatis, quibus addit Bar. in l. j. nu. 3. ff. de his quibus vt indig. & tamen hoc casu matrimonium est verum, & maius delictum superiore vero fictum, & minus delictum est, quia vtroque modo offendit vxor fidei ratem præstitam marito, quo casu nō inspicitur an plus vel minus offendat, quo fit, vt non obstat quod dicitur legem poenalem loquentem in casu vero, non comprehendere casum fictum. l. 1. §. hæc verba, ff. de neg. gest. quia contrarium est verius in dispositione iuris, quæ loquens, 32. in casu vero extenditur ad casum fictum, ubi eadem est ratio. l. j. de iei. ff. de vi & vi arm. Doct. & Im. in l. Gallus, §. & quid si tantum. col. 2. versu. tu potes dicere, quem refert & sequitur A. ex. pluribus relatis consi. 82. nu. 8. volum. 2. & facit quod dicit Crot. in d. §. Caro. in vtraque lecturā locis si pra. allegatis, quod quando digressio non fit ad aliam personam, sed casus verus & fictus respiciunt eandem personam, tunc dispositio penalis comprehendit casum fictum dicta. l. a que natura. §. fina. iuncta l. 3. §. hæc verba ff. de nego. gest. & licet ipse in secunda lecturā dicat non procedere in casu nostro propter rationis minoritatem resultantem ex eo, quod stuprum leuius offendat, quam adulterium, attamen vt proxime offendi etiam in casu suspitionis adulterij dotes amittuntur, & nihilominus suspitio minor est, quam adulterium & stuprum commissum, & ex præmissis patere potest responsum ad tex. in l. si vxor. §. sed & in ea. ff. de adul. qui non dicit viduam committentem stuprum non puniri, sed quod maritus potest accusare de adulterio vxorem, quæ fuerit vulgaris (quæuis si vidua esset vulgaris stuprum impune in eam 33. remitteretur) & ratio est, quia coitus cum meretrice in nupta, est impunibilis de iure civili, Bar. in d. §. sed & in ea. nu. 4. & in l. veru. nu. 2. ff. de fur. per text. in l. j. C. de p. c. plures concordant allegat Marfil. sin. 150. alioquin si diceremus huiusmodi viduam se prostituentem nō puniri melioris esset conditionis vidua vulgaris, quam non vulgaris stuprum committens, quod esset præbere incentiuum delinquendi.

Non obstat equiparatio viduæ committentis stuprum cum vidua nubente intra annum luctus quia equiparatio non fit per modum regulæ, sed per modum exceptionis, vt pene in postea intra annum luctus nubentibus extendantur ad viduas impudicas, ne melior sit conditionis luxuria quam castitas, d. §. si. in auth. de restit. & ea quæ par & c. & argumentum procedit affirmatiue, ut puta, nubens intra annum luctus puniatur talibus poenis, ergo eisdem etiam puniatur vidua impudica, non autem negatiue procedit, puta nubens intra an-

num non puniatur tali poena, ergo nec vidua luxuriose viuens, quia hæc aliis poenis subicitur. §. penul. in d. au. thende restitu. & ea quæ par. in undec. mense, nec urget ratio diuersitatis adducta per Rippam in rub. de iudic. quod uxor habet unde satiet libidinem; vidua vero nō, quia vidua si non potest continere, nubat, melius est enim nubere, quam uri, Pau. ad Corinth. 7. in princ. & sic habebit unde & si non omnino, saltem parum libidinem temperet.

35 Non obstat, quod uxor mortuo uiro soluta est a lege uiri, ita ut non sit adultera, si fuerit cum alio uiro, Pau. ad Roma. c. 7. in prin. quia debet intelligi, si fuerit cum alio uiro, id est marito, ita illa uerba interpretatur Pau. c. 7. ad Corinth. 1. diuus Chriostom. in d. c. 7. ad Roma. nam uir pro marito accipitur in sacris literis, ut in Evangelio lo. c. 4. quinque uiros habuisti; & hūc quem habes non est tuus uir. nec est dicendum, quod de alio uiro intelligat, ne dicamus ex ea autoritate dari occasionem stuprum committendi.

Non obstat doctrina Barto. in l. rei indicat. §. i. versu. morum tamen. ff. solu. matri. ubi hæc dicit non possunt opponere de exceptione adulterij commissi in uita mariti, ergo multo minus debent posse opponere de stupro commissi in uita itate, quia ratio diuersitatis est in præti mptu, cum dicta conclusio loquatur, quod quando maritus consensit & tacuit, quo casu tacendo uidetur remississe iniuriam. l. si uxor. §. ff. de adul. Pau. de Castr. in dicto consi. colum. i. & per ea quæ late decedit Boer. deci. 338. col. 2. & 3. Bermon. de pub. concub. col. 6. versu. sexto & ultimo limitatur, quæ ratio non militat in stupro a uidua commissio, Bart. in d. l. j. ff. de iis quib. ut indig.

Ex hiis communiter dici potest defenſa communis conclusio ab adductis in contrarium pro opinione Alex. licet non sine difficultate lo. de Garronib. in repeti. auth. eisdem poenis. nu. 18. uer. uerum tamen ex prædictis distinguit, quod aut stuprum fuit commissum in tra annum luctus, & tunc propter stuprum dotes amittat sicut & alia bona; & ita loquuntur iura loquentia de amissione, aut post annum, & non amittat, & sequitur Bermon. de pub. l. concubi. in titu. de adulteriis. nu. 62. & sequen. colum. 53. Alda. de presump. regu. 2. presump. 9. uersu. ego tamen. pro quorum opinione multum urgere uidetur tex. in §. penul. uersu. si enim illas. in authen. de restitu. & ea quæ par. in undec. mense, ubi 37 dicitur, quod in nubente intra annum luctus, suspitio est adulterij commissi uiuente marito; attamen in ea quæ parit in undecimo mense, præsumptio est manifesta & indubitata dicti adulterij commissi uiuente marito; & idem dicerem, si stuprum simpliciter committeretur intra annum luctus, per glo. in §. igitur imminentes poenæ. in uerbo, interpositione. in auth. de nup. & in authen. eisdem poenis, in uerbo parit. C. de secun. nup. licet glo. in d. §. penul. & in uerbo maligne, aliter teneat, & male in hoc. Et si cunctum hanc affirmatiuā opinionem in stupro commissio intra annum luctus, celsit Senatus in causa cuiusdam uiduæ de Pinfra Vercellensis.

S V M M A R I V M.

- 1 Ecclesiasticus iudex dicitur competens etiam inter laicos ratione iuramenti in contractu apposti, intelligitur ut nu. 14.
- 2 Prorogatio iurisdictionis indicis extranei inducitur consensu litigantium.
- 3 Vassillus quando non possit sine consensu domini de cetero litigare coram alio iudice.
- 4 Iudice non potest prohibere subditos suos, quos int. llex litigare coram alio iudice, ne coram eo litigent, quod præsertim procedere dicitur, quando partes uellent coram ecclesiastico litigare.
- 5 Iudex cause preparatis debet esse iudex cause preparata, intelligitur num. 16.

- 6 *Iudex absolutiois a iuramento debet esse iudex causę principalis.*
- 7 *Iudex non acquirit iurisdictionem ex eo solo, quod cognovit super preparatorio alicuius causę, nisi iurisdictionem habeat super principali.*
- 8 *Rei uendicatione actus coram uno iudice intentare potest actionem ad exhibendum coram alio iudice.*
- 9 *Feudi causę possessoria potest cognosci per iudicem ordinariū, & tamen quasvis proprietatis feudi non cognoscitur, nisi per dominum feudi.*
- 10 *Delegatus in causę petitoria non censetur delegatus in causę possessoria.*
- 11 *Iudex de possessorio cognoscens, de petitorio non cognoscit, si alterius iurisdictioni preiudicatur.*
- 12 *Vassalli possunt subiectis suis inibere, ne coram alio iudice litigentur.*
- 13 *Subditus iurisdictioni alicuius sub iuramento fidelitatis, non potest prorogare iurisdictionem in alterum iudicem, nisi domino consensiente.*
- 14 *Forum si quis fortitur alicuius iudicis puta ecclesiastici ratione contractus iurati non tamen dicitur, quod eum fortitur, si agatur de distractu.*
- 15 *Agens ad distractum, & sic ad rescissionem contractus debet sequi forum rei.*
- 16 *Iudex ecclesiasticus an sit iudex competens etiam quando agitur de inobservantia contractus iurati, & quomodo hoc procedat.*
- 17 *Prorogatio simplicis iurisdictionis non potest fieri in preiudicium superiorum.*
- 18 *Dispositio legis ubi capta, ff. de iud. multis modis limitatur, remissive.*
- 19 *Prorogatio fieri non potest in iudicis preiudicium quando ex forma statuti, vel ex consuetudine ipsi iudici aliquid debetur, non propter laborem, sed propter lucrum.*
- 20 *Iuramenti in obligationem semper censetur reservata auctoritas & ius superioris.*

DECISIO LXXVIII.

De vassallo, qui literas inhibitorias contra eius subditum petit, eo quod absolute a iuramento petita coram iudice ecclesiastico, coram eodem iudice contra ius rescissionem petisset, an iure tales inhibitorie concedi possint.

Vm subditus vassalli iudicem ecclesiasticum adiunxit, ut a iuramento in quodam contractu prestito absolueretur, & absolute obtenta peteret contractum rescindi vassallus, intelligens id iurisdictioni sue preiudicium asserere, & ex eiusmodi iudicio apertam esse viam, per quam emolumentis iurisdictionis, qua erat investitus fraudaretur precatu est Principem, ut inhiheret eius subdito, ne preterito rescissionis predicti contractus prophani coram eo ecclesiastico iudice litigaret.

- 1 *Quęritum fuit, an iuxta supplicata rescribendum esset, & videbatur prima facie non esse petitioni suppli cantis annuendum; cum iudex ecclesiasticus dicatur competens etiam inter laicos ratione iuramenti in contractu appositu, quod addit forum foro. c. fi. de foro compet. & ibi docto. in c. licet. de iureiur. in sexto. præsertim, quia præsupponitur subditum predictum se submisisse, quibusque curis etiam ecclesiasticis, & sic prorogasse iurisdictionem ecclesiasticam, quod facere potuit. l. si ex consensu. C. de episcop. audien. & ibi doc. post Bar. in l. i. §. & post operis. versu. unde dic. ff. de noui ope. num. ibi Iaf. nu. 1. r. & in c. significasti. de foro compet. Bar. in l. i. & 2. ff. de iudic.*
- 3 *Non obstat, quod vassallus non possit sine consensu directi domini coram alio iudice litigare. c. ex transmissa. de foro comp. Bart. loco proxime allegato, quia*

hoc intelligitur, quando vassallus litigaret de re feuda, li, ita intelligitur Iaf. in d. §. & post operis. nu. 13. & Sayfi. col. fin. versu. intelligo tamen. Fel. in c. significasti. versu. tertio fallit. de foro comp. & in terminis nostris videtur decis. Albe. in l. i. colum. 3. ver. sed nūquid. ff. de iud. & Ale. in d. §. & post operis. colum. fin. versu. vtrum autem. vbi concludunt, quod iudex non potest prohibere subditos suos, quos intellexit litigare coram alio iudice, ne coram eo litigent, quod præsertim procedit, quādo partes uellent coram ecclesiastico litigare, Andr. Barb. in apost. ad Abb. in c. ex tenore, in secundo nota, de foro comp.

Nec secundum eos pugnat tex. in d. c. ex tenore; quia ibi reus conquirebatur, & mandatum fuit duntaxat viduę adtric, vel potest responderi, prout rñdet Alex. in d. §. & post operis. colum. fin. & Fely. in d. c. significasti. num. 2. in d. c. ex tenore. q. ibi non procedebat vir rute prorogationis partis, sed uirtute delegationis apostolica.

- 5 *Accedat, quod iudex causę preparantis debet esse iudex causę preparatę. l. ordinarij, & ibi glo. in verbo exhibiti. C. de rei vendic. ex qua regula Bal. ibi in secundo notab. arguit ad quæstionem nostram, concludens*
- 6 *quod iudex absolutiois a iuramento debet esse iudex causę principalis, quem sequitur Pau. de Cast. in l. 2. nu. 3. C. vbi & apud quem in integ. rest. Ale. cons. 58. in fi. volum. j. & in l. quotiens. & ibi Iaf. col. j. C. de iudi. & in l. nā & postea. §. si minor. nu. 1. ff. de iureiur. Petrus Gerar. sing. 88. Fely. in c. cum sit. nu. 4. de foro comp. & in c. j. nu. 27. de iureiuran. Hippo. sing. 654. Maran. de ordi. iud. in 4. parte. in 11. distict. nu. 14. Dec. in rub. de iudi. colum. 1. versu. similiter ad superius dicta, vbi late examinat dictum Bald. & dicit communem opinionem esse cum eo, & in col. seq. asserit, quod in practica non facile ab ea recederetur, quem refert, & sequitur Cur. iun. cons. 152. nu. 9. & ea etiam dicit communem, Francisc. Viui. quem lōge post hæc scripta vidi in suis commu. conclus. in verbo iudex si aditus fuerit.*

Contrarium videtur defendi posse ex dictis Paul. de Cast. in d. l. ordinarij. nu. 4. concludentis dictum Bald.

- 7 *nō videri omnino verum, quia in d. l. ordinarij. iudex non acquirit iurisdictionem ex eo solo, quod cognovit super preparatorio, immo ex eo, quod habebat iurisdictionem super principali, habebat etiam super preparatorio; sed in casu nostro iudex ecclesiasticus non habebat iurisdictionem super principali, tanquam super re mere prophana inter laicos; ergo non potest dici, quod eam acquirit ex eo solo, quod illam habuit super preparatorio, cum vnus possit esse iudex causę preparantis, & tamen non erit iudex causę preparatę. l. i. C. ad exhib. quam Saly. ibi ponderat ad hoc, quod actus rei uendicatione coram vno iudice, intendat actio nem ad exhibendum coram alio iudice; & tamen actio ad exhibendum est preparatoria ad rei uendicationem, vt ibi notant Bar. Bal. Saly. & Pau. de Cast. g. o. in d. l. ordinarij. in verbo exhibitis. & hoc fundamento Dec. in d. reb. de iudi. colum. 3. versu. sed tamen diligenter inuestigando dicit, quod opinio Bald. in d. l. ordinarij. non uidetur vera, & hoc comprobatur ex notatis per glo. j.*
- 9 *in c. ceteru. de iud. vbi causę possessoria in feudo potest cognosci per iudicem ordinariū; & tamen quæstio proprietatis feudi non cognoscitur, nisi per dominum feudi, faciunt notata per Bal. & alios in §. præterea. cl. 2. de prohib. seu. alien. per Fede. in l. pen. C. si non a compet. iudi. & in c. j. de seq. possel. & fruc. quod delegatus in causę possessoria non censetur delegatus in causę petitoria; & tamen possessorium est preparatorium appetitorium. d. l. ordinarij, & per prædicta iura ita sentit Roma. cons. 330. colum. 3. versu. quarto probatur, in qua col. plura leguntur faciendā ad probationem præmissorum, quæ gratia breuitatis non transcribo. Et hæc opinio multo magis locum habere debet in casu nostro, in quo fit præiudiciū iurisdictioni supplicantis,*

quo

11 quo casu, quando fit præiudiciū iurisdictioni alterius, ille qui cognouit de possessorio, & sic de causa preparata d. l. ordinarij. non cognoscit de petitorio, & sic de causa preparata, ne præiudicetur iuri alterius, ita decidit Io. Monac. in c. accusatus. §. de quæstionibus. quem ibi sequitur Gemin. de hæret. in sexto. & Bal. in d. l. penul. in h. C. si non a comp. iudi. quos refert & sequitur Affl. Dec. 15 §. nu. 6. sed in casu nostro fit præiudicium iurisdictioni supplicantis, vt prædictum est, ergo ei remitti debet cognitio rescissionis contractus; & pro hac opinione videtur tex. in terminis in c. ex tenore. de foro compet. vbi summus Pontifex, qui commiserat aliquibus delegatis quandam causam vertentem pretextu cuiusdam hæreditatis inter quandam viduam, & aliam ambas de Maduano ad preces comitis Maduani, cui erant subiecti litigantes, mandauit delegatis, vt in causa superfederent, & sic remitterent cognoscendam dicto comiti, ne ei fiat iniustitia.

Non obstat solutio Alex. & Fely. in locis supra allegatis, quia & si illi delegati procederent virtute delegationis non virtute prorogationis, attamen non tollitur, quin iurisdictioni ecclesiastica principio fuisset prorogata per illam viduam, & per illum tex. notat Anto. de Butr. in c. ex transmissa in §. & 6. notab. de præscrip.

12 post Im. in c. ceterum. de iudi. §. quod habens aliquem subiectum, non ratione nudi exercitij iurisdictionis, sed alia ratione subiecti, vt puta ratione fidelitatis. ut sunt subditi vassallorum, potest dictis subditis inhihere, ne litigent coram alio iudice. Idem tenet Host. in summa de foro compet. Rom. in d. §. & post operis. in fi. Socin. in d. c. significasti. col. 20. præsertim in versu. & aduerte. quia id comprobatur ex doctrina Bal. in l. decernimus. colum. 2. versic. adde tamen vnum. C. de sacrosan. eccl.

13 quod quicumque sub iuramento fidelitatis suppositus est iurisdictioni alicuius, non potest prorogare iurisdictionem in alterum iudicem, nisi domino consentiente, sequitur ibi And. Barb. in apost. & cõuenit quod scribunt loã. And. in mercu. in reg. & scienti. colum. 3. versu. quarto per eundem, & colum. 4. in fi. versicu. soluit pro hac parte. de reg. iur. quod quando interest superioris subditum non iudicari ab alio iudice, tunc submissio, seu renuntiatio non tenet.

Nec obstat dictum Abb. quod Barba. in d. c. ex tenore. confirmatur, quia salua eorum reuerentia uterque male loquitur, dum præsupponit, quod id fuit ad que relam rei, & quod duntaxat fuit mādaturū viduæ actrici, quia ex lectura apparet, quod Papa mādauit delegatis, vt superfederet in dicta causa, ut in illis verbis mandamus quatenus ei superfedere curetis (& sic præcepit delegatis, & huiusmodi mandatum fuit factum in instantie comite, & sic vassallo conquerente, vt in illis verbis, ex tenore literarum comitis Britannia, nisi defendendo prædictos doctores dicamus eos loqui de mandato comitis facto mulieri; sed dato, quod actori duntaxat fuisset mandatum ne litigaret; non sequitur propterea ergo si ambo voluissent litigare corā ecclesiastico non potuissent prohiberi, quia contrarium tenuit Afflic. d. decis. 15 §. in fin. & in §. præterea vltimo. in titu. de prohibi. f. ud. alien. per Federic. post Bald. & Archidia. per eum allegatos, quia nu. 23. vsque ad 29. exclusiue plene tractat hanc quæstionem sequens hanc sententiam, & plura alia adducens pro eius confirmatione, quæ nec eas occupem non repetat.

14 Nec repugnat, quod iudex ecclesiasticus sit competens ratione iuramenti appositi in contractu dicto capitu. fina. de foro competen. in 6. quia illud procedit, quando ageretur ad obseruantiam iuramenti super contractu interpositi, & sic de obseruando contractu; secus vero vbi ageretur, vt iuramentum non obseruaretur: & sic de distractu, quia non valet argumentum, aliquis fortitur forum alicuius iudicis, puta ecclesiastici ratione contractus iurati; ergo pariter eundem forum sorti

tur, si agatur de distractu. l. 2. & ibi nota. Barto. & Bald. 15 C. vbi & apud quem cog. vbi §. agens ad distractum, & sic rescissionem contractus debet sequi forum rei, ita respondet Deci. in dict. rubr. de iudi. col. 3. versic. non obstat quod supra dixi.

Accedat, quia dispositio dicto capitu. fina. est in fauorem eius, qui præstatur iuramentum; ergo in eius ordium retorqueri non debet. l. nulla. ff. de legib. l. quod fauore. C. eod. titu. capitu. quod ob gratia. de regul. iur. 16 in sexto. & si dicatur, quod iudex ecclesiasticus est iudex competens, etiam vbi agitur de inobseruantia contractus iurati. c. j. de iureiur.

Respondetur illud procedere, ubi constaret iuramentum esse interpositum super contractu euidenter illicito, puta super vlturis, sed in casu proposito adhuc cognoscendum est super validitate contractus.

Item potest responderi alio modo, & hæc responsio poterit a commodari aliis argumentis, quæ sunt de submissione, & quod iudex causæ preparatis est iudex causæ præparatæ, videlicet, omnia prædicta procedere, vbi non ageretur de præiudicio tertij, quia tunc in præiudicium tertij non deberet induci prorogatio iurisdictionis, ex notatis per Io. Mon. & Bal. in d. c. accusatus, cum aliis supra allegatis, quibus addo Bald. in l. 2. circa

17 fin. C. de ope. liber. dicentem, quod si prorogatio simplicis iurisdictionis non potest fieri in præiudicium superiorum, quem sequitur Mar. Laud. in tracta. de confed. pace. & conuen. Prin. nu. 8. Affl. in d. §. præterea. nu. 23. & 24. post Archi. & Bald. per eum allegatos, ex quo rum dictis dat vnam limitationem ad l. vbi ceptum. ff.

18 de iudic. §. vt non habeat locum quando fit præiudicium iurisdictioni alterius, quo fit, ut ad tres limitationes datas per Fely. in capitu. j. nume. 2. de iureiurand. post Paul. de Castr. confi. 21 r. vol. 2. secundum impressionem Papien. ad dictum Bald. in dict. l. ordinarij. C. de rei vendicat. posset addi quarta, vt non habeat locum, quando inferretur præiudicium iurisdictioni alterius vtilis, vel directi domini. Et hæc limitatio, ut prædictum est, potest etiam dari regulæ legis, si ex consensu. C. de epis. aud. & l. ff. de iudic. item regulæ, quod iudex causæ preparantis sit iudex causæ præparatæ, & hæc corroboratur ex hiis, quæ dicit Sayf. in d. §. & post operis. colum. fina. versu. ex quorum ratione, dum de-

19 fendendo Paul. de Castr. concludit, quod si aliquid ex forma statuti, seu ex consuetudine deberetur iudici non propter laborem, sed propter lucrum, tunc procedit opinio Paul. de Castr. in dicto §. & post operis. concludentis prorogationem non posse fieri, quando fieret in præiudicium iudicis, & conuenit quod dicitur An habere ratione iuramenti a defuncto præstiti posset coram ecclesiastico conueniri. vnde Abb. in capitu. fina. nume. 4. de sepul. Ruin. confi. 20. nume. 2. & sequi. vol. 4. in iuramento semper conferri reservatum ius, & auctoritatem superioris. capitul. venientes. & ibi gloss. de iureiurand. l. qui iurato. ff. qui satisfat. cogant. & ibi Ias.

Quare in casu proposito, vt malitiis, & calumniis hominum occurratur, & ne iniuria fiat per indirectū iurisdictioni vassalli, putarem auctoritate Principis esse inhiendum actori, ne in præiudicium iurisdictionis vassalli supplicantis alibi litigare habeat pro prima cognitione, quæ coram iudice ordinario, & quod Princeps ita possit rescribere, probatur ex dicto capitu. ex tenore. & ex l. 2. §. si iudex. ff. de iudic. per quæ iura ita determinat Socin. in dicto capitu. significasti. numer. 45. Et per supradicta, literas inhibitorias vassallo Princeps consulto Senatu concessit contra eius subditum, coram alio iudice non suo litigantem, & post hec scripta legi Didac. in libr. primo uariarum resolut. capitul. 4. nume. 8. hanc ultimam opinionem sequentem, & gauisus sum me eundem ferme spiritum habuisse.

Didac in libr. i. variarum resolu. c. 4. nu. 8. hanc ultimā opinionem sequentem; & gauisus sum me eundem fer me spiritum habuisse.

SUMMARIVM.

- 1 Vbi maius est periculum ibi cautius est agendum.
- 2 Tortura quis subici, ex informationibus sumptis, & eo non citato potest propter praesentiam iudicis, puta ubi proceditur per illam curiam, intellige vt nu. 19. circa med.
- 3 Peritium non praesumitur attenda qualitate persone, super qua testis examinatur.
- 4 Testes examinati parte non vocata ad videndum deferri eis iuramenta, probant ubi proceditur sola facti veritate inspecta, contrariam veritas nu. 18. eum si q.
- 5 Variatio inquisiti, seu testis facit indicium ad torturam, intellige vt nu. 17.
- 6 Inimicitia facit indicium ad torturam, iunctis alijs indicijs. & num. 23.
- 7 Socij criminis inhabilitas ad probandum, diluitur per reuelationem criminis.
- 8 Socij criminis, & aliunde inhabiles, in crimine laesa maiestatis ad mittuntur ad accusandum, & testificandum.
- 9 Testis unus dictum sufficit in probando indicio proximo. & nu. 15.
- 10 Delicti occultis difficilis est probatio, & in eo proclivior esse debet animus indicantium ad torturam.
- 11 Privilegio quocunque dignitatis non obstante in crimine laesa maiestatis quis torqueri potest.
- 12 Iudicantem cuncta rimari oportet, & ordinem rerum plena inquisitione discutere.
- 13 Solemnitates diuine naturalis introductae, vt sunt citationes, & aliae, quae defensionem partis respiciunt, non dicuntur sublati ubi procedendum est sola facti veritate inspecta, etiam si iudex haberet arbitrium procedendi.
- 14 Tortura quae subiiciendus non est, nec ad eam procedendum etiam in crimine laesa maiestatis, nisi praecedant legitima indicia.
- 15 Indicia proxime, quae dicantur, & quae remotae.
- 16 Indicia remota regulariter per duos testes probari debent.
- 17 Mendacium, & varia loquomodo indicium faciunt ad torturam.
- 18 Reus potest corrigere dictum suum ante equum conuincatur argumens.
- 19 Testes sine partis citatione recipi non possunt, etiam si iudex procederet ex officio, & essent in casibus in quibus proceditur argumens, & proprioibus.
- 20 Morti proximus non praesumitur mentiri, nec esse immemor salutaris aeternae.
- 21 Exculpatio socij criminis prodest exculpato.
- 22 Depositionis prima standum videtur, licet contrarium in tormentis dixerit socius, ubi de facto propria, & alieno interrogatur.
- 23 Index contra aliquem pronuncians non dicitur eum offendere, nec ex eo inimicitiam praesumptio induci debet.
- 24 Imperator non habet iurisdictionem in territorium Ducis, quae inuoluit de iure, in xto imperio, omnimoda iurisdictione, & regalibus quibuscunque.
- 25 Confessio extrajudicialis potest quandoque corrigi & reuocari ante litem conuictam.
- 26 Duae negationes regula ito in affirmatiuam resoluuntur.
- 27 Interpretatio ea facienda est, ut delictum euitetur.
- 28 Argumentum a contrario sensu desumi non potest, ubi verba sunt negatiue concepta, cum iudicia ad negandum non debeant operari contrarium effectum.
- 29 Confessio extrajudicialis, ut indicium faciat, probari debet per duos testes.
- 30 Numeratio pecuniae non probatur per confessionem cum aliud sit confessio, aliud numeratio.
- 31 Testis unus tantum depositio, quae potius respicit ad minucula ad delictum, quam ad nudare ipsum delictum non sufficit, ut indicium faciat ad torturam.

- 32 Infamia facti notatur dicitur, qui se delictum laesa maiestatis, aut aliud graue delictum commississe fassus est.
- 33 Confessio in criminibus facta coram iudice infamat confitentem infamia iuris.
- 34 Iuramentum fidelitatis praestitum Regi, cui subdita ciuitas non sit, non valet.
- 35 Infamia facti repellit testem a testimonio in criminalibus.
- 36 Testis unus infamis etiam in crimine laesa maiestatis, ut facit indicium ad torturam duo requiruntur.
- 37 Socius criminis non facit indicium ad torturam, nisi id deponat in tortura, & in ea perseueret.
- 38 Testes singulares in crimine laesa maiestatis diuinae & humanae admittuntur.
- 39 Testi non est credendum in his quae concernunt eius laudem vel vituperium, commodum uel incommodum.
- 40 Excusans se pretextum emendationis criminis, quo ei obicitur, debet dictam emendationem probare, nec sufficit, quod eam alleget.
- 41 Allegare non sufficit, nisi quod allegatur, probetur.
- 42 Testes inhabiles: admittuntur in delictis, in quibus veritas alter haberi non potest, & quomodo intelligatur, nu. eodem.
- 42 Vox unius vox nullus.
- 43 Senatus an possit iurare secundum conscientiam, & moueri ex hijs quae sunt extra acta.
- 44 Indicandum est fide gestorum, & sic secundum allegata & probata.
- 45 Conscientia alicuius causa commissae, puta iudici delegato debet intelligi de conscientia lege munita, ac publica non autem de conscientia privata.
- 46 Opiniones ex proprio capite nemo sibi formare debet.
- 47 Conscientia propria non debet mouere iudices, quia non sunt in foro penitentiali, sed iudiciali.
- 48 Index debet iudicare secundum leges, non secundum mentem animi sui.
- 49 Paria sunt non esse, & esse sed non apparere.
- 50 Indulgentia, seu uenia non tollit infamiam resultantem ex delicto.
- 51 Infamia facti per penitentiam non tollitur.
- 52 Tempus super quo quis se fundat, proci se est probandum.
- 53 Testis de fama deponens tenetur redere causam scientiae, & unde ortum habuerit, alias non probat, nunc eodem.
- 53 Testes deponentes de bona fama in genere, non tollunt infamiam resultantem ex specialibus delictis per eum confessatis.
- 54 Accusator, seu denuntians testis esse non potest, alius enim accusator, alius testis esse debet.
- 55 Indicia legitima torturam praecedere debent.
- 56 Indicia licet dici soleant esse arbitraria, attamen debent esse legitima, iuri conformia, & a iure approbata.
- 57 Index in hijs, quae eius arbitrio relicta sunt, debet seruare equitatem, & ita arbitrari, ut semper in mitiorem partem inclinet.
- 58 Digniora imitatione habentur, quae ex ceteriora sunt pietate.
- 59 Tortura cessat ubi aliquid contra indicia uiget.
- 60 Auxilij cooperatio ubi simplex est, ex qua delictum, seu tractatus non est actus, pena mortis non punitur.

DECISIO LXXIX.

De crimine laesa maiestatis, & de ea, quae sciuit tractatum conditionis factae, quam non manifestauit, an tortura subiicienda sit, ubi plura in criminalibus notanda habes.

Voniana in hac causa criminali aduersus A. intentata non de praedijis vrbis, seu rusticis, aut alijs rebus ciuilibus, sed de crimine grauissimo laesa maiestatis, proinde de salute, honore, & bonis inquisiti agitur, & in quibus maius periculum dicitur versari, & per consequens cautius esse agendum. cap. ubi periculum.

de elec.

subiectam materiam deponentes, puta si inscribitur quis de homicidio, vel de alio delicto, quod sensui visus subiiciatur, & testis deponat vidisse huiusmodi delictum esse de proximis homicidio. Item si acculeretur aliquis, quod mandasset, consuleretur homicidium, falsum, proditorem, & alia delicta, quod sensui auditus subiiciuntur committi, & testis deponeret, quod audiuit intulatum mandantem, aut consulentem tali homini, ut homicidium, falsum, aut proditorem faceret, dictum huiusmodi testis esset de proximis maleficio, quia hæc tangunt veritatem rei, & ad probandum hoc indicium proximum sufficit vnus testis, dummodo sit oī exceptione maior, late Hippol. in pract. §. di. i. gener. col. 1. & 2. post Bar. in l. ad monendum. nu. 36. ff. de iur. iur. & in locis infra allegatis, Cra. consi. 6. nu. 12.

Indicia vero mediata, siue remota dicuntur ea, quæ respiciunt circumstantias delicti, ut fama fugæ, inimicitia, visus, cum ense euaginato in loco ubi erat occisus, & alia similia, tunc testes deponentes de istis dicuntur attestari de remotis maleficio, quia hæc non respiciunt immediate veritatem, sed circumstantias delicti. 16. Et hoc indicium regulariter debet per duos testes probari ita declarat Bar. in l. i. nu. 7. vers. quæro qualiter probari debet indicium. ff. de quæst. & ibi Hippo. nu. 6. & consi. 20. nu. 44. & in l. de minore. §. plurimū. nume. 9. & in l. i. §. præterea. num. 25. & 26. & Bal. in l. si. post gl. ibi. C. fa. her. Bal. in l. 2. col. 2. ver. hæc autem indicia. C. quor. app. non recip. ubi Carre. in prin. nu. 106. ver. videamus qualiter. & nu. 107. ver. & ideo si esset solus testis, ubi loquitur de pessione extrajudiciali, Bru. de indic. quæst. 2. prin. par. prin. nu. 5. Paris. consi. 1. §. 1. in prin. vol. 4. Hiero. Gig. in d. tract. & rub. c. 25. nu. 1. & 2.

Istis sic præmissis dicitur ex actis nulla extare indicia ad torturam sufficientia, non quidem ex uariatione 17. ne ipsius inquisitioni, quia communis conclusio est, quod mendacium, seu variatio circa circumstantias, & qualitates delicti nullo modo faciāt indicium ad torturam, si vero sit circa ipsum delictum etiam non faciunt indicium, nisi iunctis alijs indicijs, ita pluribus docto. enumeratis concludit Carre. in d. pract. in prin. nu. 119. cui addo Hippo. consi. 15. col. penul. & quæ dicit Gram. uo. 30. nu. 16. & faciunt ea, quæ infra de indicio inimicitia allegantur. Accedat, quod reus potest corrigere dictum suum antequam conuincatur, argumento. c. præterea. de testi. cog. Rom. consi. 59. col. si. post gl. quam dicit cōmuniter approbatam in l. si. de conf. & consi. 70. col. 3.

Ang. de maleficio in verbo compa.auerunt d. & inquisiti & negauerunt. nu. 21. bonus tex. in l. de ætate. §. final. ff. de inter. actio. Blan. in repet. l. fina. nu. 69. ff. de quæstio. & supra decis. 66. nu. 15. maxime docto. de errore; sed in casu nostro inquisitus seipsum corripit, quia in secunda depositione dicit melius reducere ad memoriam ita deponit, & hæc correctio est circa circumstantias & qualitates, videlicet, quod tractatus proditorem esset de loco nō subito, ergo ex huiusmodi variatione nulum potest sumi indicium ad torturam. Nec etiam facit indicium contra reum depositio filij, cum fuerit examinatus patre non citato, quo casu non probat, nec facit indicium. l. si quando. & in authen. ibi posita. C. de testibus. vbi gl. & cōter doct. Bar. in l. maritus. nu. 3. in fi. & in l. si. ff. de quæst. Hippol. in l. 1. nu. 4. loquens etiam in crimine laesa maiest. ff. de quæstio. late pñl. 15. nu. 14. Carre. in dicta pract. in prin. nu. 108. vers. item sicut testes ad informandum. & 126. col. 3. & in tracta. de hæreti. nume. 121. vbi responder ad text. in cap. fin. de hæreti. in 6. D. ci. in l. 2. nume. 21. C. de eund. post Saly. Alex. & communiter docto. per eum relatos, Gram. voto 30. nu. 3. facit regula. c. 2. de testib. vbi late Fely. nu. me. 3. & 5. 9. 12. & 17. dicens hoc etiam procedendi causa esset expedienda omisa iuris solemnitate, & solum de iure gentium per doctrinam Bart. in l. filius familias

nu. 4. ff. de donatio. reprobata opinione eiusdem Bart. 19. in l. 2. C. de naufrag. lib. xi. fidem & si iuxta procederet ex officio, & per inquisitionem etiam si ciscimus in casibus, in quibus proceditur argumentis & presumptionibus, quia tunc etiam testes non possunt recipi sine citatione partis, vt ibi per Fely. d. nu. 12. & Soc. 1. consi. 12. num. 5. & trib. seq. vol. 1. & consi. 13. nu. 6. & seq. vol. 4. Bru. consi. 21. nu. 7.

Nec obstat, quod ex quo coram Senatu proceditur sola facti veritate inspecta potest credi testibus examinatis parte non citata, vt voluit Dec. d. consi. 54. col. 2. quia in contrarium est veritas, ita decidit Bart. in extra uagan. ad reprimendum, in verbo figura. col. fin. vers. si. sed an præsentem parte. & ibi sumus in materia criminis laesa maiest. idem Bar. in d. l. filio familias. numer. 4. & ibi Alexan. ff. de dona. Fely. in d. c. 2. nume. 4. d. testibus. Bald. in l. si quando. col. 2. ver. verumtamen C. de test. fi. & Ang. in l. milites. col. 1. ver. & ideo potestas qui in maleficijs. C. de test. mi. nec Bal. in l. sola. in fi. C. de testi. in quo Dec. d. consi. 54. facit fundamentum probat eius dictum, imo contrarium, ut ex allegatis per eum appareret, maxime dum sequitur Bar. in d. l. filio familias. si de dona. nec etiam consi. Aret. 126. facit pro Decio, quia ibi Aret. nihil dicit de citatione.

Nec mouere debet argumentum, quod si de præminencia Senatus, qui dicitur posse procedere ex processu informatio, seu informationib. sumptis parte nō vocata, arg. eorum quæ supra dicta sunt de præminencia magnæ curiæ regni Neapolitani, quia talis præminencia conceditur magnæ curiæ ex capitulis ipsius Regni, quæ non vendicant locum in patria nostra, in qua proceditur secundum ius cōe & decreta dominicalia, quibus subiicitur & vtitur Senatus.

Præterea dicta præminencia non habet locum, nisi in latronibus insignibus, & valde diffamatis, & in criminibus notorijs concurrente leuitate vitæ inquisiti, vt late concludit Thom. Gram. d. voto. 3. col. 5. & 6. & voto 30. nu. 13. post Afflic. decif. 391. & in consitu. regni. §. si damna clandestina. nu. 31. Et dato citra veritatis præiudicium, filium fuisse examinatum patre vocato, dicitur, quod quoad tractatum, de quo agitur deponit in fauorem patris, & ipsum exculpat, vt apparet in eius responsione, circa si in illis verbis, & lui mi risposse, che faria molto bene a non intronettermi in quæsto, In qua depositione semper persenserunt, etiam in tortura pro qua est maxime præsumendum illum noluisse mē 20. iri, nec esse immemorem saluris æternæ, cum videret se proximum morti. l. fin. C. ad leg. lul. repe. Gram. consi. 65. nu. 1. & voto. 3. nu. 4. & seq. Carre. in pract. §. circa quartum. num. 356. post plures ibi enumeratos, & in prin. nu. 122. in fi. vbi post Bald. Alex. Afflic. Hippo. & 21. Gram. dicit, quod exculpatio socij criminis prodest exculpato, latissime Hippo. consi. 109. nu. 31. & seq. Ro. consi. 107. col. 2. vers. sexto fallit, Cep. consi. 2. in fin. Bru. de ind. in §. q. 1. par. prin. in fi. Hiero. Giga. in d. tract. & D. Rub. c. 26. nu. 5. admissio citra veri noxiam, & in tortura contrarium dixisset, attamen statim primæ depositioni, Dec. consi. 175. post Bar. & Aret. per eum allega. vbi 22. dicit, quod quando quis interrogatur de se & de alio, statim primæ depositioni, licet contrarium dicat in formis 23. & in consi. 182. col. 6. Craue. consi. 6. nu. 16. Grāma. consi. 35. in fi.

Nec patiter videtur dicendum resultare aliquid in indicium ex allegata inimicitia, tanquam non sit probata aliqua inimicitia non quidem per testes, quia requiruntur duo, cum sit indicium a remotis, vt supra probatum fuit, quibus addi potest Hippol. in pract. §. diligenter. nume. 27. & sequen. Gram. voto 30. nu. 20. Carre. in dicta practica in prin. nu. 118. qui et dicunt, quod sola inimicitia non facit indicium, nisi sit capitalis & concurrant alia indicia, sed in casu nostro est solus

M 2 testis

testis confocius deponens de inimicitia, ergo non est probata per testes, nec etiam per confessionem ipsius inquisiti, qui nullibi confessus legitur huiusmodi inimicitiam.

Nec obstat videntur illa verba, de quibus in depositione eius sub die 28. Aprilis, videlicet, perche in uero non mi piaceua, che feruessa a Ioa Al. & c. perche ne ha fatto torto, quia huiusmodi verba non videntur in ferre inimicitiam, saltem capitale[m] erga predictum ducem alioquin sequeretur, quod si aliquis condemnaretur a iudice, vel ab aliquo superiore, & diceret similia verba, prout proferre solent fere omnes, qui faccumbant, & contra quos sit aliquid a iudice, seu superiore diceretur inimicus capitalis ipsius iudicis, seu superioris, quod dicere absurdum est, faciunt notata in l. vnica. ff. apud quem appel. & dato, quod praeferant aliquam coniecturam alicuius odij erga superiorem, atque non sequitur. ergo est inimicus capitalis, & admissio citra veritatis praedictum, quod ex ipsis verbis resultaret inimicitia capitalis nihilominus, cum eodem die seipsum correxerit, dicens, quod si illa verba dixit, ea turbatus, & inconsiderate protulit, non potest fieri fundamentum in dictis verbis, cum eadem licuerit se corrigere, maxime ante acceptationem fisci, per ea quae supra de variatione diximus.

Praemissis omnibus cessantibus, quae tñ virgere proponuntur, cum praedicta inimicitia, prout deponunt pater & filius non venerit culpa ipsorum, forsan non deberet imputari patri, per ea quae dicit Gram. v. 30. nu. 19. Accedat, quia dici potest praedicta verba fuisse prolata coram assertis delegatis Caesaris iudicibus incompetentibus, de quorum commissione non constat, & si constaret, non valeret: quod cum Dux Sabaudiae tam ex privilegijs Imperialibus, quam ex dispositione iuris communis sit inuestitus de mero mixto imperio, omnimoda iurisdictione, & iuribus Imperialibus, & Regalibus quibuscunque priuatiue quoad inuestientem. cap. Imperiale. §. fin. de prohib. seu. aliena. per Feder. & ibi communiter doctores Curt. de feud. in prima par. in 6. quaest. prin. colum. 2. & consil. 2. colum. 1. Bru. consil. 3. i. colum. 2. & 7. Paris. consil. 2. numer. 18. & 19. vol. 2. post alios per eum citatos, quo casu confessio facta coram ipsis potuit tanquam facta coram priuatis per
25 sonis, & sic extra iudicialis, quandoque ante littere contentatam reuocari & corrigi. Bald. in l. vnica. colum. final. in princip. C. de confessi. Felyn. in c. at si clerici. in princip. num. 5. & 6. de iudi. Hippol. in pract. §. examinand. num. 3. 2. & seq. Thom. Ferra. caut. 27. Carre. lare in dicta practi. in princ. num. 12. r. versic. limitate nisi fuisset reuocata, vbi plures cumulat, quibus addo glo. final. in l. 1. & fi. C. de error. aduocato. Brun. de indi. & tortu. in 3. quaest. primae part. num. 17. & Blanc. in reperi. d. l. fin. num. 218. Socin. consil. 4. i. nu. 4. Felyn. in c. de hoc. nu. 1. de simonia & sic ex praemissis dicebant remanere sublati indicium, quod sumebatur ex asserta inimicitia.

Superest nunc videre, an aliquod indicium legitimum resultare possit ex depositionibus A. testis, in quibus dicitur extare omne fundamentum fisci, qui in duobus videtur deponere contra dictum inquisitum. Primo in depositione facta coram assertis delegatis Caesaris sub die 27. Aprilis, ubi dicit, quod inquisitus ipsi testi dixit haec verba, che non bisognaua, che mi ascondesse da lui, perche suo figliuolo non faceua niente senza lui. Item alia verba huiusmodi mio figliuolo non fa cosa nessuna, che io non lo sappia, non lo farebbe senza mia licentia, quia omnia interpretatione dictarum clausularum, quae continent duas negatiuas,
26 quae resoluuntur regulariter in affirmatiuam. l. 1. C. de fer. sug. l. duobus. ff. de verbor. signifi. Bart. in l. femine. ff. de Sena. & in l. manifeste. nu. 1. ff. de iurciuran. &

sic quod filius aliqua scit sine eiusdem patris scientia, & licentia, & ita deberet in dubio fieri interpretatio cum per eam delictum euiteretur. l. merito. ff. pro socio. D. c. consil. 175. nu. 5. Gram. v. 30. nu. 30. & 31.

Reipso deri potest duobus modis. Primo, quod praedicta verba sunt negatiue coepta, & propter ea ab eis non potest sumi argumentum a contrario sensu, &
28 quia inducta ad negandum non debent operari contrarium effectum a firmationis. Bald. in l. 2. in fin. C. de condit. insert. quem refert, & sequitur post Ancharan. Alexan. consil. 150. nu. 26. volum. 5. l. asinus. l. i. col. 9. versic. secundo limita. & col. 12. versic. quarto limita. ff. de officiis cui mand. est iurisd. d. 10. quod praesertim procedit, quando ex tali argumento a contrario effectu quis incidit in penam, argumento eorum, quae dicit glo. in clem. vnica. in verbo facere, de v. iur. quam dicit communiter approbatam, Felyn. in c. ecclesia S. Marie. num. 70. de const. post Rom. sing. 107. in cap. habes. Alex. in l. i. cum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cau. l. asinus. d. l. i. nu. 42. & seq. ff. de officiis cui man. est iurisd. & mouetur Felyn. loco proxime citato inter alias rationes, quia verba generalia non debent trahi ad illicita, quem sequitur apostil. ad d. sing. Roma. 107.

Secundo potest responderi, admissio quae ex illis verbis resultaret argumentum a contrario sensu, & sic quod quicquid facit filius etiam si illicitum sit faciat cum licentia patris, immo magis dictus A. deponeret dictum inquisitum dixisse eidem testi, se consuluisse filio, ut talem tractatum faceret, adhuc huiusmodi dictum non facit indicium ad torturam, cum deponat
29 de confessione extra iudiciali, ad quam probandam, ut facit indicium ad torturam requiruntur duo testes, ut supra probauimus, quibus addo Alex. consil. 132. nu. 14. vol. 5. post glo. Bar. Bal. Ang. & Inno. per eum relatos, quem refert, & sequitur Maran. de ord. iud. in sexta part. §. quintus actus nu. 13. ex quibus inferitur Bart. in d. l. i. ff. de quaestio. dum connumerat confessionem extra iudiciali inter iudicia proxima delicto, in quibus unus testis sufficit, male loquuntur fuisse cum, ut praedictum extitit, communis sit conclusio quod in confessione extra iudiciali requirantur duo testes, ex quo inferitur, debere connumerari inter indicia remota, & his confert quod dicitur numerationem pecuniarum non probari per confessionem, quod cum aliud sit confessio, aliud numeratio. l. si ex cautione, & ibi gloss. in verbo probare, & communiter docto. C. de non numer. pecunia. Bar. in l. i. C. de dote caut. & non numer. nisi defendendo Bart. dicamus eum non dicere, quod confessio possit probari per vnum testem, sed quod tamen negotium, & facit indicium ad torturam, supple si legitime sit probata, & sic per duos testes.

Secundo deponit A. contra dictum inquisitum quod sciscitatus fuit ab ipso teste, si literae Regis Gallorum aduenerant adhuc, & quia multa loquutus fuit, cum ipso A. quibus videtur non solum habuisse scientiam dicti tractatus, sed etiam illum ratum, & gratum habuisse, & illius participem fuisse, & larius, ut in depositione dicti A. sub die 20. Iunii apparet, ex quo sequi videtur quod cum deponat de proximis maleficio etiam quod sit solus sit ei credendum, ut supra lare probauimus, & sic cum ipse id neget, faciat indicium ad torturam, quia videtur responderi posse, quod si videantur ea de quibus deponit dictus A. in dicta depositione sub die 24. Iunii contra ipsum detentum, respiciunt potius quaedam adminicula non substantia ad delictum,
31 quam immediate ipsum delictum, quo casu, & vnustestis praesertim non integer & infamis non sufficit, Bar. in l. in quaestibus. ff. ad l. iul. mai. quem refert & sequitur Dec. consil. 37. num. 9. & consil. 40. nu. 15. Paris. consil. 2. nu. 8. r. vol. 4. Ludo. Bologn. in addit. ad Guid. de susa. de indi. & tort. nume. 91. Hier. Gigan. de crim.

lase maie. in nib. Quom. & per quos crimi. les. maieft. probec. 5. Boff. de crim. les. maieft. nu. 112. & seq. Præterea contra personam dicti A. opponitur quod non sit integer testis, & omni exceptione maior, sed infamis 52 saltem ꝑ infamia facti, quod dicitur multiplici ex capite re probari, primo dum ipse A. eius depositione, sub die 27. Aprilis, fatetur se habuisse tempore belli proxime præteriti maximam amicitiam cum magistro domus prædicti hostis, & eum recepisse in domum, & et si dicti posset liberasse a morte, quia quando exercitus Cæsareus veniebat versus Albam, admonuit præfatum magistrum domus, ut discederet, ne caperetur a militibus Cæsareis, Ex qua confessione negari non potest quin dictus A. cum subditiis esset incurrit crimen læsæ maiestatis, in n. 1. & l. 4. in princ. ff. ad leg. Iul. ma. & sic fit infamis saltem infamia facti, Innoc. in c. pro inquisitione, vers. sed nos bene credimus quod confessio, de electio. & elec. pote quem sequitur Fely. in c. de hoc, de simo. qui loquuntur in confessione ne extrajudiciali, ergo multo magis procedit in confessionibus factis coram iudice, & geminatis, quæ confessio ꝑ infam. capit. super eo argumento a contrario sensu, & capitul. testimonium. §. fin. extra de testibus, gloss. in l. sed & possessor. §. sed cum de hereditate, in verbo probatum, ff. de iur. iur. in c. de iur. clerici, nu. 12. de iudi. post glo. Barb. & Card. per eum allegatos, Hypol. in prat. §. aggredior, in 3. post Arch. & Ioan. Andr. & Clarius in consil. 109. nu. 3. Thom. Gramm. consil. 34. nu. 6. & voto. 30. nu. 27. Carre. in dicta practica in prin. nu. 122. col. 5. versicul. quod intelligas, quinimo Bal. in l. 1. in vers. primo modo per confessionem. C. de confessis, dicit quod confessio in criminalibus facta coram iudice infamam infamia iuris, ex quorum dictis apparet non esse tutam opinionem Bar. in l. idus fustium, nu. 4. ff. de iis qui nota. infam. dum dicit confesum in criminalibus ante condemnationem non effici infamem.

Nec ob quod tunc locus Consigliolarum fecisset fidelitatem Regi Gallorum cum sit propinquus civitatis Albi quia rñderat de hoc non constare in actis, immo nec allegatur, & dato quod constaret dicitur, quod ipse A. qui erat subiectus imperio saltem medietate, non propterea fuit effectus, subditus Gallorum, cum sit clara decisio, ꝛ quod si Rex Gallorum cogit aliquam civitatem, vel locum facere esse suum, vel ad præstantiam fidelitatem cum sua non sit, talis confessio vel iuramentum non valet, hanc visib. feud. nu. 33. post Bald. in l. nec si volens. C. de lib. causa, laco. a. san. Georg. de feudis in verbo diciturque vassalli promiserat recognoscere nu. 13. late Aret. in l. quod meo, in prin. col. fi. vers. circa tertiam. ff. de acquiren. possess. Soci. l. ni. consil. 78. num. 12. volum. 1. Nec tunc erat timendum de Gallis cum exercitus Cæsareus esset potentior in illis regionibus, & Galie se continerent intra eorum loca munita.

Secundo opponitur, quod dictus A. fecit alium tractatum cum quodam fratre siue euclato, & quodam presbytero, quem tractatum d. A. præsupponit, & fatetur in dicta eius depositione sub die 27. Aprilis dum loquens de domino Sal. hoste, dicit, & mi domando del prete & frate, deli quali diro a basso, & io li dissi, che steuano bene, & apparecchiati per farli ferutio, & esso mi disse, che non douesse parlar piu ne con il prete, ne con il frate, per che volena mandar qua il suo mastro di casa a parlar con l'inquisto, ex quibus verbis iure negari non potest, quin arguatur aliquem tractatum præcessisse inter Sal. & prædictos fratrem & presbyterum me dicit ipse A. alioquin incongrue dixisset illa verba, che steuano apparecchiati per farli ferutio. Item illa verba, mi dice, che non douesse parlar piu ne con il prete, ne con il frate, quem tractatum non constatur, ex actis ab initio fuisse tractatum per ipsum A. & sic ꝑ

huiusmodi tractatum illicitum etiam effectus famam 35 mis saltem infamia facti, quæ repellit testem a testimonio in criminalibus, ut supra diximus, quibus accedit text. & ibi docto. præsertim in o. in c. de testimonium, num. 7. de testibus, Auffer. de reproba. testimonium, nu. 54. late Vinus in sui comment. opin. in tormentis, esse 36 non potest esse peritrus, Gramma. consil. 65. col. 3. tunc cato vnus non sufficit etiam in crimine læsæ maiestatis, sed requiruntur duo, & debent deponere in tortura, Alex. in consil. 11. nu. 1. & seq. vol. 1. quem reffert & sequitur Hippol. consil. 102. nu. 11. & 9. & in pratica in §. diligenter num. 5. 6. 62. & 83. idem Alex. f. ita de et intelligi Bar. & alij doctores relati per Cepol. in suis consil. cri. consil. 61. col. fin. verum super secundo dubio concludentes esse standum ultimo dicto in tormentis, alsi male loquentur cum peritrus nullo casu in teste admittatur 3. consil. 152. nu. 7. vol. 5. post Bar. & Salic. in l. cum octos populos per eum allegatos, Paris. consil. 2. nu. 82. 83. & consil. 163. nu. 9. & seq. volum. 4. Afflict. in consil. regni, in prima parte. §. paternorum numero. 427. & 50. quem videas Grammat. dicto consil. 65. col. 4. latissime Hier. Gig. in d. Rubr. quæst. 3. nu. 3. & seq. quonimo tortura non tollit alios defectus præsertim peritrus, c. qualiter & quando. el. 2. de accus. Alias de præfatio prior. reg. 2. c. 10. Rui. consil. 146. nu. vol. 5. Crau. consil. 6. nu. 16. ex quorum dictis habemus id quo dicitur ex duabus contrariis depositionibus fieri id esse facte in tortura debere intelligi quo ad ipsum deponentem non contra tertium. j

Tertio opponitur ꝑ ipsum A. quod est socius criminis, de quo agitur, & hoc apparet ex eius depositionibus, in quibus passim confitetur se detulisse literas familiares inquisitioni hostibus & ab ipsis hostibus, eisdem inquisito, & produxisse in ciuitate Ducis, & in domum propriam receptasse illum magistrum hospitij Sal. hostis, & plura alia fecisse, de quibus in suis depositionibus ex quibus præfatio non potest, quin stantibus actis prout stant, probetur ipsum fuisse locum criminis, & sic infamem & non integrum testem, ꝛ quo casu eius dictum non facit indicium, nisi id deponat in tortura, & in ea perieruerit, text. est qui hoc probat in l. ob carmen. §. si ea rei condicio, ff. de testib. gl. in l. 3. §. si in verbo palam. tit. Cepola. in consil. 60. nu. 11. Hippol. in §. diligenter nu. 61. & seq. & late in consil. 109. nu. 2. & plurib. seq. Carre. in dicta practica, in prin. nu. 122. col. 4. verum item requirit quod illud dicat in tortura, & latius nu. 125. col. 4. verum item intellige & decia, & in tract. de hæret. nu. 118. & quod concurrant alia de quibus per Salic. in l. si a. C. de accusati. Brun. in tract. de indic. & tortu. in 3. q. prime par. nu. 253. & per Hippol. Paris. & Carre. locis præsignatis, alias non facit indicium dictum socij criminis. Ale. consil. 89. nu. 2. vol. 3. Afflict. in d. §. si damna clandestina nu. 34. verum sunt tamen aliqui casus speciales ubi dicit ita fuisse conclusum per plures sapientes in contingentiæ facti in crimine læsæ maiestatis, immo dicit Gramma. consil. 61. nu. 1. & duob. seq. quod socius criminis infamis ex alio delicto, non facit indicium ad torturam, in casibus exceptuatis etiam si deponat in tormentis nisi concurrat alia indicia, & voto. 6. nu. 23. post Marf. & alios quos refert dicit, confessionem socij non facere indicium, nisi si concurrentibus alijs adminiculis, præsertim conuersione cum ipso socio depon. etc. late, Gigas dicta Rubr. c. 7. nu. 4. & seq. & c. 24.

38 Nec ob stare dicebat, ꝛ quod in crimine læsæ maiestatis diuina & humane admittantur testes singulares, ut late examinat Hippo. consil. 1. quia illud procedit, quando tractatur de probando crimine in genere, secus si agatur de crimine in specie, quia tunc testes singulares non admittuntur, ita respondet Paris. in dicto consil. 2. nu. 88. & 89. volum. 4. & eisdem Hippol. in dicto consil. 1. nu. 42. quorum dicta intelligenda puto si ageretur de crimine læsæ maiestatis, quod mo-

M 3 mento

mento ponit essentiam capere; secus si d. uelso rem-
pore, & loco, Gigas in d. rub. c. s.

- Nec conual datur eius iudicium ex eo, quod datur reue-
lante dictum tractatum, quia in actis non liquet de di-
cta reuelatione, siue denuntiatione, nisi ex dicto ip-
sius A. dicentis, quod deferbat litteras sibi traditas
a filio inquisiti, & hostibus. D. la. Ma. eius patrono,
qui exemplum earum sumebat, cum de dicta denun-
tiatione non constet legitime. Nam ipsi A. non est
40 credendum, Maxime in ijs, quæ concernunt eius lau-
dem, vel vituperium, commodum, vel incommo-
dum. l. nullus. ff. de testib. l. omnibus. C. eod. tit. Barto-
m. l. Lucius. circa fi. versicul. dico quod non. ff. de fi-
deiusso. & m. l. deferre. ver. si vero ad eum spectat com-
modum, ff. de iure iur. Alex. consil. 141. nu. 9. vol. 1. l. as-
in l. tantum mentis. C. de transac. & in l. si duo patroni.
§. Iulianus col. 4. versic. accedat quia nec testi. ff.
de iure iur. Dec. consil. 94. nume. 2. Gram. consil. 59.
nu. 5. & ad hoc faciunt ea, quæ scribit lmo. in d. c. testi-
monium. in fine. quem ref. m. & sequitur Alexan. dicto
41 consil. 15. nume. 10. vol. 1. quod ille, qui vult se excu-
sare prætextu emendationis criminis, quod ei obijci-
tur debet dictam emendationem probare, & sic non suffi-
cit, quod eam allegat, per regul. 2. ff. de probationib.
42 ¶ Non enim sufficit dicere, sed quod dicitur debet pro-
bari. l. 1. §. si quis dicatur, & ibi rissime Hippol. d. de
quæstio. & l. 1. ff. si quadru. paupe. fec. dica. cum simili-
bus; & præmissis accedit, quod dicit id Hippo. d. consil.
102. numero. 8. & 9. quod illi, quod dicitur testes inha-
biles admitti, quando sumus in his delictis, in quibus
veritas aliter haberi non potest, & sic occultis, procedit
quando ipse nihil ceponit de facto suo, sed tantum
de facto inquisiti; secus si deponeret de aliquo facto
proprio, quia tunc non creditur, Gram. consil. 66. nu.
3. Marf. co. filio. 74. numero. 8. Nec etiam apparet,
quod ipse D. Ioan. Mar. fuerit super hoc examinatus,
ut fieri deberet pro iustificatione intentionis fisci, &
dato quod fuisset examinatus, & hoc deponeret ad-
43 huc non diceretur probata reuelatio; quia vox vnus
vox nullius. l. iurandi. C. de testib. & c. in omni nego-
tio. de testibus. Cra. fere in nostris terminis consil. 6. nu-
mer. 76. & si dicatur propter aliqui dicunt se scire verita-
tem, scilicet rem sic se habere, scilicet de ea in actis non
44 appareat, ¶ & quod S. natus potest iudicare secun-
dum conscientiam, & mox ex hijs, quæ sunt extra
acta, per doctri. Barol. in l. vni. in fin. C. ut quæ desunt
a iuoca. part. iudex suppleat, Guid. Pap. deci. 23. re-
sponderi potest, contrarium esse verius in iure. l. pro-
perandum §. & si quidem, in d. l. s. verbis, tunc iudicem
negotij acta apud se confecta, & §. finalem ex gestis
apud se habitis. C. de iudi. quæ lex scribitur Iuliano Pre-
fecto pretorio, & est communis omnibus iudicibus.
Item contra illicitas §. veritas. ff. de offi. præsid. vbi di-
45 citur, ¶ Præsidem prouincie id sequi debere, quod
ex fide gestorum probatur, Salyce. post glof. in l. mior-
rem. numer. 2. C. de non nume. pecu. pulcher text. in l.
eos. §. super hijs vero. versic. quibus rerum gestarum
fidei. C. de appella. cap. iudicet & ibi glof. & Gemina.
3. quæstio. 7. & in ca. multi colliguntur. §. noluit enim
Deus omnipotens. 2. quæstio. 1. quæ omnino sunt vi-
denda, cum in terminis faciunt, late Bonifac. de Vital.
de maleficiis proce. numer. 3. & sequentib. Specula. in
titu. de notorio crimin. §. fina. versicul. nam quadam
sunt notoria iudici, & alijs, & in causis, in quibus pro-
ceditur summarie, simpliciter, & de plano, sine strepi-
tu, & figura iudicii, prout in casu nostro; est text. ex-
pressus in clementin. super §. verum quia. & §. senten-
tia. de verbo. significa. & ibi Card. versic. decimo-
nono nota, & in crimine læse maiestatis in extraor-
ganti ad reprimendum, & ibi Barol. in verbo de plano
lasi. in l. ait prætor. §. si iudex. numer. 21. ff. de re iudicat.
& faciunt notata per Hippo. ind. §. diligenter. nu. 23. &

- 46 26. post gl. Cy. Bal. Roma. & las. ¶ quod etiam si causa
committeretur, ut delegatus procederet secundum
conscientiam, debet intelli. de conscientia lege mu-
nita, ac publica, & sic de ea g. h. vti publica psona, tan-
quam iudex; non autem s. m. conscientiam priuam,
Alexand. late consil. 218. per totum. volum. 4. Hippo. consil. 15.
Bal. in consil. 298. hæc materia. num. 7. lib. 1. Corne. con-
sil. 137. lib. 2. las. in §. sed iste. nume. 146. & seq. insti. de
acko. p. rific. consil. 13. nu. 21. volum. 4. Hippo. consil. 15.
nume. 17. Zaf. consil. 10. in fin. & Fely. in c. ex parte 2.
in princip. de off. delega. dicit, quod iudex debet proce-
dere secundum aequitatem iuris, & non secundum
æquitatem informatam a iure naturali, nam eius equi-
tatis habenda est ratio, quæ non solum ex naturali iure
gentium, sed ex præceptis ciuilibus & pratoris asuma-
tur. l. bonas fides. ff. de depoli. hæc n. æquitas plena, abso-
luta & legalis dicitur, illa vero informis & imagina-
ria, ut dierte scribuntur Notar. Paris. de feud. titu. 1. §. 41.
nu. 86. & seq. expedit. n. iudices duos sales habere scien-
47 tiam, & conscientiam, ¶ nec quis debet tibi formare
opinionem ex eius fantasia, vt notat Angel. in l. quod
dicitur. ff. de acquirenda hæredi quem refert Affli. si de
feud. fuer. contro. inter domi. & agna §. qui clencus. nu.
41. & in foro contentioso non iudicamus de occultis,
Abb. in c. consil. iur. nu. 6. de vñr. ideo dicit lmo. in c. in
præsentia numer. 13. de renunci. ut quod si ex actis non
apparet de alia causa, illa non est præsumenda, ad quid
enim sunt factæ leges, & statuta, si non seruarentur? Et
propterea dicit Bald. in l. v. vñr. col. 1. versic. l. d. est be-
48 ne notandum, ¶ quod conscientia propria non debet
mouere iudices, quia non sunt in foro potestentiali,
sed iudiciali, & isti fori non sunt eiusdem speciei, sed
differunt in specie propria, sicut differunt facies dos ma-
gistratu. Aliudque ad hoc, quod scribitur Actum a-
post. c. 23. in princ. percutiat te Deus paries dealbat, se-
dens iudicas me secundum legem, & contra legem iu-
bes me percuti, quod dictum refertur in c. par. tus. 2. quæ-
49 stio. j. vbi gl. in verbo secundum legem dicit, ¶ quod
iudex debet iudicare secundum leges, & non secundum
mentem animi sui, concordat gl. in d. c. iudicet. 3. quæ-
stio. 7. & Spec. in titu. de sententia §. qualiter col. 1. vbi
ponit questionem de iudice, qui viderat quendam no-
bilem occidentem aliam, & ideo sine alijs probationi-
bus volebat torquere dictum nobilem, quia conscientia
sua erat certa, & tamen Clem. Azo. Host. & Accur.
concludunt quod non poterat hoc facere, & sequitur
B. l. in lampliorem colu. 2. ver. item quero. C. de ap-
pellatiffime las. in l. 2. col. 2. ver. not. ex illa. ff. de iur.
iuran. Blanc. in repet. l. si. num. 403. & seq. ff. de quæstio.
Carre. in sua practica in princip. num. 144. & multa ad
propositum congerit Didacl. libr. 1. var. reiolu. c. 1. per
totum, quem supra citauit Dec. 1. vbi a. nu. 39. vsque ad
nu. 48. plura ad materiam scripti, & sic semper solet fer-
uare Senatus, & notissime in causa D. Comitris Crescē-
tini noluit dare fidem productis per eum ad partem,
Ad stipulatur quod dicit Ciceli. 2. officium de officijs.
iudicis est semper in causis verum sequi nec Bar. in d. l.
vni. in fin. C. ut quæ desunt aduoc. par. iud. sup. probat
id. ad quod adducitur, immo contrarium dum dicit,
quod iudex inferior a lege, non debet iudicare secun-
dum conscientiam suam, sed secundum si allegat, & pro-
bata. clarum est autem Senatum non esse supra legem,
nec eius dicta habere vim legis, quinimo subieci legib.
& decretis dominicalibus, ergo non debet iudicare secun-
dum conscientiam Senatorum, sed secundum alle-
gata, & probata, quamobrem dicta reuelatio debet re-
50 putari tanquam non existens, ¶ quia paria sunt non ef-
fe vel esse, sed non apparere. l. in lege. ff. de contrahen-
em. p. l. duo sunt Titij. ff. de testa. tute. Gram. vñr. 6. nu.
1. in fin.

Præterea, dato citra veritatis præiudicii quod in actis
constaret de reuelatione dicti tractatus, immo & de
venia

51 veria, iuxta d. l. quis. §. fina. C. ad leg. Iol. maiest. ¶ non proprie dicitur sublati fami. reuultans ex delicto. I. fin. C. de generali abolitione. l. i. & l. generalis. C. de sentent. p. l. Parisi. consil. i. nume. 18. vol. 4. Tho. Gramma. consil. 34. nume. 6. Bonif. Vital. de malef. in titul. de abolit. in fin. faciunt dicta per Imo. in dicto capitul. testimonium nume. 10. versicu. & sim. liter, vbi dicit,
52 ¶ quod infamia facti non tollitur per penitentiam, nec predicta obiecta tolli videntur per probationem bonae fame ipsius. A. de qua conantur deponere testes parte fisci, examinati, quia dictorum testimonium maior pars non concludit, quod dictus A. re. n. p. re. suarum. epolitio. nume. esset bonae fame, cum deponant per verba fuit & est, quae non nec cessario includunt tempus suarum depositionum, ¶ de quo praecise erat probandum, Ang. consil. i. nume. 3. & 4. faciunt nos. per Alex. consil. 193. nume. 3. & 4. volu. 7. & aliunde dicuntur non probare, quia non reddunt causam scientiae, nec nominant a quibus dici audiverint, seu ortum habuerit dicta fama, prout reddere & dicere debebant, alias non probant se eundem Bartol. in l. de minore. §. plurium. nume. 23. & sequen. & ibi Hippol. ff. d. q. i. re. fo. late Marf. consil. 20. nume. 4. i. & sequen. post Innocen. Specu. Bartol. Salicet. Alexan. & alios per cum relatos, Decis. consil. 37. nume. 10. & consil. 57. nume. 4.

54 Vel responderi potest ¶ quod praedicti testes deponentes de bona fama in genere non tollunt infamiam resultantem ex specialibus delictis per eum confessis, de quibus supra, argumento notorum per Roma. consil. 167. in fin. quem refert & sequitur Hippol. in d. §. plurium nume. 92. & consil. 3. nume. 22. Alexan. consil. 77. nume. 4. lib. 1. repetito lib. 3. consil. 62. ac in consil. 158. col. 1. nume. 4. lib. 2. & sicut reg. generi per speciem derogatur de regu. iur. lib. 6. cum similibus. Dicebant praeterea, dato, quod dictus A. a principio reuelasset prodicionem, adhuc dici potest non esse in egrum
55 testem, ¶ cum ex dicta reuelatione fit loco accusatoris, siue denunciatoris privati, quo casu solus non potest esse testis, & nihil probat Abb. & Fely. in cin. omni. nu. 4. de testibus post Bart. in d. ius. ff. de iusto. reo. idem Abb. in capitu. licet hell. colum. 3. versicu. in gloss. in versicu. ex officio nostro. de simonia. Parisi. dict. consil. 163. nume. 14. volumi. 4. Auf. ed. de reprobation. testi. nume. 3. post Specu. in titul. de teste. §. primo. versicu. item quod ipse est testis & accusator. Gramma. consil. 45. nume. 2. post gloss. Gand. & Marf. per cum citatos. Alius enim debet esse accusator, alius testis. capitul. in primis. §. quia igitur. 2. quest. i. quem ad hoc nota. Luc. de Pen. in l. 2. col. 2. C. de naufrag. li. 1. Ex quibus omnibus statibus actis, prout statim, si secundum acta iudicandum est, dicebant praedicti Senatores non putare esse aliquod indicium sufficiens ad inferendam torturam.

Nec obstat, quod in istis tractatibus secretis iudex debeat esse proclivior ad torturam, secundum Bald. in l. quicunque. colum. 6. versicu. octavo nota. C. de seru. fug. cum aliis concordantibus supra citatis, quia Bald. non dicit in istis delictis occultis esse deueniendum ad torturam, siue indicis, immo contrarium ex eius verbis elicitur, quae sic leguntur, octavo nota, quod in secretis delictis, tractantibus, & consiliis propter probationis difficultatem peruenitur ad tormenta, seu torturam, & quandoque ad condemnationem, & absolutionem ex solis indicis si sunt ita certa, quod vix denegare sufficiat. milites. §. oportet. C. de questio. quae lex expresse
56 dicit, ¶ legitima indicia debere precedere torturam, bene dicit Bald. in istis occultis sola indicia sufficere, quae in aliis delictis plurima requirerentur; sed in casu isto nullum dicunt esse legitimum indicium, ergo quoniam non
57 esse locum ad torturam, & licet dici soleat, ¶ in dictis esse arbitaria. Attamen debent esse legitima, conformia iuri, & iure approbata, non ex ceruice propria, hinc Carre. in d. praec. in prin. nu. 107. col. 3. ver. & licet indicia. post

Bal. Ro. Ale. & alios per eum relato. statissime Hippol. d. consil. 15. nume. 17. huius de in l. c. in fin. tracta. idem Hippol. in l. pen. nu. 23. d. de questio. l. ista. in l. ista. C. de milita. testa. Parisi. consil. 151. nume. 14. & 15. volumi. 4. hinc dicit Fely. in cap. quoniam frequenter. colum. 10. v. lit. non contest. non proced. post Ioan. And. in c. 58. i. de constitut. ¶ quod in his quae sunt commissae iudicis arbitrio, debet seruari equitatem, & iudex ita debet semper arbitrari, vt inclinet in mitiorem partem, Carre. vbi supra col. 2. las. consil. 175. versicu. quarto accedat volumi. 2. vbi loquitur in materia inferendae torturae & in l. 2. nume. 40. ff. si quis in ius voca. non iue. facit reg. l. factam suam. §. in penal. bus. ff. de reg. iur. &
59 capitul. in poenis. cod. titul. in 6. ¶ & illa sunt di. miora imitatione, quae sunt excellentiora pietate. capit. fin. i. distin. 9. glo. in c. pen. l. in verbo benignior. de reg. iur. in 6. his alludit, quod dicit Cice. lib. 2. officio. causam defensionis esse laudabiliorem, quod praesertim loci habere debet in casu nostro, in quo non agitur de subiciendo detentum tormentis ad effectum, vt predeat conficis, & qualitatem tractatus prodicionis, vt euetur maius periculum, argumento notum in l. co. institutiones. ff. de appella. & l. fin. ff. eod. titu. Carre. in d. prin. nume. 8. §. in fine. cum huiusmodi sint par. facta a filio, quiscut iniquitum, & alium aliquando nominat co. scios delicti, ita alios nominauisset, si interuenissent. Sed solum agitur, vt questio si subiciatur, ad hoc, ut inquisitus in tormentis fateatur, vel neget, aunderit praefato A. verba de quibus ipse deponit, ex quo sequitur,
60 ¶ quod cum pro ipso inquisito quo ad cooperationem urgeat exculpatio au horis tractatus, contra indicia facientia aduersus inquisitum, non debet procedi ad torturam. Ita tenet Gram. d. v. 30. nu. 30. post Ioan. And. Bald. Alexan. & Pau. de Lea. per cum allegatos. sequitur Carre. in d. prin. nume. 155. & 1557. dicens tunc requiri inquiri indicia grauiora, & preponderantia. Ad
61 debant etiam quia dato quod cooperatus esset eo modo, prout praesupponitur, dicitur illam cooperationem fuisse simplicem, cum tractatus non propterea fuerit auctus, quo casu forsitan non deberet puniri a mortem, secundum las. in consil. 137. nume. 3. & duobus sequen. volumi. 1. Gramma. consil. 45. nume. 4. i. post Sah. quem refert in l. 1. C. de rapt. virg. & Cepol. in consil. 27. nu. 9. Praemissis tamen non obstantibus visum fuit maiori parti Senatus propter grauitatem criminis inquisiti esse torquendum in secundum specie torturae, qui eleuatus perstitit in prioribus suis confessionibus.

SYMMARIUM.

- 1 Subditus sciens aliquid fieri contra personam, vel statum eius Principis, & non reuelans puniatur pena criminis lese maiestatis.
- 2 Nemo tormentis se submittere debet, nec squallori carceris, nec in discrimine vitae se ponere.
- 3 Primi motus & sensus non sunt in potestate hominis.
- 4 Sciens tractatum fieri in Principem, & non reuelans, quando puniatur pena capitis secundum opinionem Bart. & quando non, secundum Bald.
- 5 Dictum, ex his, reuelans est praecedentium.
- 6 Agentes & consequentes pariter puniuntur, & quomodo intelligi debet.
- 7 Confessio atrociorum delictorum, & eis non obuiantes, non puniuntur mortes, sed alia & a. i. pena.
- 8 Criminalibus in casibus, quado variet perueniunt doctorum opiniones, ea sequenda semper est, quae imponit mitiorem penam.
- 9 Sanguinis ratio, ac co. iunctis parentibus, a pena capitis exculpat, si non reuelauerint tractatum, aut delictum filii.
- 10 Pater si filium de ore accusat, mitiori pena puniatur filius, ne videatur pater ad suplium filium obuiasse.
- 11 Receptantes latrones sanguine conuicti reuocantur, puniuntur, quam alij ad quos latrones non pertinent.

Senatus Pedemont.

- 12 *Parentes scientes, & non reuelantes tractantur proditori, à filio faciendi, quæ poenâ puniri debent.*
Statutum puniens receptantes baptisati non trahitur ad cognationem exulis ibidem.
- 13 *Scientia ubi nuda, & simplex est, in crimine læsæ maiestatis, imponitur tantum pena relictæ onis.*
- 14 *Receptantes committentes crimen læsæ maiestatis, puniuntur deportatione, & publicatione bonorum.*
- 15 *Mulier damnata crimine læsæ maiestatis perdit dotem, & bona filius atque ibi, quæ competunt marito ratione facti dotis competentis, ex patris, statuto, vel consuetudine.*
- 16 *Baradium in l. quinq; leebus, in præf. de bonis damna, quo modo procedat, & intelligatur.*
- 17 *Bona uxoris quando confiscantur, utrum publicetur etiam dos.*
- 18 *Pœna omnes in principe sunt arbitraria.*

DECISIO LXXX.

Sciens tractatum prodicionis contra Principem suum com-
mitti, & non reuelans qua poena puniendus sit.

Absoluto igitur articulo, an qua-
 stioni locus sit videndum est,
 ex quo proponitur ex actis co-
 stare, praedictum inquisitum
 sciuisse dictum tractatum pro-
 ditionis, & non reuelasse, qua
 pena sit puniend. s. Et in hac
 quaestione dicitur varias fuisse
 opiniones doctorem, prima

- Barro. in l. vtrum. ff. ad leg. Pompe. de parrici. vbi dicitur
 1 quod subditus sciens aliquid fieri contra personam
 vel statum eius Principis, & non reuelans puniatur po-
 na criminis læsæ maiestatis. l. quisquis. §. penult. C. ad
 leg. Iul. maie. & sic mortis, & p. blicationis omnium
 bonorum, d. l. quisquis in prin. idē Bar. in l. §. occidit. ff.
 ad senatusc. Syllan. & ibi Ang. vers. nota bene. & in
 l. 2. ff. ad leg. Pompe. de parric. versic. pena autem capi-
 tis, & ibi in addit. o. Ioan. Petr. de Folopo. Salycet. in l.
 propter infidias. nume. 3. vbi loquitur in mare. C. qui
 accus. non poss. & in d. l. quisquis §. penultim. versic. aut
 econtra sciens, Abb. in capitul. 1. nume. 5. de offic. de-
 lega. & in c. j. nume. g. de restitu. spol. vbi dicit hoc pro-
 cedere, etiam si delictum non fuerit subse-
 quenti, Aug. in addit. ad Ange. de malef. in verbo, che hai tradito la
 tua patria, nu. 10. & 11. dicens se obseruasse opinionem
 Bar. & Salyc. cum esset iudex, & fecisset decapitare scien-
 tem, & non reuelatē tractatum aduersus suum Prin-
 cipem, & cum sequitur Firsi. in suo repertorio, in ver-
 bo sciens. nume. 1. 4. affirmans se idem obseruasse cum
 esset Prætor Fani referens se fuisse de capitare tres scien-
 tes, & non reuelantes tractatum contra Principem
 vno idū gladij, & Barro. in d. l. vtrum. refert & sequitur
 Ias. in l. vtrum num. 32. & sequen. & ibi Cur. un. num.
 60. ff. de iusti. & iur. Mar. Lauden. de crimine læsæ maie-
 stas. nume. 13. & Francis. Luca. eodem tracta. de crimi-
 nis læsæ maie. nume. 15. versic. ideo benefaciunt subditi, in
 1. colum. tracta. Carre. in practica. §. circa quartum. nu-
 mer. 63. Capi. decisi. 130. numer. 67. & Angel. in verbo,
 che hai tradito la tua patria. nume. 10. & 11. & Institui.
 de publi. iudi. §. 1. in fin. Felyn. in c. j. colum. secunda. &
 ibi Dec. numer. 7. de offic. delegat. dicentes hanc opinio-
 nem Barro. seruari in practica, licet ipse teneat opinio-
 nem Baldi. Iul. clar. questio. 87. versicul. pactus. §.
 finali.

Alia fuit opinio Baldi in quodam suo consil. incipien. quanquam allegata sit multa, quod allegat Are. locis supra citatis, licet illud in libris meis reperire non valuerim, qui limitat opinionem Barto. dicens eam esse

- fe veram, dummodo sciēs tractatum, possit illum pro-
bare, alias sciens, si probare non potest, in communis est
2 de isto. l. nobilis. C. de calumniis. §. cum nemo debeat
se suum mittere tot mentis. l. 3. C. ad leg. lul. maie. nec
squaliori carceris. l. fina. C. de accu. fac. in discrimine
vite & ponere. l. neminem. & ibi glo. C. de infam. item
3 §. quia tenet us, & primi motus non sunt in potestate ho-
minis, glo. in l. §. us naturale, in verbo coniunctio. ff.
de iustit. & iur. fieri enim non potest quin oculus vi-
deat obiectum, & auris audiat quod profertur, & hanc
opinionem Bald. refert & sequitur Alex. in apostil. ad
Bart. in d. l. vtrum. nume. 1. & Hippo. sing. 164. post A-
ge. Areti. Ioan. de Plat. Flori. Roma. Carrer. & Fely.
alios per cum allegatos adducens glo. in clementi. vo-
lentes §. notarii. in verbo valeant. de heret. cui addi po-
test. Fely. in capitul. qua. itz. colum. 2. de senten. excom-
municatio. & in c. de cetero. coluz. fina. nume. 17. de
senten. & re iudic. Aque. in d. l. ut vim. colum. ante.
penul. Deci. in capitul. primo. numer. 7. de offic. dele-
gat. licet dicat opin. Bartol. fuisse obseruatum Floren-
tiae dum ipse legeret Pisis & in culpa caret. nume. 11.
de regul. iur. ubi Cagn. num. 12. & 13. qui dicit opinio.
contra Bartol. esse communionem & viciorem, post
Alci. in l. 4. §. C. de in 4. nota. ff. de vel. obli. etiam affir-
mans doct. tenere communiter cum Bald. Catel. Cot.
in suis memo. in memoriali incip. scientia. fig. de cri-
la. fina. de plur. & var. questio. q. 2. nus. 8. seq. Boslius
de crim. la. x. maiesta. nu. 48. & seq. Roll. à vaile confi.
88. nume. 18. Conatur tamen Cagn. post Alcia. federe
4 distinctionis pcedare dictas opiniones, §. quod, auro
quintum de reuelatione per via accusationis, & tunc pro-
cedat opin. Bald. aut de reuelatione per eam admonen-
tis, & tunc teneatur reuelare, & procedat opin. Bar. que
distinctione videtur probari ex li. & l. quisquis. §. pen.
& C. ad l. §. lul. ma. Nam lex, & loquitur in accusatio-
ne & d. §. penultim in eo, qui sciuit, & non reuelauit, &
fina. loquitur in eo, qui sciuit & reuelauit, distinguen-
do, an in exordio, vel ex interuillo reuelauerit, & profe-
cto rex. in d. §. penultim. apud me multum stringit, pro
opinione Barto. dum ponit hec tria tamquam diuersa,
videlicet confisos, satellites & ministros, & in §. final.
loquitur de confisos, sat. litibus, & ministris de quib.
in §. penultim. locus fuerat prout demonstratur ex il-
lis verbis, fane si quis, que sunt aduersaria pcedentium
5 l. precipimus. §. fane. C. de appell. & in pronomi-
ne ex his quod est relatiuum pcedentium, & tamen
Imperator ibi indulget reuelantibus non reuelanti-
bus non in Iulget. Ego magis turum existimarem in iu-
dicando non recedere ab opinione Bald. videlicet, ut so-
lum sciens provisionem, & non reuelans, non punia-
tur pena mortis, sed alia arbitraria, citra mortem, tunc
quod opinio Bald. censetur magis communis, vt di-
cunt Alcia. & Cagn. & a communi non est in iudican-
do recedendum, pro qua videat. uer gloss. in d. c. 1. in verbo
pari pena. circa fin. de offic. delegat. que dicit, quod
id, quod dicitur, consentientes puniri pari pena, qua
agentes, debet intelligi de consentientibus cooperan-
tibus, non autem de consentientibus simpliciter, qui
minus puniuntur, sequitur ibi Bald. colum. 2. versicul.
tertius est consensus, & Fel colum. 3. versicul. fallit
7 tertio. §. vbi dicit in istis atrocioribus, confisos non obui-
antes non puniri morte, sed alia graui tamen pena,
& ita intelligit text. in d. §. quisquis §. pen. & fin. in d. c.
quantre. colum. 1. nume. 2. & colum. 2. versicul. sed ad-
uerte. de senten. excommunicatio. Aug. in addad. An-
gel. de malef. loco supra alleg. in verbo si talis scien-
tia, circa fin. Affili. late de feu. in rit. que sit pri. can. heret.
8 amit. §. praterea. colum. 2. tum etiam, §. quia in crimi-
nabilibus quando sunt varie opinionis doc. debemus se-
qui illam opinionem, que imponit mitiores penas.
l. pen. ff. de pen. per quam ita dicit I. sin. l. cunctos po-
pulos. nume. 70. C. de sum. trini. & fid. cat. & cons. 132.

in fi. vol. i. fi. cit. tex. in c. fi. dist. 9. in penis. & ibi glo. i. & 2. de reg. iur. in 6. Sed difficultatem facit in casu nostro
 9 quod qualitas parentis, & scilicet ratio sanguinis quae videtur
 excusare parentem a reuelatione, Saly. in d. l. quisquis §. penult. in fi. & licet ipse dubitet, tamen ita expresse te-
 neret Alex. in apost. ad Bar. in d. l. vtrum. ff. ad l. Pom. de
 par. Fel. in d. c. i. col. 2. vers. limita quod: non habeat lo-
 cum in parte scientie, & ibi Dec. in 7. vers. & quod di-
 ctum est de pena scientis, & non reuelantis, Hip. d. sin-
 ga. 164. in fin. post Bal. per cum allega. Ant. Franc. de
 Docto. in add. ad Ab. in d. c. i. de rest. spol. Hier. Cui. al.
 in add. ad Dec. in d. l. culpa caret. ff. de reg. iur. Firm. in
 suo reposito. in verbo reuelare. v. c. scilicet. penult. & in verbo
 sciens. vers. i. 5. mouentur docto. praedicti, per tex. in l.
 milites §. de rectorum. ff. de re mili. cum tex. singulari
 dicit Fel. in c. accusasti. nu. 3. de accusa. & in c. quaren-
 ti. colum. 3. numer. 6. vers. scilicet. tertius casus est, de off. de-
 legat. & pluribus in locis Marf. prout refert Tirac. de
 penis. causa. 18. nu. 1. & 2. sed ille text. iudicio meo non
 10 probat praedictorum docto. opinionem, nam dicit, t. q. si
 pater filium desertorem obtulit mitiori pena puni-
 tur filius, ne videatur pater filium ad supplicium obru-
 lisse, non tamen aperit rex an pater sit a qua pena puni-
 endus, si sciens filium aliu desertorem non reuelauit,
 nisi defendendo praedictos docto. diceremus eos allega-
 re d. §. in rator. e. ini. videlicet, ne pater videatur ad sup-
 plicium obtulisse filium: sed adhuc ista ratio vrgere non
 videtur, quoad propositum, ad quod allegatur a docto-
 ribus, cum multum differat filium offerre, & reuelare
 tractatum contra Principem, & quod pater teneatur
 denunciare Principi infidelitatem filij, & contra
 dicit Affli. in consil. regni §. pena carcer. nu. 5. & in ma-
 tre, Saly. in d. l. propter inuidias. C. qui accus. non poss.
 sed ipsorum opinio melius probatur, arg. text. in l. qui
 cum vno §. qui filium suum ff. de re mili. & in l. 2. iun-
 11 ta glo. h. de recepta. t. vbi coniuncti sanguine recepta-
 res latrones mitius puniuntur, q. alij, ad quos latrones
 non perueniunt, & ibi Bar. insert. ad statutu. puniens re-
 ceptantes in banitos. vt non trahatur ad agnatos exilis,
 quem sequitur ibi Alex. in apost. & in consil. 144. in fi.
 vo. 2. Affli. in consil. regni. 1. par. §. paternorum. nu. 12.
 hanc Fel. in c. cum quidam. nu. 1. de iur. iur. ubi plura
 specia. consanguinitatis adducit, cum multis alijs, q.
 congerit Tj. eq. de pe. causa 20. nu. 1. & plu. seq. contra
 quorum opin. denuntiare vrgere quae scribit Gigas in tra-
 cta. de crim. laes. maie. in rubric. qui accus. pos. c. 8. nu-
 mer. 5. post Cic. lib. 3. off. c. 9. nu. 4. & seq. dicens hanc
 opin. affirmatiuam esse veriore, licet contrarium ten-
 neat in marito, & vxore vt in rub. de plurib. & var. quae-
 12 stio. q. 2. nu. 12. Quia igitur pena veniat puniendi pa-
 rentes scientes, & non reuelantes tractatum proditio-
 nis a filio faciende tam respectu personae, quam confi-
 scationis bonorum, varie scripserunt docto. nam Saly.
 in d. l. quisquis §. penult. adhibet an sint solum relegandi
 argu. tex. in l. 2. ff. ad leg. Pom. de par. tanquam fallentia
 de qua loquitur, non habeat locum in crimine laesae
 maie. Bald. in consil. 34. libr. 1. quem refert & sequitur
 Aug. in add. ad Angel. de malef. in loco supra citato,
 Rom. in sing. 794. incip. nu. q. d. tener, debere relegari,
 per tex. in l. meretorum §. si. ff. de pen. quorum opi. vi-
 detur probare ex dicto Barto. in extrauag. ad reprim. in
 verbo legitime. circa fi. & in verbo tangunt. quem re-
 fert & sequitur Cap. decif. 130. nu. 19. in fi. qui dicunt,
 13 t. quod potest esse, quod in crimine laesae maie. impona-
 tur tantum pena relegationis, vt puta in casibus qui ta-
 gent duntaxat crimen laesae maie. ut puta in nuda, & sim-
 plici scientia, Affli. in d. §. paternorum. numer. 6. dicit,
 14 t. quod receptans committentes crimen laesae maie. puni-
 tur deportatione, & publicatione bonorum, pro quo
 videtur tex. in §. fina. in authen. vt nulli iudi. vnde sumi-
 tur. auth. bona damnatorum. C. de bon. proscip. & in
 15 l. quaque legibus. ff. de bo. dam. t. vbi mulier damna-

ta crimine laesae maie. pendit dotem & bona, saluis actio-
 nibus si quae competunt marito, ratione iur. dotis co-
 peteris, vel ex pacto, t. ei ex consuetudine l. & omnes.
 ff. de bo. dam. nam licet non damnetur morte, tamen
 damnatur crimine laesae maie. vt dicit Aug. in add. ad Ang.
 de malef. loco supra cit. q. facit tex. in l. eorum ff. de poe-
 nis. at Bartol. in d. l. quaque legibus. videtur dicere,
 16 t. quod quando mulier non damnatur ad mortem, sed
 alia poena, videlicet in metallum, dos non confiscatur,
 sed puto, & debeat intelligi, quando damnatur in me-
 tallum, vel alia poena, alia lege mactata, quam lege Iulia.
 ma. secundum glo. ibi per tex. in l. si alia. ff. co. tit. &
 ita videtur sentire Bartol. ibi, vers. puto. glo. & clarius
 Albe. vers. aut non soluitur matrimonium, vbi quaerit
 17 an quando confiscantur bona vxoris publicetur etiam
 dos, & distinguit, aut confiscatio bonorum fit solum
 matrimonio, & tunc et publicatur dos, aut publicatio
 bonorum fit constante matrimonio, & iterum distin-
 guit, aut soluit matrimonium, & id est si maritus ff. sol.
 ma. aut non soluitur matrimonium, ut ga. vxor depor-
 tatur, & tunc dos non confiscatur, sed remanet penes
 maritum. Sed hoc hoc fallit in casibus posit. in d. l. qu-
 que legibus. vult igitur Alb. ex hac fallentia quam po-
 nit ad casum deportationis, quia non dissoluitur mati-
 monium, quod si vxor deportetur ex crimine laesae maie.
 dos veniat in publicatione bonorum, teste Bal. No. de
 dote. parte. 7. priuileg. 11. col. 5. in prin. vers. in super ad-
 uerte.

Quare non putarem errare, & sine iure loqui, si dice-
 rem mulierem esse in monasterium deportandam, si-
 ue relegandam, & eius bona publicanda, saluis rationi-
 bus marito, si quae ex pacto consuetudine in dote & bo-
 nis spectent & competant, Nell. in trac. bannito. in 1.
 18 par. 2. tempo. nu. 28. verum, quia oēs poenae in principe
 sunt arbitrarie, vt est tex. in l. i. in fi. C. de sum. trin. & fi.
 cath. ibi post etiam animi nostri motus, quem ex cele-
 sti arbitrio sumperimus vitione plectendos, & no. per
 Bart. in l. rescripta. C. de prec. imp. offer. & concludit la-
 co. de S. Georg. in sua inuestit. in verbo princeps. col. 3.
 ver. septima specialitas, post Bal. in d. cunctos populos,
 quos refert & sequitur Tho. Gram. voto 10. in fi. qui
 consiluit in casu rebellionis, & decif. 36. nu. 8. & 12. id-
 circo vestigia eius sequendo dicerem parentem scientem
 proditorem a filio tractatum, & non reuelantem esse
 condemnandam arbitrio Principis, citra tamen mortem
 qua opinione vrsus fuit Princeps sua clementia fretus,

SUMMARY.

- 1 Copulatio orationis ea est natura, vt omnes personae copula-
tae aequaliter vocentur.
- 2 Distinctio cum, & distinctio & equiparantur, paria. n. sunt per di-
stinctionem & vel distinctio cum, conuentionem fieri, & in quo
differant, vt nu. 18.
- 3 Ordo affectionis non attenditur, vbi testatoris nulla subest ne-
cessitas instituti.
- 4 Ordine successivo instituti vocati non intelliguntur, quando
non sunt de descenduntibus testatoris ab eo de necessitate non
instituti.
- 5 Nepes testamentum a via transire possunt, si sine causa ab
ea praeteritis sint.
- 6 Eligendi sacras heredes concessa in casum in quem in eos fuit
set locus fidei commissariae substitutioni non censetur concessa
vbi fidei commissum contingeret in personam filiorum vocatorum.
- 7 Clausula postea inter aliqua capitula debet ad omnia referri se
eodem modo fieri, oēs quomodo procedat.
- 8 Institutio seu substitutio relata ad duas personas disparas gra-
du ad utranque eque principaliter refertur, & non ordine
successivo.
- 9 Vna determinatio resiciens plura determinabilia, debet
aequaliter determinare.

- 10 *Filij cum matre admittuntur, licet sub nomine colle huius sit causa.*
- 11 *Singularis numerus ad plures regulariter non adhibetur.*
- 12 *Plures, et si copulati sint instituti inter quas non solum erit ordo affectionis naturae & charitatis, sed etiam cognationis cessitas instituendi, ne testamentum impetatur, tunc inferri vocata ordine successivo.*
- 13 *Præteriti sine causa dicunt testamentum nullum.*
- 14 *Ordine successivo tunc incipit in eligentibus, quando sunt vocati nomine colle huius continente plures gradus.*
- 15 *Causa sola seu verba in medio posita, quae commode referri possunt ad omnia contenta in dispositione præcedenti ad ea referri debent.*
- 16 *Filij nascituri, & si incerti, quanto vocati sunt in testamento censentur vocati ordine successivo.*
- 17 *Testator in cubo imperpresumitur eorum prærogatiuum servasse, quod lex & natura prius ad eius hereditatem vocant.*
- 18 *Copula quæ ponitur inter personas, inter quas cadit necessitas instituendi, & ordinatur charitas affectionis, tunc non sunt propriè nec retinet naturam suam, sed intelligitur ordine successivo.*

DECISIO LXXXI.

De matre hærede instituta, & filiis eius masculis legitimis & naturalibus gradatim & successivè vocatis, an intelligatur vocata vna cum matre, an vero ordine successivo.

Via quædam materna suo testamento ita disposuit in omnibus autem aliis suis bonis dicta testatrix instituit, & ore suo nominavit hæredem suam specialem, & generalem, videlicet Nobilem Nicolam eius neptem, uxorem quondam nobilis Francisci Vaudani, & liberos suos masculos legitimis, & in defectu masculorum femellas gradatim, & successivè, ex ipsius modernis cõlingibus procreatos, & procreandos. Quæritur, an filij dictæ neptis, & sic pronepotes prædictæ testatrix eis admitti debeant simul cum matre ad hæreditatem an vero ordine successivo.

- Et videbatur defendi posse filios simul cum matre esse vocatos rationibus infra scriptis. Primo, quia copulatio orationis ea est natura, ut omnes personæ copulatae simul, & equaliter vocentur. I. unica §. his ita. & §. seq. C. de cad. tol. cum alij similib. allega. per lacin. l. Gallus §. quidam recte. nu. 12. ff. de lib. & posthu. Corn. consi. 321. l. b. vol. 3. sed in casu nostro isti filij sunt copulati vocati, ergo simul & equaliter dicuntur instituti in natura. copula est coniungere pariter. l. 2. §. si quis ita. l. ff. de eo quod l. cer. lo. l. reos. §. cum in tabulis. ff. de duobus reis. idque comprobatur ex eo, quod dicitur non esse a propria natura verborum recedendum, nisi de contraria voluntate testatoris manifeste appareat. l. non aliter. & l. ille aut ille. ff. de leg. 3. Accedat, quia paria esse dicuntur coniunctionem fieri per dictionem, & vel per dictionem, cum. l. Titia testores. §. nihil. ff. de leg. 1. si quis Titio, & hæredibus. cum. l. seq. ff. de vfu. acci. l. triplici. ff. de verb. signi. sed quando fit institutio per copulam cum, vocati simul admittuntur, etiam si sint personæ, inter quas cadit ordo affectionis, & charitatis. l. si. C. de impu. & aliis substatu. l. in d. §. quidam recte. nu. 20. Dida. in c. Raynut. §. 2. nu. 3. extra de testa. post Ant. Rub. & Fort. quos allegat ergo in casu nostro filij debent cum matre admitti, & convenit quod dicit l. in d. §. quidam recte. nu. 32. & 33. quod quando dicitur cum, ponitur inter personas, quarum vna non est alteri accessoria, ut in filiis, qui non accedunt matri, tunc non est differentia an coniunctio fiat per dictionem, & vel per copulam cum, secus si poneret ut inter personas,

quarum vna accederet alteri, vel ambæ pro vna reputantur, ut pater & filius in potestate, quia ad effectus per dictam orationem, non facit partem, secus per dictionem cum, quam doct. puto lat. accepisse ex dictis Barto. in l. nu. 3. ff. de pecul. op.

- Tertio, pro hac opin. videtur communis conclusio, quod ubi testatori nulla subest necessitas instituendi, non attenditur ordo affectionis abstractus a omni debito naturali. Quia in omnes similes vocantur, ita dicunt Albe. Bal. Ang. Pau. de Cofi. Imo. Arc. Ale. l. aff. Soc. & reliqui doc. repetentes in d. §. quidam recte. & Ale. in plurib. co. si relatis per l. aff. nu. 24. præferunt §. 1. 22. nu. 6. vol. 3. consi. 13. nu. 4. ubi dicit veram & eodem esse conclusionem, quod huiusmodi non intelligantur vocati ordine successivo, quando non subest deesse deatibus testatoris ab eo de necessitate instituendis. Alei. de præsump. reg. 3. c. 32. nu. 2. Dec. cona. 236. col. 2. vers. sed illa opinio, & in consi. 253. M. thel. not. 156. nota, quod si ascendens, & ibi in add. t. Cep. in consi. civilis consi. 32. nu. 1. ver. tertius casus est, ubi dicitur non habere dubitationem, & larius nu. 3. dicit communiter doc. contra Bar. tenere, quod ubi non subest ordo necessitatis, sed charitatis, & aff. & omis, tunc censentur vocari pariter pater & filij, & tandem concludit hanc opinionem contra Bar. in iudicando tenendam, tum quia ut ipse inquit venior est, tum etiam quia ita communiter tenent doct. tam legistæ, quam canonistæ, quæ etiam sequitur Corn. consi. 17. circa præsentem consiliam opinionem. col. 3. vers. est autem alia opinio litera c. l. b. ubi etiam dicit ad hanc opin. non esse recedendum, immo fortius tenet Iac. de Aren. quem sequuntur Sal. Im. & Aret. prout refert Did. in d. §. 2. nu. 4. vers. ab hac vero, ubi hanc opi. sequuntur post Rub. Fortu. & Gal. in d. §. quidam recte. quod etiam ubi cõcurrit necessitas instituendi, ut in filio, i. institutio facta de filio, & nepote ex eo, intelligitur facta simul, non autem ordine successivo. Sed in casu nostro nulla necessitas inveniebatur filiis testatrici instituere, de neptem, nec eius liberos §. si instit. de exher. lib. ergo filij simul cum matre censeri debent instituti, & multo fortius dicendum est in casu nostro, quo huiusmodi institutio non fuit facta considerata necessitate instituendi, quia fuerit instituti liberi masculi nati & nascituri, & in eorum defectum femellæ, quæ tamen præteritis sine causa poterant etiam per se reavocari testamentum, Corn. consi. 321. litera b. vol. 3. quæ refert & sequitur Galia in d. §. quidam recte. col. 4. vers. tertio limita.

Quarto, corroboratur, quia si avia instituisse filium & Titium extraneum censetur simul vocatus extraneus. l. si. C. de impu. & aliis substatu. Ergo multo magis debent censeri vocati filij tanquam magis dilecti, & hoc argumentum motus hanc opinionem tenet Marius Salaminius in d. §. quidam recte. nu. 46. comprobaturque hæc opinio expressè mente testatoris, quæ colligitur ex illis verbis, & in defectum masculorum femellas descendendo ab ipsis masculis ad femellas gradatim, & successivè & c. quæ verba non expressit in primo gradu institutionis, in quo instituit filios, & tamen illa exprimere potuisset, si voluisset, argui vni §. si autem ad deficientis. C. de cad. tol. ergo sequi videtur, quod ad ipsos filios in primo gradu institutos referri non debent, & facere videtur in §. l. cum prætor. ff. de iudi. & c. nonne. de præsump.

- Nec obstat, quod sit vna oratio, vniuse constructus verborum, quo casu, illa verba gradatim, & successivè debent etiam ad filios referri, quia contrarium videtur verius, argui nota. in l. heredes mei. §. si ff. ad Trebel. ubi facultas eligendi concessa heredi in eorum, in quibus in eos fuisset locus fideicommissarie substitutioni, non censetur concessa ubi fideicommissum eo tingeret in personam filio um vocatorum, & tamē ibi una erat oratio regulata ab eodem verbo.

Nec

Nec obstat doct. Barto. in l. ta. is scriptura. ff. de leg. 7. i. §. q. clausula posita inter aliqua capitula debeat ad omnia referri, si commodum fieri potest, quia debet intelligi, quando talis clausula absolute poneretur, scilicet si non esset posita absolute: sed veniret in contextu vnius capituli, quia tunc ad alios non porrigitur, Dec. consil. 21. §. num. 6. & 7. sed in casu nostro illa verba gradatim, & successiue ponuntur in contextu capituli continetis institutionem, seu substitutionem liberorum & c. ergo ad matrem referri non potest, & hanc opinionem tenuerunt lac. de Ari. & Old. in d. §. quidum recte, quia tenet etiam Bald. in l. si quis hares institutus. §. fin. ff. de acquir. heredi. & in d. l. Gaius. in §. quidam recte. & col. 3. veric. interdum testator vult. ff. de libe. & posthu. quorum opin. dicunt bonis rationibus munita & sustentabilem de iure, imo & vtiorem Alb. Ioa. de Imo. Are. Ale. & Mar. Sa'o. in reperi. d. §. quidam recte. col. pen. & pro ea adducitur. c. Raynuius. de testa. vbi Ioboles admittitur cum matre, & dicit Soc. in d. consil. 113. nume. 1. post Hostien. & Anto. de Butr. in c. Raynuius. §. quod institutio, seu substitutio relata ad duas personas disparis gradu ad vtraqueque principaliter refertur, & non ordine successiui, ad quod facit reg. liam hoc iure. ff. de vulga. & pup. §. vbi vna determinatio respiciens plura determinabilia debet ea pariformiter determinare, Ange. consil. 38. nume. 3. & 4. Et hanc etiam opinionem probat text. in l. codicillis. in §. instituto. ff. de leg. 2. vbi institutus filio & nepote ipsi simul, non successorio ordine vocantur, quem text. pro hac opin. adducit Dida. in d. c. Raynuius. §. 2. nume. j. ver. quini & text.

Nec obstat, q. nomen collectivum liberos masculos facit videri eos vocatos ordine successiui, vt videtur velle doc. infra in tertio fundamento pro matre adducto, §. quia contra eos est text. in l. si mulieri cum liberis suis. ff. de vulg. accre. vbi liberi admittuntur simul cum matre, licet sint vocati sub nomine collectivum. Nec obstant solutiones datæ per Soc. in d. §. quidam recte. ad c. Raynuius, quia eos impugnabit ibi Gali. col. 4. ver. secunda sit solutio. & nullam ex responsionibus datis ad eum text. satis convenire attestatur Dida. in d. §. 2. nume. 1. ver. si. & quamvis Socinus.

In contrarium quod censeantur vocari ordine successiui. Primo, facit illa verba heredem suam specialem, & generalem, quæ cum sint §. singularis numeri ad plures regulariter non adaptantur Bart. in l. si plures. in d. 2. no. ff. de lega. 3. & illa verba specialem, & generalem sonant quasi dixisset in omnibus bonis instituit heredem dictam Nicolinam. arg. l. 2. c. de pig. & in similit. us terminis consuevit Dec. consil. 20. §. nu. 2. hoc tamen non propono constati, & tuto per ea quæ in terminis scribit Cyp. in consil. caus. ciui. d. consil. 52. nu. 2. Secundo, hæc opin. comprobatur ex illa communi 12 conclusionem, §. q. quando plures persone copulantur, inter quas non solum addit ordo affectionis nature, & charitatis, sed etiam concurrens necessitas infirmæ præcise, vel causatiue. Ne testamentum rumpatur, tunc huiusmodi persone copulate, censentur vocatæ ordine successiui, ita tenent communiter doct. in d. §. quidam recte. relati vbi per las. nu. 11. 12 & 20. Ale. d. consil. 22. nu. 6. vol. 3. repetito in consil. 13. lib. 4. idem Alex. in consil. 24. attentis his. nume. 5 & seq. lib. 3. Dec. consil. supra leg. & consil. 384. nu. 2. 3. & 6. lo. Crot. in consil. 4. nu. j. vbi dicit hanc opinionem cõem & veram, & in consulendo, & iudicando amplectendam, Iul. Cla. lib. senten. iuris. §. testamentum. quaest. 3. conclusio 2. post Corn. Bertr. Curt. iun. & Beroum per eum relatos, dicens hanc esse cõem opinionem, quib. addo eundem Cor. cõs. 131. visis scripturis, lib. j. & in consil. 47. in præfenti consulatione. colum. 2. verbi. his tamen non obstant. lib. 4. concludens, quod vbi concurrunt ordo charitatis & affectionis cum ordine scripturæ, licet cesset

ordo debiti naturalis, attamen censentur instituti & vocati ordine successiui. non autem simul, post Iulio. quæ refert in d. §. quidam recte. Sed in casu nostro vltra ordinem affectionis concurrens necessitas influendi pro nepotes causatiue, quia si mortua matre, viva uia testatrice, quo casu subintrarent in locum matris, & preterirent se præteritos sine institutione causæ, possent dicere testamentum nullum, §. ad quod quoque capitulum in auth. vt cum de appell. cog. glo. j. in l. filia. C. de inoffi. testa. Areri. & lo. Fab. in d. §. si. Instit. de exhære. lib. Pau. de Cast. in auth. non licet C. de lib. præte. & argumentum eorum, quæ dicuntur de nepote iam nato, vel posthumo instituto, secundum consilium Galli d. l. Gaius in prin. d. §. instituens. & Ale. in d. §. quidam recte. col. 3. ergo ordine successiui censeantur vocari pronepotes. Tertio, pro hac opinio. facit alia communis conclusio 14 fio, §. quod si quis instituat, vt puta fratrem, & eius liberos, tunc ipse frater primo admittitur, deinde liberi ordine successiui, cum sint vocati sub nomine collectivum continente plures gradus, ita concludit Angel. consil. 38. nu. 3. las. post alios per eum relatos in d. §. quidam recte. nume. 22. Socin. d. consil. 113. nu. 2. & 3. vol. j. quem refert & sequitur Gali. in d. §. quidam recte. col. 5. verbi. tertia conclusio. & facit text. in l. fin. iuncta glo. in verbo nulla C. de verb. significat. Paris. consil. 23. nu. 128. vol. j. & consil. 2. nu. 2. 27. & seq. volu. 3. Deci. consil. 248. nu. 3. & 4. & consil. 205. nume. 2. & 236. nu. 2. Socin. consil. 238. col. 2. quem refert sequitur Dida. post Socin. & aliis in d. c. Raynuius. §. 2. nu. 6. extra de testamen. Crau. consil. 22. nu. 2. Ioan. Dilecti de arte testandi. titu. 4. cautela. 6. nume. 4. post Bar. Bald. & Alex. quos refert, Neuiza. consil. 54. nu. 10. Port. consil. 8. nume. 27. Nata cõs. 437. nu. 3. & in casu nostro vocata est mater & eius liberi ergo ordine successiui censentur vocari.

Quarto, quia hoc colligitur ex expressa mente testatrix ex iis verbis gradatim, & successiue, §. quæ cum commodum referri possint ad omnia contenta in dispositione præcedenti ad ea referri debent, Bart. in l. si idem. §. fina. ff. de iur. di. om. iudi. in l. talis scriptura §. si. verbi. aut ponitur inter capitula. ff. de leg. j. Dec. consil. 14. col. 2. verbi. præterea i. lud. las. in l. j. col. j. & seq. C. de libe. præteri. vbi ponit reg. cum 12 limitationibus, imo maior ratio non vñ esse, vt referatur ad matrem, & filios, vt vocentur gradatim, & successiue, propter diversitatem graduum, cum mater sit in proximiori gradu, quæ, vt refertur habita ratione ad masculos, & ad femellas, qui possent esse in eodem gradu, vt puta frater & soror, in quos debet cadere par affectio.

16 Quinto, quia vocavit procreandos, §. quo casu, scilicet quando vocatur filij nascituri, & sic incerti, censentur vocari ordine successiui, Dec. consil. 248. nu. 4. verbi. & ista conclusio comprobatur, vbi respõdet ad allegata in contrarium per Soc. in d. §. quidam recte. idem sentit Corne. in d. consil. 17. circa præsentem. col. 2. littera b. li. 4. Nā si diceremus istos filios nascituros simul vocari cum matre, sequeretur, quod quandoque ipsa mater haberet vnam partem, & quandoque aliam prout contingeret filios nasci, quod non est dicendum, argumento eorum, quæ dicit Alex. d. consil. 22. nu. 4. vol. 3.

Sexto comprobatur ista opinio, arguendo à maiestate rationis, authen. multo magis. C. de sacro lan. ecclesie. Nam si instituantur liberi, dicitur institutio facta inter eos ordine successiui, vt censentur vocati proximiores, & salua semper sit gradus prærogatiua, Bar. in d. §. quidam recte. per text. in l. peto. §. si frater. ff. de leg. secundo & in l. fina. de verb. significat. conueniunt allegata supra in tertio fundamento: ergo à maiestate rationis, §. vbi mater, quæ est proximior, in gradu interuenit, dicendum est, testatorem voluisse in ea seruare gradus prærogatiuam, quam lex & natura prius ad hereditatem ab intestato vocabant. l. fina. C. quor. bono. authen. defuncto. C. ad Tertul. & ita præsumitur testamentum

tricien in dubio censuisse Bal. in l. i. col. 3. C. de sec. nup.
 13 Non est stat natura copulatio, quia responderi po-
 test, ut per Cornel. dict. consil. 231. col. 3. litera i. lib. 1.
 quod licet vis, de natura copulatione sit pariter & a qua-
 liter contingere, attamen multo ius receditur a pro-
 pria vi verborum ratione subiecte materiae, vel ratione
 veritatis mentis testatoris, ut contingit in terminis,
 in quibus loquuntur gloss. & docto. in dict. §. quidam
 recte. & in iuris allegatis in illa gloss. & in l. generali-
 ter. C. de inst. nu. & tñ. titu. & aliis iuribus per eundem
 Cornel. citatis, in quibus lex vocat plures personas per
 copulationem, & tamen inuitantur ordine successiuo.
 Secundo responderetur, & melius, quod quando co-
 pula ponitur inter personas inter quas cadit necessitas
 instituendi, & ordinata charitas affectionis, tunc copu-
 la non stat proprie, nec retinet naturam suam, sed intel-
 ligitur successiuo ordine, gloss. Barto. & la. qui dicit il-
 lam gloss. communiter approbaram in d. §. quidam re-
 cte nu. 11. & 12 Dec. d. consil. 384. nu. 3.

Non repugnat, quia paria sunt copulare per dictionem &
 vel dictionem cum d. Titu. textores, §. si ff. de leg. i. cū aliis
 supra allegatis, quia potest duobus modis responderi. Pri-
 mo, quod leges in contrarium allegatae loquuntur in
 dispositionibus, ut in personis, in quibus non erat ne-
 cessitas disponendi, ut in legatis, & fidei commissis, vel
 personis extraneis. Nam l. Titu. textores. §. si ff. de leg.
 i. & l. si quis Titio. & l. si mulier. ff. de usufr. accretio.
 quuntur in legatis & fidei commissis, & in personis ex-
 traneis, & l. si impube. & aliis si filius loquuntur
 in extraneis. Ergo nimirum si copula retinet naturam
 suam, & retinendo argumentum sicut copula &
 non retinet naturam suam, quando ponitur inter per-
 sonas, inter quas cadit ordinata charitas, & necessitas
 disponendi, ut supra probauimus, ita non deberet in ta-
 li casu dictio, cum tenere naturam suam, ut aequiperato-
 rum eadem sit dispositio, vel potest responderi, quod
 quantum ad inducendum coniunctionem non est dif-
 ferentia inter praedictas dictiones. Has responsiones po-
 nit Bar. in d. §. quidam recte num. 4 & 5.

Nec aduertatur tertium fundamentum in contra-
 rium adductum, quia nos sumus in casu, in quo suberat
 necessitas saltem causatiua instituendi, ut diximus supra
 in secundo fundamento pro hac parte.

Non inueniuntur Socin. in dicto §. quid. recte. responde-
 res datas per Socin. in dicto §. quid. recte. responde-
 res, quod ibi loquitur in substitutione fidei commissariae,
 in qua non cadebat necessitas naturalis praecisa, vel
 causatiua instituendi, ideo nimirum in casu simul, non or-
 dine successiuo admittuntur, ita respondet Socin. ad d.
 cap. tu. Rayn. in consil. 238. num. 1. in princip. &
 ex ista distinctio. e. an simul in casu necessitatis, vel non
 possunt colligi responsiones ad omnia contraria, quo-
 fit, ut secundum hanc opinionem iudicauerit Senatus
 in fauorem matris, in causa legatum de Ranzo, contra
 Vaudanos Augustenses.

SYMMARIUM.

- 1 Emptor, seu singularis successor non tenetur stare colono, sed
 etiam ad fructus locatore, vel eius haeredes ad inter-
 esse.
- 2 Fructus pendentes pars fundi esse censentur propter unitatem.
- 3 Colono partitio. competit alio personalis pro socio.
- 4 Colono partitio. expelli non potest a singulari successore,
 cum habeat loco eum.
- 5 Successor singularis tunc tenetur stare colono, quan-
 do ex causa necessaria facta est equitio bonorum, & in
 eorum possessione in iussu est.
- 6 Colono iure iuratur, qui per sententiam iudicis succedit, nisi
 locatio esse facta in fructum.
- 7 Fructuum pars colonica praestatur loco operis laboris sumptuum

factorum in percipiendis fructibus, unde in eis dicitur colo-
 nus habere iaci a hypotheca quam habet in fructibus.

9 Colonus ratio ne acri hypotheca quam habet in fructibus, pro-
 pter opes & impensas in eis factas non potest ab eorum
 possessione expelli.

10 Nichil pignori licet habere, quam in personam agere fructus
 pendentes pro collocatione habentur.

DECISIO LXXXII.

An emptor seu singularis successor tenetur stare colono par-
 tiario.

Vm actor, qui in petitione hereditatis ob-
 tinuerat, instaret in executione iudi-
 ca i. mitti in possessionem praedicti ha-
 reditatis: ubi ab aduersario possessorum, peti-
 erunt coloni partiarum huius tertii posses-
 soris declarari ipsis licere percipere partem colo-
 nicam fructuum tunc pendens. Quasitum fuit, an iure petat
 & dubitationem inferre videbantur. l. qui fundum. ff.
 loca. l. nihil §. si ff. de legat. 1. & l. emptorem. C. loca.

- 1 quibus disponitur emptorem, seu singularem suc-
 cessorem non teneri stare colono sed ei dari actionem
 aduersus locatorem, vel eius haeredes ad interesse, id-
 est ex eo fundamento corroborari dicebatur, quod
 fructus pendentes pars fundi sunt propter unitatem. l.
 fructus. pendentes vbi gloss. ff. de rei ven. indicatur; de eis, si
 cur de fundo Bart. in l. si filiusfamilias §. cum fundum.
 ff. de verborum obligatio. Thaque. de retrac. ligna.
 ou. autres choses. §. i. glo. 7. num. 37. & sequen. guntur ad
 dominum fundi pertinere debent. l. fructus. cum simi-
 bus. C. de actio. empr. Afflic. de consil. 138. num. 2. his cu-
 muanitur uia conclusiones, quas dicit communes
 Socin. consil. 32. num. 6. Alba. post haec scripta visus
 consil. 8. num. 1. & sequen. non faciens tamen mentio-
 nem de Socin. Prima, quod successor singularis non te-
 netur stare colono praedecessoris non habetis plenum
 ius in re locata respectu domini.

- Secunda, quod successor singularis non per viam
 transmissionis, sed per viam priuationis iuris, quod erat
 in praedecessore suo, non tenetur stare colono sui praede-
 cessoris, per regulam. l. lex veldigali. ff. de pigno. vbi re-
 soluto iure datoris, resoluitur ius acceptoris; Accedat
 etiam, quod coloni in dictis fructibus pendens nul-
 lum ius habeant. l. cum plures §. meum. & ibi gloss. ff.
 loca. & hac ratione. Alexan. in l. si filiofamilias. §. si co-
 lum. 4. versicu. sed contrarium ff. solut. matrimo. post
 Iaco. de Belui. Specu. Bal. & Roma. consil. 309. per eum
 allegatos, constanter tenet hanc opinionem. & respon-
 det ad id, quod in contrarium adducitur de societate:
 quam videtur habere colonus partitarius. l. si merces.
 §. vis maior. ff. loca. & addit non posse reddi rationem
 diversitatis inter colonum partiarium, & eum qui nu-
 mis colit, eandem opinionem sequitur la. in l. cum fi-
 liofamilias. num. 180. et sequen. ff. de legat. 1. & dicens
 eo casu colono partiarium competere contra venditoris
 actionem personalem pro socio, vel ex conductu, quae
 sequitur ibi Soci. iun. nu. 74.

- In contrarium videtur virgare Bald. in l. si merces §.
 qui fundum. et §. vis maior. ff. loca. et clarius in l. idem
 §. si. ff. pro soc. dicens, quod colonum partiarium ha-
 beri loco socii, ideo non posse expelli a singulari succe-
 ssore, post Cyn. Ioan. Andre. per eum allegatos, quos
 pariter citat Alexand. in dict. l. si filiofamilias. §. final.
 colum. 4. versicu. item fallit in colono, addens Iacob.
 Buttriga. Rappa. et Lamb. de Ramp. hanc opinionem
 etiam tenuisse videtur Fab. in tract. de emp. et vendit.
 in 6. quasit. in 13. membro. versicu. item et tertio in co-
 lono partitio. Angel. Aret. Instit. de loca. et condu. in prin.

in princip. & de excep. in princip. versicu. sed aduersus.
 6 & n casu nostro hac opinio firmari videtur ex eo, quod
 restitutio bonorum, necnon & missio in eorum pos-
 sessionem sit ex causa necessaria in executionem iudi-
 cati, quo casu successor tenetur stare colono. l. in vendi-
 tionem §. i. ff. de bono. auctori. iud. pos. quem ad hoc
 notat glo. communiter approbata in l. diuortio. in ver-
 bo tertia portio. versic. alij quia mulier grauatur. ff. so-
 lut. matrimo. & Barto. ibi nume. 6. & 7. latius in d. l. si fi-
 lii familias §. fina. & ibi Alexan. colum. 3. versicu. idem
 in translatione facta per iuicem. & colum. sequ. versu.
 item fallit regula dict. l. emptorem. l. si in d. l. diuor-
 tio. nume. 32. & sequen. vbi nume. 35. post Baid. in cap.
 quoniam frequentes §. fina. in fin. v. lit. non contesta-
 7 non proceda. ponit regulam, quod qui succedit per
 sententiam iudicis tenetur stare colono, vel inquilino,
 nisi locatio esset facta in fraudem, plures alios citat Ti-
 raquel. de retrac. conuen. §. 3. glo. j. nume. 14. huicque
 opinionem conueniri videtur, quod sequenti decisione
 8 adduxi, videlicet, quod partem fructuum colonicam præ-
 stari loco operis, laboris, & sumptuum factorum in perci-
 piendis fructibus. l. prima & ibi Barto. C. de fruct. & lit.
 expen. Barto. & l. si in d. l. fructus. ff. solut. matrimo.
 & propterea in eis quædam tacita hypotheça cõsean-
 tur inducitur argumen. l. interdictum. & l. sequi. ff. qui por.
 in pign. habe. & l. prima. C. quibus mod. pig. vel hypo.
 9 taci. contra. quo sit, ut ratione dictæ tacitæ hypothe-
 cæ non possit expelli a perceptione dictorum fructuum,
 ut concludit late Alexan. post alios allegatos in d. l. si
 filii familias §. fina. colum. secunda. ff. solut. matrimo.
 Abb. in capitu. primo nume. 3. de restitu. in integ. vbi
 dicit pro sumptibus & labore circa rem aliquam dari
 eiusdem rei retentionem, & idem videtur sentire Cagno.
 in l. 2. nume. 220. & sequen. C. de pac. inter emp. &
 vend. quamuis in colono loquatur, qui numis colit,
 addo huic opinionem deferuere auctoritates cumulatâs
 à Didalib. 2. varia. resolu. cap. 15. nume. 3. quibus con-
 cluditur colonom habet rem ipsam, vel omnia bona
 locantis hypothecata, non posse expelli à singulari
 successore. confirmarique potest hæc sententia duabus
 regulis altera ex l. nam hoc natura. ff. de cond. inde. qua
 cauetur neminem cum alterius detrimento deberi fie-
 ri locupletior, sed si successor perciperet omnes fru-
 ctus, vtrique locupletaretur cum iactura coloni, pro-
 pter operam, laborem, & sumptus per eum præstitos
 occasione fructuum percipiendorum, d. l. diuortio. §. si
 ff. solut. mat. & ex prædictis respondetur ad regulam. l.
 emptorem. quæ non habet locum in singulari successore
 re ex causa necessaria. d. l. in venditionem. §. j. ff. de boni.
 aucto. iudi. posside. item non habet locum in collegio
 partiarum cum censisset eius & habere tacitam hypo-
 thecam in fructibus pendētibz iuribz. supracitatis nec
 aduersatur. l. fructus pendētes. ff. de rei vend. cum duo-
 bus modis tolli possit, primo ex his qui scribit Didac.
 lib. 1. varia. resolu. cap. 15. nume. 1. vbi concludit fructus
 pendentes non esse fundi partem quotidianam seu me-
 morialem nec integram absolute seu prædicamenta-
 lem sed hypotheticam seu respectiua aut suppositiam.
 Sectio respondetur ut infra in proxima legatur distin-
 ctione.

Nec obstat, quod ei daretur actio ex conducto, vel
 pro socio aduersus locatorem, ut supra dictum fuit,
 10 quia aliquando possit esse inanis actio; item melius
 est pig. ori. incurrere, quam in personam aere gale-
 ra regula est. l. secundum naturam. ff. de reg. iur. & capi.
 qui tenet. cod. titu. in 6. l. fina. §. penul. C. de fruct. & lit.
 expē. quod ibi debet esse iuramentum vbi est periculum, sed
 colonus partiarum sentiret incommodum & damnum,
 quia si aliquo casu fortuito, ut puta, si tempestate, tabe,
 vel alio simili casu sublati fuerint fructus, patietur colo-
 nus damnum amissi seminis, & operam præstitarum oc-
 casione fructuum percipiendorum. l. ex conducto. §. sed

& si tabe. ff. loca. & si si colligerentur fructus non per-
 ciperet portionem suam contra d. reg. conueniunt. reg.
 l. pen. C. de sol. & huius fundamentis non ad recte d. tin-
 guere, aut agi de fructibus pendētibz. breui collecturis, &
 in illis propter sumptus factos, salua sit pars colonica,
 censeturque, ac si recolletis fuissent, argumentum. pe-
 nult. ff. de milita. testamen. & aliorum late cumulatō-
 rum per Tiraquel. de retrac. ligna. ou. aures choses. §. j.
 gl. 7. nume. 44. facit regula, quæ incontinenti finit, di-
 cuntur inesse. l. petens. C. de pac. l. ed. si cer. pet. & ho-
 rum fructuum prætextum debeantur & succedant loco
 sumptuum & laborum quæ sunt in cultura & con-
 fundi eadem est ratio ac si fuisset tempore a. ienationis
 percepti & non veniunt appellatione fructuum qui di-
 cuntur deducta impensa. l. si a non domino. §. fructus.
 ff. de pet. hære. l. j. C. de fruct. & lit. expen. Ideo de istis
 non loquitur dicta. l. fructus. ff. de rei vendi. ita de sette
 declarat Did. lib. j. var. resolu. c. 3. nu. 1. & 3. aut destructibz.
 futurorum annorum, in quibz nulli facti sumptus, nec
 præstata aliqua opera, & hinc cum nullum ius, nec dam-
 num emergens in eis prætereundere possit colonus, suc-
 cessor eidem stare non tenetur, Cagno. in d. l. 2. nu. 221.
 C. de pac. inter emp. & vend. post Alex. in d. l. si filii fa-
 milias §. si vir. ff. solut. matrimo. & quamuis huic distin-
 ctioni dicerem contradicere Rui. consil. 124. nume. 13.
 uol. 1. post Baid. & Specu. per eum allegatos, Senatus
 tamen securus distinctionem supradictam, secundum
 eam ita censuit in causa Richelmorum, & Alayfi Ni-
 cienfium.

SYMMARIA IV M.

- 1 Colonis partiaris an imponi possit collecta prætextu fructuum partis colonice.
- 2 Coloni decimam soluere tenentur.
- 3 Domini pradiorum non autem coloni tenentur munera subire, & collectas soluere.
- 4 Visfructuarius ad collectas tenetur. Collecta ratione possessionis & perceptionis fructuum imponuntur. nume. eodem.
- 5 Conductores percipientes omnes fructus, & soluentes mercedem in pecunia, tenentur ad solutionem collectarum, non autem locatores, qui pecuniam percipiunt contrarium verius, ut nume. sequen.
- 6 Collectarum munus illis imponendum est, qui possident pro suo, & iure suo, & faciunt fructus suos.
- 7 Fructus proprie dicuntur deducti sumptibus.
- 8 Coloni ita demum ad collectas etiam contribuere tenentur, si deducta impensa aliqui fructus superessent.
- 9 Res semper minoris æstimatur ratione operis iniuncti.

DECISIO LXXXIII.

An colonis partiaris imponi possit collecta prætextu fructuum partis colonice.

1 **R**efricatur in dubium, an colonus partiaris imponi possit collecta prætextu fructuum partis colonice, in quo articulo Lucas de Pen. in l. fina. quaest. 17. C. de quibz mune. vel præstatio. nemini. licet ex culari, tenet posse imponi cum hijs te-
 2 neantur soluere decimas. capitul. nobis. & capitul. tua nobis. versic. & cum de cunctis. de decim. item si senus exercerent, tenerentur contribuere in oneribus patri-
 monij, etiam si possessionem non haberet. l. filij. §. fina. ff. ad municip. Ergo pro fructibus lucrativis pariter eis possunt imponi munera, & collectæ, & ratione assignat, quia si pro bonis mobilibus, & aliis quaestis acquisitis, quis tenetur munera subire §. fina. cur non ratione fructuum pro portione colonica remaneret, hanc opinio-
 nem tenet Bened. Cap. de reg. & trac. c. 96. nu. 85. post glo.

gl. D. Rol. ad val. consil. 66. nu. 25. Inn. & Fed. de Senis per cum citatos.

- In contrarium videtur tex. in authen. de colla. §. mul-
lus & in lib. in fi. & l. hi penes. C. de agric. & censu.
lib. 11. vbi dicitur dominus prædiorum, non ut coloni
teneant munera subire, quem ad hoc notat ibi Ioan. de
Pat. post Anto. de Barulo quos refert & sequitur So-
cra. consil. 119. nume. 2. volu. 1. l. in fi. fructus. s. num. 14.
ff. folu. matrimo. & in l. i. nume. 30. & 32. C. de iure em-
phy. post Bald. ibi col. 4. vers. 6. Bru. de statu. exclu. fem.
in 8. articulo. quaest. 22. colum. 4. circa fin. Natta consil.
409. nu. 3. & sequen. post Ludo. Bolog. consil. 54. quem
refert Laur. Silu. consil. 9. nume. 17. Nico. Bello. consil.
27. nume. 9. & 10. Paris. consil. 25. nume. 10. vol. 1. Ioan.
Maur. Sequanus in repetit. l. vnica. col. 203. C. de mulie.
& in quo loco mouetur duplici ratione. Primo ratio
nec dominii, cum ad dominum pertineat onus collecta-
rum, d. l. hi penes. sed hæc ratio mihi visa non est vni-
uersalis, quia vbi fructuarius, qui non est dominus, te-
netur ad collectas. l. si pendentes. §. si quid cloacari. ff.
de vusufructu. D. c. consil. 235. col. 1. Secundo ratione
possessionis & perceptionis fructuum: quorum respec-
tu imponuntur collectæ. d. §. sed si quid cloacari. Ad-
ducunt Bar. & Ang. post glo. in l. j. C. de anno. & tribu.
lib. 10. concludentes, quod conductorem percipientem om-
nes fructus, & soluentem mercedem in pecunia, teneri
ad solutionem collectarum, non autem locatorem,
qui percipit pecuniam: Ergo arguendo à contrario sen-
su colonus paritarius, qui non habet omnes fructus, sed
partem colonicam duntaxat non debet onera subire,
sed quia supradicta conclusio, videlicet conductorem,
qui locatori soluit mercedem in pecunia teneri subire
onera, non est tuta ex his, quæ scribit Alex. consil. 35.
num. j. volum. 4. vbi dicit, quod minus collectarum debere
imponi illis, qui possident pro suo, & iure suo, faciunt
fructus suos, & ex his quæ dicit Curt. sent. consil. 36. &
Parpal. in l. placet. C. de sacro. eccle. col. 19. & 21. l. i. ff.
in consil. 109. in fin. lib. j. tenentes conductorem num-
mis colentem non teneri subire onera, sed locatorem,
qui dicitur habere commodum fructuum, quos refert
& sequitur Bello. d. consil. 27. & respondet ad Bar. in d. l.
j. C. de anno. & tribu. imò in collectis adducit cum nu. 7.
in contrarium, quibus accedit Natta. d. consil. 409. nu. 4.
& alii cum l. i. a Menoch. consil. 9. nu. 12. tenentes ad
onera teneri qui sanctus & redditus consequuntur id-
circo ad aliam rationem potest transiendum, scilicet
colonum paritarium non teneri subire onera pro fructibus
portionis colonicæ, quia huiusmodi fructus hinc loco opere
laboris, & sumptuum factorum in cultura agrois, igit
proprie non dicuntur fructus, sed cum fructus dicantur
deductis sumptibus l. j. C. de fin. & lit. expen. & ibi Bart.
l. fructus. vbi cõter. doct. præsertim Bart. Alex. & las. ff.
fol. matr. l. de ortio. §. impendia. ff. eo tit. Pa. de Ca. p. si.
338. nu. 17. vol. j. in impressionem Pap. & proprie co-
lonus paritarius dicitur, qui suis sumptibus non dñi colit eius-
que periculo non dñi stant fructus, Abb. in c. ex parte.
nu. 2. de decimis, quod fit, vt si deducta impensa super-
essent aliqui fructus arbitrare eorum ratione colonum
teneri contribuere, arg. d. l. filij. §. fin. ff. ad muni. & huic
rationi deferuntur quæ notantur per glo. in l. gñali. §. fin.
ff. de vusufructu. leg. Dec. consil. 167. nu. 2. quod ratione o-
neris in iundi res minoris æstimatur, quia semper onus
dehauritur, idem est dicendum vbi de sumptibus, vt eorum
ratio habeatur. Et tenendo hanc opinionem responde-
tur ad id, quod dicitur de decimis & tributis, vt per las.
in d. l. fructus. nu. 17. post Bar. nu. 6. & hanc opinionem
veluti æquiorē, sequitur est Senatus in causa vniuer-
sitarum Auxiliani & colonos ciuium. Vercellensium, ve-
rum quia proponitur esse in agro Vercellensi vniuer-
salem consuetudinem collectandi colonos pro parte co-
lonica. Ideo censuit eam esse vniuersaliter obseruan-

dam, motus ex communi conclusione, qua disponit
in collectis exigendis seruandam esse consuetudinem,
las. in l. i. nu. 32. C. de iure emphy. Paris. d. consil. 25. nu.
54. & 97. aduocabam tex. in l. i. in l. i. §. hæc de redd. lib.
& seq. C. de agri. & censu. lib. 11.

SUMMARY.

- 1 Iudex ordinarius etiam si, ut suspectus recusatur, non potest
totum remoueri, sed ei datur adiutus.
- 2 Processus à delegato, subdelegato, vel ordinario, post recula-
tionem factus tenet, nisi fuerit appellatum, vel alio modo fue-
rit causa ad alium audientiam reuocata, secundum man-
u opinionem, inter illos distinguendo, vt nu. 6.
- 3 Recusatione iudicis facta quæquid inde factum est æquæ cas-
sit esse iudex, quo ad iudicandum in meritis causæ, donec per
arbitrium fuerit cognitum super causæ suspicionis.
- 4 Iudex delegatus, ab gatus suspectus, post recusationem desi-
nit esse iudex, quo ad iudicandum in meritis causæ, donec per
arbitrium fuerit cognitum super causæ suspicionis.
- 5 Suficiens allegatio seu recusatio, iudicis manus ligare dici-
tur.
- 6 Iudex ordinarius, ubi recusat, debet causam recusationis, alle-
gari, licet non sit probanda nec: sario.
- 7 Iudex suspecto adiutus datus est, & si non detur, cui im-
putandum, an elegantis suspicionem, an iudicis recusato, vel
suspecto.
- 8 Episcopus hodie iudici recusato non datur secundum commu-
nem opinionem.
- 9 Iudex recusatus non potest sibi assignare terminum, de quo is
est in l. i. de ap. in 6. in casum quo non eligatur arbitri.
- 10 Appellati à processu iudicis reculati ad vltiora proceden-
tis, an habeant v. m. appellacionis ab interlocutoria, an vero
a diffinitiva.
- 11 Iudex in ipso, p. occidit post recusationem, vel appellacionem
dicatur grauari partem.
- 12 Appellatio, recusatio, & relatio, ut paria ponuntur, & iudi-
cantur.
- 13 Appellatio ab interlocutoria debet in scriptis, & cum inser-
tione causæ fieri, itidem & recusatio.

DECISIO LXXXIII.

An Iudex post recusationem propositam possit sine adiuto
ad vltiora in meritis causæ procedere, & g. ita post talem reci-
sationem, an ipso iure nulla sint, vel recitata veniant remedia
appellacionis.

Tate iuris civilis dispositione,
de qua in auth. si vero contige-
rit. vbi gl. & cõter. doct. & in l.
pertissim. C. de iudi. relata p.
anonistas in c. cum speciali.
de appella. videlicet, quod iudex
ordinarius, etiam si vti sus-
pectus recusatur, non posse ex to-
to remoueri, sed ei adiutum
dari debere, quæritur an proposita recusatione iudex
possit sine adiuto ad vltiora in meritis causæ proce-
dere, & si procedat, an acta mero iure, teneant ita ut sit
appellandum, an vero sint ipso iure nulla, quam qua-
sitionem late tractant Inn. Abb. Imo. Perus. & Dec. in d.
c. cum speciali. de appella. Roma. consil. 220. Alex. late
post Bar. in l. quia poterat. ff. ad Treb. asserentes in hoc
articulo quinque fuisse opiniones ne membranas frustra
occupem non repetam, sed duntaxat eas, quæ ad qua-
sitionis propositæ decisionē faciunt recensendo. Vna igit
fuit principalis opi. Inn. in d. c. cum speciali. col. 2. vers.
2. illud autem non memini me legisse de app. quod pro-
cessus à delegato, subdelegato, vel ordinario post recu-
sationem factus, tenet nisi fuerit appellatus, vel alio mo-
do cau-

do causa ad alterius audientiam reuocata, quæ opinio
fuit originalis gl. in c. quo. iam contra, in verbo recu-
sationes. de probatio. & eam dicit communiter, Perus. in
d. c. cum speciali in pr. col. pen. ver. & ex prædictis, post
tr. Car. Spe. Inn. Bai. Flo. & alios per. cum allegatos,
requirit Pau. de Cast. in d. l. quia poterat. & Ang.
in d. l. apertissimi & i. i. A. e. col. fi. Cor. in p. l. 247. co. 3.
pe. litera r, vol. i. Alia f. in opinio originalis, gl. in c. quod
ties episcopi, i. verbo app. 2. q. 6. dicentis, q. d. quicquid
fit post recusationem æque callat, ac si fieret post ap-
pellationem finis ferè gl. in c. fin. in verbo canonica.
3. quat. v. quorum opinionem esse ipso iure nullam, non memi-
nerit, sequitur Bar. in d. l. quia poterat. ver. sed quæro. ff.
ad Trib. dicens processum factum post recusationem,
ver. allegatam suspensionem esse ipso iure nullam, Car.
Ale. in d. c. quod ties episcopi, col. 2. præc. Pap. in forma li-
belli. de decli. iur. falicui iud. & alle. suspe. ver. iudicem
suspectum. & ibi in apof. Pau. de Cast. consi. 122. vol. 2.
in impressione Pap. Mar. de ord. iud. in 4. part. dist. 16.
nu. 4. quæ opinio videtur corroborari, argumento eius,
quod dicitur de iudice delegato, allegato suspecto, q. d.
postquam est recusatus, definit esse iudex, quoad iudi-
candum in meritis causæ, donec per a bitros super cau-
sis recusationis fuerit cognitum d. l. apertissimi. & ibi
gl. in verbo exequutores, quam ibi sequitur Saly. in
7. notab. & Ap. in d. auth. si vero contigerit. ver. in ter-
tio casu, in illis verbis, quare recusatus credebatur se solum
non posse procedere, & ita verum erat; & ver. seq. dicit,
q. d. quod i. allegat opinio suspensionis, vel recusatio ligant ma-
nus iudicis idem sentit Saly. in auth. offeratur, in 9. no-
tat. C. de litis conte. dicens, quod postquam est petiti
affocur alium iudicem non suspectum, non potest ad
victoria procedere ordinarius, Oid. consi. 147. nu. 1. &
3. consi. 303. nu. 2. vbi respondeat ad c. si quis contra. de
foro compet. & eius responsio potest accommodari ad
text. in l. prætor. ff. de iurisd. om. iud. videlicet, quod
ordinarius allegatus suspectus & recusatus, non habet li-
gatam iurisdictionem, quoad coactionem arbitrorum
& delegatorem negotii principalis in euentum proba-
te suspensionis, sed quoad cognitionem causæ principa-
lis habet ligatam, Perus. in d. c. cum speciali. nu. 46. vbi
dicit, quod iudex recusatus non potest pcedere in cau-
sationis sine l. o. adiuncto, & opinionem Bar. dicit ma-
gis communem, Ale. consi. 89. nu. 3. & i. que in fi. vol. i. &
in d. l. quia poterat. co. 3. dicit se putare opi. Bar. esse ve-
riorem de iure canonico per tex. in c. iudex. de offi. de-
leg. in 6. Dec. consi. 173. col. i. in prin. dicens doctores
ita communiter tenere, quos refert & sequitur Vant.
de iur. lit. sen. ex defect. iur. ord. nu. 140. & seq.

Quia præter docto. magis communiter sedere di-
finitionis, concordant has opiniones, videlicet, quod
opinio Inn. sit vera & communis de iure canonico, opi-
nio vero Bar. & sequen. procedat de iure civili, hanc di-
finitionem ponit Bald. in d. c. cum speciali. col. penul.
Imo. in l. quidam consulebat. colum. 7. ff. de re iud. di-
cens tamen, quod ex sola recusatione non debet pro-
cessus postea factus esse nullus, nisi hoc derogatur ex
post facto probata veritate causæ, & lata sententia pro
recusante, & idem reperit in d. c. cum speciali. colum.
penult. & fina. quod intelligat procedere de iure cano-
nico, sed distinctionem prædictam in distinctione sequi-
tur in dict. quia poterat. colum. penul. Alex. colum. 3.
Perus. in d. c. cum speciali. col. pen. vericu. vel potest di-
ci. Dec. col. lra. vericu. & probabilior. post Roma. d.
ci. 220. colum. 2. Corn. consi. 247. colum. 1. volum.
igitur in terris Imperii quando erit opinio Barto. in
terminis vtriusque opinio Innocen. sic distinguendum
docet, lat. in dict. l. apertissimi. nume. 5. post Bart. in d.
l. quia poterat. Verum q. quia vbi recusat ordinarius,
debet causa recusationis allegari, licet non sit probata
recusatio, Sa. yce. in dict. l. apertissimi. nume. 5. & 7.
Auer. de recus. col. 7. & in casu nostro fuit allegata &

petita admittit ad probandum. ideo censuit Senatus di-
ctam causam esse ad probandum admittendam.

Sed suboritur alia difficultas, cui impurandum sit, si
non detur adiunctus, an alegant iudicem suspectum,
si non petiti ei alium associari, an iudici recusat o. si nō
curauit sibi dari adiunctum, cum hodie de consuetudi-
ne ordinarij non detur adiunctus, vt cōcludunt q. co. n.
muniter docto. in dicta auth. si vero contigerit, & vide-
batur dicendam, quod alleganti, seu recusanti iudicem
ordinarium suspectum spectet petere, vt associetur ad-
iunctus, authen. offeratur. C. de litis contesta. in ius ver-
bis, atque iudici alium associari petat, Bald. in col. 3. in
fin. & co. um 4. articu. venio ad verbum alium, ubi di-
cit per illum tex. quod lex non associat, nisi petatur se-
quitur glo. in dict. authen. si vero contigerit, in verbo
iudicem, Sal. yce. tamen in d. l. apertissimi. colum. 2. nu.
4. dicit, quod pars potest alium iudicem, quam episco-
pum petere associari, & idem sentit in authen. si vero
contigerit. in fin. Barto. vero in d. authen. offeratur. nu.
10. distinguit, aut vtraque pars est præfens, & non im-
peatur, nisi de consensu vtriusque, secus si altera sit
absens. l. obseruandum. vbi glo. ff. de iudi. Albe. autem
in dict. authen. si vero contigerit. circa fin. dicit, quod
in illo casu lex statim adiungit episcopum, & sic iudi-
cem sine hominis facto, & iudex vel p. res nihil pos-
sunt; At Saly. ibi in 9. notab. dicit, quod iudex debet sibi
assumere socium partibus non suspectum, Gem. in
cap. legitime. col. 2. versic. quæro si fiat recusatio. de ap-
pellatio in 6. dicit, q. quod in casu, in quo non eligun-
tur arbitri, non potest recusatus assignare terminum,
de quo in dict. capitu. legitima. Senatus sequutus est o-
pinionem Bald. in dict. auth. offeratur, qua stat regula
l. 4. §. hoc iudicium. ff. de dam. infest.

Successit tamen in questione proposita alius articu-
lus, præsupposita opinione Innoc. vera, videlicet, quod
ad processum iudicis recusati procedentis ad vltiora sit
appellandum, an huiusmodi appellatio habeat vim ap-
pellationis ab interlocutoria. An vero a diffinitiva,
Imo. in d. l. quidam consulebat. col. 7. & in dict. capitu.
cum speciali. co. fina. vericu. & plus videretur. dicit,
quod licet de iure canonico appellatur a processu iudi-
cis recusati, tamē quia esset appellatio ab interlocuto-
ria videretur dicendum illam non reddere processum
nullum, ex eo solo, quod esset appellatum, si no. effe-
ctus post inhibitionem, vel causam recusationis iusti-
ficaram. capitu. non solum. de appellatio. in 6. vult igitur
expresse Imol. quod huiusmodi appellatio censetur
ab interlocutoria introducta, quo fit, vt in scriptis,
& cum causam expressione sit appellandum. cap. t.
de appellat. in 6. pro qua opinione virget text. in d. l.
apertissimi. C. de iudic. & in capitul. super eo fieri. de
appellatio, quia arguit de recusatione ad appellatio-
nem ab interlocutoria.

Sed opinionem Imo. impugnatur Perus. post Innocē.
in dict. capitu. cum speciali. colum. penul. in fin. dicens,
q. quando iudex recusatus proposita iusta causa recu-
sationis non obstante appellacione, procedit in causa
principalis censetur iustificata appellatio, & cassabitur
quicquid attentatum est post talem recusationem, li-
cet nō probet q. causas recusationis esse veras: nam co
ipso, quod iudex procedit post recusationem, vel ap-
pellationem dicitur grauare capitu. accedens ad sedē.
vt lite non contesta. non proced. & hanc opinionem,
videtur sequi Corn. in d. consi. 247. colum. fina. litera
x, vol. 1. quam coadiuuat Pau. de Cast. consi. 122. circa
fin. volum. 2. secundum impressionem Popien. consi. di-
cens post Hostien. & Ioan. Andr. e. q. quod ista iura po-
nunt & iudicat, vt paria appellatio recusatō, & relatio,
& sicut gesta per iudicē, a quo, post appellacionem sunt
nulla. ff. nil. no. appel. a. pend. ita gesta post recusationē,
vel relationem legitime interpositam, sequitur Alec.
consi. 89. col. 2. versic. l. quinto probatur. volum. 1. &
sic

Senatus Pedemont.

sic in quantum loquitur de appellatione videtur loqui de diffinitiva, cum rub. ff. nil. no. appell. penden. in celi-gatur de appellatione à diffinitiva. Quid dicendū Ale. in dict. consil. 89. colum. 2. vers. ad secundum argumē-tum respondeo, vique in fin. dicit. quod respectu for-mae recusatio equiparat appellationi ab interloquuto-ria, et quia sicut appellatio ab interloquutoria debet in scriptis & cum inscriptione causarum fieri. capit. j. de appellatio. in 6. ita recusatio ab ordinario dict. l. aper-tissimiliter Ausier. in dict. tracta. de recus. in princip. secus vero quo ad alios effectus, & quo ad iurisdic-tionem suspendendum: adequantur appellatio, recusatio, & relatio. Vant. in titu. supra allegato. nume. 143. post Io. n. Andre. Bald. & Salyc. per cum allegatos, quibus addit Paul. de Cast. in dict. l. quia poterat. Ceminia. in capi. legitima. col. secunda de appellatio. in sexto. quo-rum opinionem sequutus fuit Senatus plura de mate-ria recusationis iudicium scribit Didac. pract. questio. capit. 26.

S Y M M A R I U M.

- 1 Spuriis donari potest praesertim causa alimentorum.
- 2 Substitutio in donatione inter viuos fieri non potest, imo quod fieri possit verius est. nume. 6.
- 3 Alienationis verbo comprehenditur legatum, & heredis insti-tutio.
- 4 Argumentum à contrario sensu validum est in contrariis, quod procedit. nu. 14. & 15.
- 5 Alienatio certo tempore prohibita, censetur alio tempore per-missa.
- 6 Substitutio in contractu donationis etiam absenti facta ut. l. is actio sine cessione acquiritur.
- 7 Emphyteusis iure, si res aliqua ab ecclesia concessa sit pacto adiecto, quod pars alterius praemortis decuiat in supersti-tem, pot. ut superstes actione in rem agere contra heredem praemortis.
- 8 Notarij aut patris stipulatione, & acceptatione intercedente ius acquisitum irrevocabile dicitur.
- 9 Alimentorum causa adeo est favorabilis, ut impediatur perpe-tuo translationem dominij rei donata respectu alimentorum.
- 10 Argumentum ab ultimis voluntatibus ad contractus valens est.
- 11 Regula. l. cum prator. ff. de iudi. quando locum habet.
- 12 Permissum vno tempore, alio tempore censetur prohibitum.
- 13 Alienationis prohibitio, vbi duplex inducitur, altera à iure communi, altera à testatore, vna cessante, altera locum ha-bet.
- 14 Argumentum à contrario sensu non debet plus operari & ex-tendi, quam in casu directo operaretur.
- 15 Ultima voluntas, & sic institutio ab alieno arbitrio pendens, dicitur cautio iura, & à iure reprobat.
- 16 Contrahentes non presumuntur se incontinenti corrigere.
- 17 Fideicommissio subiecta non veniunt in generali institutione, vel donatione, cum post mortem veniant restituenda.

DECISIO LXXXV.

De substitutione facta in contractu donationis, an valida sit nec ne, & de prohibitione alienationis in eodem contractu apposita.

Yolant Zostra filia legitima, & naturalis, haeresque vniuersalis, Alexandri Zostrae physici Rip-pollensis donauit donatione inter viuos ex causa alimentorum Ludouico & Leoneto fratribus spuris, presentibus, stipulanti-bus, & acceptantibus, etiam no-mine Ioannis, & Michaelis fra-trum similiter spuriorum ex praedicto Alexandro nō- nulla praedia urbana, & rustica, pacto inter contrahen-

tes adiecto, quod praecedente vno, vel pluribus ipso-rum, sine filiis legitimis & naturalibus superstitibus suc-cederet in totum. Item alio pacto adiecto, quod nemo ipsorum donatariorum possit intra annum 25. aliena-re, vel aliquem contractum facere de dictis bonis, nisi interueniente expresso consensu ipsius donantis, & Bri-gidae matris ipsorum donatariorum. & aliter alienatio facta nullius esset roboris, verum bona alienata cedant lucro non alienantium. contingit Leonetum vnum ex donatoriis maiorem 25. annis decessere sine filiis le-gitimis & naturalibus, conditio tamen testamento, in quo haeredit instituit Franciscum Vgonetum extra-neum, & vsumfructum praedij rustici donati legauit Ma-riam Maior, quos Vgonetum, & Mariam possidentes bonorum donatorum petijt Ludouicus condonata-rius Vyolantis condemnari ad remittendum, & resi-tuendum bona ab eis possessa. ipsi autem reis excipien-tes, Leonetum possidorem dictorum bonorum po-tuisse de praedictis bonis donatis testari, non obstante pacto substitutionis factae in instrumento donationis queritur quanam partium ius foueat, ut obtinere pos-sit, & posito praesentanti et huiusmodi donationem fieri potuisse à dicta Volante sorore fratri. spuris praesertim in causam alimentorum. capit. cum haberet, de eo qui dedit in matrimo. eam quam pol. per adult. pulchra gloss. in §. fina. in verbo participium. circa fin. in authent. quibus mod. natu. eff. sui. quam sequun-tur Bartol. Alexan. & late las. in l. si quis qui. nume. 10. ff. de viuga. & papilla Socin. iun. consil. 130. col. prima & secunda volumin. 2. las. consil. 26. nume. 3. & 4. vol. 1. Neuiza. consil. 34 nume. 2. Albe. consil. 44. nume. 3. & sequen. & Rollan. à Valle consil. 74. nume. 39. & sequē. libr. j. videbatur dicendum auctori nullum ius compe-re vigore enunciati pacti substitutionis, cum in dona-tione inter viuos non videatur fieri posse substitutionē argument. l. vnicia. §. finautem. in fin. C. de caduc. tollen. et vbi nominatim explicatur casus, in quibus potest fieri substitutio, inter quos non legitur casus do-natione inter viuos, ergo iure militat regu. l. cum prator. ff. de iudic. & capitul. nonne. de praesump. vbi vnius inclusio alterius est exclusio, & dato quod potuisset fie-ri dicta substitutio, videtur subiecta ex facultate con-cessa ipsis donatoriis alienandi, et cuius verbo etiā continetur legatum, haereditque institutio. l. peto. §. fratre: cum sim. ibi allegatis per gl. in verbo extero. ff. de leg. 2. bonus tex. in permissione alienationis, videlicet, quod in ea veniat legatum, & haeredit institutio. in l. si quis. certum. C. de secund. nupt. quem allegat Barto. in l. si ita quis. §. ea lege. nume. 7. ff. de verborum obli. et quod autem huiusmodi facultas alienandi nempe testandi fuerit concessa, videtur probari argumento à contra-rio sensu pacti prohibitiui alienationis, quod validum est in contractibus. l. inter socerum. §. cum inter. ff. de pact. dota. cum aliis similibus allegatis per Alex. consil. 129. nume. primo volu. secundo docto. communiter in l. prima. ff. de offi. eius cui mand. est iurisdic. quod argumentum in casu nostro sumi potest hoc modo, pa-cto prohibetur alienatio intra 25. annum, nisi interue-niente consensu donantis, & matris ipsorum donata-riorum, ergo à Trio sensu post 25. annum non interue-niente dicto consensu permittitur, quia certo tempo-re prohibita alienatio, alio tempore dicitur concessa. l. pater. §. fundum. ff. de lega. 3. l. Imperator. ff. de postu. Curt. iun. in dict. l. prima. nume. 60. Nec videtur obsta-re pacto praecedens substitutio, quia, ut euietur pugnantia, iuxta. l. vbi repugnantia. ff. de regul. iuris. vbi Deci. & Cagno. debet intelligi locum habere ces-sante alienatione inter viuos, vel ex vltima voluntate, & sic ab intestato, argumento nota. per Deci. consil. 364. in fin. & per Soci. consil. 43. vol. 4. & ita intelligendo tollitur etiam id, quod obicitur de correctione in con-tractu non presumenda. Et per hac opinionem dicebat videri decisio-

de decisionem in terminis Cuius. Pap. quest. 512. concludit, em hunc substitutum non posse agere contra heredem primi donatarii vel vendicationes, & ad hanc opinionem comprobant adducebatur doctrina Bald. l. l. ea lege. num. 11. & sequen. C. de condit. ob cau. ubi prohibetur alienare inter certam aetatem, non prohibetur alienare per testamentum, & Bald. refert & sequitur dicens communiter approbatum Alba. consil. 109. num. 1. & sequen. post Barto. Ange. Imo. Saly. Alexā. & Rub. per eum allegatos. addebam pro hac opinione extare consil. Ioan. Cro. 61. numero 9. & multis sequen. ubi pluribus argumentis praefertur ex regula d.l. Imperator. ff. de postula defendit hanc opinionem, quae etiam corroborari potest ex eo, quod in verbis dispositiuis donationis dicitur donatarius posse de bonis donatis ea facere, quae potuisset ab ipsa donans ante donationem, sed ipsa donans ante donationem potuisset de dictis bonis testari, ergo etiam potuit Leonorus.

6. In contrarium vero, quod in contractibus fieri possit substitutio, adducebatur text. in l. Publica. in princip. ff. de pos. & in l. qui Romae. §. Flavius Hermes. ubi Barto. & communiter scribentes. ff. de verbo. obliga. & in donatione inter viuos, text. singul. in l. quotiens. C. de dona. quae sub mod. per quae iura ita expresse tenet Paul. de Cast. loquens in donatione inter viuos consil. 347. num. 1. volum. 1. Bald. consil. 249. colum. 2. vers. item propter illa verba. lib. 2. licet non alleget dictas leges, Socy. consil. 123. num. 1. volum. 3. quos refert & sequitur Cra. consil. 19. num. 8. & sequen. post Old. Dec. & Bellam. per eum citatos, Boer. decis. 353. num. 12. & in donatione causa mortis est text. in l. v. haredibus. ff. de lega. 2. quia substitutione flante dicebatur testamentum donatarium non potuisset tanquam grauatum legare, nec testari de dictis bonis in praedictum aliorum donatariorum superstitium, & succedere debentium, cum illis vigore dicti pacti esset ius quæsitum irreuocabile in dictis bonis, nisi intra 25. annum alienauerint cum consensu donantis, & matris donatariorum, ita quod purificata conditione competat eis rei vendicatio respectu vilis dominij aduentus possessores, per text. quem docto. dicunt singularem in d. l. quotiens. C. de donat. quae sub mod. ubi fauore donationis acquiritur substitutis etiam absentibus vilis actio sine cessione, & illud text. ad hoc notat Barto. in l. stipulatio ista. §. si stipuler. ff. de verbo. obliga. quem refert & sequitur Soc. d. consil. 123. num. 1. volum. 3. post Saly. & Imo. per eum alleg. Aret. consil. 74. col. 2. vers. secundo principaliter. quem sequitur Ias. in d. l. qui Romae. §. Flavius num. 19. & adducitur etiam text. in l. cum maritus. §. fin. ff. de pact. dota. & pro hac opinione, quod praetextu haredis extranei institutio, & legatum non teneat in praedictum superstitis, allegatur in terminis decis. Spec. in titu. de loca. §. nunc de aliqua. ver. septuagesimo quæritur. quem sequitur ibi Ioan. And. post alios per eum relatos, quos refert & sequitur Dec. consil. 239. num. 8. & consil. 673. in fi. Casla. consil. 33. num. 53. & sequen. dicentis, quod si cessione concedat in emphyteusum rem aliquam, pacto adiecto, quod pars alterius praemorientis deueniat in superstitem potest superstites actione in rem agere contra heredem relictum a praemortuo, per text. in d. l. quotiens. C. de dona. quae sub mod. quia tali casu videtur acquiritur vtile dom. nium superstiti sine traditione ex legistantum dispositione, idem per illam l. quotiens, sentit Paul. de Cast. d. consil. 347. num. 1. ubi expresse dicit ius naturaliter acquiritur substituto. Et respondet Dec. in d. consil. 239. num. 6. & 11. ad text. in l. h. §. Lucius ff. de dona. qui huic opinioni ref. agari videtur, cuius opinionem etiam constanter sequutus est Cra. in d. consil. 19. num. 9. & seq. ubi num. 10. dicit ex huiusmodi pacto videndum inter ipsos contrahentes, vnum non possint alienari praedicta bona in praedictum substitutorum, & num. 11. post innumeros docto. per eum alleg. con-

cludit, quod si stante stipulatione, & acceptatione notarii, vel partis tale ius acquisitum non est reuocabile, etiam contrahentium persona considerata, quod praesertim locum habere debet in casu nostro, in quo donatio est facta intuitu alimentorum, quod causa, siue ratio adhuc militat in isto agente, & ideo est fauorabilis, ut impediatur perpetuo translationem dominij rei donatæ, Bald. in l. ea lege. col. 3. vers. 8. idem. C. de condit. ob cau. per text. in l. 1. C. de dona. quae sub mod.

Vis igitur est respondere argumentis in contrarium adductis, & primo non obstat quod dicitur in §. sin autem. l. vnica. C. de caduc. tollend. non numerari donationem inter viuos inter casus, in quibus fit substitutio, quia retorquetur. Nam, cum ibi ponat, quod in legatis fideicommissis, donatione causa mortis substitutio fieri potest. Ergo arguendo ab ultimis voluntatibus ad contractus, quod argumentum est validum. l. iure civili. ff. de conditio. & demonstratio. l. as. in l. quae delegato. ff. de lega. 1. etiam potest fieri in donatione inter viuos. Et hoc argumento vitatur Paul. de Cast. in d. consil. 347. num. 4. volum. 1. nec habet locum regula. l. cum praetor. ff. de iudi. quia procedit duobus propositis, scilicet vero ubi vnum tantum deducitur. Praeterea regula illius legis locum non habet, quando illud, quod censetur exclusum alia via, vel alio modo includeretur, ita rñdet limitando l. cum praetor. Dec. consil. 110. col. 2. vers. secundo quod licet. post glo. & Saly. in l. de crimine. C. quia cum. non poss. sed in donatione inter viuos iure cautum legitur admitti substitutionem, ut supra probatum fuit, ergo non militat dicta regula.

Nec in contrarium viget, quod concessa censetur facultas alienandi post 25. annum, & sic testandi, argumentum a contrario sensu l. Imperator. ff. de postu. cura aliis supra pro prima opinione adductis, quia ad hoc fundam. tum, in quo omnis quaestio nostra, & constituit neruus, posset multiformiter responderi. Primo, retorquendo argumentum a contrario sensu, hoc modo, verbis expressis pacti dicitur permissa alienatio, cum consensu donantis, & matris donatariorum intra 25. annum. l. actione. C. de transact. & ibi Bart. & Dec. in d. l. 1. nu. 58. ff. de offi. eius. & ubi dictio, nisi post orationem negatiuam ponit, ergo post 25. annum censetur prohibita, quia vno tempore permissum, alio tempore dicitur prohiberi. l. istarum liberi. §. Stichus. ff. de leg. 2. l. si. late in l. sed si quis ita. in 2. notab. ff. de vul. & pup. 14. Secundo potest rñderi quod argumentum a contrario sensu procedere vbi cunctis, necessario inferitur aliquid in sensu contrario respectu sensus directi, id est, ad limites verborum in sensu directo positurum, Dec. in d. l. 1. in vltimo notab. nu. 59. & consil. 216. num. 3. Cur. Iun. in d. l. 1. num. 39. in prima fallen. post Butr. Albe. Fulg. Corn. & Dec. per eum allegat. Crau. consil. 202. nu. 2. Rui. consil. 132. col. 2. vol. 2. Exempli gratia, in casu nostro prohibetur alienatio intra 25. annum, nisi cum interuentu donatricis, ergo a contrario sensu cum interuentu donatricis intra 25. annum permittitur, non autem sumi debet et prout ex aduerso propositum fuit, videlicet ergo post 25. annum sine consensu admittere, quia hoc modo arguendo resultaret, quod inducta ad prohibitionem operarentur permissio, & sic contrarium effectum contra voluntatem contrahentium, & dispositionem. l. legata iuuuiter. ff. de lega. 1. quod esset absurdum. Nam & si circumscripto pacto substitutionis posset procedere argumentum a contrario sensu modo quo supra ex regula d. l. Imperator. ff. de postula. nihilominus stante dicta substitutione precedenti, qua iuncta iuris dispositione inducitur prohibitio alienationis rerum donatarum restitutioni subiectarum, iuxta not. in authen. res quae. C. commu. de leg. Cra. d. consil. 19. nu. 10. non procedit argumentum a contrario sensu, nec regula d. l. Imperator, quod praedictam prohibitionem resultantem ex substitutione, quia & si post 25. annum

Senatus Pedemont.

num cesset prohibitio expresse facta intra 25. annum. at tamen adhuc durat alia prohibitio, resiliens ex sub-
stitutione facta iuris communis dispositione, ita in ter-
minis tenet Dec. in consilio 386. in primo d. b. quem re-
fert & sequitur Soc. lun. consil. 130. nu. 6. 7. 8. & seq. vbi
num. 12. dicit hoc habere pro cl. in ultimo vol. 1. & Rui.
consil. 117. num. 26. & seq. vol. 2. vbi nominatum respō-
det ad d. l. Imperator. & ad hoc faciunt quæ in simili
prohibitione ponit Dec. in d. l. i. in vltimo not. ff. de of-
f. eius cui mand. est iurisdic. post Bald. in l. i. C. de inut.
stipu. Pau. de Cast. consil. 107. lib. 2. secundum impressio-
nem Pap. & idem Dec. consil. 110. num. 1. & f. q. consil.
364. nu. 2. & seq. quem refert & sequitur Cur. in d.
15. l. i. nu. 5. in r. fallen. Sayl. col. 4. in fin. & dato, & q. argu-
mentum à contrario sensu eodem modo, quò in contrariū
adducitur, subsisteret, non propterea debet plus opera-
ri, nec extendi, quam in casu directo & expresse, Dec.
in d. l. i. in vltimo not. & nu. 46. ff. de off. eius, sed in casu ex-
presse sub verbo alienare, non continetur facultas alie-
nandi per institutionem, vel legatum, quia esset cap-
tatoria collata in arbitrium alienæ voluntatis, proinde
à iure reprobata tam in institutionibus, quam legatis l.
captatoria ff. de hære. instit. & l. captatoria ff. de lega. 1.
ergo nec huiusmodi facultas dici debet concessa arguē
do à contrario sensu. Nec est præsumendum, quod con-
trahentes voluerint incontinenti se corrigere. l. nā ad
ca. ff. de condi. & demonstra. Dec. in similibus terminis
consil. 38. colum. 3. versic. & stante tali fideicommissio,
post Barro. in l. fin. in princip. ff. de lega. 2. & dicto consil.
239. col. pen. in fin. & colum. fina. vbi etiam respon-
det ad id, quod opponebatur de facultate data in ver-
bis dispositiuis, videlicet, quod possint donatarii ea facere,
quæ potuissent, donans ante donationem.

Nec mouet decis. Guid. Pap. § 12. quia in contrarium
est communis opinio, præterea vult Guid. Pap. in fin.
questionis, quod actio personalis datur contra hære-
des primi donatarii, per tex. in d. l. quoties. ideo retor-
quetur eius dictum in prædicta questione. idem retor-
quetur responsio ad consilium Io. Cro. 61. licet in multis sit
diuersitas inter illam, & hanc facti speciem. Accedat,
18. & quia attentari possit in casu nostro in institutione fa-
cta per Leonetum de Francisco Vgonero de omnibus
bonis ipsius Leoneti non venite prædicta bona dona-
ta, cum non essent ipsius, nisi limitate ad eius vitam,
cum teneretur ea restituere, ex hijs, quæ scribit Dec. d.
consil. 239. num. 6. in fi. Areti. dicto consil. 74. colum. pe.
Cra. d. consil. 19. num. 13. post Pau. de Cast. dicto consil.
347. num. 13. & secundum hanc opinionem censuit
Senatus in prædicta causa Ludouici Zoftræ, & Francis-
ci Vgoneri Ripollensis, videlicet locum esse restitutio-
ni dictorum prædiorum non obstantibus in contra-
rium adductis.

S Y M M A R I U M.

- 1 Collecta imposta ab vniuersitate, an habeant executionem paratam.
- 2 Debitor non potest cogi ad soluendum id, de quo dubitatur, an sit debitor, nisi non debitor, intel. igitur, ut num. 6.
- 3 Administrationem, qui suscipiunt, iurare debent fiscalia vigilanter inspicere, & non omni vehementia exigere.
- 4 Collectarum executionem etiam pendente cognitione fieri debet, & in eis proced. nō est de plano cogendo, & exig. nō, in-
tel. igitur, ut num. 7.
- 5 Descriptus in assimo non potest præse compelli ad solutionem col-
lectarum, & onerum, nec ut ea non subeat, potest assimo re-
nunciare.
- 6 Collecta imposta ratione expensarum militarium, præsertim
ad propulsandas hostium incursiones multa egent diligen-
tia, & nullam recipiunt dilationem.
- 7 Præceptum iudicis in simplicem citationem resoluitur, ubi quis
incubat ab executione sine præceptis.

Col. l. l. si imponatur ratione onerum frateriorum non est
p. l. l. ut quis ad solutionem si l. l. igitur uelit se defendere, cū
non imminet d. annuum publicum.

DECISIO LXXXVI.

De collectis impostis ab vniuersitate, an habeant executio-
nem paratam.

Vastum fuit & an collecta im-
posita ab vniuersitate habeat
executionem paratam, vide-
batur dicendum non habere
executionem. l. 2. C. de offic.
iudi. vbi vocatur ad pu-
blicas functiones, si aliqua im-
munitate prætendit se defende-
re, debet audiri, cui addit tex.

in authen. de collat. §. non aliter. vbi qui prætendit
grauatum ex superinterdicto, quod aliqui collectam
nominant, potest appellare, & secundum leges, causa
terminum suscipiet, cum quo concordat tex. in l. qui
se grauat. iuncta glof. C. de censib. libro 1. r. igitur
potest appellare, ergo impeditur executio, cum re-
gulariter appellatione pendente nil debeat inquiri. ff.
nil non. pendens. appella. & huic opinioni deservit, quod
dicit las. in materia collectarum. consil. 109. nu. 2. solu.
1. argumen. tex. in l. cum status & eorum, quæ ibi dicit
Bald. C. de ord. cogni. & quod lite pendente super eo,
quod prætenditur esse debitum, vel non debitum, non
potest cogi debitor ad soluendum, pro qua opinione
adducebam tex. à nemine quem viderim allegatum in
§. coges. in auth. de mand. Princip. vbi pendente causa
cognitione in modo soluendi publicas functiones in-
ter fiscum, & exactorem, siue collatorum, inter im non
potest fieri executio, nisi iuxta solitum & consuetum;
ergo cessante consuetudine soluendi, interea non est
facienda exactio.

In contrarium adducitur tex. in auth. iustur. qd præ-
sta. ab hijs. §. & primum. & vbi qui administrationem su-
scipit iurare debent fiscalia vigilanter inspicere, & ad
omni vehementia exigere, quod et reperitur in auth.
de man. Prin. §. oportet. versic. & festinare, & melius in §.
coges. per quem ita notat Bald. consil. 433. & consil. 138.
nu. 3. vol. 1. dicens, quod pendente lite potest fieri exe-
cutio, & in consil. 238. quod in hijs incipitur à præ-
ceptis executiuis, quibus conuenit tex. in auth. de colla.
§. i. & in l. missi opinatores. & l. fin. C. de exc. trib. lib.
10. & allegatur glo. in l. incola. ff. ad munic. quam dicit
ordinariam. Bal. in consil. 429. incip. licet iudex. versic. &
hoc. vol. 3. vbi expresse tenet in his collectis procedi de
bere de plano, cogendo, & exigendo, & non citando,
arg. l. cum co. ff. ad l. lul. pec. aliqui ad hoc etiā allegant
Baro. in d. l. missi opinatores. & idem vñ tenere loā. de
Piat. in l. homines. C. de delator. & dicit Bal. in l. et. col. fi.
5 C. de execu. rei iudi. & quod descriptus in assimo potest
præse compelli per tex. in d. l. incola. ff. ad munic. vbi
glo. quam etiam ordinariam, & cōiter approbatam, di-
cit Rom. consil. 161. in fi. addens citatum non posse
renunciare assimo, ad hoc, ne subeat onera, & pro hac
opinione adducebam tex. in §. oportet. quoque nos. in
auth. vi iudi. sine quoquo suffrahant, vbi collecta im-
posita ratione expensarum militarium, præsertim ad
propulsandas hostium incursiones, multa egent diligen-
tia, & nullam recipiunt dilationem eandem opinionem
quod executionem habeat paratam collectarum im-
positio, sequitur nouissime Rolā. à Va. le. consil. 32. nu.
5. & Cra. consil. 111. col. 2. per eum allegatus.

Quid dicendum? Ang. in l. fin. in fi. C. vbi quis de cu-
ria. vel cohorta. distinguit, Aur dubitat, an aliquis sit de-
bitor, & tunc nō habet executionem pendente lite, sed
procedendum est cā cognita, & ita loquuntur iura pro
prima

primi opinionione adducta, præsertim §. non aliter. in au-
thent. de co. la. & in d. l. 2. C. de offic. ciui. iudi. quibus ac-
cedit l. prohibitum. C. de iur. n. l. i. 10. & idem sentit
Bal. d. consi. 429. versic. qui autem grauatur. volumi. 3.
vbi dicit, quod si aliquis præcedens se grauatum com-
pareat, & alleget causam grauaminis debet audiri d. l.
2. præceptumque resoluatur in simplicem citationem
sicut fit vbi cuncte incipitur ab executione, siue præ-
ceptis, iuxta notata in l. de pupillo. §. memiaisse. ff. de
no. ope. nun. Aut constat ipsum esse debitorem, puta
quia descriptus est in æstimo & non docet de solutio-
ne, vel alia causa legitima, tunc fiet executio egle-
ter & hoc modo loquuntur iura pro secunda opinionione
citata, quibus addo text. in l. publicas. C. de feris, & hoc
expresse dicitur in d. l. missi opinatores, in illis verbis,
cui non militem, sed exauctorem, si ut obnoxius con-
uenit imminere, & illis verbis conuictis debitoribus
imminere, quod etiam voluit text. in d. §. coges. dum
vult pendente cognitione posse aliquem cogi, secun-
dum consuetudinem, ergo præsupponit debitorem so-
litum aliquid soluere, & idem sentit g. in d. l. incola. &
Bal. in d. consi. 34. Roma. consi. 161. dum loquitur de
descripto in æstimo, & idem sentit in d. l. missi opinato-
res. in prin. versic. in 3. parte. Et prædicta videlicet, quod
non compellatur si legitime se defendat, locum habe-
re debent, vbi agitur de collectis impositis occasione
onerum preteritorum, quibus non potest dici, quod
imminet damnum publicum, arg. l. de alim. etis. cum
sim. C. de transac. Are. consi. 96. col. fin. & hanc distin-
ctionem sequutus est Senatus.

S Y M M A R I U M.

- 1 Rusticitati, & simplicitati regulariter consulendum est.
- 2 Minoribus, & mulieribus aduersus dolum præsumptum de præ-
terito succurritur, secus aduersus dolum præsumptum de fu-
turo, unde non succurritur illis, ad producendum testes post
didicita testificata. nu. 4.
- 3 Mulier, ecclesia, & minor possunt per viam restitutionis in
integrum ponere idem, & contraria articulis alterius par-
tis.
- 4 Mulieribus, & rusticis non succurritur, nisi in casibus à iure
expressis, & non reperitur, quod eis succurratur in hijs, que
concernunt formam actus, & sunt introducta ad rigorem iu-
ris conseruandum.
- 5 Matri minori succurritur, si non petierit dari filio pupillo
tutorem intra tempus à iure limitatum, secus si fuerit
maior.
- 6 Positiuam pronuntiatio attendit decretorum dominicalium
dispositione concernit formam actus, & respicit iuris rigorem
nec in ea mulieri, & rustico succurratur.
- 7 Procuratoris contumacia in non respondendo positionibus no-
cet domino.
- 8 Deditio, semper, pro plerumque exponitur.
- 9 Minor non restituitur aduersus eius confessionem tanquam le-
sus, nisi doceat saltem semiplene veritatem esse in contra-
rium.

DECISIO LXXXVII

De rustico, & muliere, an restitui debeant aduersus pronuncia-
tionem positionum pro confessis factam in procuratoris, vel co-
rum contumaciam, & an aduersus omissionem probationem, & an
possint producere testes post didicita testificata.

Quæsitum fuit, an rusticus, vel mulier, restitui
debeat aduersus pronuntiationem positio-
num in coram, seu procuratoris domini li-
tis contumaciam factam. necnon aduersus
omissionem probationem, & an possint producere testes,

post didicita testificata. Et videbatur dici posse eos de-
bere restitui propter imbecillitatem sensus, & intelle-
ctus, & cum simplicitati, & rusticitati regulariter so-
leat confusi. l. fin. in prin. C. de testamen. & capitul. su-
per literis. vbi glo. in verbo simplicitati. & Abb. nume.
6. in fi. de rescrip. glo. in l. i. in verbo armata. C. de iur. &
fac.igno. concordat g. in l. vbi. in verbo nisi. ff. de eden.
2 sentiens minori, & mulieri succurri debere aduersus
dolum præsumptum, qua glo. Gul. & Roma. moti di-
cunt, mulierem, & minorem posse via restitutionis in
integrum inducere testes post didicita testificata, quos
ipsis tamen non citatis, sequitur Affli. decis. 216 num.
2. vbi post Innoc. Specul. Barto. Bald. Burri. Abb. & Sa-
lycet. per eum allega. expresse dicit quod minor ec-
clesia, & mulier per viam restitutionis in integrum,
possunt ponere idem, & contraria articulis alterius par-
tis, sequitur pluribus alijs relatis Jacob. Philip. Port. lib.
primo. commu. opinio conclusio. 39. limitatione duo-
decima, vbi post doct. per eum relatos, extendit istud
etiam ad rempub. & ecclesiam. faciunt adducta per A-
lexand. in l. 2. colum. 1. ff. si quis in ius voca. non ierit,
& hæc opinio videtur adiuuari, quia minori, rustico,
& mulieri, succurritur aduersus dolum præsumptum
de præterito, Barto. in l. auxilium. numero 2. ff. de mi-
nor. Angel. in d. l. vbi exigitur. in fine, & ibi Pau. de Ca-
stro. Alex. colum. 1. l. as. num. 6. Pau. de Cast. in l. 1. §. sedi-
tiones. circa fi. ff. de eden.

Non obstat, quod dicitur mulierem, & rusticum
non restitui ad producendum testes post didicita te-
stificata, secundum Barto. in l. prima. §. nunciatio. nu-
mero vigesimo quinto. ff. de noui ope. nuncia. Angel.
in d. l. vbi exigitur, quia loquuntur in dolo præsum-
pto de futuro, aduersus quem non succurritur mulie-
ri, & rustico, gratia euitand. delicti, vt concludunt
Paul. de Castro Alexand. & Ias. in locis per eum alle-
gatis.

In contrarium facit reg. l. fin. & ibi Barrol. & com-
muniter doct. C. de iur. & fact. ignoran. quod mulie-
ri, & rustico, non succurritur, nisi in casibus à iure
expressis, idem probat text. in l. regula. in princip. ibi
quod & feminis in quibusdam datur. ff. eodem titul.
quam ad hoc etiam notat Barto. in l. 1. §. nunciatio. nu-
mero 3. versic. sed quod in muliere & rustico. ff. de
nou. ope. nuncia. addens, quod in hijs, que concernunt
formam actus, & sunt introducta ad rigorem iuris
conseruandum, vt est res iudicata, & similita, & similiter non re-
peritur, quod mulieribus, & rusticis succurratur, A-
lexand. consi. 75. numero 10. lib. 5. in consi. 7. nume. 21.
libro septimo. & ius in consilio 165. dubitatur an
mulier, numero sexto. libro sexto. Felyn. in cap. frater-
nitatis colum. 3. versic. item secundo, de testibus a iud.
5 exemplum potest apponi in matre, quæ si sit minor,
restituatur, si non petierit dari filio pupillo tutorem
intra tempus à iure limitatum, secus si fuerit maior,
Specu. de restitut. in integ. §. 1. nume. 15. & 16. & ibi in
addit. idem sentit Barto. in l. 1. nume. 9. C. de iur. & fac.
igno. plures concordantes ponit Alexand. in d. §. nunciatio.
colum. penul. versic. tangit etiam Barto. quibus
addo Ias. in l. 3. num. 128. & 129. C. de iure emphy. post
communiter doct. in l. iuris ignorantiam. C. qui adm. Ias.
in l. si certis annis. nume. 14. versic. tertio extende. C.
de pact. cum infinitis concordantibus à Tirac. conge-
stis. de retract. conuen. §. 4. glo. 7. nume. 13. & sequen.
6 Sed huiusmodi pronuntiatio attendit decretorum do-
minicalium dispositione, concernit formam actus, &
respicit iuris rigorem, nec specialiter reperitur à iure
succursum mulieri, & rustico, ergo non sunt restituendi,
ad idem facit, quia mulier prætextu ignorantie non
excusatur, si inuentarium non confecerit Bal. in l. fi. in
prin. versic. tertio quarto quid in muliere & rustico, &
ibi etiam Ias. col. 2. versic. quid autem sit. C. de iure deli-
be. Alex. d. consi. 165. nu. 6. versic. ad idem, & expressius.

lib. 6. cum adductis per Tiraquel. loco proxime citato, numero 16.

Non obstant in contrarium adducta, & primo, tex. in d. lina. C. de testament. quia ille text. iuncta glos. in l. ambiguitates. eodem ritu. in verbo ex mente, probat hanc opinionem, prout cum inducit Bald. in d. l. iuris ignorantia. C. qui admittit. dicit enim, quod si statuto caueatur quod non valeat concordia, nisi producat in intra octauum diem, & quidam rusticus per errorem advocati non produxit in termino, quare an excusetur per talem iuris ignorantiam, & concludit quod non, quia omisso forma vitiar actum, etiam si omittatur a rustico, vel muliere, etiam per errorem allegat. d. l. lina. iuncta glos. in d. l. ambiguitates. in verbo ex mente. C. de testament. & Bald. refert & sequitur Alexand. d. confil. 165. num. 6. lib. 6. nam si contumacia procuratoris in non respondendo positionibus nocet domino. c. si post praestitum. de confess. in 6. l. as. in l. vnica. si procurator. numer. 4. ff. si quis ius dicit. non obtemperat ergo contumacia procuratoris nocet ipse si mulieri, quia dictio semper, in d. l. lina. posita exponitur, idest, peritiorum, ita dicitur Alber. in prima col. quem refert & sequitur l. as. in d. l. si. num. 2. C. de iur. & fac. ignoran.

Non obstat glo. & Abb. in d. c. super literis, quia ad hoc respondeat ut per Rip. in tracta. de remed. praesent. contra pestem § accedo. numero 244 & sequen. Non obstat glo. in d. l. i. C. de iur. & fac. ignoran. quia communiter reprobat, nisi defendendo dicamus tunc eam loqui, quando rusticus non potuisset consulere peritiores, tunc enim ex iusta causa succurritur, quod etiam voluerunt Barto. in d. l. i. num. 9. & 10. Sa. y. Franc. de Ramp. & Alexan. Rip. loco supra allegato. num. 247. & sequen. Fely. in d. c. fraternitatis. colum. 2. si dem Alexan. in d. l. iuris ignorantia. colum. 2. C. qui admittit. ubi dicit istud habere maximam aequitatem, ideo tibi placere: sed & hoc pro omnino constanti non habeo ex his, quae scribit Tiraq. de retract. conven. d. §. 4. glos. 7. num. 18. verificat qui ego hunc sententiam, nam & mulier & rusticus tenentur consulere peritiores, si possunt, imo si non sunt in loco ubi habitant, tenentur ire ad ciuitatem, & ad loca vicina, ubi sunt & sicut sciunt ire mulieres ad ciuitates pro indigentibus, & rustici ad memora pro lignis, ita etiam debent & trique ad ciuitates accedere pro consiliis, ut dicit Bald. & Saly. & in d. l. iuris ignorantia. C. qui admittit. Tiraq. loco proxime citato. num. 20. post Anto. de Butri. & Roma. quos allegat.

Non obstat, quod dicunt Guli. de Cu. & Rayne. in dicta. ubi exigitur. si de eodem. post glos. ibi & Afflic. d. decisio. 216. quia eorum dictum communiter reprobat, dum loquuntur de muliere, Angel. in d. l. ubi Bar. communiter approbatus in d. §. nunciatio. & miror Afflic. sic loquutum fuisse contra communem conclusionem, allegando Barto. in d. §. nunciatio. qui contrarium dicit, quo ad mulierem, & alij docto. per eum allegati. non loquuntur in muliere, sed in ecclesia, & minore, quod minor non restituitur aduersus eius confessionem tanquam laesus, nisi doceat saltem semiple veritatem esse in contrarium, Bal. in l. vnica. colum. 14. vers. circa quod considera. C. de confess. & ibi etiam Saly. verificat iuxta hoc quod Anto. de Butri. in c. si in fi. extra eodem ritu. de confess. requiritur Alexan. confil. 55. in fin. volu. §. post Cyn. & Specu. per eum allegatos. Abb. in c. adis in fin. de restitu. in integ. vnam tamen limitationem ponit Butri. confil. 72. ad id quod dicitur non succurri mulieri, vel rustico in his, quae sunt induta ad rigorem iuris conservandum videlicet non habere locum, ubi subit iusta causa, vel probabilis ignorantia, quae non cadit in casu nostros, & propterea censuit Senatus in causa Catharinae de Brandis. & Petri de Albertis Nicensium, praedictam mulierem non

esse restituendam aduersus pronuntiationem positum in eius contumaciam factam.

S Y M M A R I U M.

- 1 *Universitati imputandum non est delictum, quod a singulis commissum est, intellige. ut nu. 24.*
- 2 *Statutum quo cauetur illos de domo teneri pro consorte dictum esse contra ius diuinum & humanum, intellige, ut nu. 26.*
- 3 *C. lpa ubi non est regulariter pena esse non debet, cum delicta suos auctores teneri debeant.*
- 4 *Decreta Principum contra iustitiam publicam & rationem naturalis valere non debent.*
- 5 *Decreta, si sunt statuta, quibus cauetur alterum pro alterius delicto obligari restringi debent, ut intelligantur quantum ad aliquam causam, vel negligentiam potest imputari ei, qui pro altero obligatur.*
- 6 *Qualitas in decreto, statuto, aut in lege requisita probanda prius est, et verificetur illius dispositio.*
- 7 *Verba conditionaliter posita debent ante omnia verificari.*
- 8 *Interpretatio, siue intelligatur ille semper simendus est, per quem existit contraria & repugnantia.*
- 9 *Rescriptum semper intelligendum est, ut recipiat interpretationem ad supplicatorem.*
- 10 *Statuta seu decreta penalia, & contra regulas iuris communitatis debent intelligi, ut quantum minus sit, ut potest corrigatur, ut committitur, & satis est, quod in aliquo operentur.*
- 11 *Universitas non tenetur de delicto de nocte ab aliquo ex veritate parato, etiam si statuto caueatur, quod pro delicto aliquis ipsa universitas teneatur, intellige ut nu. 32.*
- 12 *Clausula omni exceptione remota debet intelligi de finola.*
- 13 *Clausula, ex certa scientia, in rescripto posita, nihil operatur, quando decisa actio facta esset solum ad requisitionem patris.*
- 14 *Actus, violentia, & oppressiones praebent iustam causam petendi securitatem, vel aliquid ad iurisdictionem a Principe.*
- 15 *Principi minus est ecclesiasticas personas, ac res ab oppressionibus, & violentiis defendere.*
- 16 *Salvaguardia, ac iurisdictionis utilitas, & eius vires in controuersiam, & dubitationem reuocant, iuxta sacrolegis crimen non possunt.*
- 17 *Princeps habens iura Imperialia in suo territorio, ea facere potest, quae Imperator in suo.*
- 18 *Statuta, decreta, siue consuetudines disponentes, ut alij pro aliorum omnibus in penis pecuniariis teneantur, ad ea valent, ut etiam si nihil verum, aut presumptum commiserint, obligent.*
- 19 *Presumptio non resultanti ex aliqua declaratione statuitur, & eo ipso verificatur praesumptio, quod non probatur contrarium.*
- 20 *Lex habens civilem magnam, aut criminalem, cum aliquo citetur eius inimicus capitalis.*
- 21 *Inimicus praesumitur damnum inimico intulisse, ubi ignoratur a quo illatum sit.*
- 22 *Ex hoc qualitas & praesumptio damni illati inducitur.*
- 23 *Principis potest praesumptio nem, seu fictionem inducere.*
- 24 *Statuta, siue rescripta, quod alter pro altero teneatur, tunc iniqua, ac iniusta esse censentur, quando sunt sine causa.*
- 25 *Principis affectioni standum est.*
- 26 *Semel malus semper praesumitur malus in eodem genere mali, ubi plura sunt, siue per omnia regulis.*
- 27 *Fictio, siue praesumptio cessat, et dicitur, ubi locum habet probatio seu veritas.*
- 28 *Verba generalia, & in rem scripta ad quosque extenduntur.*
- 29 *Extensua interpretatio, & si in statutis non sumatur, tamen admittitur causa evitanda iniquitatis, ne delicta remaneant iniqua.*
- 30 *Statuta, & consuetudines, quibus a sponte municipia teneri resarcire damna data in eorum finibus non debent intelligi, quando statuta quosdam damnum ibi datur, & qui se obtinent, nam tunc alter alterius odio praegravari non debet.*

ff. de regu. iur. & ei standum est l. i. c. de iudica. Ex
hiis fundamentis dilatur argumentum, quod sit de do
ctri. Barto. in dicta. l. fina. §. fina. num. 6. ff. de pœnis.
quia licet commissa fuerit rebellio per Auxilianenses,
non de ient propterea forenses, seu ciues, qui erant ab
sentes, & non contulerunt rebellionem puniri. Nec re
pugnat, quod dicitur Principis rescripto, immo contra
du omnes & singulos possidentes, ac quacunquē prœ
dia, sita in solo Auxiliani esse obnoxia auctioni fogag
giorum, quia huiusmodi Principis decretum, & con
uentio semper debet intelligi saluo iure, & citra iniu
riam præiudicium tertij. l. 2. §. merito. & §. si quis a
Principe. ff. de quid in loco publico. l. si lateat. l. fina. nu.
19. & sequen. ff. de constitutio. Princip. post Innocen.
Bald. lo. And. Abb. Oldrad. & Alexan. per eum allega
tos, ubi inter cetera dicit privilegia Principum debere
strictissime intelligi, quando agitur de præiudicio ter
tij, & debent restringi, ut se conforment aequitati, sed
honestati, & equitati contrarium est, alteri per alterum
sine causa, seu culpa iniquam & deteriore fieri con
ditionem. c. non debet. de regu. iuris. in sexto. ergo con
uentio non debent ordo Auxilianensium prægruari.

Vel potest responderi adducta in contrarium non
procedere, quando Princeps in contrarium expresse
concessisset, p. ont fuit in calu nostro, in quo Princeps
multiplicatis rescriptis ex certa scientia exemit dictos
reos a solutione dicti fogaggij. c. quamuis. de rescriptis.
in sexto. dicta. l. 2. §. si quis a Principe. ff. ne quid in loco
pub. l. si. in d. l. h. num. 33. Bru. consil. 13. num. 1. Calcan.
consil. 101. num. 4. quibus rescriptis deferuit sententia
prædicta in fauorem ciuium prolata.

Nec obstant verba vniuersalia posita in rescripto, vi
delicet, omnes possidentes teneri, & omnia prædia esse
obnoxia, quia hæc verba recipiunt interpretationes,
& restringi debent, ad eos possidentes, & ea prædia, pro
quibus, quis de iure esset obligatus munera subire. ut
puta de prædijs Auxilianensium, argumentum. l. fina. iun
cta gloss. l. c. sine censu. vel reliq. ubi illa dictio vniuer
salis omnes, non comprehendit possidentes prædia in
Italia, cum ea sint exempta a tributis, faciunt dicta per
Rui. consil. 115. num. 16. verum. præterea dum petitur
volum. 5. & dicit Dec. in dicto. c. 1. colum. 4. veni. c. sed
considerandum est, de probat. onib. quod contractus
Principis non extenditur in præiudicium alterius, &
l. si. in l. i. num. 22. ff. de leg. primo. subiungit, quod
verba geminata accipiunt restrictionem, ne sequatur
inconueniens, & absurdum, & ne quis indebit dam
num patiatur, & num. 23. quod verba quantumcun
que præcisa recipiunt interpretationem congruam,
Alexan. consil. vltimo. in fin. volum. 4. faciunt quæ ad
ducit Crauet. in consil. 221. num. 1. & sequen. dicens
post plures, quos refert verba quantumlibet generalia
debere restringi ob æquitatem, & ne quis indebit dam
num patiatur.

14 Non obstat, quod per rescripta subsequuta non
potuit Princeps tollere ius acquisitum Auxilianensibus
ex primo privilegio in vim contractus concessio,
Dec. dicto consil. 286. colum. penult. & fina. quia multis
modis potest responderi. Primo, quod illud procedit,
quando Princeps vellet in totum primum rescriptum
tollere, per Fel. in c. nouit in octaua limita. primæ reg.
paulo ante num. 10. de iudi. & in c. quæ in ecclesiarum,
num. 2. & 26. de constitu. gloss. in cap. a nobis de decim.
idem Fel. in d. c. quæ in ecclesiarum. nu. 19. de consil.

Secundo potest responderi, prædicta procedere quā
do Princeps vellet reuocare sine aliqua iusta causa, se
cus si esset iusta causa reuocandi. Fel. in c. nouit. num.
8. vericu. aut vero privilegium non statit in finibus me
ri privilegij. de iudicijs. & in dicto. c. 1. num. 26. verfic.
quinto de probationi. us & in dicto. c. quæ in ecclesiarum.
num. 23. in fine Crot. in dicto. c. 1. colum. 7. verfic.
sed tamen. de constitutionibus post Paul. de Castro in

dicta. l. digna vox. l. si in l. si testamentum. num. 4. C. de
testibus. & plene consil. 1. num. 3. in fin. ubi fitetur ve
rum esse, quod Princeps potest tollere per eum con
cessa etiam in vim contractus ex noua & iusta causa, &
num. 6. post Barto. Bald. Abba. per eum allegatos, di
cit, causam illam debere esse nouam, vel antiquam,
quam tamen Princeps ignoraret tempore factæ con
cessionis, & debet esse talis, quod si Princeps sciuisset, ve
rissimiliter non fuisset concessurus. hijs additipulatur tex.

16 iuncta gloss. & Bald. ibi in l. tale. §. fin. ff. de pactis, quod
in contractibus attenditur id, quod verissimiliter con
trahentes, si fuissent interrogati disposuissent, & eam
glossam dicit nota. & mentitenendam, l. si. ibi colum.
quarta. verficu. in quarta. post Bald. quem refert ac se
quitur dicens procedere in legibus, statutis, conuentio
nibus, & etiam in rescriptis, sequitur Dec. consil. 70. co
lum. secunda. & dicit Crauet. consil. 33. nu. 9. post Dec.
in c. suggestum. de appellationibus & Bald. ac l. si. in l.
non dubium. C. de leg. quod dispositio generalis restrin

17 gitur ratione tacita, & coniecturata, quod verba genera
lia semper debent restringi ad cogitatum disponentis.
l. non omnis. ff. si cert. petat. & dispositio quantumuis ge
neralis declaratur & restringitur secundum mentem
contrahentium. l. fina. in princ. C. quæ res pigno. oblig.
pos. Dec. consil. 374. num. 3. quod maxime procedit ne
quis indebit damnum sentiat, & sequatur absurdum,
Dec. consil. 64. num. 8. Crauet. de consil. 33. num. 8. &
de coi. si. 221. num. 5. post gloss. Barto. & Dec. in locis
per eum relatis, Soci. consil. 64. colum. 3. verficu. tertio
principaliter, & generale rescriptum non trahitur ad
id, quod verissimiliter non fuisset concessum, Cra. consil.

18 163. num. 4. & talis præsumitur mens Principis qua
lis est legis, & rationis naturalis, Dec. d. consil. 64. num.
7. l. si. in l. ex facto num. 5. ff. de vulg. & pupil. per illum
text. & in l. iustitia. colum. 2. verficu. moucor primo. ff. de
iusti. & iure. ac consil. 57. colum. fin. circa medium. vo
lum. 3. sed si iustit. concedens sciuisset tempore concessi
onis dominos fratres fuisse absentes tempore rebellio
nis, & eis penitus in fontes dubio procul noluisset eos
teneri ad dicta fogaggia aucta ratione enunciatæ rest
rictionis, ne contra leges rationem naturalem & æquita
tem sine causa plecterentur ob delicta aliorum dicta. l.
sancimus. cum similibus. C. de pœnis. C. ne filius pro
patre. & C. ne vxor pro marito. l. vnica. C. vt nul. ex vi
car. pro alic. vicar. deb. tenca. & quod huius fuisset ani
mi Princeps euidenter constat ex rescriptis, postea ex
19 certa scientia concessis dictis fratribus; quæ adis enim
subsequentibus declaratur animus præcedens. §. pau
num. Instit. de rerum diui. Dec. consil. 421. num. 13. pul
cher tex. in l. sed iustanus. §. proinde. ff. ad Macedo.

Nec etiam ipsis fratribus nocent verba vniuersalia,
seu generalia geminata dictæ transactionis, quia non
potest vniuersitas se in ea fundare, cum conetur illam
impugnare. c. ex eo. de regu. iur. in sexto. & dato, quod
posset, non debent propterea trahi ad insolita, & inho
nesta, & debent restringi ne sequatur aliquod absurdum,
& inconueniens, & ne quis indebit damnum patia
tur, sed absurdissimum esset & iniquissimum, quod ipsi
fratres sustinerent pœnam & damnum ob aliorum de
lictæ; ergo dicta verba nihil contra eos operatur, ita l. as
fere in terminis in dicta l. j. num. 21. & duobus sequen.
ff. de lega. 1. Dec. consil. 335. num. 6. & ad hoc facit quod
20 scribit Oldrad. consil. 148. num. 6. quod nullum ver
bum adeo vniuersale, vel indistinctum est, quod ex con
sideratione debitarum circumstantiarum non debeat
ciuiliter intelligi, & limitationem recipere. l. si mihi in
via. §. vltimo. ff. de lega. tertio. cum alijs per eum alle
gatis.

Præterea dato, quod omnia onera subire promissi
21 sent, quod tamen non tenebantur pati ea onera, quæ
culpa, & multo magis dolo partis euenirent, argumen
to text. in l. cum proponas. & ibi Barto. Bald. & Salyc. in
principio.

principio. C. de nau. fen. & l. qui Insulam. §. si. ff. loca. l. qui officii. §. fin. ff. de contrahen. emptio Bart. in l. fed & liquis. §. quæsitum. num. 3. ff. si quis caut. Alexan. con. si. 84. col. 2. volum. 6. Anchara. con. 414. colum. 2. Soci. con. 50. in fin. volum. 3. Roma. singu. 29. 134. & 436. Hippol. singul. 96. Crauer. con. 95. num. 8. Paris. con. 40. num. 5. & 6. volum. 1. & ex præmissis consuit Senatus conuentos non teneri ad census auctos, prætextu dictæ rebellionis.

S V M M A R I V M.

- 1 Immunitas concessa ab oneribus ordinarijs, & extraordinarijs, non trahitur ad onera imponenda ratione belli insoliti superuenientis, cum de huiusmodi bello non presumatur cogitatum.
- 2 Clausula rebus sic stantibus, prout stant, semper intelligitur in qualibet dispositione etiam conventionali & iurata.
- 3 Promissio debet intelligi secundum terminum, & statum, qui vigeat tempore promissionis.
- 4 Bona in registro vniuersitatis posita dicuntur pro oneribus, & collectis hypothecata.
- 5 Immunes si bona sua in registro communis inscribi passi fuerint, multo magis si collecta ab eis exacta sint, omni immunitate priuantur, intelligitur vt nu. 19. & seq.
- 6 Transactio vitatur propter defectum existentis litis, quæ exigitur pro eius substantia, nec fingere licem sufficit, sed de eius veritate constare debet.
- 7 Transactio dicitur exceptio peremptoria litis finita, quæ nec Principis rescripto infringi debet.
- 8 Collectas, seu onera subire sub certa forma, vel modo, pacto, aut transactione onerosa quis se adstringere potest, & nu. 11.
- 9 Immunitas idem est, quod indemnitas.
- 10 Onus adi. ctum semper facit rem minoris estimari.
- 11 Immunitas concessa per contractum non potest a coeudente reuocari.
- 12 Immunitas generatis comprehendit etiam onera belli, vbiunque de us. i. item in genere cogitatum est.
- 13 Presumptionem, aut coniecturam ratio non habetur, nec de eis est querendum, ibi sumus in expressis.
- 14 Clausula rebus sic stantibus, prout stant, quomodo intelligatur, & quando procedat.
- 15 Tempus futurum quando cogitari potuit, saltem implicite, tunc causa noua superueniens non operatur, vt sit recedendum a priori contractu.
- 16 Causa noua iusta dicitur, vt a contractu recedatur, si de nouo superueniat, & ab initio ipso non fuerit cognita præiudicij non potuerit.
- 17 Vniuersalibus in dispositionibus, & in ijs, quæ possunt se habere ad augmentum, & diminutionem, commodum, & incommodum res dicitur in eodem statu.
- 18 Renuncians omni legum auxilio tempore pacis, non potest petere remissionem, si superuenierit bellum, quia stante dicta renunciatione videtur cogitasse de bello, saltem in genere.
- 20 Proferri bona aliud est, aliud eorum ratione collectas solvere.
- 21 Actum directio contrarium faciens iuri, & privilegio suo dicitur illi renunciasse.
- 22 Immunitatis privilegium, non tollitur per solutionem factam minore spatio, quàm triginta annorum.
- 23 Transactio fieri potest non tantum lite pendente, sed etiam timore future litis, etiam si esset extrajudicialis, & de facto circa calamitatem.
- 24 Transactio, quæ non valet in vim transactionis, valet, in vim pacti, vbi iuramentum appositum est.

D E C I S I O X C I.

Stante transactione inita inter vniuersitatem & particulares forenses, vt pro bonis territorio dictæ vniuersitatis existentibus tenerentur soluere collectas ad rationem trium cum dimidio pro quolibet centenario, an tenor huiusmodi transactionis extendatur ad onera militaria, an vero cum cæteris contributis teneantur ad as & libram.

Vperest ex præfata controuersia, secundus, & quidem si plus contingens, ac difficilis articulus, an dicti hæredes teneantur subire onera militaria huius belli ad as, & libram, prout alij Auxilianenses, an vero tantum soluere tres denarios cum dimidio pro quolibet centen-

rio, iuxta formam transactionis. Et prima facie dici posset teneri contribuere ad as & libram, ex communi doctrina, de qua per Alex. laf. Soci. Rip. & alios post Dy. in l. si ex toto. ff. de lega. 1. C. ep. cau. 64. & alios plures cumulatim a Natta consi. 525. num. 1. & tribus seq. post hæc scripta à me viso, qui omnes communi voto concludunt, immunitatem concessam ab omnibus oneribus ordinarijs, & extraordinarijs, non trahi ad onera imponenda ratione belli insoliti, superuenientis, & incogitati, multo magis si fiat contra Principem, cum de huiusmodi bello non presumatur cogitatum, vt late ibi Rip. Alex. consi. 28. nu. 14. & seq. vol. 1. & consi. 107. nu. 18. & seq. vol. 3. laf. post Bar. in l. fed si quis. §. quæritum. nu. 3. ff. si quis cautio. & in l. principalibus. col. 2. verbi hinc est, quod exemptus. ff. si cer. peta. Felyn. in causam quæ. col. 10. verbi. quinta declaratio. de rescrip. Rui. consi. 4. nu. 17. vol. 5. Neuija. consi. 66. nu. 7. & seq. late Alba consi. 1. & consi. 34. nu. 15. post plures doctos per eum allegatos.

Secundo, quia in qualibet dispositione etiam conventionali, etiam iurata semper intelligitur clausula, rebus sic stantibus laf. post Barto. in l. quod Seruius. col. penul. verbi. circa secundum. ff. de condic. ob. cau. Rub. consi. 147. nu. 3. & 4. late Dec. consi. 335. nu. 3. consi. 408. nu. 20. quem refert & sequitur Crauer. d. consi. 95. nu. 4. & consi. 116. qui loquuntur in materia onerum, Alex. pñ. 71. nu. 8. vol. 5. Hip. consi. 76. nu. 3. Paris. pñ. 24. nu. 72. vol. 2. pñ. 110. nu. 25. pñ. 72. nu. 45. vol. 1. Gozad. pñ. 27. nu. 1. & 19. Alex. pñ. 25. nu. 7. vol. 7. Soc. consi. 27. nu. 22. & consi. 123. nu. 8. vol. 4. vbi dicit, quod promissio debet intelligi secundum terminum, & statum temporis, quod vigeat tempore promissionis, Parpai. in l. placet. colum. 28. Bar. in l. vni. nu. 37. C. de mulier. & in quo loco lib. 10. Afflic. decif. 328. nu. 4. late Tiraq. tepe tit. 1. si vnam in præfatione. col. 66. nu. 130. C. de reuocan. donatio. & nu. 166. & seq. vbi loquitur etiam in dispositione iurata, Natta consi. 50. nu. 2. vol. 1. & consi. 548. nu. 21. & seq. vbi dicit de hac clausula loquitur.

Tertio, quia dicitur conuentos, vel eorum antecessores professos fuisse in registro vniuersitatis prædia antiqua ipsorum, quod casu iure communi censentur hypothecata pro ipsis oneribus, Pau. de Cast. in l. inter debitorum. nu. 4. in prin. ff. de pact. laf. consi. 83. col. 1. vol. 3. vbi etiam dicit iure communi bona censeri hypothecata pro collectis, & in l. apud Iulianum. §. hæres. nu. 5. post Barto. Bal. & Aret. ff. de lega. 1. quod etiam voluit Aret. consi. 104. Dec. consi. 285. col. 2. in fi. Ang. in l. vnica. nu. 19. C. de mulieri. & in quo loco lib. x. Paris. la te consi. 25. nu. 77. vol. 1. Rub. consi. 9. nu. 7. & nā per huiusmodi professionem, & multo magis solutionem quatenus habuissent aliquam immunitatem illi censentur renunciasse. l. 1. & 2. in fi. C. de hijs qui sponte. mu. sub. l. si ad scribatum. & l. hij qui. C. de appel. pulcher text. in l. 1. §. si quis tutor. in fin. ff. quando appellan. sit. & Ang. ibi, quem refertur & sequuntur Alex. consi. 101. num. 10. vol. 1. & consi. 136. num. 11. & 12. vol. 2. Felyn. in cum accessissent. num. 28. de constitu. vbi Abb. col. vlt. lo. Cro. consi. 64. nu. 20. & 21. vbi nu. 23. post Barto. Roma. Fe. yn. & alios quos refert, dicit, quod per vnicū actum solutionis spontaneæ amittitur immunitas.

Quarto, quod non videtur subsistere dicta transactio ob defectum existentis litis, quæ exigitur pro substantia transactionis de cuius veritate constare debet, nec sufficit fin.

nem, seu fictionem inducere, argumento notato, per Rippam in l. i. nu. 72. ff. de vulg. & pupil. & in similibus terminis extat constitutio regni Neapolitani, in primo libro constitutione, incipiente, si damna clandestina, quæ disponit damna clandestina refarciri debere per vniuersitatem loci, ubi facta sunt, & vicarius solui poenam pecuniariam oportere propter presumptiones contra vniuersitatem resistentes, de quibus per Afflic. ibi nu. 20 post lierniam, ex cuius dictis videtur decisio casus nostri clara & indubitabilis.

Non obstat in contrarium adducta, & primo. l. sancimus. C. de poenis. & §. quoniam vero. in auth. vt nulli iudi. cum similibus §. allegatis, quia illa procedunt regulariter secundum dispositionem iuris communis, 24 ¶ quando nulla culpa potest imputari vniuersitati in committendo siue omittendo. ca. 2. de constitut. Sed fallit, si subest aliqua causa. cap. sine culpa. de regu. iur. in 6. gloss. in d. capitu. 2. & Bald. ibi de constitut. & hoc est, quod dicunt Bald. & Ange. in d. l. sancimus. Alex. in addit. Barto. in liure prouisum. C. de fabricen. lib. 11. Ias. in d. l. si quis in suo. §. 1. num. 3. C. de inoff. testa. 25 solum causam sine culpa sufficere, ¶ & quod dicitur huiusmodi rescripta, siue statuta esse iniqua & iniusta, procedit quando sunt sine causa, Bar. in prima constitut. Digestorum, num. 4. quem refert & sequitur Ias. in d. §. actiones nu. 83. & nu. 85. secus si cum causa, tunc enim æqua, & iusta sunt, Bald. in d. l. si quis non dicam rapere. colum. 3. in fin. C. de episco. & cler. argum. l. nequid. ff. de incen. rui. naufra. Et iuste causæ secundum prædictos sunt, vt magis a delictis abstinetur, reputaturque hominum audacia, ne ue depredationes, & depopulationes fiant, quæ omnia publicam respiciunt vtilitatem, vt dicit Ias. expresse in d. §. legis. Roland. de Curte. d. constit. 64. num. 57. & 12. & constit. 65. in subscriptio. re. Hippo. d. singu. 362. hinc videmus in sacris literis innocentem propter nocentes poenam affectos, Genes. cap. 19. Exodi. ca. 11. & Sapient. c. 12. ipsum quoque, qui non debet puniri condemnans, quibus de causis morus fuit 26 Princeps, vt ita decerneret ipso id assente, ¶ cuius assertioni in hoc standum est, clemen. 1. de probatio. Dec. consil. 373. nu. 5. laudabilia enim sunt huiusmodi decreta non obstante gl. in d. §. quoniam vero. in auth. vt nulli iudi. quæ intelligi debet, quando magistratus id decerneret suo arbitrio sine causa, secus si ex arbitrio legis, statuti, vel consuetudinis, ita illam gloss. intelligit Bald. in rubr. C. resinter alios acta. colum. 1. quem refert & sequitur Ias. in dicto. §. actiones. num. 71. & sequen. Institui. de actio. & in d. l. de quibus. num. 57. ff. de legi.

Vel potest responderi in contrarium adducta procedere, ubi nulla culpa imputari potest, et, pro alio cōdemnatur, ergo secus si eius culpæ adscribi aliquid potest. l. quod quis ex sua culpa. ff. de regu. iur. cap. damnum. de regu. iur. in 6. Arri. & Cra. consilij supra allegatis. Sed Constantianis adscribi potest culpa propter eorum delicta, & oppressiones, quæ causam & occasionem præbuerunt edicto ergo in eos non militat opposita. Accedit, quia vt propositum fuit depopulatione melicæ, de qua agitur, præsumitur ab ipsis Constantianis, veluti ab aduersariis & inimicis facta, & sic presumptione iuris delictis censetur; ergo sumus extra regulam. cap. non debet. in regula. cap. damnum. de regu. iur. in 6. & propterea iuste fuerunt condemnati, argumento gloss. in fin. in d. liure prouisum, dum allegat rationem, cur in eo casu alius pro alterius delicto teneatur, quia ipse delinquere videtur, & ibi Ioan. de Plat. & Luc. de Pen. intelligunt eum videri delinquere propter agilitatem, & sic in omittendo Afflic. in d. §. si damna clandestina. num. 20. ergo multo magis ea præsumptio locum habere debet in casu nostro, quo iuris præsumptione censetur Constantiani deliquisse, iuncta præsertim regula ¶ semel malus

semper præsumitur malus in eodem genere mali, de qua per Hippo. late sua præd. §. diligenter. num. 99. & pluribus sequen. quam in similibus frēt terminis nostris adducit Calca. d. consil. 63. num. 2. Roland. de Curte. d. consil. 64. num. 9. loquentes in terminis nostris, & ex his tollitur doctrina Barto. in l. aut facta. §. nonnunquam. ff. de poen. vt ea locum 101. habeat in delictis præsumptis, ex cuius dictis ibi num. 8. respondetur etiam ad id, quod dicitur senes, mulieres, pupillos, & absentes puniri.

Non obstat, quod clausula, declarantes, de qua in rescripto stricte intelligi debuerit, & propterea restringi ad damna, quæ probarentur ab aliquibus ex consulis credendijs, seu hominibus Constantianæ illata, vt euitetur contrarietas, quia salua reuerentia sic interpretantis huiusmodi restrictio continetur in se absurdum, siue absonum intellectum, & euidentem repugnantiam contra d. l. vbi repugnantia. Nam si requiritur, vt ex aduerso præsupponitur, quod probetur damnum datum ab aliquo ex consulis, credendijs, & hominibus Constantianæ frustra Princeps per eius decretum censuisset, quod si alia quæuis damna fuerint illata, personis & rebus dictæ Abbatie censcantur facta, & illata, per dictos consules, credendarios, & homines Constantianæ, & eisdem imputet, & 28 adscribatur omni exceptione remota, ¶ vbi enim habet locum probatio, & sic veritas cessat præsumptio, vel fictio. cap. qui contempra. & c. sequen. 8. distin. 8. quicunque. & ibi glo. fina. distin. 81. l. filio quem. ff. de libe. & posthum. Pau. de Cast. consil. 64. num. 3. volu. 1. secundum impressionem Papien. Accedit, quia de damno ab eisdem consulis, credendijs, & hominibus dando expresse loquitur rescriptum. in vers. quæ quidem saluaguardiam &c.

Nec potest dici, quod rescriptum contineat contrarietatem, nisi dicta clausula declarantes intelligatur de damno dato a consulis credendijs, vel hominibus, de quibus in clausula si quis, quia non repugnat, quod in vno capite, & sic in clausula si quis &c. rescriptum provideat nominatim in casu, quo constabit ab aliquo ex hominibus Constantianæ infringi saluaguardiam, in alio vero capite provideatur generaliter, quod si aliud quoduis damnum fuerit illatum id censetur illatum ab ipsis hominibus, & eisdem imputetur, vt est in dicta clausula declarantes, argum. nota in l. si seruus §. inquit. ex. ff. ad leg. Aquil. & in d. l. doli clausula. ff. de verbo. obliga. Dec. & Cagno. in rubrica. ff. de regu. iur. & hæc distinctio debet sumi, ne rescriptum repugnantiam, seu superfluitatem contineat Dec. & Cagno. in d. l. vbi repugnantia. & cum dicta clausula declarantes generaliter & impersonaliter lo- 29 quatur, vt in illis verbis, alia quauis molestia, ¶ & de quocunque damno, & a quouis illato intelligi debent, Barto. in l. si seruus §. prætor ait. numero 1. & 2. ff. de acquiren. hæred. quem refert & sequitur Calcan. d. consilio 1. num. 5. ¶ hinc dicit Angel. in d. §. prætor ait. colum. 2. quod licet in statutis non sumatur interpretatio extensiva, tamen extenditur quæ causæ euitandæ iniquitatis, ne delicta remaneant impunita.

His conueniunt dicta per Felyn. in d. c. causam quæ num. 24. & 25. de rescriptis & cum iurata a Gozad. consil. 103. num. 13. cuius dicta sine dubio procedere debent in casu nostro, in quo dicta clausula declarantes, eam intelligendo, quando ignoratur a quibus damnum illatum sit, est conformis iuri communi, quo in dubio damnum datum præsumitur ab inimico, vt supra probatum fuit, & his pertinent scriba Angel. in d. §. 31 ¶ quoniam vero. in authen. vt nulli iud. quod ¶ statuta, & consuetudines, quibus disponitur municipia teneri refarcire damna data in eorum finibus, non debent intelligi quando sciatur a quo fuit illatum damnum, & est sol-

uendo, quia tunc non debet quis grauari odio alterius, sed debet intelligi ea statuta in duobus casibus, scilicet, quando ignoratur a quo damnum fuerit illatum, vel scitur & is qui damnum intulit, non est soluendo, & est refert, & sequitur Barb. d. consil. 66. nu. 6. licet inepte accommodet ad propositum suum.

Nec aduersatur, quod huiusmodi incisio melicę, fuit facta tempore noctis, & propterea non teneantur damnum emendare homines dicte vniuersitatis, ex dictis Bartol. Bald. & Ang. ind. l. j. §. occisorum. ff. ad Syllaniam. ¶ quia loquuntur quando nihil vniuersitati potest imputari, sed in casu nostro, vt sepius dictum est, tam ex iuris communis presumptione, quam rescripti Ducalis dispositione, damna illata censentur a Constanzanis tanquam ab inimicis, ergo in eis non militat opposita.

Vel potest responderi, obiectum tolli ex illis verbis vniuersalibus positis in rescripto, aliqua, & quauis dāna, quę in quolibet damno etiam minimo verificantur, & quocumque tempore illato vt late scribit Tiracquel. in repetitio. l. i. vñquam. versicul. omnia vel partem aliquam. nume. 14. & trib. sequen. C. de reuoc. donatio. Felyn. in d. cap. causam quę. nume. 24. & 25. de rescript. & post hæc scripta traditum est per manus consilium D. Natæ 325. nume. 6. & pluribus sequentibus. loquens in materia nostra. & nisi prædicta declaratio, etiam intelligeretur de damno tempore noctis illato, esset aperta via fraudandi decreta, & inferendi damna in bonis Abbatiz contra mentem quondam Ducis rescribentis, qui voluit malitijs, & quibus suis oppressio nibus ipsorum hominum, prout etiam debuit de iure obuiare. l. in fundo. vbi Bartol. & Alber. ff. de rei vendi. c. sedes. de rescript. clemen. j. & ibi Cardin. de vsuris. clemen. 1. §. fina. de concess. præben. cap. quanto. de diuor. plura allegat Soc. lun. consil. 115. num. 22. volum. j. Hippol. in l. j. §. cum quis latrones. nume. 4. ff. de quæst. & in sing. 177. vbi late & in terminis nostris Bal. in consil. 174. incip. casus talis est. quodam fenile. lib. 2.

Nec dicatur, quod hæc ratio locum etiam habet in statutis, de quibus per doctorem in d. l. 1. §. occisorum, quia vt prædictum est etiam in illis casibus nihil potest vniuersitati imputari, secus in casu nostro attentis tot iniurijs & damnis illatis a Constanzanis, qui etiam, qđ non confert de damno ab eis illato opponere non possunt huiusmodi exceptionem, attenta clausula ex certa scientia, omni exceptione remota, & alijs quibuscumque exceptionibus, oppositionibus, ac alijs contrariationibus non obstantibus.

Præterea cum in casu nostro, attestata forma rescripti saluaguardię, non tantum tacite, verum expresse, fuerit commissa Constanzanis, custodia personarum, & bonorum dicte Abbatiz, & cum sub protectione & saluaguardia Constanzanorum fuerint posita bona Abbatiz & sub nomine custodie veniat saluaguardia, lo. de Plat. in l. f. C. de croga. milita. anno. lib. 12. dicendum est, quod teneantur ad damna etiam de nocte data, ita Barba. dicto consil. 66. colum. fina. post Angel. per eum relaturum, faciunt dicta Assil. in allegato. §. si damna claudesina. nu. 20.

Nec obstat doctrina Bartol. in l. j. §. fina. ff. a quib. ap pella. non lic. ¶ quia locum non habet, vbi clausula posita sunt ex certa scientia, & alię, de quibus supra. Alexan. late in l. 3. §. si is pro quo. colum. 2. ff. quod quisque iur. sequitur Fel. in cap. causam quę. nu. 21. 24. & 25. de rescript.

Non etiam obstat quod dicit Dec. dicto consil. 373. de clausula ex certa scientia, quia loquitur, quando Princeps rescripserit causa non cognita, quod non est in casu nostro, ut ex actis apparet. Et ex præmissis sequitur nos esse in casu claro, ¶ in quo non opus est con iecturis, vulgata. l. continuus. §. cum ita. ff. de verbo. obli ga. l. generali. §. idem quęst. ff. de vsu. l. lega. Dec. con

sil. 37. nume. 4. & 6. & propterea non habere locum regulam. l. fauorabiliore. ff. de regulat. cum simili. us, quę in casu d. bio loquitur. Idcoq; Senatum esse & recte iudicasse, cuius sententia ab alijs quinque delegatis fuit inde confirmata, & approbata.

S V M M A R I V M.

- 1 Curator infanti dari non potest cum regulariter non nisi præsen ti, & petenti detur.
- 2 Infans fari, idest ordinate loqui non potest, neque intelligit quod agit.
- 3 Tutor persona non certa rei, vel causa datur.
- 4 Dictiones vel, siue, & aut, nonnunquam pro idest, a doctori bus exponuntur, & declaratiue stant.
- 5 Tutor, quare certa rei, vel causa dari non possit.
- 6 Curator ex officio, a iudice dari potest infanti, cum consensu eo sanguineorum, si eius bona essent peritura, vel immineret grande es alienum.
- 7 Creditor ab infante tutorem non habente creditum petere va lens eo remedio iuuatur, vt adeat iudicem & per citatio nes coniunctorum, & assinium infantis, petat ei dari tuto rem.
- 8 Tutores si a creditoribus infantis dari petantur, qua praxiu dex procedere debeat.
- 9 Iudex in citatione infantis ex officio supplet.

DECISIO LXXXIX.

De iudicio contra infantem mouēdo, & quomodo infancibus prouidendum sit ad hoc vt iudicium recte fundatur.

V M mater vidua, vel alius cre ditum a filiis infantibus hæredi bus maciti exigere. Quæsitum fuit, quomodo ipsis infantibus prouidendum esset, ut defendant actaque contra eos facie da subsistant, & difficultatem ingerebat, ¶ quia infanti cura tor dari non potest, cum regu

- lariter non nisi præsen ti, & petenti detur. l. qui habet. §. si pupillus. ibique glo. & Bartol. ff. de tutel. glo. fina. in l. diuis. §. fina. ff. qui pet. tuto. vel curato. Alexan. consil. 122. in fin. volu. 1. ¶ Afflic. dec. 256. nu. 1. ¶ nam infans fari, idest ordinate loqui non potest, non enim in telligit, quę agit. §. pupillus. vers. quod diximus. Instit. de iuri. stipula. l. fina. ff. rem pup. sal. fore. l. fin. ff. de iur. & fac. ignor. l. 1. §. viduas. C. de fals. monet. l. infans. cum alijs cumulatis in glo. ff. ad leg. Corne. de fidei. c. ex eo. de electio. in 6. Bal. in l. donatarum. C. de acquiren. pos sels. quibus ad stipulantur, quę congrue congerit Sebast. Vant. de nullita. sentent. ex inhabil. & defectu manda. nu. 6. cum sex sequen.

- Nec etiam tutor videbatur dandus huiusmodi liti, quia persona, non autem certa rei, vel causa tutor dari potest. §. certa rei. Instit. qui testant. dari tuto. poss. & ibi Ang. l. certarum. cum duab. legib. sequen. ff. de testa menta. tutel. glo. in rubric. C. de in litem dando. tuto. vel curato. qui titulus cum l. 2. & 4. eodem titulo non viden tur ob stare, dum alternatiue loquuntur, ¶ quia docto communiter inter pretantur, & accipiunt dictionem vel, & dictionem siue, pro idest, & dictionem tutor, aut tutela, pro curatore & cura, ita sentiunt glo. Albe. Salyc. & communiter docto. in d. rub. & in l. 3. 4. & fin. eodem titulo. glo. in l. 2. C. de suspens. tuto. in d. §. certę au tem rei. Instit. qui testant. tuto. dari poss. & in c. 1. de obli g. ad ratioci. Bart. in l. j. §. ff. qđ cuiusque vniuersi. no mi. quomodo refert las. in l. tibi pecuniam col. 2. versicul. hinc est quod si testator. ff. si cert. pet. pulcher text. in l. pater Senecrini. §. conditionum verba. ff. de condi. & demon.

5 demon. & ratio est. quia si certè rei, vel causæ daretur tutor, nihil haberet eius, quod est tutelar, quæ est ius, ac potestas in capite libero, ad tuendum eum, qui propter etatem se defendere nequit. l. i. ff. de iure. & iustit. eo. tit. tu. §. i. & 2. hanc rationem ponit Bart. in d. l. certarum. nu. i. ff. de testit. hinc pulchre dicebat Bart. in l. i. in prin. ff. si serui vend. & in l. cum non solum. §. naudem. C. de bon. quæ lib. e. quem refert & sequitur las. in d. l. si tibi pecuniam colum. 2. ver. hinc etiam. quod filiofam. non datur tutor, neque curator personarum cum sit in potest. te patris, pone inquit Bart. filiofam. delata est hæreditas, pater non vult eam adire debet hoc casu dari curator ad illum actum non personam. l. cum vn. i. §. tutor. ff. de appeli. & adeo si iudex in fæteta dixit in tali casu do tutorem filiofam. ad adeundum hereditatem, quæ rebarur an talis datio valeret, & dicebat inquit Barto. non valere, sed ipse respondit contrarium, dicens, illa verba sententiæ do tutorem filiofam. pupillo, id est ad utilitatem pupilli ad adeundum hereditatem, non autem personam, cui doctri. accedunt, quæ scribit idem Barto. in l. i. nu. i. C. de neg. gest. Quomodo igitur consulendum erit in demerari creditoris, & infantis, Bald. scribit in vñbus fædo. in ritu. de mil. vassal. qui contu. est colum. penult. vers. dicit Bart. quod si bona infantis essent peritura, vel immineret grandæ æs alienum, iudex ex officio, quando aliquis nō reperitur tutor, posset dare cum consilio coniunctorum infantis curatorem liti, allegat Barto. in l. Fulcinius. §. adeo. ff. ex quib. cau. in poss. et. qui loquitur in pupillo, & furioso. & Alex. ibi sequitur Bal. loco supra allegato. ¶ Addit etiā Bal. aliud remedium, videlicet, quod creditor adeat iudicem, & faciat citare coniunctos affines, & amicos, in fantis, & curet, quod eidem detur tutor, argu. nota. in l. ergo. ff. ex quib. cau. maio. & Bald. refert & sequitur Alex. in l. i. §. sufficit. ff. de admini. tuto. afflic. decis. 262. num. 2. & Bald. in d. tit. de mil. vassal. qui contum. est colum. 7. scribitur etiam Maran. de ordin. iudic. in quarta par. d. fine. i. 6. num. 6. post Ioan. And. in additad Specul. in ritu. de eo. §. i. num. 17. in verbo auctoritate. his accedunt, quæ scribit Imo. Bald. & Ang. in l. si quis ita instituitur. colum. fin. vers. item dicit hic Bald. ff. de hered. instit. Quæ quidem opinio corroborari videtur ex l. 3. §. si quidem aliquis. ff. qui pet. tuto. & l. si filius. C. eodem ritu. vbi filii debitoris non habet necessarios, qui eis dari tutores petant, potest creditor curare, vt eis dentur, per quos legitime defendantur, ¶ & ex hac doctrina Bald. & eum sequentium, puto inoleuisse praxim, qua citantur ter, agnati, cognati, affines, & amici, infantis, assumpti rationis tutelæ siue defensionis dicti infantis, & nemine comparente in eorum contumaciam & defectum, iudex prouidet ex officio de tutore, ipsi infanti, argu. not. in l. i. C. qui pet. tut. & d. l. si filius. supplere. n. 7. debet iudex ex officio in citatione infantis. Aff. c. post Bal. in d. tit. de mil. vassal. qui contu. est. colum. 8. in princ. quam materiam Neutza. conf. 17. nu. 20. & pluribus sequen. copiose & dilerte, qualiter procedendum sit contra infantes pupillos, & minores explicat, tu illum videto, & in questione propoita sic obseruauit Denatus in causa D. Venetii Squaræ vxoris quondam D. Georgii Squaræ ex nobilibus Arborij aduersus eius filios absentes.

SVMMARIVM.

- 1 Innocentes ex natura criminis lese maiestatis collectari possunt.
- 2 Chartago ar. v. o. supposita fuit & crimen lese maiestatis.
- 3 Princeps potest refer. pto. vel contrariu statuere, vt omnia bona sita in agro abscinis ciuitatis sint subiecta oneribus, & eo tribuere teneantur perpetuo, ita vt omnes ad huiusmodi onera ratione bonorum & accantur.
- 4 Verba preiudicialia & geminata in rescripto posita magis præsumunt voluntatem Principis arguunt.

- 5 Verba geminata, & vniuersalia magis delib. rate, & fixe censentur p. olat., & hoc operantur, vt comprehendant omnia ea, quæ sub simplicibus non comprehenduntur.
- 6 Verba omnia, & si g. la eis sunt nature, vt nihil prætermittatur.
- 7 Princeps non potest recedere a contractu inito cum aliqua vniuersitate ea munita, per quamvis aliquod mediante pecunia quæsitum sit, intellige vt nu. 14.
- 8 Exemption. nisi concedat Princeps alicui onus, vniuersitati nō accrescit, sed Principi decreuit, & ab ea tanto minus exigere debet.
- 9 Vniuersitati quando ratione alicuius delicti commissi imponitur pœna pecuniaria, pro qua soluenda imponenda esset collecta, tunc innocentes contribuere non tenentur.
- 10 Res indicata pro veritate habetur.
- 11 Præiudicia Principis semper intelligi debent citra iniuriam, & tunc præiudicium, & ita restringi, vt sint conformia equitati, & honestati.
- 12 Verba vniuersalia in rescripto posita, scilicet quod omnes teneantur ad collectas, ad eos tantum extenduntur, & comprehendunt, qui de iure tenentur. Non autem privilegiatos, & exemptos.
- 13 Verba geminata recipiunt interpretationem ne sequatur inconueniens, & quis indebitè damnum patiatur. late. num. 19.
- 14 Princeps potest ex vera, & iusta causa tollere per eum concessa etiam in vim contractus, & que dicatur vera, & iusta causa.
- 15 Contractus etiam in materia attenditur, id quod verisimiliter contrahentes, si fuissent interrogati disposuissent.
- 16 Verba generalia semper debent restringi ad cogitatum disponentium.
- 17 Rescriptum generale non trahitur ad id, quod verisimiliter non fuisset concessum. Principis mens talis præsumitur, qualis est legis, & rationis natura. ibidem.
- 18 Animus procedens ex actis subsequentibus declaratur.
- 19 Verbum nullum adeo vniuersale, vt indistinctum est, & ex consideratione debitarum circumstantiarum non debeat citraliter intelligi, & limitationem recipere.
- 20 Obligatus generaliter ad subeundum omnia onera, non tenetur ad ea, quæ culpa, & multo magis partis golo, eueniunt.

DECISIO. XC.

De vniuersitate, quæ propter rebellionis crimen commissum passa est proscriptionem omnium bonorum, & si censuitur et Principis clementia condemnata ad solutionem certi anni cofusus, seu fogaggi, an possit cogere particulares quosdam forentes ad solutionem pro rata bonorum dicti anni calus, seu fogaggi, eo præsupposito, quod dicti particulares forentes essent absentes tempore rebellionis.

In hac questionis infra tractanda cognitionem cum animarum, siue collectarum quotidianam materiam contingat, plura essent premittenda, vt potest verborum significationes, numerum diuisiones, genera, siue species, a quibus inuici, & per quos suscipi debeant, quæ in communes ab eis fiant; attamen cum hæc a nonnullis authoribus, tum antiquis, cum recentioribus fuerint copiose tractata, ex quo breuius, & decilius agamus, ne longius ab instituto hoc, scribendi genere recedamus, duntaxat conabor extricare, quæ ad veritatem questionis huius propositæ conueniunt.

Facti igitur species sic se habet. Anno 1490. vniuersitas Auxiliari, & quondam nob. Io. Antonius de Adapcatis, vt verbis eorum vtar deueniunt ad pacta, conventionem, & transactionem, & inter cetera transigerant, quod dominus Io. Antonius, & eius hæredes, & successoribus contribuerent eum prædicta vniuersitati in omnibus

nibus & quibuslibetque oneribus realibus, personalibus, & mixtis, ordinariis, & extraordinariis, tam ratione incolatus, quam bonorum, quae possident in finibus Auxiliani, ad rationem de tribus cum dimidio pro quolibet centenario; pro bonis vero acquirendis contribuerent ad as, & libram, prout alij incolae dicti loci contribuent.

Item contenerunt, quod si contingeret Principem congregare exercitum, vel aliter ipsam communitatem nutrire gentes ad aliquem exercitum, vel caualcatam, eo casu ipsa communitas non possit aliquem ex ipsis de Aduocatis compellere ire, seu mittere ad exercitum, seu caualcatam, sed sufficiat eos soluere, ut supra. Orto bello inter quondam christianissimum Gallorum Regem, & illusterrimum & Excellentissimum Sabaudiae Ducem, decesserunt ex omnes Auxilianenses a praedicto Duce eorum domino, & dolo malo in potestatem Gallorum locum ipsum dederunt. Eo a praedicto excellentissimo Duce expugnato bonisque omnibus praedictae vniuersitatis, veluti crimine laesae maiestatis ree proscriptis, clementia ductus Princeps bona proscripta media solutio, & cuiusdam pecuniarum summam, auctoque etiam annuati canone, siue, ut vulgo dicitur fogaggia vniuersitatis, & hominibus respectuue restituit, ea etiam lege ad ea, quod solitioni dicti fogaggii, praedia quaecunque sive in territorio Auxiliani conferentur obnoxia, omnesque & singuli possidentes finibus Auxiliani pro ratae partis vniuersitatisque contribuere tenerentur. Ingrauiscentibus autem in dies bellorum dispendiis, petiit praedicta vniuersitas haeredes dicti loci Antonij compelli ad solutionem quorumcumque onerum praesertim praedictorum fogaggiorum, & aliorum a bello dependentium proportionem eorum aestimari: expipientibus rebus non teneri ad fogaggia aucta ratione criminis perduellionis, cuius proponunt se innocentem fuisse nec ad alia onera bellica, nisi iuxta formam praedictae transactionis.

Quaeritum fuit, quoniam partium ius foreat. Videbatur dicendum non iniuria agere Auxilianenses, nam quod attinet ad caput solutionis ad aucti fogaggii propter ei iunctum crimen rebellionis, Barto. in l. aut facta. §. fina. colum. penult. ver. quaedam sunt delicta propter quae filius. ff. de poenis quem sequitur ibi Alexan. in apostil. & Parpal. in l. placet. colum. prima. C. de iactura. eccle. latissime Carrer. in sua praedicta causarum criminalium in tracta. de homicidio. §. circa quarum. l. um. 396. Calcan. consil. 1. colum. 8. versicu. & potuisse, Fel. late in aditio. ad principiatum opus ab Abb. consil. penult. & fina. quae additiones sunt posite in fine tertiae partis Fel. tenent, & innocentes posse collectari ex natura criminis laesae maiestatis, allegat tex. in c. vni. §. i. de pace tenen. & iuram. firmam. vbi ciuitas violans pacem puniuntur poena centum librarum auri. & in l. si vsum fructus. ff. quib. mod. vsum fructu. amitt. legitur Charraginem aratro suppositam fuisse, & de Bononia, ac Brixia, quae aratum ob simile crimen passae sunt, scribit Abb. in collectis filius. colum. tertia de simonia. & ibi Soci. num. 15. in fi. & seq. quo fit, ut necessario dicamus innocentem etiam eas poenas subiuisse, quod multo magis locum habere debet in casu nostro, in quo Princeps suo scripto, immo contractu voluit omnes & singulos possidentes teneri contribuere, & quaecunque praedia sita in agro Auxilianensi esse perpetuo obnoxia, & tributaria pro dictis oneribus, quod fieri potuit, Barto. in l. scripto §. fin. ff. de munerib. & honorib. Pau. de Castr. in l. placet. num. 7. C. de sacrosan. eccle. Fel. in c. postulasti. num. 9. de foro compet. Parif. late col. 25. num. 79. & sequen. volum. 1. latissime Crauet. de antiqui. tempo. in quarta parte. num. 339. praesertim attentis illis verbis vniuersalibus, & generalibus, quae magis praecisam videntur voluntatem Principis arguere, ut concludit Cur. tun. consil. 1. colum. fin.

in principio. cum aliis proxime allegandis quod ex eo quod ex forma praedictae transactionis ipse conueniunt videntur se extrinxisse ad subeundum omnia, & quaecunque onera, realia, personalia, & mixta, tam ordinaria, quam extraordinaria, quae imponi contingeret ipsi communitati, & soluere tres denarios cum dimidio pro quolibet centenario, quo casu videntur ad haec fogaggia tanquam onera ordinaria se extrinxisse. l. Iulianus. ff. de leg. terrio & l. si quis. sic stipuletur. ff. solu. matrimo. Nam haec verba omnia, & quaecunque, sunt vniuersalia, & cum sint geminata magis deliberate, & enixe censentur prolata. l. Balista. & ibi. Bald. & do. ff. ad Treb. l. l. Barba. consil. 1. colum. 29. & 30. Soci. consil. 10. num. 9. Dec. consil. 118. num. 5. & comprehendunt onera, quae alias sub verbis simplicibus non venirent, Alexan. consil. 216. num. 25. volum. 2. l. ac in l. 1. num. 24. ff. de lega. 1. dicens, de natura illorum verborum, omnia & singula, est, ut nihil praetermittatur, glo. in c. vi circa, in verbo omnia & singula. de electio. in 6. lo. Croz. consil. 14. num. 15.

Nec obstat videtur scriptum exemptionis conuentis exinde concessae, quia cum vniuersitas ius habuit ex contractu, mediante pecunia non potuit Princeps ab eo recedere inuita vniuersitate, iuxta not. per docto. praesertim Dec. & Fel. in c. 1. de probato. & in l. digna vox. C. de leg. & in l. penult. C. de donatio. inter vir. & vxor. latissime Dec. consil. 236. colum. penult. & fina. Fel. in c. quae in ecclesiaria. num. 51. de constituto. Foran. Gratia. in l. 1. num. 9. & sequen. ff. de patris. Croz. in repeti. c. 1. colum. 7. de consitu. las. consil. 105. num. 3. Barba. in rub. de feu. colum. 2. in fi. facit dictum Bald. in l. qui se patris. colum. 7. versu. hoc scias. C. unde libe. quem sequitur Dec. consil. 236. colum. 3. versu. unde succedit, quod ibi Princeps aliquid concedit accepta pecunia, tunc habet vim contractus & reuocari non potest, sequitur las. in consil. 1. colum. 7. versu. tertio principaliter. lib. 1. & quauis praedicta exemptio Princeps ab vniuersitate exigeret, Rui. consil. 125. num. 4. & 5. volum. 4. Boer. decil. 213. num. 3. & fin. Calcan. consil. 101. num. 5.

In contrarium adducitur doctrina Barto. in dicto. §. fina. colum. penult. l. aut facta. versicu. certe & in veritate. post Innocen. quem sequitur ibi Anton. de Butr. colum. penult. versu. potest etiam pari poenam. & in c. dilectus. colum. penult. versu. quod quando vero collegium de simonia & ibi Soci. num. 19. versu. & si tu dices. idem vult Fel. in c. graue. de sen. re. excommunic. quos refert & sequitur Carer. in d. §. circa quarum. num. 9. 350. colum. fin. quod quando ad puniendum vniuersitatem imponitur pecuniaria poena, pro qua soluenda, esset imponenda collecta; tunc innocentes non contribuent, sequitur Bru. loquens in crimine rebellionis consil. 23. num. 11. Jo. Mau. in repeti. l. 1. C. de mulie. & in quo loco mu. subeant lib. xi. colum. 229. & sequen. item dicitur illos conuentos esse ciues originarios ciuitatis Vercellarum, & quo ad vniuersitatem Auxiliani non numeri in numero municipium dicti loci, immo potius haberi tanquam forenses, praesertim dictae rebellionis tempore, quo tunc erat a dicto oppido absentes, & ciuitatem habitabant, quo fit, ut deliquisse vere, vel fuisse in particulari, aut in vniuerso, cum de vniuersitate non sint dici non possint, nec rebellio dictae vniuersitatis eos afficit. l. sancimus. cum similibus citatis in gloss. C. de poenis. Gigas de crimi. las. maie. in tim. de plurib. & variis quaestio. c. 4. nu. 2. & sequen. post Dec. consil. 64. colum. 2. & sequen. concludens, absentes & ignorantes non puniri poena. l. Iuliaz Maie.

Secundo, coadiuuantur praemissa ex sententia prolata in fauorem ciuium Vercellensium possidentium in finibus Auxiliani, ne teneantur conferre in dictis oneribus ad auctis ratione rebellionis, quae cum transiit in re iudicata pro veritate habetur l. res iudicata. ff. de

- Verba et alia, et quous molesta, in qualibet etiam manu rescripta.
14. Multis hominibus, et eorum prepositis obviandum est.
35. Custodia appellacione, et subiugandis continetur, unde qui tenentur Principis subiugandis invidendum se iure obligatur, et de damnis de nocte conferendis.
37. Consequens in clavis opus non est.

DECISIO LXXXVIIII

De rescripti Ducalis validitate, quo decretum erat, quod damna a Abbate a cunctis illata, et imputarentur universitati. Constat eorum propinque, et plura circa statum, quo disponitur damna data in finibus alicuius municipij esse relaxanda per homines eiusdem loci.

Vilis quibusdam satis in civilibus, ac immodestis precibus Constantanensium illustri, pro Duci adversus sententiam Senatoriam novissimè in odium ipsorum prolatam, portrectis operæ, retium putavi huiusmodi iurgia iuribus diluere, et sententiam Senatus aquiri, ac iustitiam sententiam demonstrare. Exordii itaque à Ducali decreto securitatis, seu salvaguardiæ ab agentibus nomine Abbatis diui Andree die vitima Maij 1545. impetrato cuius iuribus discussis facile erit cognoscere, an iure, vel iniuria fuerint condemnati Constantanenses. Et prima fronte dicendum videretur prædictum rescriptum in eo capite, quo decrevit damna in prædijs vrbanis, siue rusticis, dictæ Abbatiæ data, censeri ab ipsis Constantanensibus illata, ipsique imputanda esse, veluti omni iuri diuino & humano contrarium non tenere, humano quidem, vt in auth. vt nulli iudi §. quoniam vero, in illis verbis, aut damna eorum inferri vicis, et quibus verbis expresse prohibetur damna ab alijs illata non debere vicis inferri, & glo. in verbo vicis, ex illo textu in iudicium in magistratus punientes vniuersitatem pro aliquo delinquente, & Bald. in l. sancimus. C. de poenis. dicit statum, et quo cauetur illos de domo teneri pro conforto esse contra ius diuinum & humanum, & in c. cognoscentes. colum. 1. circa med. de constitutione. asserit huiusmodi statuta plerumque esse iniqua, quem refert & sequitur Calca. consil. 1. num. 4. Barba. consil. 66. nu. 1. & 2. inter consil. Calca. Luc. de Pen. in liure prouidum. C. de fabricis. lib. 11. Dec. xli. §. 39. & his puenient tituli. C. ne filius pro patre, nec vxor pro marito, & C. vt nullus ex vica, p. alio vica. debi. teneat. lib. 11. l. factu cuiq. ff. de reg. iur. late Gigas de crimine læsæ maiest. in titu. de poenis. quas filij incur. pat. commi. crim. l. se maiest. c. 14. num. 12. & seq. Diuino autem iure, vt psal. 68. quæ non rapui tunc exoluebam, Deutoron. cap. 24. Paralip. 2. cap. 25. & Ezechias. cap. 18. anima quæ peccauerit ipsa morietur, filius non portabit iniquitatem patris, & pater non portabit iniquitatem filij. Iustitia iusti super eum erit, & impietas impij super eum, & 14. lib. Reg. 4. cum alijs similibus in numeris locis, præmissorumque ratio esse potest, quia vbi non est culpa, ibi regulariter non debet esse poena. c. 2. de cõstit. delicta enim suos debent tenere auctores d. l. sancimus. C. de poenis. & d. §. qui vero iniquum et videtur alterius odio alios pserit senes, nu. ieres, pupillos, & abentes omnino innocentes prægruari. cap. non debet. de regul. iur. in 6. si quis in suo. §. legis. C. de inoffic. testamen. vbi la hanc opinionem confirmat lex fundamentis. Angel. consilio 63. numero 6. his assumpuntur quæ scribit Barto. communiter receptus in laut facta. §. nonnunquam. numero 9. ff. de poenis. videlicet, vniuersitatem non posse puniri, nisi quando deliberato proposito, & consilio hoc facit; sed in casu nostro hæc interuenire non possunt, ergo puniri non debet. et cum

igitur huiusmodi Ducale decretum censetur iniquum & contra publicam utilitatem illius oppidi, siue vniuersitatis Constantanæ, ac contra ius diuinum, & humanum, rationique naturali eductis non deberet valere, argumen. nota. in l. fina. C. si cont. ius vel util. publicæ in c. eiment. pastoralis. de senten. & re iudic. in cap. quæ in ecclesiis. de constitut. cap. consuetudo. §. 1. distinctio. 1. & cap. erit autem ex. distinctio. 4. & dato quod attenta Principis potestate illud concedentis sustineri posset, attamen strictissimè debet intelligi, Angel. in d. l. sancimus. C. de poenis. quem refert & sequitur pluribus ad præmissa cumularis Barba. d. consil. 66. num. 1. & 2. la. in l. de quibus. nume. 57. circa fin. de legibus & in d. §. legis. vericu. quinto facit. Dec. consilio 38. circa finem, & consilio 64. colum. 4. Alexand. de reuoc. inter consilia Ziletti. consilio 92. nume. 13. in primo volum. concordat regula. cap. odia. de regul. iur. in 6. c. l. quod vero. ff. de legi. et huiusmodi statuta, siue decreta debent intelligi, & restringi, quando aliqua culpa, vel negligentia posset imputari ei, qui pro alio obligatur, Aret. consilio 37. colum. fin. præterea posito quem refert & sequitur Crauet. consil. 3. nume. 16. Alber. in l. ne quid. num. 4. ff. de incend. rui. naufrag. & in l. 1. §. ad hoc autem ff. ad Sillan. Roma. consilio 7. colum. 2. vers. aduertendum tamen Dec. consil. 64. Plot. in repet. l. si quis in tanta. nume. 876. C. vnde vi. & strictè intelligendo debet intelligi de damno dato ab hominibus Constantanæ, vel si eis culpa, aut negligentia aliqua adscribi potest, et quæ qualitas veluti à decreto requisita probari debuisset, argumentum nota. per Ioan. Andr. in cap. 1. colum. 3. in verbo christianorum. in fin. de homicid. in 6. in nouel. vbi refert se quandam prælatum accusatum, quod per assassinos fecerat christianum occidere, defendisse à poena mortis ex eo, quod probata non fuerat illa qualitas, quod occisus esset christianus, quem sequitur Bald. in l. si quis non dicam rapere. colum. 3. circa finem. C. de episc. & c. eni. Hippo. in rubric. de probat. nume. 437. & pluribus sequen. & in sua præd. in §. quoniam. nume. 57. & seq. concludens post plures doctores per eum allegatos, quod qñ ab ali qua lege, statuto seu rescripto profertur aliquid cum qualitate aliqua debet illa qualitas probari, iud. sentit Fely. in c. examinata. nu. 4. & 5. de iudi. Dec. consil. 49. col. 1. & in similibus terminis decreti d. consil. 64. col. 3. circa med. quod præsertim procedere videtur attentis illis verbis, (quam quidem salvaguardiam, si quis ex prædictis consiliis, credendarijs, & hominibus) et quæ verba cum sint conditionaliter posita, debent ante omnia verificari hoc iure. vbi Alex. & la. ff. de verb. obli. Rip. lib. 2. respon. c. 9. nu. 1. & 2.

8. Nec videtur ob stare et clausula subsequens declarantes ex nunc & c. quia debet intelligi de damno dato ab ipsis consiliis, credendarijs, & hominibus, vt euitetur contrarietas & repugnantia. c. inter dilectos. §. ceterum. de fide instrumen. Alex. consil. 1. 21. nu. 6. & nu. 10. vol. 1. Dec. & Cagno. in l. vbi repugnantia. ff. de reg. iur. hæcque interpretatio suaderi potest, quia in precibus non fit mentio de iniurijs & damnis datis ab alijs, quam ab hominibus Constantanæ, et ergo de ijs intelligi rescriptum debet, vt interpretationem à supplicatione recipiat. l. 1. & ibi glo. C. de diuers. rescrip. c. inter dilectos. §. ceterum. de fide instrumen. Dec. consil. 373. to num. 11. & seq. et at cum huiusmodi decretum sit poenale, & contra regulas iuris debet intelligi, vt quanto minus fieri possit corrigatius commune. ca. cum dilectus. & ibi glo. in verbo iuri communi. de consuetud. Soci. consil. 38. colum. 2. Calca. consil. 64. num. 2. notatur in l. si §. in computatione. C. de iure delib. in l. si vero. §. de viro. ff. de iou. matrimo. & in l. 2. C. de noxa. actio. Fely. in cap. 1. colum. 7. de rescript. latis enim est, quod in aliquo operetur, Dec. in cap. 1. colum. 5. in fin. Rip. num. 42. de rescript. Calder. in titu. de donatio. consil.

Senatus Pedemon.

- ultimo versic. sufficit enim, D. c. in d. ca. 2. in secunda lectu. de constitu. l. 1. in l. si quis posthumus. §. si filium. num. 47. post glo. & Gemi. per eum allegatos. ff. de lib. & posthu. Corne. consil. 191. litera g. vol. 4. Rub. consil. 14. nu. 6 & 7.
- 11 Accedat, quod & si de damno à quocunque illato intelligi deberet decretum, attamen adhuc non deberet vniuersitas affici ex huiusmodi damno dato noctis tempore cum non poterit resistere Bart. Bald. & Angel. in l. 1. §. occisorum. ff. ad Senatus consil. Sillan. Bal. in d. l. si quis non dicam rapere. colum. 3. in fi. C. de episcop. & cleri. Roma. late consil. 7. colum. 2. verbi aduertendum tamen est, Barba. d. consil. 66. nu. 5. 6. & 7. quod consilium multa ad casum nostrum adducit, Aretin. consil. 57. colum. 2. in fin. Dec. d. consil. 64. colum. 3. in prin. Marf. consil. 44. nu. 5. & seq.
- 12 Nec obstat, quod clausula omni exceptione remota, ga intelligi debet de singula exceptione, argumen. notarum per Barto. in l. 1. §. fin. num. 5. fi. a quib. app. non lic. & Imo. ibi in l. fin.
- 13 Necetiam nocet, quod clausula ex certa scientia, de qua in eodem rescripto, quia cum declaratio sit facta ad solam requisitionem agentium pro Abbazia, nihil operatur, Dec. d. consil. 373. num. 1. 4. in fin. Postremo ex his negari non potest rem in ambiguo esse, & propterea dictam vniuersitatem debuisse absolui. l. fauorabiliores. l. factum. §. in poenali. ff. de reg. iuris. l. absintem. ff. de poenis.
- Prædictis tamen non obstantibus constanter teneo literas Ducales securitatis, siue saluaguardiæ, de quibus agitur iure, & æquitate suadente fuisse concessas, Senatuique rite, & recte iudicasse, ad quod probandum præpono Principi & Senatui constituisse ipsos Constantanenses tam ante initam transactionem, de qua in actis, quam post, & vsque in hunc diem iugiter lites habuisse, & controuersias, tam ciuiles, quam criminales, aduersus prædictam Abbatiam dominam pleno iure omnium prædiorum, tam rusticorum, quàm Urbanorum sitorum, in vniuerso territorio dicti loci Constantanz, & sæpe in aliquos canonicos regulares, ac eorum famulos suas manus iniectisse, eos percutiendo, verberando, nonnunquam vulneribus afficiendo, damnaque plurimam in bonis Abbatiz inferendo, & latius prout ex multis processibus, siue actis coram tunc Illustrissimo Duce, & nonissime coram
- 14 Senatu productis apparet, quibus violentijs, & oppressionibus multisane, multisque modis commissis iustam causam habuerunt, Abbas, Canonici, & alij agentes pro Abbazia recurrenti ad prædictum Illustrissimum quondam Ducem, vt ab eo saluaguardiam obtinerent, argumento notato. per Barto. & cocto. in l. 1. l. illicitas. §. ne potentiores. ff. de offic. præsid. & in l. denunciamus. C. de his qui ad eccles. confug. Guid. Papien. quest. 418. l. 1. in l. super. colum. fin. C. de transa. Felyn late in rub. de treng. & pace. num. 10. & sequen. cuius dicta describit Hippol. in l. 1. §. præterea. nume.
- 15 44. & sequen. ff. de questio. & Princeps (cuius muneri incumbat ecclesiasticas personas, ac res à violentis Constantanorum opprimendum manibus defendere. c. Princeps. c. Regum. & c. administratores. 23. questio. 5. iustam causam eo modo rescribendi, & suppli. cantes cum rebus Abbatiz sub protectione, & saluaguardia non solum Principis, sed etiam ipsorum Constantanorum, cum declaratione in eodem rescripto
- 16 contenta redeccendi habuit, tunc cuius reuocatis, siue saluaguardiæ viribus nullo modo citra sacrilegij crimen dubitare quis potest l. 2. C. de crim. sacrileg. per quem text. ita in simili, imo duriore cecreto Ducis Mediolani tenet Dec. d. consil. 64. nume. 1. & 7. l. 1. in l. 1.
- 17 in princip. ff. de construct. Prin. & potuit enim Dux cum iura Imperialia in suo territorio habeat ea facere, quæ Imperator in suo, late Maran. in sua disputatio. 6.

nume. 14. post Paul. de Cast. R. Rom. Ange. Corne. per eum allegatos, & quod valeant huiusmodi decreta, statuta, vel consuetudines, vt alij in poenis pecuniariis pro commissis aliorum teneantur, etiam si nihil vere, vel præsumptiue commiserint, sentit. l. 1. C. de primipio l. 1. 2. Barto. in l. iure promissum, & ibi Alexan. in addito C. de fabricen. lib. 1. Barto. Bald. & Angelan. sancimus C. de poenis. idem Bart. in l. nequid. ff. de incen. ruin. naufrag. & in tracta. reprefal. in 4. questio. 1. par. princip. Bald. in l. obferuare §. proficisci. colum. 1. & 2. ff. de offic. proconf. & leg. cor. ff. 174. num. 2. & 3. vol. 2. Angel. consil. 63. num. 4. latissime l. 1. in l. de quibus. a num. 56. vsque ad num. 60. inclusiue. ff. de legi. post Bal. ibi colum. 3. vbi septem fundamentis hanc opinionem confirmat, quæ reperit in l. 1. quis in suo §. 1. num. 3. C. de off. testamen. & in §. actiones. num. 67. & seq. per duas col. m. Institui. de actio. Felyn in c. 1. & 2. de consil. ubi dicit istam esse communionem opinionem, & ibi Dec. colum. 2. & d. consil. 64. nume. 3. & 4. ac consil. 525. num. 3. & 4. Luc. de prin. in l. 1. in verbo conuenit. C. de omni agro deserto. lib. 1. vbi etiam Barto. iban. de Plat. in rub. C. de decret. decurio. super immunita. nemi. conced. verbi. quid autem lib. 10. Hippo. singul. 362. statutu. volens, l. 2. adac. couatuus. lib. 2. variat. resolu. c. 8. num. 7. lo. Croi. quem post hanc decif. scriptum vidi, & gauisus sum cum tali viro conuenisse, consil. 6. num. 6. vsque ad num. 17. & responder ad contraria Zi. et. consil. 93. num. 20. & sequen. vol. 1. vbi loquitur de statuto loquente de damno occulie dato, i. cens huiusmodi statutu. esse ini. conforme vbi rationem assignat. & Capel. Tollos. questione octuagimanona. Iis ergo sic propositis iuste prædicta

19 curias & declaratio dicitur concessa, & cum ex adis appareat damnum fuisse in rebus Abbatiz datum, nec constet & Austre. ibi. a. decif. qua concluditur cum qui timet verumiliter offendi ab aduertario posse implorare officium iudicis vt rogat aduertarium ad præstandum securitatem à quo fuerit illatum, necessario sequitur censeri à Constantanis illatū, quod stante prædicta declaratione probatur eo ipso, quod non probatur contrarium, argumen. glo. in l. 1. in verbo omni ordine. C. de fide instrumen. & iur. hact. f. f. l. 10. cum alijs cumulat in simili casu de præsumptione inducitur à statuto per Barba. consilio præallegato. 66. colum. 3. versic. nam statutu. prædictu. lat. in l. 1. si quando. nume. 38. & sequen. C. vbi de vi. que quidem declaratio est cõformis iuri communi. & Nam cum ex prædictis violentijs, ac litibus, tam ciuilibus magnis, quam criminalibus dicantur ipsi Constantanenses aduersarij, imo inimici capitales ipsius Abbatiz canonicorum & agentium pro ea, Barto. in l. testium. num. 2. ff. de testib. l. 1. in l. perique. num. 15. ff. de in ius vocan. Felyn late in c. cum super. num. 3. ff. de offic. deleg. Hippo. in 21. l. 1. §. præterea. numero 49. ff. de quest. & si ignoratur à quo damnum fuerit illatum, præsumitur ab ipsis tantquam ab aduertantibus, & inimicis illatum. Roma. d. consil. 7. colum. 1. Calca. late consil. 63. num. 2. & 3. Rolan. de Cure inter consil. Calca. consil. 64. num. 8. & Cato Saccus ibidem consil. sequen. nume. 2. & sequen. loquentes in damnis referendis per vniuersitatem, sequitur Dec. d. consil. 64. num. 6. Gram. consil. 22. num. 7. & Decif. 47. quem refert. & sequitur Doctissimus Menoch. post hæc visus casu. 345. vbi similia statuta extare Papie & Brixiæ restringendo tamen quoad emendationem damni. Ergo attentata præsertim qualitate loci

22 c. 1. & ex quo etiam præsumptio inducitur, vt refert Saccus consilio præallegato, præsumitur Constantanos melicam incidisse, & per consequens saluaguardiam infringendo in poenam pecuniariam incurrisse,

23 quod argumentum multo fortius procedit stante declaratione per Principem facta, de qua in dicta clausula declarantes & ceteri, qui potuit talem præsumptionem,

et fingerentur; Ange. consil. 214. quem refert & sequitur Dec. consil. 331. u. 3. consil. 479. nu. 11. & seq. & consil. 532 nu. 10. & in rub. C. de transac.

Nec obstat. l. 2. C. de transac. ubi transactio fieri potest in omissis futura; quia debet intelligi de timore litis, quodammodo instantis, & que sit in potentia propinqua; Dec. in d. l. 2.

Nec obstat, quod dicitur immunitatem concessam per viam transactionis subsistere, quia sicut non potuit dicta vniuersitas concedere immunitatem per privilegium, aut aliter, ita nec transigere, vt in his terminis respondet Natta consil. 304. nu. 7. & 8. Item responderi potest transactiones & conuentiones etiam iuratas quantumuis generales, seu vniuersales, non extendi ad huiusmodi casus incogitatos, ita respondet Alex. & alij super citatis, præsertim Alba, qui attestatur istam esse communem, post Alex. d. consil. 28. nu. 19. vol. 1. quibus addo Bauc. de virtut. iura. col. 2.

Contra vero nomine conuentorum obijciunt, non licere vniuersitati contrahere predictæ transactionis, cum sit exceptio peremptoria litis finitæ. l. fratris. C. de transac. cum similibus, que in singulis non debet etiam referri Principis lib. causus. C. eod. tit. ubi dicitur, quod illa non videtur in contrarium adducta; videlicet, communis doctrina, de qua per Alex. in l. 1. Soc. & alios in d. l. ex toto. ff. de leg. 1. cum multis modis possint totum. Primo, quod illa non loquuntur in immunitate simplici, & gratis concessa, nos autem sumus in pacto, seu transactione onerosa, quæ conueniunt prædictos heredes debere onera subire sub certa forma, seu modo, quod fieri potest, argumento nota. per Bar. in l. 1. C. de anno & tribu. lib. 1. in l. ambitiosa. tit. 22. ff. de decr. ab ord. fac. Rom. consil. 198. Alex. in simili casu consil. 71. in fi. vol. 6. quem citat Cra. consil. 1. nu. 27. Natta d. consil. 325. nu. 13. & quod hæc non possit dici simpliciter immunitas apparet, quia immunitas idem est, quod indemnitas, id est sine damno, seu onere, glo. fin. in auth. item prædium. in verbo immunitas C. de sacrosan. eccle. quare iquitur Alex. consil. 149. nu. 9. vol. 2. Sed in casu nostro illi conuenti tenentur soluere tres, & semissem pro quolibet centenari, ergo non possunt dici simpliciter immunes, & si dicatur, quod habita ratione ad id, quod plus conferre circumscripta immunitate tenerentur, si contribuerent ad res, & libram, dici possent immunitas, arg. notato. per Bal. in l. illud. col. 3. C. de sacrosan. eccle. Alex. in l. 1. donationem. colum. 2. C. de collaro. quos refert & sequitur Dec. in l. diuus. nu. 4. ff. de reg. iur. Respondetur, hoc non esse considerabile propter dubium, an ipsi obnoxij essent contribuere in dictis oneribus præter dictorum bonorum, cum tunc proponerentur feudalia ecclesiæ, Alex. consil. 101. nu. 7. vol. 1. bonus text. in l. 2. ff. de iure immu. Præterea cum hæc onera se habeant ad esse & non esse, & ad plus & minus a lege non pferantur, ex nota per Dec. & Cagno. in l. ea que contra. ff. de reg. iur. & tex. in l. sancimus. §. nos autem. in illis verbis incertus fortunæ exitus. C. de donat. ratione, igitur dubij euentus statim est conuentio, argumentum notato. per Dec. consil. 615. circa finem. & ita reperi nominatim in terminis nostris, respondisse D. meum focerum D. Nicolaum Balbum Præsidem consil. 28. procedentem cum alijs in lucem dando.

Et quatenus tenerentur, quod non admittitur, non tamen tantis essent pondenda in æstimo, quanti si fuissent alio die, cum onus adiectum, vt alias diximus, semper faciat rem minoris æstimationis, cum qui. §. vltimo. ff. de in diem addic. glo. in l. generali. §. fin. ff. de usufruc. lega. Luc. de Pen. in l. agros. col. 3. C. de fin. limit. lib. 1. r. Ange. in l. pretia rerum. & ibi Alex. col. 1. ff. ad leg. Fal. Panor. in cap. nostram. col. 2. vbi etiam alij doctores de empt. & ven. cum infinitis concordantibus congestis per Tirac. de retract. conueniunt in præf. nu. 22. & pluribus seq. quibus addo Brun. de statu exclu. sem. 8. artic. quest. 27. col. 3. vers. puto tamen & col. sequent. in fin. Dec. consil. 167. nu. 2. At cum, vt supra diximus finis in immunitate conuenta, seu concessa per contractum, non potest a communitate reuocari, nec alterari, Alex. consil. 35. vol. 1. Alex. consil. 193. nu. 7. vol. 2. consil. 30. nu. 17. vol. 3. Bar. in l. pen. ff. de decr. ab ord. facien. quibus addo. l. inter debitorem & l. epistola. §. si. ff. de pactu. sta. l. pates. C. de transac. quibus. l. iunctis præter, præter possit communitatem conuenire, seu transigere cum priuato, ne ipse priuatus soluat onera, vel soluat eorum modo, Dec. consil. 285. colum. 2. & fin. quem refert & sequitur Cra. consil. 114. num. 7. post Bart. Bald. Cyn. Pau. de Castr. Socin. & Dec. per cum allegatos, concludens hoc procedere non solum ex conuentione, sed ex consuetudine soluendi, facit. l. si. C. de actio. & obligat. & in commodato. §. si. ut. ff. com. & ideo vna est limitatio ad dicta doctorum in d. l. ex toto. videlicet, quod non habeat locum, ubi immunitas esset concessa per contractum, vel quasi, hanc limitationem ponit Ioan. Bap. Seue. in repet. l. omnes. col. 72. ff. de iusti. & iur. quem refert & sequitur pluribus alijs. relatis; Neque 22. consil. 12. colum. 26. num. 29. inter consil. Bru. & Alex. Neui. alarius consil. 66. num. 44. & Leon. Pess. inter consil. Bru. consil. 117. num. 145. Alicia. respon. 80. nu. 3. & respon. 168. nu. 2. dicens huiusmodi conuentione in exten. ad casus insolitos. Pau. de Castr. consil. 17. nu. 2. & volum. 1. l. 10. Crot. consil. 64. num. 34. & seq. late Nat. consil. 397. nu. 8. vers. quarto fortius & pluribus. nu. seq. vbi in fi. D. Rola. val. consil. 76. nu. 13. & seq. lib. 2. consil. 13. nu. 50. & vol. 3. Fraciscus Burs. Mantuanus consil. 16. nu. 44. & tribus. Ceph. consil. 38. nu. 38. appose. Ale. Respon. 185. nu. 3. & seq. ubi dicit dominum contrahente non posse se exulare quod non intellexit de casibus raris & insolitis, §. facit in simili, quod libet in munitas concessa per privilegium non transeat ad heredes, vt in l. 1. in fi. ff. de iure immu. tamen secus est, si sit concessa ex contractu, quia tunc extenditur ad heredes Bal. in consil. 20. de generali. nu. 2. vers. & propterea ista immunitas lib. 2. fac. in l. si stipulatus. nu. 13. ff. de verb. obliga. ubi dicit se ita consuluisset, vt paret in consil. 217. immunitas, vel exemptio per totum. lib. 2.

Vel potest responderi dato citra veri noxiam, quod prædicta communis opinio, de qua in dicta. l. si ex toto. etiam locum haberet in immunitate concessa per contractum, intelligi tamen debet de simplici concessione, secus autem si fuit cogitatum in genere de bello, prout in casu nostro, in quo dicitur, non solum fuisse cogitatum, & expressum in genere, de bello, vt in illis verbis, omnia & quæcunque onera ordinata & extraordinaria, realia, personalia, & mixta, & in alijs verbis, dum fit mentio de custodijs faciendis tempore belli, siue pestis; Alex. d. consil. 30. colum. 2. & 3. & consil. 14. volum. 3. Ias. post Dy. in d. l. ex toto. num. 3. sed etiam in specie de bello mouendo per Principem, vt in illis verbis, quod si contingeret Principem imponere exercitum, & quo fit, vt in contrarium adducta, locum non habeant, cum loquantur de immunitate simplici concessa, in qua nec in genere, nec in specie sumi coniectura potest fuisse de bello cogitatum, Natta d. consil. 325. num. 13. vers. ad contrarium cum in casu nostro fiat expressa mentio de bello Principem respiciente, non est querendum vterius, cum sumus in clavis præsumptionibus & coniecturis. l. iile aut. l. de. §. cum in verbis. ff. de lega. 3. l. continuus §. cum ita in fi. ff. de verbo. obligatio. & hijs conueniunt dicta per Bar. in l. sub pretextu. 2. num. 1. C. de transac. & præmissis stantibus non obstat, quod hæc ella dicatur insolita, cum de eis fuerit cogitatum in genere, nemo & in specie, vt supra dictum extitit, nec nocet tex. in d. l. fistulas. §. fin. ff. de contrahen. empt. quia dicitur præbere hanc opinionem Alex. consil. 97. num. 15. vol. 3. Dec. consil. 2.

num. 6. vers. non obstat. & seq.

- Nec etiam refragatur secundum argumentum de
 24 clausula rebus sic stantibus, quia sane debet intelligi,
 non autem sic indifferenter, alioquin subverterentur
 tractu temporis omnes dispositiones, & contractus
 cum semper possit alegari rem non sic extare, ideo
 Bar. in d. l. quod Seruius. num. 4. proposito exemplo de
 eo qui renuntiavit omni iuri, quod habet, vel habere
 sperat, in qua renuntiatione necessario intelligenda est
 clausula rebus sic stantibus, exponit dicta verba,
 hoc est, ex aliquo iure, quod est de presentii in re, vel spe,
 docens nos debere intelligere rem dici nunc extare, pro
 ut extabat tempore dispositionis, quoties durat idem
 status, vel tempore dispositionis, saltem si sit cogitatum,
 vel cogitari potuit de tempore futuro, hoc sentit Bar.
 in exemplo proposito, dum dicit, oportet enim intelli-
 gi rebus sic stantibus, hoc est, ex aliquo iure, quod
 est de presentii in re, vel spe, & clarius hoc declarat Rom.
 consil. 22. colum. 1. versum. secundo quia & si paciscar.
 25 Et que ad versum. concludo ergo, quod ubi dicit clausulam re-
 bus sic stantibus locum habere in dispositione simpli-
 citer facta, secus quando est cogitatum de iure futuro,
 de quo saltem implicite cogitari potuit, quia tunc cau-
 sa noua superueniens non operatur, ut sit recedendum
 a priori contractu, & Roma sequitur Bauc. de virtu. iu-
 rament. nu. 72. versum. tertio deduco. idem sentit Gozad.
 d. consil. 27. qu. 9. videturque de mente Dec. d. consil. 33. §.
 nu. 3. & his ad stipulatur Rui. consil. 10. §. in fi. vol. 5. post
 16 B. r. Bal. Ang. & Imo. per cum allegatos, dicens quod noua
 causam dici iustam, si de nouo superueniat, & ab initio
 ipso non fuerit cognita prouiderique non poterit, & ad-
 ducit. l. si a quo, quam non puto cum allegare voluisse,
 sed. l. plane. quae est lex sequens. in verbo inopinatz. ff.
 * ut in posses. leg. seu fideic. causa esse licet. conueniunt quae
 sentit Bal. in l. Edem. col. 3. versum. prospectus futurorum.
 C. de locato. ubi dicit quod prospectus futurorum quis per-
 tineat ad sapientem virum atque non afficit damno
 non cogitante nisi ex presente statu debuerit cogitare.
 l. si quis domum. §. 1. si. loca. & hac responsione, & de-
 claratione ad praedictam clausulam rebus sic stantibus
 vsum fuisse repperit, Naram d. consil. 52. §. nu. 18. & seq.
 & latius sum in doctissimi viri responsionem conue-
 nisse, quam pariter firmat Alcia. quem post haec scrip-
 ta legi respon. 137. col. 2. versum. & quod isto intellectu
 & in respon. 80. num. 4. ubi dicit istam clausulam non
 subaudiri in contractibus, quod tamen pro constanti non
 admitto, ex viribus cumulatim a Nat. d. pñ. 52. nu. 16.
 17 Responderi etiam potest, quod in dispositionibus
 vniuersalibus, & in his, quae possunt se habere ad au-
 gmentum, & diminutionem commodum, & incom-
 modum, res dicitur in eodem statu, argu. l. grege. ff. de
 leg. 2. quam ad hoc citat Sigismundus in suo tracta. pa-
 raphrases feuda. col. 18. versum. nono quia dispositio possit
 18 Oldr. consil. 23. l. col. 1. his conueniunt adducta per las.
 23 in l. 1. nu. 98. C. de iure emphy. quod condictor tem-
 pore pacis, si renuntiavit omnilegum, auxilio non po-
 test petere remissionem etiam si superuenit bellum,
 quod est ea ratione, quia stante dicta renuntiatione vi-
 detur cogitasse de bello futuro, saltem in genere, sed in
 casu nostro fuit non solum cogitatum, imo & expres-
 sum de casu belli contra dominum; ergo non milita-
 rant adducta in contrarium.
 19 Nec obstat quod professio bonorum in cathastro com-
 muni, & solutio aliquando facta, cum multipharie pos-
 sit responderi. Primo quod non concludenter appareat de
 huiusmodi professione, & solutione a conuentis, seu
 eorum antenaris. Secundo, dato quod de eis legitime con-
 staret, dicitur professionem & solutionem non fuisse
 factam ab ipsis fratribus, seu eorum antecessoribus, sal-
 tem spon tance, quo casu non noceret ita in terminis
 nostris respondet Rui. consil. 11. l. num. 20. & seq. vol. 5.
 Roma consil. 52. in fi. Tertio, admissio, quod ab eis fuisset

sponse facta, professio non propterea videntur renun-
 ciare transactioni, cum haec non repugnent, scilicet bo-
 na esse descriptam aestimo, & tamen non teneatur lo-
 uere, nisi tres cum diuidio in quolibet centenario, arg.
 20 ex an. l. fin. §. diuus. ff. de publica. quod licet pro rebus,
 quas quis viuis sui causa ducit, non teneat vestigal
 soluere, attamen debet ea profiteri, & alidit reg. l. non
 hoc. C. vnde agna. accedat, quod professio erat maxi-
 me necessaria in casu nostro, stante forma transactio-
 nis, ut sciri possit, quae bona in futurum acquirerent,
 21 cum pro illis contribuere deberent ad 25 & libram, quia
 ra enim in contrarium adducta loquuntur, quando quis
 faceret actum directo trium iuri suo, puta si exem-
 ptus a solutione collectatum sciens, pateretur se scribi
 in libro exactoris collectatum, & in proposito nostro,
 si immunis a professione profiteretur, non tunc ex pro-
 fessione veluti actu contrario censetur renuciare iuri
 suo, ita declarat Fely. in d. c. cum accessissent. nu. 30.
 de constitut. Dec. consil. 63. §. nu. 11. possit etiam & quae
 22 responderi, prout respondet Abbas consil. 94. vol. 1.
 Alex. consil. 193. num. 8. & 9. vol. 2. post Pet. Cy. & Bar.
 per cum allegatos, & per text. in l. 2. & 3. C. de his qui
 22 p. mune. sub. lib. 10. videlicet, quod per solutionem fa-
 ctam minori spatio, quam triginta annorum non tol-
 litur priuilegium, & latius idem Alex. consil. 33. ponde-
 ratis his col. 1. & seq. lib. 5. & consil. 193. nu. 8. & 9. vol.
 2. las. consil. 25. quaestio veniunt, num. 2. lib. 3. Gram. re-
 spon. 61. nu. 4. §. lib. 1. Guid. Pap. quaest. 337. late Natta
 post hac scripta visus consil. 446. nu. 16. & pluribus. seq.
 Burs. consil. 16. nu. 82. & seq. Nec id, quod dicitur bona
 in aestimo professio esse tacita hypotheca a pro colle-
 ctis est, vnde quaque tutum, ex his, quae scribit Bal. de pa-
 ce constan. col. 5. in verbo munitionibus ciuitatis nu.
 30. post Archid. & lo. And. per cum allegatos, quem
 simpliciter refert Alex. consil. 52. in fin. vol. 5. quod pro
 collectis extraordinariis bona non censetur hypotheca
 non incertis obligationibus hypotheca accedere
 non possit, nisi dicas in certitudinem reduci ad certi-
 tudinem, quando imponuntur, seu inducuntur col-
 lectae, Pau. de Castro, in dicta l. Imperatores. ff. de publi-
 23 bli. & in dicta l. inter debitorem. num. 4. in fin. ff. de
 pact. quem refert & sequi videtur Cagno. in l. 2. num.
 225. C. de pact. inter empto. & vendit. versum. sed respon-
 det Baldus, ubi citat consil. Bald. 148. lib. 1. Brun. consil.
 94. nu. 3. concludens post Panor. Roma. & Alex. profes-
 sionem in registro non obligare, nisi personam profi-
 tentem, quod et dicit Natta consil. 323. nu. 2. conuenit. l.
 censualis. ubi doc. D. de donatio. Alcia. respon. 168. nu.
 5. & seq. ubi dicit oēs ita tenere, proinde esse eodem opi-
 nionem. quam etiam tenet Alex. consil. 77. nu. 1. vol. 6.
 23 Non obstat defectus existentiae litis, quia timore
 litis futurae etiam si esset extra iudicialis, & de facto ci-
 tra calumniam fieri potest transactio l. 2. C. de transac.
 ubi Bart. & communiter doct. Alex. consil. 11. num. 10.
 & consil. 22. nu. 12. vol. 2. & consil. 20. nu. 3. vol. 3. D. c.
 d. consil. 33. l. nu. 3. dicens, transactionem subsistere, si lis
 timeatur ex probabili causa, lo. Bap. a san. Senec. in tra-
 cta. de transac. q. 1. ubi concludit non attendi iustitiam,
 aut iniustitiam causae principalis, quoad validitatem tran-
 sactionis, sed sufficere transactionem esse factam metu
 litis etiam futurae & de facto, non de iure, sed in casu
 proposito non solum probabilis, quinimo vera videbat
 causa transigendi cum bona, quorum occasione transac-
 tum fuit, proponerentur a transigentibus feudalia ec-
 24 clesiae. Ergo iusta fuit causa transigendi, quod quatenus non
 valeret in vim transactionis, valeret saltem in vim pacti
 attento iuramento sibi magis eodem opinionem, de qua
 per Cur. iun. in d. l. 2. nu. 6. & 7. post Bar. in l. si quis maior.
 nu. 9. C. de transac. Alex. d. pñ. 11. nu. 8. & 9. & hanc opi-
 nionem veluti iuri naturalique rationi consentaneam. l. 1.
 ff. de pactis. sequitur Senatus censuit transactionem esse
 obseruandam aboluendo conuentos a petitis.

SUMMARIUM.

Ranciscus Varletus a Nicea oriundi, publico instrumento cōfessus est se esse ex causa mutui debitorē Bartholomaei Tonduti aureonem ducērum, quos iureiurando promissu solvere certis terminis, constituit; quonominatum, ut moris est procuratores ad confitendum debitum, & secundum condemnationem, quibus terminis solutioni statutus elapsus, citato, seu praesente vno ex procuratoribus constitutis, ac debitum confitente perijt creditor. Varierum; condemnari ad solutionem praedictae summae, quem iudex attenta procuratoris confessione condemnauit, & intra decimum diem solueret, praecipit. Quibus praeteritis adiut iudicem debitor, petens condemnationem nullam declarari, quam iudex partibus auditis censuit esse executionem. hinc Senatum appellauit debitor, & in causa appellationis compensationem opposuit.

Quaeritur an audiri debeat, & quia quaestio haec dubitabilis est, & si a pluribus tractatur, ut in notet veritas argumenta hinc inde proposita quibusdam additis receptam, deinde calculum Senatus addam. Partem igitur affirmatiuam tueri videtur textus in l. 2. in fin. C. de compens. quo caueat quod compensationem posse opponi aduersus executionem rei iudicatae, & l. 1. doctores communiter, & in cap. sub oratione praesertim Felij nu. 7. post glo. de re iudi. & in c. cum Ioannes. col. si. de fide instrumenti. Rebus. in suis commentariis. r. tit. de litem obligat. glo. 9. nu. 39. Paris. consil. 121. nu. 18. vol. 1. Afflic. decisio. 121. nu. 3.

Nec videtur ob stare iuramentum adiectum promissioni soluendi, quod debet impleri in forma specifica, & obligat praecise ad factum. c. debitoribus. & c. ad nostram noueritis. de iureiurand. ergo si non potest satisfieri per aequipollens, nec etiam per compensationem poterit, quia ad hoc responderet, quod conditionem etiam debere impleri in forma specifica. l. qui haeredi & l. Meuius. ff. de condi. & demon. & tamen quando qualitas, seu solutio est in conditione, dicitur adimpleri conditio, si iussus dare, compenset. l. si peculium. §. 1. ff. de statu lib. vel accepto ferat. si fundum. §. Titio. ff. de leg. 1. ergo idem dicendum videtur in promissione iurata.

Secundo, si iurans dicitur adimplere promissionem, si per eum cui per dandum, vel soluendum est, stet, quominus detur, vel soluatur. l. iure civili. ff. de condi. & demon. sed per eum stare dicitur, quando in aliquo ei tenetur, a quo recepturus est, & eadem non soluit. l. 3. §. 1. versu. inde quaeritur. ff. de statu lib. l. Iulianus ait. ff. de condi. & demonstra. & ibi Soci. colum. 1. in fin. ergo soluisse, qui compensat dicitur. & hijs rationibus motus hanc opinionem tenuit Barto. in l. amplius non peti. colum. si. versu. ego puto. ff. rem ra. hab. quem referunt & per eandem rationem sequuntur Moder. Paris. in consuetud. Parisien. §. 13. gloss. 7. quaest. 10. versu. unde etiam qui iurauit soluere, ubi dicit hanc esse veritatem quicquid dicant canonistae. in cap. ad nostram. 1. de iureiurand. & istud non esse iniquum, sed iustum & rationabile.

Tertio, si iuramentum semper habet illam tacitam conditionem, quam habet actus, seu obligatio, cui interponitur. c. quemadmodum, & ibi gl. in verbo conclusio, de iureiurand. l. fina. C. de non nume. pecu. not. in l. si inquam. C. de reuoc. don. quae etiam habet locum in donatione iurata, & nec augeat obligationem, sed tantum addit vinculum religionis, Dec. consil. 350. nume. 2. & consil. sequen. colum. fina. post Oldra. Ange. Roma. & Atetm. & consil. 408. nume. 7. & sequen. Bertran. consil. 28. num. 10. & consil. 63. nume. 7. volum. 1. 7. Paris. consil. 95. num. 3. §. vol. 3. & §. Diuus Paul ad Hebr. c. 6.

1. Compensatio opponi potest aduersus executionem rei iudicatae.
2. Iuramentum obpositum promissioni soluendi debet impleri in forma specifica, & obligat praecise ad factum, quod procedit, vt nu. 27.
3. Condicio, & si impleri debeat in forma specifica, tamen quando qualitas, seu solutio est in conditione, dicitur adimpleta, si iussus dare, compenset. n. l.
4. Soluisse quis iuratur, si per eum non stet, quominus solutio fiat.
5. Iuramentum semper habet illam tacitam conditionem quam habet actus, vel obligatio, cui interponitur.
6. Iuramentum non augeat obligationem, sed tantum addit vinculum religionis.
7. Promissio dandi, seu soluendi habet a iure tacitam conditionem, vt promissa non liberetur, sine compensando, sine soluendo.
8. Iuramentum non includit casus, quos ai. positio non includit, super quibus interponitur, nec etiam excludit casus, quos dispositio non iura includit.
9. Iuramentum, ex parte interpretationem a iure communi. In ans resuere facti iuramento, si residet fide. ibidem.
10. Absens ex iusta causa pro praesente habetur.
11. Compensatio est solutio utitur. & nu. 14.
12. Statutum si esse debet intelligi, & in casu vero, non autem in fictio, si tamen loquatur in solutione verificatur in compensatione.
13. Casus verus, & casus fictus, quando a iure aequiparantur, dispositio loquens in illa materia sic interpretatur in casu vero, sicut in casu ficto.
15. Per aequipollens quando impleri possint, quae requirunt formam specificam.
16. Compensatio opposita an tollat debitum & obligatio.
17. Iuramentum & res iudicata aequiparantur, & obligant praecise ad factum, habentque executionem paratam.
18. Soluere iuram si quis iureiuranda promissit compensare poterit iuramento non obstante, secundum Bar. opinionem, & sequacium, qui testantur de communi. Contrariunt tamen, quod imo non liceat compensare, tenent plures relati, nu. 26. qui aequae communem traditionem, & quarum verior, nu. 33.
19. Iuramentum eius est virtutis, vt quis possit praecise ad factum, etiam si contineat turpitudinem ex parte recipientis.
20. Difficultas excusat iuramentum a perituro.
21. Iuramentum nemo potest si i. propria autoritate mutare etiam in melius, secus auctoritate legis, nu. 29.
22. Iuramentum, quod potest specificè iurari sine interitu salutis aeternae seruandum est, si sit damnosum, intellige vt nu. 30.
23. Iuramentum operatur, vt alius valeat omni modo, i. modo, quo potest valere, quod declarabis, vt nu. 31.
24. Testator precipiens haeredi, vt opus aliquod faciat ad vt. litatē rei publicae, non est audiendus, si pecuniam rei publicae offerat, vt ipsa faciat, quia cogitur ad factum.
25. Condamnatus per sententiam ad sol. dūm, tenetur praecise ad illud, nec liberatur si vellet soluere in interesse.
28. Solutionis appellatione an veniat tantum numeratio, & de iure. l. fin. l. solutus. ff. de solu. nu. 28.
32. Indistincta persona ubi electa est, quis non liberatur soluendo in interesse.
34. Compensatio quando admittatur ubi quis praecise ad soluendum iuramento se obligauit notabilis distinctio.
35. Compensatio loco solutioni admittitur, etiam si quis se ad soluendum praecise affirmat, ubi proceditur de aequitate, & sola facti veritate impellat.
36. Liquidum esse, & breui tempore liquidanda aequiparantur.
37. Compensatio an in causa appellationis admittenda sit.

DECISIO XCII.

An compensatio opponi possit ab eo, qui spontaneam subiuit condemnationem, & intra certum terminum solvere, cum iuramento creditoris promissit.

- ca. 6. in illis verbis homines enim per maiores se iurant & omnis controuersia eorū finis est ad cōfirmationem est iuramentum & versic. sequen. 3. sed promissio dandi, quod solvendi ha. er a iure tacitam conditionem, vt promittens liberetur, siue soluendo, siue compensando dict. l. si peculium. §. 1. ergo eandem qualitatem debet habere iuramentum super huiusmodi promissione interpositum, & hoc comprobatur ex communi cōclusionē, de qua per Barto. & docto. in l. si quis §. quāsitum. ff. si quis cau. relata per Socin. consil. 70. nume. 6. & consil. 103. nume. 2. volum. 3. Decan. l. non omnis. nume. 11. post Ange. Oldra. & Roma. per eum allegatos. ff. si certum petat. & alij cumulatim Tirac. in repet. l. si vnquam. in praefatione. nume. 149. & 163.
3. quod iuramentum non includit casus, quos dispositio non includit, super qua interponitur, ergo nec etiam debet excludere casus, quos dispositio non iurata includit, argum. d. l. si vnquam. & l. fin. C. de non nume. pecu.
9. Quarto, defenditur hac opinio, quia iuramentum recipit interpretationem a iure communi, Barba. consil. 43. colum. 9. in fin. volum. 2. & capit. ex parte tua de clement. non resid. vbi iurans residere, censetur iuramento etiam si residere fide, vt si abest gerens negotium vtile ecclesie, cum tunc veluti ex iusta causa absens habeatur pro praesente. cap. ad audientiam. eodem tituli. l. scilicet. §. Pamphile. ff. de fun. instruct. cum alijs cumulatim per Roma. consil. 263. & sequen. in casu nostro, iurans soluere, debet censeri fuisse iuramento si compenset, cum compensatio ut fidei solutio debitor ff. qui pot. in pigno. hab. d. l. si peculium. §. 1. ff. de statu lib. Barto. in d. l. amplius non peti. colum. 3. versic. venio. ff. rem rat. hab. Fely. in d. cap. suborta. nume. 2. Dec. in capit. cum inter. colum. autepenulti de exceptio. Paris. d. consil. 12. in nu. 19. vol. 1.
- Quinto, hanc conclusionem comprobare videtur,
12. quod dicitur statum debere fidei intelligi, & in casu vero, non autem in casu fidei, vulgata. l. 3. hac verba. ff. de nego. gest. lat. in l. Gallus §. quod si is nume. 15. ff. de libe. & posthu. Roma. consil. 405. colum. 1. sic iuramentum, & tamen statum prohibens opponi aliquam exceptionem excepta sola exceptione solutionis, non prohibet opponi exceptionem compensationis. Alex. consil. 12. nume. 15. volum. 2. quem refert & sequitur Fely. in d. cap. suborta. colum. 2. de re iudic. citans Ange. consil. 130. quod tamen est 132. allegans quoque Alexan. consil. 154. sed puto esse consil. 12. sup. ad adductum adducit pariter Pau. de Cast. consil. 64. quod mihi est in secundo vol. consil. 66. idem tenet lat. in l. si vnus. §. pactus ne peteret. colum. 6. versicu. hinc notabiliter ff. de pact. Anto. Petrutia in repetitio. l. 1. eff. & u. 28. ff. de iureiur. Hippo. singu. 208. compensationis num. 2. versic. & teneas menti. Bauer. de virtut. iuramen. versic. 33. & ratio est, quia compensatio non est proprie exceptio, & qui obijcit compensationem non dicitur proprie excipere, Barto. in l. 2. num. 3. ff. de exceptio. cum pluribus cōcordantibus ibi traditis in apoth. Bald. in l. fina. colum. 3. versicu. aut non est mera defensio, sequitur Fely. in d. cap. cum Ioannes. colum. fin. versicu. & dicit Bald. de fide instrum. quod non obstat tali statuto opponitur compensatio. Ergo idē videtur dicendum non obstat iuramento.
13. Sexto, hac confirmatur, quia quando a iure casus verus, & casus fictus aequiparantur dispositio, loquens in illa materia, sic interpretatur in casu vero, sicut in fidei, ita singulariter notat Fely. in capit. si derici. colum. 3. circa fin. versicu. & nota. de iud. c. per text. in d. cap. ad audientiam. qui loquuntur in constitutione iurata, & in capit. cum dicitur de cle. residen. sed a iure aequiparantur solutio vera, id est numeratio nummorum, & compensatio d. l. si debitor. versicu. nihil

interest. ff. qui pot. in pig. hab. & d. l. si peculium. §. 1. ff. de statu lib. l. Iulianus. ff. de condi. & demonst. ergo dispositio etiam iurata loquens de solutione, debet pariter de compensatione interpretari, & huic argum. ratio aliam fuit sequens.

Nam promittens amplius non petere intelligitur promittere, etiam non compensare, quia compensatio est ficta petitio. d. l. amplius non peti. versic. n. m. & si vbi Barto. nume. 8. & iurans non petere, intelligitur etiam iurasse non compensare, ergo ad casum fictum portigitur iuramentum. Nam sicut ille dicitur soluisse, qui quoquomodo liberatus est ab obligatione, cum magis ad substantiam obligationis referatur solutio, ita verum, quam ad numerorum numerationem. l. solutionis. ff. de solutionibus ita qui promittit solvere debet intelligi de quacunque solutione, per quam ad obligationem liberatur. l. 4. §. soluisse. ff. de re iud.

15. Septimo adiunatur hac opinio, quia vbi per actū aequipollentem inducitur idem effectus ipso iure, tunc iuramentum, & alia quae requirunt implementum in forma specifica possent impleri per aequipollens, sed exceptio compensationis a parte opposita ad eundem effectum liberationis ipso iure operatur, sicut numeratio dicta. l. si d. bitor. versicu. nihil enim interest soluerit, vel compensauerit. ff. qui pot. in pigno. hab. & argum. l. si mulier. ff. de cor. dic. cau. da. Dec. & Cagno in l. si quis obligatione. nume. 4. ff. de reg. iur. ergo iurans soluere potest, & implere iuramentum per aequipollens, hoc argumento videtur Areti. consil. 34. colum. 2. quem refert & sequitur Tirac. in repet. l. si vnquam, in verbo reuertatur. nume. 352. C. de reoc. don. & ibi.

16. cet Areti. dubitet tan ipso iure compensatione opposita tollatur debitum, & tamen ista est communis opinio, pro qua est text. Instit. de actio. §. in bonae fidei. & ibi glo. in verbo ipso iure, quam sequitur Areti. colum. 5. versic. tertio principali. late lat. nume. 77. & tribus sequē. vbi dicit esse communem opinionem, quod compensatione opposita tollitur obligatio ipso iure, Decan. d. capit. cum inter. col. penul. Afflic. dec. 121. num. 1. & 4.

17. Octavo, pro hac opinione vrget, quia iuramentum, & res iudicata aequiparantur l. post rem iudicatam. ff. de re iudic. l. 2. & l. admonendi. in fin. ff. de iure iuran. & vbiq. Barto. ac docto. & sicuti sententia iuramentum obligat praecise ad factum, & habet exceptionem paratam, ita & sententia, & econtra. lat. post Barto. in l. 2. ff. de iureiuran. & in §. item si quis postulante. nu. 2. 3. & 87. §. & actionem. & Gomel. in d. §. item si quis postulante. nume. 2. Instit. de actionib. Vini. in suis. commu. conclus. in verbo iuramentum iudiciale. late Tirac. in repet. l. si vnquam. versic. donationi largitus. nume. 104. & sequen. sed condemnatus ad soluendum, & in ipsa executione potest compensare dicta. l. 2. C. de compensa. vbi Bald. Saly. & Fely. in cap. suborta. colum. 2. versicu. exceptio compensationis. post Abb. ibi de re iudic. Alexan. consil. 95. nume. 2. versicu. & per hoc patet. volum. 4. cum alijs supra notatis, Socin. in dicta. l. Iulianus. colum. 3. versicu. tertio querit. Barto. ergo idem in iuramento concludendum.

Nono confirmatur hac opinio autoritate Barto. in dicta. l. amplius non peti. circa fin. versicu. ego puto, quem ibi sequitur Ange. Pau. de Castr. Fulgo. & Io. Fab. Instit. de actio. §. in bonae fidei. colum. 4. versicu. quod ergo dicit. & ibi Ioan. de Plat. colum. 1. Alexand. consil. 12. colum. fina. versicu. non obstat sexto argumentum. volum. 2. Barba. co. si. 4. 3. colum. 10. in princ. versic. & facit vol. 2. post Anchara. in c. statum. §. si qui dam de referri in sexto. Roma. in leum qui §. 1. ff. de iureiuran. Capel. Tholos. quist. 139. & ibi Aufer. in additio. Bal. in d. c. ad nostram. versic. quero an qui iurauit, & ibi Abb.

18 ibi Abb. colum. 3. nu. 3. † dum dicit opinionem Bartoli procedere generaliter, & recte inveniuntur videretur de mē te Innocenti; ibi Afflic. decisio. 121. nume. 4. & 5. Mar. Anto. Bauer. de virtute iuramen. versicul. trigesimo. tertio. loquens sub dubio. allegatur Imol. in l. secunda. § penultimo. colum. fina. ff. de donationib. Tinda. in tractatu de compensatio. articulo 7. nume. 13. vbi dicit opinionem Bartoli esse de iure stricto viorem, pro qua iudicatum fuisse dicit Capi. decisio. 167. licet dicat ordinatum fuisse sententiam Magni Concilii debere exequi propter decretum regium, quo disponitur sententiam sacri Concilii debere exequi, ergo cessante dicto decreto potest opponi exceptio compensacionis. Hanc etiam opinionem sequuntur Moder. Paris. in consuetud. Parisien. loco supra citato, vbi se remittunt ad dicenda in §. 74. sed est titu. 2. §. 62. quæstio. 5. num. 20. vbi in turbam canonistarum, vt ipsi dicunt contrarium tenentium, acerrime inuehuntur, & late circa intellectum dicto. capituli. ad nostram, inuisunt. eandem tenent in tracta. vltima. nume. 322. versicul. amplius communiter legistæ, Augusti. Berous diserte post hæc scripta habuit in cap. 1. nume. 68. & sequen. & nu. 78. de vltis. Alcia. respons. 393. nu. 3. dicens opinionem Bart. videri communem.

In contrarium vero pro opinione negatiua virgere videtur text. in dicto. cap. ad nostram. de iureiuran. vbi qui iuravit non inferre molestiam in predijs pignori datis, donec soluerit, non potest opponere compensationem ratione fructuum perceptorum, per creditorem in predijs pignori datis, sed debet ante omnia soluere, & sic observare iuramentum in forma pœcifica.

19 Secundo, † quia propter iuramentum potest quis cogi pœcise ad factum. capitu. querelam. vbi Butri. ne prelati vic. suas. & alij cumulati a Brun. consil. 89. nume. 4. etiam si contineat turpitudinem ex parte recipientis dicto. cap. debitores. gloss. communiter approbata in l. si pecuniam. in verbo necesse. ff. de condic. cau. dara. quam dicit notabilem & singularem, las. Instit. de actionib. §. actionum. num. 47. & §. item si quis postulante. nume. 13. & ibi late Gomez. nume. 7. in principio. colum. quarta. Felyn. in capit. 1. nume. 3. versicul. tertio fallit in cap. ceterum. num. 5. de iudic. in cap. fin. colum. 5. versicul. quinto fallit, de foro competen. in cap. veniens. num. 2. de testi. & in dicto. ca. ad nostram. colum. 3. versicul. & pro hac parte. post Bald. Abba. Anchara. Butri. & Imol. per cum allegatos. Barba. in additio. ad Abb. in dicto. cap. veniens. in additione magna. colum. 1. de iureiuran. & concordat text. in cap. fin. ne prela. vic. suas.

Tertio, pro hac opinione adducitur Felyn. in dicto. cap. ad nostram. colum. fin. in fin. text. in cap. breui. de iureiuran. † vbi difficultas excusat iuramentum a peritio; ergo a contrario sensu cessante difficultate, debet compelli iuramentum observare.

21 Quarto, † quia nemo auctoritate propria potest sibi iuramentum etiam in melius commutare. capitu. peruenit. el. 2 & ibi Felyn. nume. 1. de iureiuran. Natta consil. 368. num. 5. post Felyn. in dicto. cap. ad nostram. sed velle iuramentum observare in alia forma, quam in ea, in qua est iuratum, & sic compensare, idem est, ac commutare iuramentum de vno in aliud, quod non licet, ergo iurans soluere, vt Deo (cui iuratur, dicto. ca. debitores.) satisfaciatur, debet pœcise soluere. hoc argumentum vititur Felyn. in d. c. ad nostram. in fin. dicens se illud a nemine audivisse.

22 Quinto, † quia iuramentum, quod potest pœcifice servari sine interitu salutis æternæ, etiam quod sit damnosum debet observari. cap. cum contingat. de iureiuran. & cap. 2. de pactis in sexto. cap. licet muliere. de iureiuran. in sexto. Brun. d. consil. 89. nu. 6. & sic iurans soluere, debet pœcise soluere, & non compensare, etiam * quod damnum ei afferat. [& hoc augentur auctorita-

te sacre scripture Psal. 14. 'qui iurat proximo suo & nō decipit, & Psal. 23. nec iuravit in dolo proximo suo.]

23 Sexto, † quia iuramentum operatur, vt actus valeat omni meliori modo, quo valere potest, l. cum pater. §. filius matrem. ff. de legat. 2. quem tex. dicit non esse alibi, Mathesi. singu. 36. nota hanc regulam, & ibi Gabr. Saray. in additio. infinitos concordantes adducens, sed in casu nostro promissio potest adimpleri in solutione, ergo iuramentum operatur, vt in ipsa solutione adimpleatur.

Septimo adducitur text. in l. fideicommissa. §. fin. ff. de lega. 3. † vbi iussus in testamento opus facere ad vtilitatem, seu decus reipublice non est audiendus, si paratus sit dare pecuniam reipublice, vt ipsa faciat, cum testator per ipsum id fieri voluerit, si ergo favore, vel vltimæ voluntatis, vel reipublice, quis ad factum pœcise cogitur, multo magis favore animæ, quæ afficitur iuramento, & cunctis rebus est præferenda. l. sancimus. C. de sacrosan. eccle.

25 Octavo, † sententia & iuramentum æquiparantur d. l. 2. & l. sed & si possessor. §. si cum hæreditate. ff. de iureiuran. sed condemnatus ad factum tenetur pœcise ad factum, nec liberatur, si velit soluere interesse, glo. in l. quod restituatur. in verbo condemnandus. ff. de rei vendic. & ibi Bal. & Ange. las. in §. actionum. num. 48. Instit. de actionib. & condemnatus soluere, debet pœcise soluere, idest numerare, cum soluta pecunia proprie dicatur, si naturaliter fuerit numerata. l. solutam. ff. de solut. ergo multo magis vbi interuenit iuramentum cum sententia, debet quis cogi pœcise soluere, vt late concludit las. consil. 9. & duob. seq. vol. 1.

26 Nono, † hanc opinionem tenuerunt doctores relati a las. in l. eum qui §. si iuramento. nume. 2. & pluribus sequentibus. ff. de iureiuran. vbi dicit Bart. in d. l. amplius non peti, esse communiter reprobatur, quam opinionem etiam tenuerunt alij collecti per Tiraque. de retractu, in verbo, a payer. §. 3. glo. 3. num. 6. & de lega. connub. post leges in verbo epres. glo. 5. num. 182. quibus addo Alexan. consil. 37. colum. 5. num. 21. & 23. dicens istam esse cōm. opin. las. in l. si conuenerit. num. 4. & sequen. ff. de iurisd. om. iud. & d. consil. 9. num. 10. & 11. volum. 1. & apostillam magnam ad Abb. in cap. veniens. de iureiuran. vbi dicit hanc esse communem approbatam, Bellenz. in addit. ad d. ca. ad nostram. post Barto. quem refert in dicta. l. amplius non peti, & in l. Iulianus, in si. ff. de condi. & demonstrat. ac Baldus in l. generaliter. colum. 2. C. de episco. & cleri. Boer. consil. 14. num. 8. & sequen. Neuza. 2. consil. 62. nume. 26. & sequen. D. Rollan. a Valle Præsidem Montiserrati meritisimum consil. 6. nu. 31. cui tamen deest dictio non. Parisien. d. consil. 121. num. 39. vol. 1. Nat. consil. 54. qui communem esse etiam attestatur; hanc etiam crebro & viorem dicit Io. Crot. consil. 139. nu. 6. dicens opinionem Bart. cōmuniter damnatam, post Aret. quem refert in consil. 100. sed est 99 longitudo. colum. 2. ver. veruntamen. quia alia opinio, addo etiam Catel. Cort. in memoriali incipien. iuramenti religio. col. 2. versic. & tertium. Moder. Veronen. in additio. ad Mathefil. singul. 36. nu. 13. & ad singul. 54. Corset. de iureiuran. quæst. 8. de iuram. priuileg. nu. 39. versic. ego dicere opinionem Bar. Cremon. sing. 117. naturale debitum, post Bal. quem refert in l. 2. col. 3. ff. de iurjur. Viui in suis cōi. opinionibus, in verbo cōpensatio & in verbo iuramentum iudiciale, versic. promittens soluere, affirmans etiam hanc esse communem opinionem Bapt. Villalob. in suis communi. opinio. litera. i. num. 127. Et tenendo hanc negatiuam opinionem, quam plerique doctores attestantur esse magis communem. Responde contra, vt in additione magna ad Abb. in d. cap. veniens. per Felyn. in d. c. ad nostram. & las. in d. l. si cōuenit: sin vero affirmatiuam opinionem velis tueri. Non obstat d. ca. debitores. de iureiuran. quia ibi iu-

o ras

trans nullo modo poterat implere iuramentum per æquipollens, ideo nimirum, si præcise cogitur soluere iuramentum.

- 27 Nec aduersatur tex. in d. c. ad nostram. † quia omnis alijs pluribus solutionibus, quæ per doctores afferuntur, illa est vera, & communis, ideo non posse opponi compensationem, quia tenet, quo iurantes mutuū acceperunt, prædium creditori dederunt in pignus, iurantes molestiam inferre nolle in dictis prædijs pignori datis, donec mutuam pecuniam soluisent, & sic tacite videntur iurasse, fructus quos sciebant creditorem percipiturum, non petere, siue non compensare, nisi soluta pecunia, quos sit, ut iuramentum dicatur super compensatione interpositum, ita respondit Abba. in dicto c. ad nostram. colum. tertia. in fine. versicu. sed opinio nostrorum doctorum, & est de mente glo. in verbo pecunia persoluitur. versicu. sed isto casu. & Innocen. circa fin. versicu. item etiam si creditor ageret. Imo. in 1. & 2. notab. ubi dicit, quod forma specifica in casu illius. c. erat. ut non fieret compensatio, donec pecunia solueretur. & col. seq. versu. in glo. persoluitur, dicit hanc esse veram solutionem, & communiter teneri & sequitur Fely. ibi col. 3. quam etiam sequitur Alcia. d. respon. 393. nu. 3. vel potest ibi responderi, prout respondet Soci. in d. l. Iulianus. col. pen. versu. tu secundo considera. ff. de condi. & demonstra. dicens, quod in d. c. ad nostram, solutio non erat in obligatione iuramenti, sed tantum in conditione, quia fuit dictum quod donec solueretur non molestaret.

Tertia etiam potest accommodari responsio secundum Barba. d. consi. 43. colum. 10. c. ad nostram, habere plures intellectus, ideo super eo non posse fieri fundamentum, quia eius, quod multipliciter exponitur. veritas ignorat. primæ tamen responsiones riores sunt Ad glo. in l. si pecuniam. ff. de condic. cau. da. ultra solutionem datam ibi per Fulg. potest responderi, quod id, quod dicitur iuramentum posse cogi præcise ad factum, debet intelligi vere, vel fide. c. ex parte tua. & c. ad audiendam. de cieri. non residen. & hac responsione tollitur omnia alia argumenta concludentia iurantes cogi præcise ad factum, & non liberari solutione interesse.

- 28 Nec repugnat. l. solutam. ff. de solu. † quia loquitur de solutione naturali, cuius appellatione venit numerario tantum; nam aduerbium naturaliter ibi positum coniungitur dictioni soluta, non autem dictioni numerata, ut dicit Ias. d. consi. 9. nu. 9. & male, nec Bar. in d. l. ite. §. 1. ff. quib. mod. pig. vel hypo. sol. se restringit ad actum numerationis, sed solutionis, cuius appellatione venit compensatio, ut supra probauimus. finge enim condemnationem in certa quantitate erga fiscum esse fisci creditorem alterius quantitatatis, nonne fiet compensatio? certe sic. l. si. ff. de compen. l. aufertur. §. per compensationem. ff. de iur. fis. Soci. in d. l. Iulianus ait. col. 2. ver. inferitur & secundo. & versu. ex quibus inferitur. ff. de condit. & demonstra. & ideo male sentit Ias. in d. consi. 9. nu. 9. tam in interpretatione. l. solutam, quam in eo, quod dicit condemnationem ad soluendum cogi præcise numerare, & contra eum tenet Soci. in d. l. Iulianus. col. 3. ver. tertio querit Bar. Afflic. d. decif. 121. num. 3. & 4.

Non obstant responsiones Imol. in d. c. ad nostram. col. si. data ad fundamenta Bar. in d. l. amplius non peti, quia prima responsio, quod iuramentum magis debeat impleri in forma specifica, quam conditio non probatur iure. Secunda, quod in casibus allegatis per Bart. admittitur compensatio favore libertatis est contra tex. in d. l. Iulianus ait, cum alijs ibi allegatis in glo. ff. de condi. & demon. ubi nullus est fauor libertatis, sed loquitur generaliter.

- 29 Non officit, † quod nemo autoritate propria possit sibi mutare iuramentum, quia in casu nostro non autoritate propria, sed legis sit ista compensatio dicta l. si pecuniam. §. 1. ff. de stat. libe. vel responde, ut per Soc.

in d. l. Iulianus col. pen. versu. sed ad istam rationem. 30 Non est impedimento, † quod dicitur iuramentum debere, quoniam potest seuari sine interitu salutis æternæ, specificè obseruari. d. c. cum contingat, quia respondet, quod dicitur quis specificè obseruare iuramentum quoniam. l. promittente obseruat vere vel fide dicto c. ex parte tua. de cler. non resi. Soc. d. l. Iulianus. col. pen. versu. sed dic. Afflic. decif. 121. nu. 4.

- 31 Nec mouere debet. † quod dicitur iuramentum operari, ut actus valeat omni meliori modo, quo valere potest d. l. cum pater §. filius matris, quia cum possit operari, ut actus valeat in solutione facta, & sic in compensatione, ergo dicit satisfactum dictæ regulæ, argumento eorum, quæ de iusto interposito super obligatione facti, dicit Ant. Fran. in additionibus ad Abb. in d. c. veniens. additio. pen. ubi dicit, quod cum in obligationibus facti inest obligatio accessoria ad interesse, & iuramentum habeat vim, ut actus valeat eo modo, quo valere potest, & talis obligatio facti potest valere respectu obligationis accessorie ad interesse, ergo satis esse debet, ut operetur respectu illius obligationis.

Nec in contrarium pugnat argum. quod fit de text. in 32 l. fideicommissa. §. i. ff. de leg. 3. † quia ibi testator voluit omnino opus fieri a grauato, & sic videt elegisse industriam personæ grauata, ideo nimirum si soluendo interesse non liberetur, hæc responsio sumitur ex dictis Bar. & Albe. ibi præsupponentes in eo casu fuisse electam industriam personæ, quo casu non potest per alium adimpleri.

- 33 Quid dicendum? † inter tot trias opiniones existimo ego crebriorem præferri canonistarum esse negatiuam opinionem, videlicet admittendam non esse compensationem, sed puro affirmatiuam opinionem esse veriore, & sustinabiliorem iuribus, pro ea allegatis, quibus addo doctissimum Didacum post hac scripta emptum & visum in repeti. c. quamuis. de pactis. in 6. in prima parte selectionis. §. 4. nu. 9. & seq. vlt. in fi. data in cōi, cum intellige procedere, quoniam opponeretur compensatio debiti facti ante promissionem soluendi iuramentum, secus si ius opponendi superuenisset post promissionem iuramentum, quia tunc non obstante iuramento posset opponi exceptio compensationis, hæc limitationem seu declarationem ponit Abb. † & ex ea federe distinctionis concordat opinionem canonistarum, cum opinione Bart. & sequacium in d. c. ad nostram. nu. 3. versu. quid dicendum. de iureiur. Soci. in d. l. Iulianus. in fi. quem refert & sequitur Afflic. decif. 381. nu. 3. & 4. post Tirard. de compen. l. artic. 7. nu. 14. Paris. consi. 121. nu. 40. vol. 1. Capi. d. decif. 167. eandem limitationem facit Catel. Cora. in d. memoriali incip. iuramenti religio. col. 2. in fin. Moder. Veronen. in additio. ad Mathes. singu. 54. & singu. 36. nu. 13. Viui. loco supra citato, in verbo, ius iudiciale, Syl. consi. 40. nu. 23. & mouentur prædicti doctores, quia, qui facit actum post promissionem, videtur illum fecisse animo compensandi, seu soluendi. Afflic. decif. 381. nu. 3. & 4. & quia iuramentum debeat intelligi rebus sic stantibus, e quemadmodum de iure iur. contra quam limitationem videtur, primo aspectu videretur, in d. c. ad nostram. ubi fructus erant percepti post promissionem de non molestando, donec pecunia fuerit soluta, & tunc non admittitur compensatio; sed accuratius intruendo dicitur non ob stare, quia, ut s. dictum est, ibi saltem tacite videbatur actum, ut non fieret compensatio etiam quod ius compensandi superueniret de nouo.

34 Tionem ponit Abb. † & ex ea federe distinctionis concordat opinionem canonistarum, cum opinione Bart. & sequacium in d. c. ad nostram. nu. 3. versu. quid dicendum. de iureiur. Soci. in d. l. Iulianus. in fi. quem refert & sequitur Afflic. decif. 381. nu. 3. & 4. post Tirard. de compen. l. artic. 7. nu. 14. Paris. consi. 121. nu. 40. vol. 1. Capi. d. decif. 167. eandem limitationem facit Catel. Cora. in d. memoriali incip. iuramenti religio. col. 2. in fin. Moder. Veronen. in additio. ad Mathes. singu. 54. & singu. 36. nu. 13. Viui. loco supra citato, in verbo, ius iudiciale, Syl. consi. 40. nu. 23. & mouentur prædicti doctores, quia, qui facit actum post promissionem, videtur illum fecisse animo compensandi, seu soluendi. Afflic. decif. 381. nu. 3. & 4. & quia iuramentum debeat intelligi rebus sic stantibus, e quemadmodum de iure iur. contra quam limitationem videtur, primo aspectu videretur, in d. c. ad nostram. ubi fructus erant percepti post promissionem de non molestando, donec pecunia fuerit soluta, & tunc non admittitur compensatio; sed accuratius intruendo dicitur non ob stare, quia, ut s. dictum est, ibi saltem tacite videbatur actum, ut non fieret compensatio etiam quod ius compensandi superueniret de nouo.

- 35 † Secundo limitatur hæc cōis conclusio non procedere ubi præcedit de aquirate, & sola facti veritate inspecta, prout regulariter fit in hac patria, Grat dicto respon. 121. nu. 12. & 13. ubi alias limitationes cumulat, & Paris. consi. 121. col. fi. non omitto tamen eam limitationem quam ibi idem Paris. assert. in fine dicti consilii, post Afflic. quem refert decifio. 163. videlicet, hanc opinionem

DECISIO XCIII.

An remedium carent integranda. 3. q. 1. possit intentari contra titulo, & bona fide possidentem.

Nno Domini millesimo quingentesimo trigesimo septimo, a nonnullis armatus hominibus fuit captus, & duris carceribus longo tempore detentus nob. Franciscus de Pectus cuius Vercellorum, cuius capturæ prætextu, rumor, fama que increbuit, eum vita functum fuisse,

qua causante Iacob eius filius legitimus & naturalis bona à dicto patre possessa, uti filius & hæres, & tanquam paterfamilias, ob creditam patris mortem, pacifice per longa tempora tenuit & possedit, & quam plurima ex eis ob debita necessaria, & voluntaria, variis personis alienavit. At pater Dei gratia præter omnem opinionem, à carceribus liberatus, Vercellas reuersus, causas aduersus emptores & possessores dictorum bonorum instituit, & se in eorum possessionem, à qua sine facto & culpa sua dicebat cecidisse, petiit restituere. Quæritur an reintegrari debeat, cuius quæstionis calculus, dependet ex decisione illius articuli, an remedium. c. reintegranda. 3. quæstio. 1. possit intentari contra titulo, & bona fide possidentem, ad quem res sine vitio peruenit, in quo varie doctores scripserunt, ut ex corum scriptis apparet: præsertim Alex. & Socin. in l. rem quæ nobis. ff. de acquiren. posses. & Ripp. in c. sepe de resti. spo. ad cuius veritatem indagandam, primo opiniones doctorum scribam, deinde quid Senatus censuerit addam. Vna igitur fuit opinio affirmatiua, quæ contra huiusmodi titulum, & bonæ fidei possessorem, ad quem res sine vitio peruenit, possit intentari remedium. d. c. reintegranda, & hanc opinionem, ut refert Ale. in d. l. rem quæ nobis. tenuit glo. & Innocen. in d. c. sepe. & ibi Abb. ac in cap. cum ad sedem. nu. 26. eodem. tit. post Archid. Hostien. Io. Cal. Anto. de Bart. Io. de Lig. Bar. in l. si coloni. C. de agricola. & censu. lib. 11. Lap. al. leg. 52. concludens hanc esse communem, licet duram & ab ea in iudicando & consulendo non esse recedendum, quam sequitur Ludo. Roma. in d. l. rem quæ nobis. colum. 3. & 4. Areti. & Alexan. ibidem colum. 4. in fi. ubi dicit se vidisse in iudiciis sæpius iudicari, & ipsum obtinuisse pro hac parte, licet auctoritas Bart. & aliorum tenentium contrarium sit magna, quæ propterea conclusionem dubitabilem reddant, & hanc opinionem plerunque sequutus est consulendo idem Alex. at in consil. 51. colum. prima, volum. primo. consil. 117. & 200. nu. 2. & 3. volum. 2. consil. 6. nume. 11. & sequen. vol. 3. & consil. 90. cum duobus sequent. volum. 5. ubique affirmans hanc esse communem opinionem, quam etiam sequutus est Anchara. consil. 40. circa finem. & 205. nume. 12. Socin. consil. 89. in fi. Areti. in §. quadrupli. col. 12. Instit. de actionib. Dec. consil. 57. nu. 3. & 5. & consil. 252. nu. 4. concludens istam esse communem conclusionem, Rip. in c. sepe de resti. spo. nu. 28. ver. quid tenendum. ubi relatis duobus opinionibus contrariis, sequitur hanc opinionem, & lib. 1. responso. c. j. nu. 43. Cassiad. de resti. spo. decis. 7. Affl. deci. 361. nu. 33. ubi dicit ita decidere dominos de consilio, las. consil. 172. nu. j. uolu. 4. dicant istam esse communem opinionem in dicta l. rem quæ nobis. nume. 19. & ibi Sayf. Io. de Amicis consil. 97. nu. 2. & 4. Rui. consil. 48. & consil. 49. volum. 4. & Philip. Franc. in sua disputata petitorij. colum. 5. & nouissime Maran. de ordi. iudi. parte quarta, in septima dist. nu. 30. ubi attestatur de communi contra Barto. in dicta l. rem quæ nobis, & eius sequaces. Ne uiza. consil. 78. nume. 4. Socin. iun. consil. 34. nu. 12. vol. 3. ubi sæpius repetit hanc opinionem esse receptorie, & ab ea in iudicando, & consulendo non esse recedendum.

O 2 quo-

nionem non procedere, quando debitor esset inops, & oppressus paupertate, quia isto casu posset nihilominus oporere compensationem, non obstante iuramento, quam limitationem tenet etiam Corlet. d. tracta. de iure quæst. 8. nu. 40. vers. potes pro concordia dicere, dicens, quod vbi propter impossibilitatem & difficultatem debitor iuramentum implere non potest in forma specifica, ut quia sibi non est satisfactum ab aduersariis, tunc potest compensare, & compensando dicitur solvere, & iuramentum adimplere. hanc limitationem tenent Moder. Paris. in consuetud. Paris. tit. j. d. §. 13. gloss. 7. nu. 10. vers. quod procedit & c. ubi ampliat opinionem affirmatiuam, quam tener etiam si debitor non sit solvendo, quia debitor sibi ipsi, seu contra se in totum diues est, & solvendo, ut inquit text. in l. quærebatur. ff. ad leg. Falcid. Aliam etiam limitationem collige ex dictis Viuia. in d. verbo compensatio, scilicet, si debitum, quod opponitur in vim compensationis pariter fuerit iuratum, tunc admittitur compensatio. His tamen duabus limitationibus supra adductis Senatus, sequens æquitatem, proinde opinionem affirmatiuam, censuit capitula concernentia compensationem superuentam post promissionem, iuratum infra tamen bene tempus esse ad probandum admittenda,

36 non obstante reg. l. fin. C. de compens. cum paria sint effectus, vel breui tempore liquidanda. l. aufertur. §. per compensationem, & ibi Bart. ff. de iure fil quem refert & sequitur, dicitque eum communiter approbatum, Alexan. consil. 93. & duobus sequentibus, volu. 4. Fel. in dicto. c. suborta. colum. 2. de re iudica. Soci. in c. 2. colum. 10. versicu. & si opponeretur, quod debitum non sit liquidum & c. extra de mut. petito. argumen. l. penul. ff. de milit. testamen. aliam limitationem ponit Aleia. dicto respon. 393. nume. 3. versicu. tertio respondeo, videlicet communem opinionem procedere in iuramento specifico, de soluendo; secus in iuramento generali de attendendo, & obseruando, quia tunc intelligitur secundum formam & naturam contractus, adducit Bald. in c. quæ in ecclesiariis. col. 6. versicu. dicitur. quam limitationem salua reuerentia tanti viri non puto veram, cum idem vel par esse existimem iurare de soluendo & facta simplici promissione de soluendo, addere in eodem instrumentum clausulam, quæ solet opponi, quæ quidem omnia & singula iurauit attendere, & obseruare, nam ita iurando necessario sequitur, quod etiam iurauit solvere, quod promiserat; nam iuramentum huiusmodi habet vim expresse & specificæ renunciationis, promissionis, & consensus. c. ex rescripto. de iure iur. saltem quo ad ea, de quibus fuit cogitatum secundum Ripp. in repe. l. si inquam. nu. 120. C. de reu. dona. Alexan. consil. 95. nume. 7. vol. 4. Paris. consil. 110. nume. 6. & 38. vol. 1. famulatur regula. l. certum. ff. si cer. pet. & cum diceretur in casu nostro forte non esse admittendum compensationem in causa appellationis secundum Bald. in l. per hanc. colum. 4. circa medium. C. de tempo. appella. quem sequitur Fely. in dicto. capit. suborta. col. 2. circa fin. nihilominus visum fuit Senatui, ne partes in omnis litibus consumantur admittere dicta capitula, cuius ordinationi partes acquiescerunt.

SYMMA R I V M.

- 1 Remedium c. reintegranda, an contra bonæ fidei possessorem titulum habentem intentari possit diuersis opinionibus doctorem adductis diffusi tractatur, ubi quænam sit communis opinio ostenditur. §. nu. 4. & 6.
- 2 Possessio iunior præsumitur clandestina, & in practica contra huiusmodi possessorem articulandum est cum clam possidere respectu antiquioris possessionis, aliis actor non articulando succumbeat. nu. 1.
- 3 Remedium aliquod possessorium contra bonæ fidei possessorem non datur, sed petitorio agendum est.

quorum fundamentum, vt refert Rip. fumitur ea ratio
 2 ne, quia iunior possessio præsumitur clandestina. c. li-
 cet causam. de probatio. pro qua adducit hæc iura. c. E-
 piscopi. 3. q. 1. in verbo, quibuslibet. & c. cum eccle-
 sia. 3. q. 2. in verbo a quo cūq. quem tex. adducit Abb.
 in l. c. cum ad sedem. nu. 26. & las. in l. rem quæ nobis.
 & hanc crebriorem dicit Viui. post hæc visus, in ver-
 bo remedium. c. reintegranda. 3. q. 1. non conceditur.
 Berous consi. 61. nu. 17. & consi. 63. nu. 19. & 30. vol. 3.
 At præsupposita hac opinione pro vera aduertendum
 3 est in practica, quod articuletur, quod aduersarius clam
 possidet respectu possessionis antiquioris proponen-
 tis, aliis non articulando actor succumberet, secundum
 Ale. consi. 118. nu. 2. vol. 2. consi. 89. nu. 3. vol. 5. Socin.
 in d. l. rem quæ nobis. colum. 7. in fi. Affl. deci. 361. nu.
 33. Paris. consi. 1. nume. 167. vol. 1. & consi. 98. nume.
 26. vol. 2. Steph. Bertran. consi. 54. nu. 5. vol. 1. Rube.
 consi. 4. nu. 12. Rui. consi. 49. nu. 13. vol. 4. Craue. consi.
 348. colum. penul. & fin. & Rolan. a Valle consi. 72. nu.
 7. & 18. volum. 2. Dec. consi. 57. colum. penul. in fin. las.
 consi. 6. colum. 2. volum. 1. Bru. consi. 21. col. 2. vbi di-
 cit hoc esse articulandum, & probandum quod proba-
 tur eo ipso, quod aduersarius suam antiquiorem esse
 non probat, & sic præsumptiua est hæc probatio Bart.
 in l. j. §. quod ait. nu. 18. ff. vii possid.

4 Contrariam opinionem, quod non detur contra titu-
 lo bona fide, & sine rei vitio possidentem, tenuerunt
 Specu. de petir. & pos. §. i. versu. quid si ego peto. Bart. in
 dist. l. rem quæ nobis. nume. 2. & in l. si. nu. 5. C. de furt.
 Bal. post Nicol. de Mar. Jac. But. in l. 2. C. de fur. Ang.
 in d. l. rem quæ nobis. & in l. siue autem. §. si duob. versu.
 & per hanc literam. ff. de publicia. consi. 116. versu. si au-
 tem ignorauerit. & consi. 157. col. 2. extra hos, vbi di-
 cit, quod contra titulo & bona fide possidentem non dari
 5 aliquod remedium, sed agendum esse petitorio, Imol.
 in d. l. rem quæ nobis transit simpliciter cum Bar. Paul.
 de Cast. in l. & ideo. §. Neratius. nu. 5. ff. de cond. furt. lo.
 de Pla. in d. l. si col. 2. C. de agr. & cens. post And. de Bar-
 nulo, quos refert & sequitur Ale. consi. 118. col. 1. & 2.
 volum. 2. & consi. 89. nu. 7. vol. 5. vbi respondet ad id,
 quod dicitur, debere opponi de possessione clandestina
 aduersarij respectu possessionis antiquioris ipsius a-
 gentis, Socin. in d. l. rem quæ nobis. col. 9. versu. aliquan-
 do & quinto. & col. seq. ac consi. 266. nu. 15. & 16. vol.
 2. & consi. 39. colum. 2. versu. circa secundum. vol. 3. vbi
 que dicens istam esse communem, latissime Cor. consi.
 18. col. 3. & sequen. & consi. 23. colum. penul. & fi. vol.
 1. vbi dicit doctores ita communiter magis tenere, quos
 refert & sequitur Paris. consi. 1. nu. 166. volum. j. dicens
 hanc esse magis communem legistarum, Bru. consi. 19.
 nu. 25. consi. 21. nu. 5. & 6. Calca. con. 116. nu. 3. Steph.
 Bertran. consi. 54. nu. 4. & 5. vol. j. Rub. latissime consi.
 4. vbi respondet ad multa, quæ in contrarium adducū-
 tur, & consi. ultimo. nu. 9. Soci. iun. consi. 47. nu. 25. &
 consi. 48. nu. 13. vol. 2. Gozad. consi. 28. nu. 36. Prac. Pa-
 pien. in forma libel. in causa spoliatæ possessionis, nu. 8.
 & dicit, quod prima opinio est communis apud cano-
 nistas hæc autem est communis apud legistas, Io. Cro.
 consi. 47. nu. 20. Fran. Turza. fatisciuæ in suis com-
 muni. conclus. c. 50. acutif. Menochius post hæc scripta
 visus in 15. remedio recupere. pos. nu. 89. & sequen. mo-
 uentur isti, quia in pari causa melior est conditio possi-
 dentis, l. siue autem. §. si duobus. ff. de publicia. at hæc
 ratio nimis generica visa est, quia ea actura nunquam
 habet locum regula, quod spoliatus ante omnia
 est restituendus, & tenentes hanc opinionem respon-
 dent ad id, quod opponitur iuniorem præsumi clan-
 destinam, non procedere stante titulo, & possessio-
 ne manifesta, quibus tollitur præsumptio clande-
 6 stinitatis. Quid tenendum: forte dicendum esset in
 iuris non iudicis ecclesie in temporalibus esse sequen-
 dam opinionem Bar. in d. l. rem quæ nobis. tanquam ma-

gis communem secundum legistas, aliam aut in terris
 ecclesie vti magis a canonistis receptam, arg. notatorum
 per las. in l. apertissimi. col. 2. in pun. C. de iudi. possent
 etiam scedere distinctionis conciliari prædictæ opinio-
 nes, videlicet, opinionem asseruantiam procedere quæ
 ageretur contra titulo possidentem, habentem titulum
 ab eo, qui nullo titulo possidebat, aliam vero negatiuam
 locum habere, quando ageretur contra possidentem
 cum titulo, qui habebat causam ab eo, qui etiam
 titulo, possidebat. hanc distinctionem ponit Ioan.
 Crot. dicto. consi. 47. nume. 20. & plenius consi. 73.
 nume. 10. quæ comprobatur ex dictis Bartol. & alio-
 rum in dicta. l. rem quæ nobis. Verum quia in hac
 patria proceditur sola facti veritate inspecta & secun-
 dum equitatem, de qua tamen in actis appareat, ut su-
 pra demonstratum est Decisione prima, & ex actis ple-
 ne constat Franciscum de Pectis actorem pacifice tem-
 pore prædictæ eius capture possidisse bona, de quibus
 agitur, sine que facto & culpa sui a sua possessione ceci-
 disse conuenio quoque habere titulum ab eo, qui sine titu-
 lo possidebat. Ideo Senatus censuit illum esse restitu-
 dum in possessionem dictorum bonorum, quo autem
 tempore præscribatur remedio rei integrandæ suo lo-
 co dicemus.

S U M M A R I U M.

- 1 Publicatis bonis filij non intelliguntur publicata bona aduen-
titia ratione vsusfructus ad patrem pertinentis.
- 2 Bonorum aduentitiorum alienatio prohibita filio est, propter
vsusfructum, quem habet in eis pater.
- 3 Alienatione prohibita videtur prohibita omnis alienatio ne-
cessaria à lege.
- 4 Bona, quæ non transeunt in heredem extraneum non veniunt
in confiscatione generali, etiam ratione criminis læsæ maiesta-
tis. §. nu. 16.
- 5 Confiscatio bonorum hodie non admittitur, nisi in crimine læ-
sæ maiestatis.
- 6 Filio committente crimen læsæ maiestatis non puniuntur pater,
quod secus est si pater committeret, quia filius plebueretur.
- 7 Filia propter eius delictum dotem amittens, non patri, sed sibi
post mortem patris præiudicat.
- 8 Vxor licet constanter matrimonio dotem donare non possit in
præiudicium mariti, tamen talis donatio morte mariti confir-
matur.
- 9 Filius bona sua aduentitia in patris præiudicium donare non
potest, nec mortuo patre conualescit talis donatio.
- 10 Dicitio vniuersalis, quisquis in omnibus verificatur.
- 11 Vniuersale signum operatur, ut indifferenter omnia compre-
hendantur, & ut dispositio qua aliis restrictionem recipere
non recipiat.
- 12 Lex vbi simpliciter & indistincte loquitur, nec nos distinguere debemus.
- 13 Bonorum aduentitiorum proprietates & dñi ipsi filiis in solidum spe-
ctant, & huiusmodi bonorum appellatione continetur.
- 14 Argui a minori ad maius affirmare etiam in delictis procedit.
- 15 Bona filij aduentitia, profectitia, castrensia, seu quasi castren-
sia, non comprehenduntur in publicatione bonorum, limita-
tur nume. 29.
- 16 Filius delictum committens, satis dicitur sustinere penam
publicationis bonorum, cum statim dicta bona patri applicen-
tur, intellige ut nu. 29.
- 17 Heres extraneus omnino dici non potest, qui ab intestato suc-
cedit.
- 18 Confiscatus propter crimen læsæ maiestatis commissum si ha-
bet bona communia, solum sua portio confiscata intelligitur,
si nudam proprietatem ea duntaxat confiscata sit.
- 19 Publicatis bonis vxoris non venit dos, nisi in quibusdam ca-
sibus limitatis.
- 20 Acquiratorum eadem est dispositio, quod procedit etiam in
penalibus.
- 21 Filijfamilias si habeat spem de presenti contra debitores pa-
tris eos liberando sibi præiudicat post mortem patris.

22. Maior est prohibitio alienationis rerum dotialium, quam peculii aduentitii.
23. Alienatio a iure prohibita ita demum non dicitur ulere, si pars se opposuerit.
24. Lex, uel statutum non aliquem actum annullat in fauorem alienus etiam ipso iure, debet intelligi si petatur, aliis illud remedium sibi non succurrit.
25. Intellectus l. si. §. filius. C. de bon. que lib.
26. Alienationis rerum dotialium prohibitio non solum fit propter sexus muliebris fragilitatem, sed etiam ob fauorem mariti.
27. Pater hodie de iure nouissimo non occupat bona audientia filij iure peculij, sed ut haeres.
28. Filius in crimine lesae maiestatis eripit à manu cuiuscunque successoris, seu heredis bona committunt tale crimen.
29. Crimen lesae maiestatis diuinae, siue humane à lege, quae parantur.
30. Pater non dicitur habere spem probabilem succedendi filio, cum sit contra rationem, et ordinem naturalem.
31. Feudum, et si regulariter non ueniat in confiscatione bonorum, tamen in confiscatione ratione criminis lesae maiestatis.

DECISIO XCIII.

An filiofamilias propter lesae maiestatis crimen commissum damnato in confiscatione bonorum, censentur etiam publicata bona aduentitia, quorum ususfructus ad patrem pertinet.

Damnato filiofamilias poena l. Iuliae maiestatis, in dubium rescitari coarctat, an bonorum aduentitiorum proprietates, quorum ususfructus ad patrem pertinet, in confiscatione bonorum filij ueniant, et occasione dubitandi praebuit doctrina Bar. communiter approbata in l. si finita. §. si de vestigalibus, colum. penult. versicu. sexto. quarto. ff. de dam. infec. ubi septem argumentis concludit huiusmodi bonorum aduentitia non comprehendi in publicatione bonorum filij, quem ibi sequitur Imo. Pau. de Ca. & Ale. colum. 18. post Bald. Ang. & alios per eum relatos, las. post Areti. Instit. de adoni. §. actiones. nu. 62. Socin. conf. 121. nu. 1. 2. volum. 4. §. quorum potissima fundamenta videntur firmi ex l. 3. C. de bon. proscripto. ubi peculium etiam, castrense filij deportati non debet patri auferri, nam cum huiusmodi alienatio prohibetur filiis, non propter ipsos, sed propter patrem. l. fina. §. filius autem. C. de bon. que lib. e. ideo censetur etiam prohibita omnis alienatio necessaria à lege, & sic propter delictum l. Imperator. et ibi Bar. ff. de iudic. lib. & in l. si quis in tantum. colum. 3. nu. 12. C. unde vi. quem refert & sequitur Abb. conf. 66. volum. 2. Areti. conf. 14. colum. 5. Alexan. conf. 23. vol. 1. ubi propositis sex argumentis pro parte contraria residet cum opinione Bartol. quam nonem fundamentis munit, quae gratia breuitatis non repetit. & Cur. in conf. 60. colum. 10. in princip. Paris. post plures per eum relatos conf. 157. nume. primo. & pluribus sequent. uolum. quarto. Ruin. conf. 23. 24. & 25. uolum. 5. Socin. iun. conf. 77. volum. in secundo quos refert & sequitur Gigas de crimin. lesae maiestatis. in titul. de poenis committ. crim. lesae maiestatis. capitul. 11. post Nell. & Iaco. de Curte, per eum allegatos, attestans hanc esse communem opinionem, quibus conueniunt quae scribunt Crauer. conf. 39. nume. 12. Hippol. in repet. l. fina. ff. de iurisd. omn. iudic. nume. 193. & Boer. decis. 7. quae fundamenta etiam locum habere videntur in crimine lesae maiestatis, quia in eo pariter militat ratio propter patrem, ergo idem ius, vulgatal. illud. ff. ad l. Aquil. & in casu nostro dicebam videri decisionem Ange. in l. eorum. ff. ad leg. Iul. maiest. quem refert & sequitur Socin. in dicto conf. 121. nume. 17. Deci. conf. 442. nume. 28. ubi ea, quae non transeunt in heredem extraneum, non ueniunt in confiscationem bonorum, etiam ratione criminis lesae maiestatis, sed bona aduentitia non possunt alienari per filium, nec in ultima voluntate, nec

inter viuos. dicto. §. filiis autem, ergo non ueniunt in confiscationem, etiam ob crimen lesae maiestatis; item §. dicebam doctrinam Bartol. in dict. §. si de vestigalibus, necessario debere intelligi quando confiscantur bona ex crimine lesae maiestatis, cum hodie iure communi regulariter bona non confiscantur, nisi in crimine lesae maiestatis, athen. bona damnatorum. C. de bon. damnat. quam ad hoc citat Deci. dict. conf. 442. nu. 6. post Aibe. per eum allegatum.

Nec obstat limitatio Imol. quem sequitur Alexan. in dicto. §. si de vestigalibus, quod praemissa non habeant locum in crimine lesae maiestatis, quia debet intelligi secundum legem, quam allegat. l. non solum. §. liberationis. ff. de liber. leg. & sic quando bona patris essent publicata propter delictum patris, quo casu fit praedictum filio, si publicantur propter crimen lesae maiestatis commissum a patre, cuius exempla in ipso filio timentur. l. quisquis. §. filij autem. C. ad leg. Iul. maiest. §. si secus vero si agatur de crimine commissum a filio, quia tunc pater non punitur, ut singulariter concludit Saly. in dict. §. filij autem. colum. 1. quem refert & sequitur Ange. Arc. in tractatu malefic. in verbo, che hai tradito la tua patria. versicu. quartum ibi Salyc. Dec. conf. 64. nume. 3.

Non obstat limitatio Barto. de l. quinque legibus. ff. de bon. damnato. quia intentio Barto. secundum praedictos doctores fuit limitare quod dictum ante fuerat, videlicet, dotem regulariter propter delictum vxoris non venire in confiscationem bonorum eiusdem vt limitatio intelligitur secundum regulam allegatam, non autem voluit Bar. limitare quod dixerat de publicatione bonorum filij, cum diuersa sit ratio, & ideo ex vno ad aliud non inferatur. l. fina. ff. de calum. cum similibus, cum autem sit diuersa ratio pater, §. quia si filia propter eius delictum amittit dotem, non propterea patri, sed sibi post mortem patris praedictat, Barto. in l. 2. §. fina. in princip. ff. solut. matrimo. ubi Imol. & las. in §. quod si in patris. nu. 8. Bal. in l. si dotem. C. de iure dot. & concordat text. in l. constante. C. de dona. iun. et agl. §. ubi licet vxor constante matrimonio non possit donare dotem in praedictum mariti, tamen talis donatio morte mariti confirmatur, secus in filio, quia etiam mortuo patre non valeret talis donatio. §. filius autem. & ibi Bal. ergo ad filium inferri non potest.

Contraria tamen opinio ex infra scriptis fundamentis visa fuit uerior. Primo, per tex. in l. quisquis. in pr. ad leg. Iul. mai. ubi committentibus crimen lesae maiestatis imponitur poena mortis naturalis, & confiscationis omnium bonorum, quae lex afficit omnes delinquentes, siue sui, siue alieni iuris sint, & hoc patet ex illa §. universalis dictione, quisquis, §. in omnib. potest verificari. l. si plures. uer. sicuri haec uerba quisquis. ff. de le. 3. Bart. in hoc articulo. col. 2. uer. quaedam sunt distributiva duplicia. ff. de he. insti. item comprehendit oia bona, & quae signum uniuersale operatur, ut indifferenter oia comprehendantur, uulga. l. Iulianus. ff. de leg. j. l. pediculis. §. Labeo. ff. de aur. & arg. leg. Bonus tex. apud Diu. Paul. ad Hebr. os. c. 2. in illis uerbis in eo. n. quod dicit omnia ei subiecit nihil dimisit non subiectum ei & tale signum uniuersale operatur, modo absurdum, seu iniquitas non sequatur, ut dispositio, quae alias restrictione recipiet, non recipiat Bar. in l. gñali. §. uxori. ff. de usus leg. quem refert & sequitur Alexan. conf. 117. nu. 2. uol. 1. Dec. conf. 76. nume. 2. conf. 1. colum. 3. post tract. de i. feud. §. ubi enim lex simpliciter loquitur & indistincte, nec nos distinguere debent us. l. si. de elec. Ius. & aleat. cum aliis cumulat per Burro. in questione incip. iudex per imperitiam. nume. 2. si ergo dict. l. quisquis afficit filios familias committentes crimen lesae maiestatis, sequitur quod eorum omnia bona etiam sint confiscata, & sic etiam bona aduentitia, & quo ad nudam proprietatem, siue dominium, quod inestum

Senatus Pedemont.

ipfis filiis spectat. l. quod scitis. & l. cum oportet. C. de bon. qua. lib. & dict. §. filiis autem. & ibi gloss. in verbo dominium. cum huiusmodi dominium continetur appellatione bonorum. l. bonorum verficul. in l. bonis. ff. de verb. sign. & Pari. dict. consil. 157. nume. 26. & 27. & propter generalitatem text. l. quisquis ita limitat. lmo. & Ale. in d. §. si de vestigalibus.

- 13 Secundo, hæc opinio comprobatur ꝑ arguendo de minori ad maius affirmatiue, quod etiam procedit in delictis Bald. in l. si quis non dicam rapere. in secundo notabi C. de episco. & cie. nam si contra rationem naturalem, de qua in l. cum ratio. ff. de bon. dam. na filius non delinquens propter delictum patris a quibuscunque bonis, & a quacunque hereditate, seu successione priuari debet bonorum aduentitiorum dominio, quod apud eum est, si crimen læsæ maiestatis ipse committat, alioquin diceremus filium familias præsumptiue delinquentem esse deterioris conditionis, quam si vere delinquat, quod abstinendum videretur. Item esset dare vnam limitationem hætenus non audiam, nec lectam ad dict. l. quisquis. vi. elicit, vt locum non habeat respectu confiscationis bonorum filiorum familias committentium crimen læsæ maiestatis, cum 14 ꝑ nulla bona possit habere. nisi profectitia, aduentitia, castrensis, seu quasi, quæ secundum Bartol. & alios in dict. §. si de vestigalibus, non veniunt in confiscatione, sed ad hoc vltimum posset responderi, ꝑ quod immo sustinet poenam priuationis bonorum, quia statim applicatur patri, argumeto nota. per glossam in l. cum pater. §. liberis. ff. de legat. 2. quam ad terminos adducit Ruin. consil. 23. nume. 73. vol. 5. post Pau. de Cast. in l. filius familias §. diui. ff. de legat. 1. & Barto. in l. Imperator. ff. ad Tiebel. Sed ad hæc replicari posset, huiusmodi priuationem & applicationem bonorum aduentitiorum filij committentis crimen læsæ maiestatis patri non esse considerabilem, cum dicta bona probabiliter sint reuerfura ad filium delinquentem, qui successurus esset patri, cum in huiusmodi confiscatione non veniunt bona, vt late scribit Gigas in d. tit. de poen. committ. crim. læsæ maiest. c. 7. & 8.

- Tertio retro: queri poterat decisio Ange. si perus citata in leorum in fine. ff. ad leg. lul. maest. ꝑ vbi bona, quæ sui natura possunt transire in extraneos heredes veniunt in confiscatione, quod etiam voluit Barto. in l. 1. ff. de interdic. & relega. Socin. consil. 121. nume. 17. volum. 4. Ruin. consil. 23. nume. 34. vol. 5. sed talia bona aduentitia transiunt ad fratres & fratrum filios, vt in authentic. vt fratrum filij. & in authentic. cessante. C. de legi. heredi. & sic ad extraneos heredes. Institut. de hære. qual. & disse. §. ceteri. & gloss. in l. pater qui castrens. in verbo testamento, circa med. ff. de castren. pecul. ergo debent venire in confiscatione; sed huic fundamentum aliqui respondebant, quod in hac materia hæres extraneus non intelligitur, qui ab intestato 17 succedit, ꝑ non enim omnino dici potest extraneus cum sit legitimus, ita concludit Ruin. in dict. consil. 24. nume. 13. per text. in l. 3. §. de illo. ff. pro socio. & pro hac responsione addebam videri text. in dict. l. quisquis. §. filij vero. vbi videtur ponere tanquam diuersa hæc verba, proximiorum, & extraneorum, sed replicari potest in materia transmissionis appellatione hæredum extraneorum venire, omnes collaterales, vt notatur per doctores in l. vnic. C. de his qui ante aper. tabul. hære. transmitt.

- Quarto, pro hac opinione videtur decisio Ange. in 18 authent. bona damnat. col. 2. C. de bono proserip. ꝑ vbi dicit ꝑ his cuius bona sunt proseripta, (quod intellige propter crimen læsæ maiestatis commissum, vt fiat interpretatio in casu illius authent.) si habet bona communia, sua portio duntaxat confiscatur, si habet nudâ proprietatem sola nuda proprietate, argumen. text. in l.

si postulatuerit. §. iubet. ff. ad leg. lul. de adulte. quem refert & sequitur Aug. in addi ad Ange. in tracta. malef. in verbo & eius bona publicamus. in fi. Paris. dic. consil. 157. nu. 22. volum. 4.

- Quinto, hæc opinio videtur de mente Barto. in d. §. si de vestigalibus, dum equiparat publicationem bonorum filij familias publicationi bonorum vxoris, vt sicut publicis bonis vxoris non venit dos, nisi in quinque casibus, inter quos connumeratur crimen læsæ maiestatis. l. quinque legibus. ff. de bon. damnat. sic in publicatione bonorum filij familias non venit peculium aduentitium, nisi in crimine læsæ maiestatis, argu. dict. 20 l. quinque legibus. ꝑ vt æquiparatorum eadem sit dispositio, quod etiam procedit in penalibus secundum gl. Bar. & ibi Alexan. in l. si quis seruo perfraserit. C. de furt. l. as in §. ex maleficiis. nu. 39. Institut. de actio.

- Nec obstat ratio diuersitatis supra allegata inter filium & vxorem, quia §. filij autem, potius videtur innuere contrarium in illis verbis, donec parentes veniant, ergo post mortem parentum tenebit alienatio in præiudicium alienantis, & facit. l. spem futuræ. C. de dona. & doctrina Barto. in l. cum dominus. §. filius. ff. de pec. 21 lega. ꝑ ubi contra filius familias habet aliquam spem de præsentibus contra debitores patris, eos liberando sibi præiudicium post mortem patris, Specu. in titul. de pact. & trans. §. fina. verficul. quod si filius familias, quibus de seruit regula, quod paria sunt aliquid facere tempore 22 habili, vel in illud confertur, immo maior est prohibitio alienationis rerum dotalium, quam peculij aduentitij, cum hoc patre consentiente expresse, vel tacite possit alienari d. §. filius autem. & ibi Alex. d. opales uero res non, etiam consentientibus viro, atque vxore, Institut. 23 quib. alie. licet vel non, in princ. ꝑ nec erit forsitan incogruè dictum, si dixerimus talem alienationem interea valere, donec res cuius fauore fuerit prohibita, voluerit & petierit eam reuocari. l. quotiens. la. 1. C. de fideicō. Bald. consil. 174. in fin. vol. 5. & argumen. text. in l. filio præterito. ff. de iniuri. rup. & irri. rest. & faciunt notata per l. in l. vniuersa. num. 2. & sequen. C. de præcib. Imp. offer. Feij. in c. si autem, colum. 3. nume. 4. & sequen. de reit. Ale. consil. 96. nu. 1. vol. 4. quem refert & sequi 24 tur Cor. iun. in l. edita. nu. 85. C. de eden. vbi ꝑ quando lex, vel statutum annullat aliquem actum in fauorem alieni etiam ipso iure, debet intelligi, si petatur, alias ille remedium sibi non succurrit, quibus accedunt ad dicta per Dec. consil. 323. nume. 1. ubi rerum fideicommissio in beneficiarum alienatio tenet nisi a fideicommissario reuocari petatur.

- Nō obstat doctrina Bar. in d. l. Imperator. & l. si quis in tantâ, quod quando prohibitio alienationis fit non propter se, sed propter alium, tunc etiam censet prohibita alienatio necessaria a lege, ut puta per delictum, 25 ꝑ quia in calud. §. filij autem, alienatio est prohibita principaliter propter se, ꝑ propter ipsos filios, secundario propter fratres, & hoc probatur, quia ratio expressa in d. §. filij autem. respicit ipsos filios ne cupidini dediti tristem exitum sentiant, qui eos post dispersum expectat patrimonium, & absurda videtur interpretatio gl. dum interpretat illud verbum sentiant, ꝑ patres, & illud promouem eos. i. patres, cum in ea oratione nulli verbum de patribus nec talia ratione restituerim, & constructionis verborum subsistere potest, sed debet intelligi tristem exitu sentiant, si filij ex eorum alienatione, qui tristis exitus, eos. i. filios post dispersum patrimonium expectat, & ita exponunt loco de Raue. Cyn. Albe. & Pau. de Cast. in d. §. filij, reprobata glo. interpretatione Rip. in c. lape. nu. me. 76. de resitu. spo. Ruin. d. consil. 26 24. nu. 8. volum. 4. ꝑ simili ratio ponitur in prohibitione alienationis rerum dotalium ne sexus muliebris in perniciem substantiæ earum conuerteretur, Institut. quib. mod. alie. licet vel non, in princ. quæ alienationis prohibitio fit etiam fauore mariti, vt yudit Bart. in d. l.

in dict. l. si quis in tantum. colum. 3. num. 12. & tamen eos publicari in crimine læsæ maiestatis dict. l. quinque legibus.

- 27 Sexto corroborantur præmissi, quia hodie pater non occupat bona adit. filij iure peculij, sed in eis succedit, ut hæres d. l. quod testis. C. de bon. quæ lib. & in authen. de hære. ab intesta. §. si igitur. & in authen. ut nulli iudi. §. si in authen. in successione. C. de suis & leg. hære. & authen. de functo. C. ad Tertul. glo. in d. l. pater. n. de casten. pec. Bar. in l. post dotem. col. 6. ver. tertio quæro. ff. solu. matrimo. la. in l. seruum filij in prin. n. me. i. r. & l. 2. ff. de leg. j. Cra. in consi. 102. nu. 5. Paril. 28 consi. 65. nu. 28. & 29. ol. 4. §. sed in crimine læsæ maiestatis hic etiam post mortem eripit a manu cuiuscunque successoris & hæres bona committentium tale crimen. l. penult. & fina. C. ad leg. lul. ma. & l. fina. ff. eo. titul. ergo & a patre poterit vendicare, & hiis conuenit, quia crimen læsæ maiestatis diuinæ, & læsæ humanæ a lege equo parantur. l. i. ff. ad leg. lul. maiest. c. vergentis de hæret. & c. quæro, cum duobus sequē. 6. quæstio. i. sed in crimine læsæ maiestatis diuinæ auocatur bona a quocunque hærede, & possessorē. c. fina. de præf. in 6. c. accusatus. §. in eo. & c. cum secundum leges. & ibi glo. & Ioan. And. de hæret. in 6. ergo idem dicendum est in crimine læsæ maiestatis humanæ, cum ad quatuor idem sit iudicium. Nec potest dici, quod in tali confiscatione nudæ proprietatis præiudicium inferatur patri, qui nullus ius in ea habet, nisi ratione vltusuctus formalis. l. eorum de dam. insect. Barto. in l. qui vltusuctum. ff. de verbo. oblig. ¶ nec spes succedendi filio est probabilis, cum sit contra rationem & ordinē naturalem, dicta. l. cum ratio. ff. de bon. damnat. l. nam & si parentibus. ff. de inoffic. testam. l. scripto. §. fina. ff. vnde liber.

Septimo facit p hanc opinionem in terminis nostris tex. in l. fina. & in authen. bona damnatorum. C. de bono. proscript. ¶ ubi speciale est in crimine læsæ maiestatis, vt bona damnati filij ascendentes, descendentes, vel collateralibus non applicentur, sed filio, & ratio specialitatis est propter committentem delicti, & ideo limitari potest doctrina Bartol. communiter approbata in dict. §. si de vestigialibus, quæ loquitur generaliter, vt non apprehendat istum casum specialem per eā, quæ late tradit la. in l. postquam liti. in fin. C. de pac. & Felyn. in c. j. nu. 10. & l. i. de rescrip. post Barto. in extrava. gan. ad reprimen. in verbo non obstantibus, & ita limitat Casla. in consuetu. burg. in verbo des confiscationes. §. 2. in fin.

32 Et pro hac opinione vrget, quod dicitur ¶ feuda regulariter non venire in confiscatione bonorum, secundum Barto. in d. §. si de vestigialibus. colum. 1. & tamen hoc fallit in criminis læsæ maiestatis. §. denique. in titul. quæ sit prima cau. benefi. amit. per quem ita concludit Cur. in tracta. de feu. in quinta parte principali, conclusio. i. quo fit, vt non sumus in dubio, sed in claris, & propterea pro fisco iudicandum sit.

Octauo, & ultimo, quia correlatiuorum eadem debet esse dispositio, sed pater damnatus crimine læsæ maiestatis, priuatur vltusuctu Barto. in l. denique. §. sed verum. in fin. ff. de minori. 25. anno. Gigas in dict. titu. de poen. committen. crimine læsæ maiestatis. capitul. 19. ergo filius condemnatus debet amittere proprietatem. Nec huic opinioni contradicit l. tertia. C. de bono. proscript. & damnat. quia responderi potest, primo legem illam non loqui in crimine læsæ maiestatis, quod probatur ex eo, quia loquitur in poena deportationis, quæ non irrogatur damnatis crimine læsæ maiestatis, quibus mortis naturalis & confiscationis omnium bonorum imponitur. l. quisquis. in princip. C. ad leg. lul. maiest. Gigas latē in d. titu. de poen. committen. crimine læsæ maiestatis. c. i. & hanc responsionē ponit Ale. in d. §. si de vestigialibus. col. 17. & seq. post Imo. ibi. ex su.

prescriptis fundamentis hanc secundam opinionem sequutus Senatus in causa Camilla Miglie Cunenensis filii familias crimine læsæ maiestatis damnati, censuit proprietatem peculij aduentitij ipsius condemnati in publicatione, saluo viutuctu patri venire.

SYMMARIUM.

- 1 Contrahentibus, iure civili, licet iniucem se ipsos circumuenire, citra tamen diuidium iusti preui.
- 2 Actio, & passio in eodem subiecto esse non possunt.
- 3 Emptio contrahi potest in rebus dubium, ac incertum euentum habentibus, puta captus piscium, missilium, & similia.
- 4 Immunitatem a collectis futuris emens, quod dicatur emere quendam incertum, & dubium euentum.
- 5 Collectæ, quæ proprie dicantur, n. eodem.
- 6 Incertitudo, & dubius euentus causat tollerantiam contractus, & ab eo vsurarium excludit. & num. 3.
- 7 Redditi tam ab antiquo constitutorum, quàm de novo constitutorum emptioes valent.
- 8 Cives si tempore necessitatis compellantur subuenire vniuersitati, & ciuitas libere postea statuerit distis ciuibz lucrum, puta quinquæ pro centenario, non committitur vsura, cum hoc non dicatur mutuum.
- 9 Communitas si ab incolis mutuo cētum accepit pfecto adiecto, quod donec ei satisfecerit, nihil solueret pro collectis, ualeat huiusmodi contractus, nec vsurarius dici potest.
- 10 Lucrum non tribuere, & aliena non capere differunt quemadmodum aliud est debita amittere, aliud acquirere pro declaratione. vide num. 42.
- 11 Ciuitas non potest renouare immunitatem concessam passio, vel conuentione.
- 12 Ciuitas in sui præiudicium potest immunitatem concedere ciuibz, & incolis, & pro eis solvere collectas, intellige ut num. 23.
- 13 Consilium, seu odo decurionum representare dicitur totum populum, limita ut nu. 22.
- 14 Possessio legitimissima, cuius initij memoria non extat, habet vim privilegij. & nu. 28.
- 15 Immunitas personis grauius, & in dignitate constitutis concedi potest per solo. decuriones.
- 16 Nemo potest pecunia se redimere a muneribus publicis.
- 17 Qui petere non debet, cuius contrarium non esset postulatio, limita ut & declaratur hac regula. nu. 52.
- 18 Pro immunitate in dubio iudicandum est.
- 19 Rescripta superioris immunitatem concedentia, etiam de consensu ciuium non valent.
- 20 Immunitates sine Principis auctoritate concessæ non valent.
- 21 Immunitas, ut ualeat, tria necessaria requiruntur.
- 22 Curie appellationi veniunt decuriones.
- 23 Communitas non potest solvere pro alio, nec ei remittere debitum liquidum.
- 24 Immunitatis concessio a communitate facta, quando ualeat, & quando non.
- 25 Doctoribus & medicis ciuitas salaria constituere potest, & de publico dare, non a reu. alius.
- 26 Immunitatem concedere an sit alienare de bonis communitatis.
- 27 Contractus non ualeat, quo aliquis dat pecuniam, ut non grauetur muneribus publicis.
- 28 Statutum, seu pactum, quod mutuantibus pecunias ciuitati collectæ non imponantur non ualeat, & dicitur sapere usuram propter deprauatam intentionem mutuantium.
- 29 Obligatus si ab obligatione liberetur capere & lucrari dicitur.
- 30 Collectas solvere unusquisque pro rata patrimonij tenetur, quæ imponuntur ratione onerum patrimonialium, & extra ordinatorem.

- 33 Bonæ fidei possessor, qui de hereditate expendit in id, quod etiā cessante hereditate fuisse de patrimonio suo erogaturus, dicitur factus locupletior ideo restituere tenetur.
- 34 Remittere, & dare quoad iuris effectum paria sunt.
- 35 Pactum de non petendo habet inclusam causam donationis.
- 36 Mutuum implicitum potest esse in contractibus emptionum, ita ut possint dici continere usuram propter intentionem lucrandi.
- 37 Verba intelligenda sunt secundum naturā rei cui apponuntur.
- 38 Nomen considerandum non est, ubi de effectu apparet.
- 39 Verba negotiatiua fidem faciunt inter partes.
- 40 Præsumitur ex præteritis & presentibus in futurum.
- 41 Euentus tunc consideratur, quando id, quod euenire potest præter legem, & naturam præfinit status indicat.
- 43 Onera, quæ ordinaria, & quæ extraordinaria dicantur.
- 44 Onera extraordinaria, quæ pro utilitate, & necessitate publicantur, ordinariis, & mere realibus equiparantur.
- 45 Munerum publicorum appellatione comprehenduntur personarum, & mixta.
- 46 Collectæ naturaliter dicuntur oneraverum, formaliter onera personarum.
- 47 Collectis aliis rebus renunciare non potest, nisi præstet alterum æque idoneum.
- 48 Dispositio illi, propter C. qui bon. ced. poss. usuram intelligatur, ita in oneribus patrimonialibus, quam personabilibus.
- 49 Oneribus personabilibus præferimur annexum honorem habentibus, omnes subiacent, & ab eis nemo excusatur.
- 50 Immunitas simpliciter concessa censetur regulariter concessa à personabilibus, non autem à patrimonialibus oneribus.
- 51 Necessitatis tempore habentes pecunias cogi possunt eas mutare recipiunt, non sub iuribus, sed gratis.

DECISIO. XCV.

De contractu iusto inter particulares ciues, & uniuersitatem, cui mutuo pecunia tradita fuerat pacio adiecto, quod pendente restitutione, dictæ pecuniam ad solutionem collectarum non teneantur, tam respectu presentium, quam futurorum onerum, an superueniente bello, rescindi talis contractus tanquam enormissimè ledens uniuersitatem possit.

Nno. 1554. nonnulli ciues & incolæ Vercellarum, quò se à solutione grauissimorum. onerum militarium eximerent, pretio conuento, & tradito à quibusdā decurionibus potestatem sic contrahendi habere prætendentibus ipsorum ciuium, seu incolarum proprium æstimum, vt contrahentium verbis, emerunt. aliqui vero mutuum pecuniarum tradiderunt, pacto in singulis contractibus adiecto, quod ad solutionem prædictorum onerum presentium, & futurorum ratione dicti æstimum non compellerentur, donec pecunia restitueretur, qua restituta tenerentur onera subire.

In grauelcentibus autem in dies prædictis oneribus militariis, ciuitas petiit dictos contractus veluti illegitimos, & rem publicam enormissimè ledentes rescindi. Quæsitum fuit, an iure petat, & videbatur dici posse iure non petere, præsertim ab eis, qui æstimum emerunt, cum contractus emptionis & venditionis sint omnino iure approbati. ff. C. & extra de contrah. emp. & ven. l. ita, vt in foro fori viroque iure ciuili, & canonico liceat ementibus, & vendentibus se inuicem in pretio citra tamen dimidiam iusti pretij circūuenire. l. in causis. §. penult. ff. de minorib. l. item si. pretio. §. quemadmodum. ff. locari. notatur in l. 2. C. de rescin. vend. cap. 3. & penultimo. de contrahen. emp. Bened. Cap. in suis reg. c. 87. nu. 62. & sequen. in quibus emptionibus etiam admittitur pactum redimendi rem venditam eodem pretio restitui. l. 2. C. de pact. inter emp. & ven. quod præfinitum locum habere existimo in huiusmodi contractibus emptionum, in quibus nihil aliud arbitror

emiptum, nisi commoditatem, seu ius, quod habebat uniuersitas exigendi ab ipsis emptoribus collectas pro rata æstimum uniuersitatis emptoris, & per consequens
2 emptam immunitatem ab ipsis collectis, tunc a seipso nemo exigit, co quod actio & passio non possint esse in eodem subiecto. l. debitori, vbi Dec. post Bald. C. de pact. pulcher tex. in l. penult. ff. de arbit. Ange. consil. 81. num. 3. Quo fit, vt de hiis emptionibus idem censendum putem, tunc quod de emptionibus captus missilium, piscium, aut auium, proinde cuiusdam alæ, seu dubij euentus, cuius potest consistere emptio. l. cum he reditatem. l. nam hoc non modo. ff. de hære. vel actio. vend. l. nec emptio. ff. de contrahen. empt. l. si pactum. ff. de actio. empt. Barto. in l. corem. §. qui maximos. colum. 2. ff. de publica. Ioan. Andr. in additio. Specula. in rub. de vsur. in fine. Bald. in l. si ea lege. versicu. cum vendatur. C. de vsur. tunc quod autem emens immunitatem à collectis futuris dicitur emere quoddam incertum, & quendā dubium euentum, apparet, quia secundum communem intelligentiam vulgi, & doctorum, collecta etiam proprie dicitur illa, quæ imponitur personæ pro rebus ratione onerum patrimonialium, extraordinariorum, idest eorum, quæ per accidens obueenerunt, certamque, ac determinatam præstationem non habent. l. rescripto. §. fina. & ibi glo. in verbo incolis. ff. de munerib. & hono. Barto. in l. vnica. num. 23. 24. & clarius num. 40. C. de mulie. in quo loco lib. 10. & in l. j. num. 1. ff. de iure iuran. pulchre Bald. in l. fina. colum. 2. versicu. sed hic potest dubitari, vsque ad versiculum, sed hic debitorum. C. sine censu vel reliquis, quem refert & sequitur Alex. in additionibus ad Bart. in dicta. l. vni. num. 27. C. de mulie. in quo loco. las. in l. placet num. 5. C. de sacrosan. eccle. Gem. consil. 116. nu. 2. Pari. consil. 15. nu. 6. vol. j. Pisau. consil. 117. nu. 2. inter consil. feuda. Bru. bonus text. in titu. quæ sunt reguli, in verbo, & extraordinaria collatio, licet Afflicubi num. 42. & sequen. dicat post Iser. esse munus patrimoniale & ordinarium, ac collectam hodie idem importare, quod indictio, sed alæ, & dubij euentus emptio consistere potest d. l. nec emptio. cum alijs supra allegatis, ergo pariter potest subsistere emptio immunitatis à collectis futuris.

Nec videtur obstare, quod dici potest, hoc contractus fuisse in fraudem vsurarum factos, & per consequens simulatos esse, tunc quia non interuenient ea, quæ secundum opinionem communem requiruntur ad inducendam præsumptionem simulationis in fraude vsurarum, videlicet modicitas pretij, pactum luedi, & quæ emens consueti fuerint feneratori, ut late dictum fuit
6 supra decis. 4. item, tunc quia incertitudo, & dubius euentus causat tollerantiam contractus, & ab eo vsuram excludit. c. si de vsu. l. si ea lege. C. de vsur. Abb. in c. in ciuitate. nu. 7. & in c. conquestus. nu. 8. versicu. nonus extractione dubij. eod. titu. Roma. consil. 302. versicu. quarto. considerandum, Pau. de Cast. in l. de fideicom. sso. nu. 3. C. de transac. aduertendum etiam puto, quia, aut superuenient onera, pro quibus imponitur collecta, & tunc videntur tanti æstimata, quanti est pecunia recepta, aut non superuenierunt onera, & tunc præcipuum pecuniæ habet ciuitas, & dato quod ista onera, nempe collecta pro eis imposita, uel imponende essent certæ, adhuc
7 dici posset valere hæc emptiones, tunc sicut valent emptiones reddituum annuorum tam constitutorum ab antiqua, quam de nouo constituendorum, Abb. in capitu. in ciuitate. num. 7. de vsu. post innocent. & Hostien. per cum allegatos, ubi dicit doctores ita communiter tenere, quem sequitur Roma. dict. consil. 302. versicu. ratio probatur vulgo. & Cuma. consil. 181. Rip. lib. 1. respons. capitu. 19. num. 6. ubi dicit ita communiter tenere canonistas.

Et si dicatur hos contractus esse potius inno minatos, prout in cubio præstarentur. l. si gratuita in prin. ff. de

ff. de prescrip. verb. l. i. in prin. & ibi Bar. de aestima. ad i. Roma. d. consil. 302. in fin. attamen etiam dicerentur valere, & non esse usurarii, Roma. d. consil. 302. per totum, præterim in versicu. vltimo ad hoc accedat. post Bar. in l. i. col. 4. vers. item qd quondam regulam. C. de sacrosan. eccle. Vrgere etiam videtur pro hac opinione dictum Abb. in d. c. in ciuitate. in fi. de vltimis. quem ibi sequitur Card. colum. 3. in fi. quod si tempore necessitatis ciues compelluntur subuenire vniuersitati, & ciuitas, postea libere statuit dictis ciuibz lucrum aliquot, puta quinque pro centenariis, non committitur usura, quia hoc non est mutuum, cum ciues compelluntur subuenire vniuersitati, & non possunt repetere, quando volunt, licet ciuitas ad libitum possit se exonerare ab illo debito, restituendo prædictis ciuibz eorum capitale, his ad stipulatur Abb. in consil. 64. volumi ne. 4. versicul. item saluo. libr. 1. vbi mutuanti post factum licet aliquid a sponte offerente accipere. Præterea admissio citra veritatis præiudicium, qd huiusmodi contractus sapient naturam mutui, vel expresse sonarent in mutuum, prout aliqui eorum loquuntur: non propterea possent dici illiciti, vt rescindi, & annullari debeant, ius in terminis nostris notatim decidit, Spec. in tit. de vsu. nume. 6. ubi ponit questionem, si quod si communitas mutuo ab incolis, centum accepit, pacto adiecto, quod donec ei satisfaceret, nihil solueret pro collectis ualeat huiusmodi contractus, nec est usurarius, & mouetur rationibus, si quia multum interest de suo lucrum non tribuere, & aliena non capere. l. Proplus. ff. de damn. infect. & aliud est non ammittere debita, aliud vero acquirere. l. prima. §. si is qui bona. ff. de cella. bono. & l. fina. C. de codic. & Bald. ibi in additio ad Specu. sequens hanc opinionem, addit aliam rationem, quia isti mutuantes magis dicuntur se ab obligatione collectarum subtrahere, quam aliquid accipere, & de nouo consequi, argumen. l. præter rerum ff. ad leg. Falcid. & Specul. refert & sequitur Antibol. in suo trac. de muneribus. §. nunc ordine successiuo. versic. sed pone aliqua communitas, transcribens dicta Specu. in dicto titu. de vltimis. quem Ioan. And. ibi in additio in verbo conqueusit, sequitur, addita tamen distinctione, de qua per eum ibi, idem sentit Archiep. Floren. in sua summa, in secunda parte. titu. 1. de vlt. ex mutuo. §. 5. in fi. post Io. Ligna. Io. And. & Io. Cald. per eum allega. & summa Ang. in verbo usura. r. nu. 8. addens hanc distinctionem tenere Anto. Butri. in consil. vlt. de vlt. & eandem opinionem Spec. & Per. de Antib. secutus fuit Ioan. Mau. Burg. in repet. l. vni. colum. 268. versic. quod si communitas, C. de mulieribus in quo loco. libr. 10. subiungens, quod sicut vniuersitas possit hos ciues a muneribus eximere, ita potest cum eis sic pacisci & licet ipse nihil alleget potest tamen adduci doctrina

11 Barto. in l. 2. in fi. ff. de iure immu. tibi ciuitas non potest reuocare immunitatem concessam pacto, vel conuentione. l. quod semel ubi idem Barto. ff. de decret. ab ordine facien. dicens, quod quando privilegium immunitatis transit in vim pacti & conuentionis; tunc ciuitas non potest reuocare, prout nec Princeps ipse immunitatem per uiam contractus possit reuocare, ut cumulate scribit Parisien. consilio. 69. numero quinto vol. 1. ideo præsupponit de ea posse pacisci, quia reuocatio præsupponit præexistentiam, argumeto. l. dec. ff. de verbo. oblig. & c. 2. questio. 1. l. Titio usufructus. ff. de conditio. & demonstratio. per quam legem. dicit

12 Bald. in l. licet. in tertia oppo. C. loca. si quod carentie sunt habentium, sicut priuationis habituum, accedat, quia ciuitas in sui præiudicium possit immunitatem concedere ciuibz, & incolis, & pro eis soluere collectas, glo. in l. uacuat in fi. & in l. 1. C. de decret. decur. libr. 10. quam not. Bar. in l. si duas. §. grammatici. nume. 8. ff. de excusa. turo. Ias. consil. 101. nume. 1. vers. primo quod communitas volum. 4. post Abb. And. de Barru-

10, Ang. & Roma. per eum allegatos. Calca. consil. 101. num. 4. in fin. Brun. consil. 32. Neuizan. consil. 66. nume. 4. post Alex. & Fel. per eum allega. D. Rolla Valle consil. 5. nu. 8. & seq.

Nec obstare uidetur, quod credentia, siue ordo decurionum ciuitatis non possit hanc immunitatem concedere, sed quod requiratur generalis adunantia, & sic capita domorum, secundum Bartol. in d. l. 2. versic. sed quæro per quos. ff. de iure immuni. quia Alexan. ibi in 13 apostil. in verbo, per illos, si tenet consilium posse concedere immunitatem, cum per ordinem decurionum seu consilium representetur totus populus. l. municipes. intelligantur. ff. de pdi. & dem. quem refert & sequitur Paris. consil. 71. num. 13. & sequen. volum. 1. & ante Alexan. ita consil. uult Bald. in consil. 483. uita immunitate concessa. libr. 1. Neuiza. consil. 66. num. 19. quod præsertim procedere uidetur, quia præsupponitur in facto, ciuitatem immo ordinem decurionum, seu sapientium esse in possessioe, seu quasi a tanto tempore citra cuius initij non est memoria in contrarium concedendi immunitates, quod apparet ex pluribus concessionib.

14 in actis productis, si quo casu habet vim privilegij, vul ga. l. hoc iure. §. aqueductus. ff. de aqua quotid. & est. Grat. respon. 61. nu. 19. & seq. vol. 1.

Præterea, dato quod debire solmenitates a principio non interuenissent, attamen ex eo, quod rotus populus sciuit huiusmodi concessiones immunitatum factas per deputatos, siue decuriones, & non fuit aliquis, qui contradixerit, immo ex quo omne alij non exempti soluerunt onera integra absque eo, qd cogentis eos exemptos soluere pro dictis bonis dicitur ratificasse prædictas immunitates. Calca. consil. 101. nume. 4.

Nec obstat statutum ciuitatis, quod requirit numerum decurionum, quia loquitur, quando alienaretur posse ciuitatis, & sic aliquid, quod diceretur esse prius in bonis, sed istam immunitatem concedere, non est aliquid dare de bonis ciuitatis, ergo in ea concedenda non militat statutum, Ias. in dicto consil. 101. num. 4. uolum. 4. addo etiam, quod aliqui ex istis, quibus dicitur uendita, siue concessa immunitas sunt per 15 longe graues, & in dignitate constituta, si quibus potuit etiam concedi immunitas a decurionibus, Barto. in dicta. l. 2. nume. 3. ff. de iure immuni. Ias. dicto consil. 101. colum. secunda. versicul. secundo respondetur, præsertim si fuerit concessa propter benemerita, ut etiam concludit Ias. consilio præallegato. nume. 2. cui conueniunt dicta Soci. iun. consil. 91. numer. 1. 5. & sequent. volum. 2.

Nec uidetur obstare Bartol. in l. in priuatis. §. 1. ff. de 16 pollicit. cum similibus, ubi notat, si neminem posse se pecunia redimere a muneribus publicis, quia debet intelligi secundum legem, quam allegat. l. non solum. §. liberationis. ff. de libe. legat. ubi Barto. & sic in muneribus, personalibus, de quibus etiam loquitur. l. illud. C. de excu. mul. lib. 10.

Præterea, ut dictum fuit supra decisio. 39. communitas potest pacto, seu transactione conuenire cum priuato, ne soluat, ergo potuit emi, seu acquiri immunitas non soluendi collectas. Item, si quia non debet ciuitas admitti ad petendum id cuius contrarium non esset postulatura. l. penultim. C. de solutio. l. si usufructus. & ibi Bart. licet corruptus, & Pau. de Cast. ff. de noua. sed ciuitas non esset contrarium petitionis, ergo in sua petitione prædicta non est audienda, si & maxime cum in dubio pro immunitate iudicandum sit. Grat. 61. num. 55. volum. 1.

In contrarium facit, quia iure communi prohibetur uidetur ciuitatem, multo minus eius decuriones posse concedere immunitatem, præsertim ab oneribus patri monialibus, aliquibus ciuibz, seu incolis dicta. l. uacuat. C. de decurio. libr. 10. in illis uerbis, neque consensu

- 19 sensu ciuim, vel curie, tibi rescripta superioris concedentia immunitatem, etiam de consensu ciuim, siue curie non valent, & glossa ibi in verbo consensu, dicit illud tex. facere contra rusticos concedentes quandoque immunitatem alicui fabro, vel alijs similibus personis, & pro eis fouentes, quia non valet huiusmodi concessio, seu pactum, sequuntur ibi Bart. Ang. in secundo nota. & Luc. de Pen. pro qua opinione videtur text. ubi Bartol. Luc. de Pen. & Ioan. de Plat. in l. 1. C. de decur. super immunitate aliquibus concedenda, li. 10. quo loco exceptis personis ibi expressis, & venientibus de nouo ad habitandum, non potest decreto decurionum immunitas alicui concedi, concordat. l. secunda. ff. de iure immunitatis ubi Bartol. numer. secundo dicit non valere pacta, quibus ciuitates concedunt immunitatem ciuibz suis, his deseruit. immunitates, & ibi glo. Bartol. & Ioan. Plat. C. de agrico. & consil. lib. 11.
- 20 quia cauetur immunitates sine auctoritate Principis concessas non valere, latissime Alexan. consil. 101. numer. 3. & sequent. volum. primo. consil. 30. numer. 8. volum. 5. Angel. in l. prima. numer. 4. per illam legem. C. de immuni. nem. conceden. Grat. d. respons. 61. numer. 1. & sequent. & numer. 24. & 56. cui conclusioni accedit glo. in l. vnica. quam ibi dicit notabilem, Ioan. Plat. & Luc. de Pen. C. de hijs qui a Princip. vaca. acceperunt.
- 21 libro decimo dicens, quod tria esse necessaria ad hoc, ut immunitas concessa teneat, videlicet, quod concedatur a Principe, ex iusta causa, & ad tempus, quem refert & sequitur Grat. dicto respons. 61. nu. 7. Fely. in d. c. accedentes. colum. fina. in 8. & 9. conclusionem de preceptis. ubi concludit immunitates ab vniuersitate concessas non valere etiam in preiudicium populi, nisi in casibus exceptuarijs.
- Et dato non tamen admisso, quod ciuitas posset concedere immunitatem a patrimonialibus, non posset fieri, nisi a generali congregatione, siue adunantia, & non ab ordine decurionum tantum, Bartol. in dicta. l. secundo. numer. 3. ff. de iure immunit. quem sequitur Io. Plat. in dicta. l. euacuatis. in fin. Calca. dicto consil. 101. numero secundo Pet. de Vbal. in tracta. de collectionis, name. 21. licet Bartol. in l. prima. C. de decur. super immunitate quibusdam concedenda, intelligat de consilio magno, & adunantia generali, que habet plenum imperium, & non recognoscit superiorem, idemque ibi sentit Ioan. de Plat. quod puto verum, & ex premis apparet male sensisse Alexan. in apostila ad Bar. in l. secunda. ff. de iure immunit. & Paris. d. consil.
- 22 71. vol. primo. quia & si ordo decurionum, siue consilium populi representet totum populum, attamen id non est semper verum, preteritum in concedendis immunitatibus dicta. l. prima & secunda. C. de decur. super immunitate quibusdam conceden. & l. ambitio. ff. de decret. ab ordi. facien. contra que iura loquuntur Alexan. & Paris. & etiam contra dicta. l. euacuatis, in illis verbis consensu ciuim, vel curie, quod cuius appellatione veniunt decuriones. l. curiales. l. nominationum. C. de decurio. & l. vni. C. de hijs qui a Prin. vac. acce. & l. quod maior. ff. ad munici. & ibi glo. & Bartol.

Nec obstat responsio Ias. in dicto consil. 101. colum. secunda. versicul. primo, quod communitas. volum. 4. dicentis communitatem posse in sui preiudicium concedere immunitatem auctoritate, glossa in dicta. l. euacuatis. cum alijs supra allegatis, quia multis modis potest responderi primo, quod dicta glo. dum ponit simpliciter illud participium concedentium, debeat intelligi de illis, qui habent potestatem concedendi, quia qualibet dispositio semper presupponit substantiam & qualitatem suppositi. l. quarta. §. condemnatum. ff. de re iudicata. l. 2. §. 1. quemadmodum. test. aper. cum alijs cumulatim supra decis. 68. & hoc demoustratur ex ill. in glo. allegatis. Nam. l. inter debitorem. & l. episto-

la. §. pactum. ff. de de pact. loquitur de pact. priuati, qui possunt pacisci, quod minus soluat pro alio, & remittit. 24 re inueniunt debita liquida, sed contra non potest remittere pro aliquo, nec citare remittere debita liquida. l. ambitio. l. it. de decret. ab ordi. fac. l. pactum curatoris. C. de pact. ubi late Decil. in princ. preles. & l. p. & m. C. de transac. l. Imperatores. ff. de pactis. ergo ex pactis priuatorum ad pacta vniuersitatis a iure non tenentur. l. Papinianus exult. ff. de minor. l. fina. ff. de calum. & hęc interpretatio tuetur ex glo. fina. in dicta. l. vacuatis, quia improbat immunitas concessa Fabro, & solutio facta pro eo, cum ex huiusmodi solutione a ijs pregrauetur, contra dispositionem. l. 1. C. de apo. publi. 10. & l. j. C. de consib. & consil. 11. quibus ardet. i. j. C. de quib. mun. non lic. se excua.

Nec enim verisimile est, ut incontinenti gl. voluerit contrarium dicere, & se corrigere. l. non ad ea. & ibi gl. in verbo preles. ff. de cond. & demon. A. cia. late de pre sumpt. reg. 2. c. 28.

Vel potest responderi distinguendo, vel intelligendo, ut per Bartol. in dicta. l. vacuatis. versic. venio ad secundum dictum, quod aut decuriones, vel ciuitas concedit immunitatem ciuibz, in incolis suis, & non potest etiam in sui preiudicium d. l. secunda. ff. de iure immunita. contrario sensu, Fely. in dicto capitulo accedentes. colum. fina. versicul. nona conclusio de preceptis. aut vult concedere alicui venienti de nouo ad habitandum, vel & aliquibus ciuibz ex causa, que preponderaret oneribus occurrentibus, ut puta doctoribus, & medicis, vel similibus alijs personis, & tunc valet concessio. d. l. secunda. ff. de iure immu. & dicta. l. prima. C. de decur. super immunit. quibusdam conced.

26 quod istis enim personis, & non alijs, posset ciuitas salaria prestare, & de publico dare d. l. amotio. ff. de decur. ab ord. facien. d. l. j. C. de decur. & ibi gl. 2. que propterea non obstat, cum debeat secundum d. l. ambitio facta, quam a legat. intelligi, & ita eam intelligit Ioan. de Plat. ibi.

Et predictam distinctionem, & interpretationem Bartol. in dicta. l. vacuatis. refert & sequitur Ang. ibi in fi. Luc. de Pen. adducens Specul. ita tenuisse in tit. de censibus. §. 2. numer. 2. versic. quod si vniuersitas fecit pactum. Ioan. de Plat. in dicta. l. euacuatis, Abb. allegatus per Ias. in cap. 2. numer. 11. de immunita. eccles. Austeria additio. ad Cap. Tholof. questio. 348. columna penultima.

Vel etiam potest responderi, quod preiudicat concedentibus, non autem valet in preiudicium publicum. ita Bar. in dicta. l. si duas §. grammatici. numer. 8. ff. de excu. tuto. gl. in dicta. l. 3. C. de anno. & trib. lib. 10. Dec. in dicta. l. pactum curatoris in princ. C. de pact. sed secunda responsio distinguens, tanquam magistratu tenenda est, Alberic. in l. in fun. o. colum. 2. ff. de rei vendic. & dato citra veritatis preiudicium, quod ordo decurionum potuisset hanc immunitatem concedere adhuc dicitur decretum preiudicium decurionum peccare in forma in quamplurimis instrumentis, cum non interuenerint a iure requisita, videlicet, duæ partes ex tribus decurionum. l. nulli. cum duabus sequentibus. ff. quod cuiusque vniuersi. nomine. l. quod maior. ff. ad munici. l. secunda. & sequē. ff. de decur. ab ord. facien. maxime si ante forma statuti posita sub rubrica, quod potestas non possit expendere de hauer. fol. 29. quod requirit numerum centum decurionum in tali alienatione.

Nec obstat responsio, quam ad hoc dat Ias. dicto cō 27. fil. 101. numer. 4. quia in eo, quod dicit concedere immunitatem non est expendere, seu dare de bonis communitatis videtur, salua eius reuerentia, male loqui, cum appellatione habueris, siue melius loquendo eris, veniunt bona, Ias. dicto consil. 101. numer. 4. post glo. in apostila. de armis. §. sin autem. in verbo, pecunijs, quam citat

citat Iaca S. Geor. in sua inuestitura, in versic. dictique vassalli promiserunt. nume. 11. & bonorum appellatione venit iura, & actiones. bonorum appellatione. auth. ciuili. in fi. ff. de verb. sig. ergo alienando actionē, dicitur alienare bona, & sic habetur; concordat tex. in l. qui actionem. ff. de regul. iur. sed nemini dubium est, vniuersitatis siue actionem. competere exigendi collectas ab istis ciuibus, & incolis pro bonis eorum, ergo remittendo huiusmodi ius, siue actionem exigendi, quod sit concedendo immunitatem, dicitur de habere communis remittere, siue dare.

Non officium cens. Calca. & Grat. quia loquuntur in immunitatibus concessis venientibus de nouo ad habitandum, in quibus multa concurrerant, quæ non militant in casu nostro.

Nec aduersatur quasi possessio concedendi immunitatem, quia huiusmodi quasi possessio, seu consuetudo debet esse præscripta ea præscriptione, cuius initium non extat memoria in contrarium, teste Grat. d. respon. 61. nu. 24. cum igitur prædictæ immunitates fuerint concessæ ab his, qui potestatem, seu ius concedendi non habebant, non valent, & pro infectis habentur. d. l. immunitates. & ibi Io. de Pla. C. de agri. & censu. lib. 11. concordat. l. non dubium. C. de legi.

Secundo, admissio citra ueritatem, quod contractus quoad solemnitates, & ius concedentium subsisterent dicitur eos respectu substantiæ non sustineri posse, cum non valeat contractus quo aliquis dat pecuniam, ut non grauetur muneribus publicis, & si dat, perdit pecuniam, & nihilominus grauetur muneribus; ita expressè notat Bartol. per illum textum in l. in priuatis. §. cum quidam. ff. de pollicita. idem dicit Mart. Lauden. in tractat. de fisco. numero. 205. per text. in l. illud. C. de exensario. munc. libro decimo quorum opinio videtur comprobari. ad portus. l. omnes prouinciarum in fi. C. de oper. public. l. fin. C. sine censu vel reliquis, & l. omnes. C. de anno. & trib. l. vnica. C. de superm. l. 1. C. de immuni. nem. conceden. concordat. l. vnica. C. ut nem. licet emptione (per lib. 10. l. vacuatis. C. de decur. l. 3. C. de mun. patrimon. l. 1. & fin. C. quib. mun. uel præst. nem. sic. se excus. lib. 10. & ex his quæ scribit

30 Parpai in l. placet. colum. 1. 3. C. de sacrosan. ecc. quod collectas possunt imponi mutuant pecunias vniuersitati sub pacto, quod non soluat collectas, quia non valet huiusmodi pactum, immo nec etiam valeret statutum, & dicitur sapere vltimam propter deprauatam intentionem mutuantium, & ita dicit tenuisse Specula in dicto ritu. de vsuris. in fine. dum allegat. capitul. conquestus. de usu. Alib. in secunda parte statuto. questio. 40. incipien. an si ciuitas vel unia. Lauen. de Rodolph. in capitul. consuluit questio. 80. de vsur. quam opinionem reprobata distinctione inter collectas impositas ratione onerum ordinario. um, & aliis impositas occasione onerum extraordinariorum tenuerunt Siluester priorate theologus in sua summa Siluestrina, in secunda parte, verbo vsura, in versic. nono quæritur. Cardin. Caiet. in sua summa, in uerbo vsura exterior. in primo notabil. versicul. notus est. Summa summarum, quæ Tabiena dicitur in uerbo, vsura secundo ratione mutui. versicul. secundus casus est. Card. Zab. in capit. consuluit. nu. 1. de vsur. Iacobus Vngarelius in additio ne ad summam Angel. in dicto verbo vsura. numero 8. & in uerbo conquestus. post Cardinal. Zab. & Francis de Plat. per eum allegatos, concludens istos capere luctum ex remissione collectarum, ex quibus apparet istam esse magis communem opinionem, maxime canonistarum, & theologorum, quæ etiam comprobatur ex rationibus, & fundamentis pro ea adductis per Specu. in prælegato loco, quibus non responderetur, præsertim infra scripto argumento, quod obligatus si ab obligatione liberetur, dicitur capere. l. prima. §. final. & l. sequen. ff. de calum. & l. si quis obligatione. & ibi

32 Deci. & Cagno. de regul. iur. quod regulariter vnusquisque pro rata patrimonij tenetur, & est obligatus soluere collectas, quæ imponuntur ratione onerum patrimonialium, & extraordinariorum. l. rescript. o. & ibi gloss. in uerbo incolis. ff. de munc. & hono. l. secunda. & fina. C. de munc. patrimonial. lib. decimo. l. fina. C. de immuni. nemi. conceden. lib. 10. & bona descripra in æstimo dicuntur tunc hypothecata pro collectis, saltem in odium facientis describi in æstimo iuribus adductis supra Decis. 91. numero 153. quibus addo Angel. consil. 206. numero secundo, l. l. consil. 83. colum. prima volum. 3. Dec. consil. 185. numer. 5. immo nullus creditor potest habere ius anterior, quam habeat fiscus pro collectis, & tributis, vt dicit Cyn. & ibi etiam Bald. in l. prima per illum tex. C. si prop. pub. pens. & eos refert & sequitur Cotta in memorali. incl. collecta; ergo ciues liberati a solutione collectarum, quibus obligabantur dicuntur capere, & solueri id, quod cessante liberatione obligati erant soluere; & huius argumento conuenit tex. in l. sed & si lege. §. quod autem quis. ff. de petito. heredita. quod ubi bonæ fidei possessor, qui de hereditate expendit in id, quod etiam cæ cessante fuisset de patrimonio erogatum, dicitur factus locupletior, ideo restituere tenetur, sic in casu nostro, ciues qui pecuniam tradiderunt, videntur facti locupletiores in id, quod soluere fuissent cessante pacto predicto concordat regula, quod paria sunt, quo ad effectum iuris remittere, & dare. l. si mulier. ff. de condi. causa data. l. si fundum. §. Titio. ff. de lega. primo. dicta. l. secunda. ff. de calum. & dicta. l. si quis obligatione. ff. de regulis iuris vbi Dec. & Cagno. & sicuri committitur simonia remittendo debitum, sic videtur quod committatur vsura, si propter pecuniam mutuatam remittatur debitum ex causa onerum ad quod faciunt quæ dicit Aren. in l. pactum curatoris. C. de pact. quem ibi sequitur las. numer. secundo. & Cagno. in dicta. l. si quis obligatione. numero sexto in fin. 35 quod pactum de non petendo habet in causam donationis: ordo autem decurionum non potest remittere, vel donare debitum cuius debitoribus curie, quia hoc sacris constitutionibus reprobatur, vt dicit Odo. in l. j. per illum tex. C. de decre. decur super in. munita, conceden.

Non obstat limitatio Dec. in d. l. si quis obligatione. versic. 2. limitatur, quod equiparatio non habet locum, quando debitum est illiquidum, quia etiam procedit si debitum non sit liquidum, quia etiam procedit si debitum non sit liquidum, sed facile liquidandum; ita declarat Dec. in dicta. l. pactum curatoris. numero. 3. & las. numero tertio. facit. l. final. C. de compensatio. & quod notat Bartol. in l. aufertur. §. per compensationem. ff. de iure fisci. & diximus supra Decis. 92. in fin.

Et tenendo hanc opinionem posset ad contraria respondere, & primo ad id, quod dicitur contractus, de quibus 36 agitur esse contractus emptionum, quia etiam in his contractibus potest esse implicitum mutuum, ita ut possint dici continere vsuram propter intentionem lucri, Abb. in c. fina. nume. 6. de vsur. & ibi Ioan. Calcan. col. 3. in quinto notab. Archiepiscopus Floren. in sua summa, in secunda parte, tit. j. de vsur. ex mutuo. §. 1. versic. quamuis enim in alijs contractibus, & latius eodē titulo primo, de vendi. rer. ad terminum. §. 15. & 16. Card. Caiet. in d. summa, in uerbo vsura exteriori versic. de vsura autem confurgente ex mutuo implicito, putat in contractu emptionis, & venditionis summa Siluestri, in secunda parte, in uerbo vsura. 2. §. vsura secunda considerari potest. & summa Tabienæ, in uerbo vsura, quia ratione emptionis, quod præsertim procedit in casu nostro, in quo non potest cadere emptio 37 ex natura rei in emptione deductæ id est immunitatis a muneribus publicis, quæ cum pecunia non potest, ut supra

supra probatum fuit, ideo potius mutuum indicari debet quam emptio, arguendo. l. i. vno. in prin. ff. loca. & l. i. mulam. ff. de praescrip. verbis. Abb. in c. consiluit nu. 6. l. i. ff. de c. si nu. 8. de vfu. Alex. consil. 43. nu. 21. & seq. vol. 4. Rip. de priu. contrah. cau. pethis. nu. 57. & seq. coaenitque regula. l. i. C. plus valere quod agitur. quia quod simul te concip. Nam si accurate considerabimus hos contractus. & conferamus cum quest. Specul. in titulo de vfu. proposita, nulla nisi nudi nominis differencia invenietur, in istis. n. tradita fuit pecunia coita ti assumpto titulo emptionis assimi, pacto adiecto, quod donec restitueretur pecunia non possent tradentes pecunia compelli ad solutionem collectarum, & in questione Spec. coitas recepti pecuniam mutuo ab incolis, hoc pacto, quod donec ei satisficeret, nihil solveret pro collectis, utroque namque casu restitutio est collata in arbitrium coitatis, in utroque casu eadem conditio, & lex, ut interim non solvantur collectae impositae. 38 ¶ idemque effectus, ergo de nomine non est curandū. l. i. ver. iustum est. n. C. quae res pig. obli. poss. Ale. in l. licet. col. 2. C. de pac. Bald. in l. de quibus. colum. 4. circa ff. de legi. per tex. in l. i. ff. mand. l. infulam. ff. de praescrip. verb.

Nec obstat, quod incertitudo, & dubius eventus causant tollantiam contractus, & excludant vsum. c. fin. de vfu. cum similibus allegatis per Roma. d. consil. 302. quia illa iura loquuntur in contractu venditionis puro, in quo tempore contractus verisimiliter dubitabatur, an tempore adiecto solutioni pretij res vendita pluri, vel minoris venderetur, quam tempore contractus, ideo nimirum si propter talem incertitudinem excluditur vsum, quia tunc nulla est considerabilis intentio lucri, ita intelligitur ibi communiter docto. sed in casu nostro a principio fuit facta numeratio pecuniae & eius restitutio collata in arbitrium civitatis pacto adiecto, quod donec restitueretur pecunia non subirent onera, & sic aperte fuit considerabilis, immo certa intentio lucri, ergo non militat in contrarium adducta tanquam diversam rationem continentia. l. interpositas. C. de transactio. et l. fina. ff. de calum. ita respondet Cardin. Zab. in dicto capitul. consiluit. numero primo ubi ponit questio. Spec. & notabiliter dicit, quod tunc dubietas excusat, quando est indifferens ad lucrum, & damnum, secus quando certum est, quod non nisi ad lucrum contingere potest, ut in casu quest. propositae per Specul. & Cardin. refert & sequitur Jac. Vngare. in dicta additione ad summam Angel. in verbo teneat quod non, & hoc videtur probari ex dicto capitul. final. iuncta gloss. penultim. arguendo a contrario sensu, concludens, quod quando certum esset, quod tempore resolutionis res vendita pluri valeret, tunc contractus esset usurarius, sed in casu nostro erat certum saltem communj opinione de lucro, cum tempore contractum, & ante essent gravissima onera, ut apparet ex verbis narratis ipsorum contractuum, ¶ quae probant inter partes. l. optimam. C. de contrah. & committ. stipula. & verisimiliter presumebantur duratura cum eadem perseveraret belli causa; ergo non habet locum id, quod de incertitudine allegatur, ¶ cum ex praeteritis, & presentibus presumatur in futurum. capit. 1. an data. vbi Abb. & Fei. y. & in c. scribam. de presump. que iura in terminis questionis nostrae allegat Cardin. Zab. in c. in civitate, in octava oppositione, de vfu. gl. fin. in l. i. ea lege. C. de vfu. & faciunt adducta per Bartol. in l. inter stipulantem. §. sacra. num. 7. in questione, an inspicendum sit id, quod evenire potest. ff. de 41 verbo obligatio. ¶ vbi i. dicit, quod id, quod evenire potest praeter naturam & legem, si praesens status indicat contingentiam de futuro, tunc inspicimus quod evenire potest, iuribus per eum allegatis, Calca. consil. 24. num. 12.

Non obstant rationes adductae per Specula. videli-

42 cet. ¶ quod multum interfit damnum sentire, & pati, & iura non capere. l. Proculus. ff. de damn. infect. & l. final. C. de codicil. quia non militat in casu nostro longe diverso. nam in l. Proculus, ille, qui edes suas alius tollebat, vel cuniculo, aut fossa aquam a praedio vicino auocabat, sicut ex hijs operis dicitur prohibere vicinum proprio lucro, quod faciebat antequam opus fieret attamen cum illud fecerit iure proprio absque eo quod in aliquo obligaretur, erga vicinum, nimirum si non habet locum stipulatio de damno infecto, secus dum docto ibi quibus addo Cur. nun. in repet. l. vni. C. de sen. que pro eo quod inter. profer. num. 33. secus si haec fuissent debita iuris servitutis. l. fluminum. §. final. & ibi Bartol. Pau. de Castro. & communiter doctores, ff. de damno infecto, sed in casibus nostris, hi qui pecunias tradiderunt, siue mutuaverunt, erant obligati erga vniuersitatem subire onera patrimonialia, praeterim militaria, ut supra late probatum fuit. ergo in eis non militat ratio. d. l. Proculus, similiter nec aduersatur. l. final. C. de codicil. nam civitas non diceretur lucrum non capere, sed debita ex causa onerum amittere, & ipsi mutuantes non soluendo collectas, quas tenebant, diceretur lucrum capere, ita tenet Card. Zab. in dicto capitulo consiluit. versic. ego enim de vfu. quem refert, & sequitur Jacob. Vng. in dicta additione ad summam Angel. in verbo, teneat quod non, in fin. quorum opinio probatur in dicta. l. sed & si lege. §. quod a ten. ff. de petit. hered. & dicta. l. si quis obligatione liberatus. ff. de regul. iuris. & ex istis tollitur etiam ratio Bal. in addit. ad Spec. de usur.

Nec quo ad collectas impositas ratione onerum militarium, de quibus agitur obstat distinctio Ioan. And. in dicta additione ad Specul. de vfaris constructis differentiant inter collectas certas, & ordinarias, vel incertas, & extraordinarias, ut in certis sit vsum, in incertis vero, seu extraordinariis, non, quia siue dicamus 43 ista onera esse ordinaria, tanquam a lege, siue a principe imposita, etiam si certam & perpetuam praestationem non habeant, ut voluerunt nonnulli moti ex l. omnes omnino. C. de anno. & trib. vbi Bartol. & l. i. iuncta g. off. C. de vac. mune. pub. libro. x. final. §. patrimoniorum autem. ff. de mune. & onere. Bartol. in l. secunda. ff. de iure immunita. Ioan. Plat. in d. l. euacuatis. Alexand. consil. 32. num. primo volum. 5. siue dicamus ea esse extraordinaria cum certam, & determinatam praestationem non habeant, sed prout casus exegerit a lege, vel ad beneplacitum Principis, seu superioris imponantur. l. prima. C. de superind. & l. vni. & ibi gloss. & docto. in rubr. C. eodem titulo. l. prima. C. de vac. pub. mun. & l. final. C. de mun. patri. libr. decimo. per quae iura ita nos docet Bartol. in l. uni. colum. 5. numer. 40. vbi plenius quam alibi. C. de mulier. in quo loco l. 10. & in l. j. num. 2. C. de agric. & cens. lib. 11. post Gul. de Cun. in l. neminem. C. de sacrosan. eccles. qui idem tenuit in l. placet. C. eodem titulo. Alex. in apost. ad Bar. in d. l. unic. num. 27. & 40. & clarius in l. 2. in verbo munus ordinarium. ff. de iure immu. post Bal. in d. l. placet. in secundo notat. & in dicta. l. neminem, & plenius in l. fin. colum. 2. C. sine censu vel reliq. & in l. fina. C. de indict. num. 3. vbi notat per illum text. quod illud dicitur ordinarium, quod potest prauideri, extraordinarium vero, quod propter sarcinam repentinam non potest prauideri, Angel. pulchre in d. l. vni. num. 22. C. de mulier. in quo loco l. 10. Pla. in rub. de anno. & trib. colum. 2. vers. de secundo munere patrimoniali, iunctis hijs, quae dicit in l. fina. in fin. eodem tit. lib. decimo & rubr. C. de indic. vers. tu dic. & in rub. de superind. Luc. de Pen. in l. 1. colum. 1. in fin. C. de indi. & plenius in l. fin. colum. 4. C. de exact. trib. Aze. late consil. 132. colum. 1. & 2. l. i. in d. l. placet. & ibi Parpa. colum. 30. consil. 1. & 2. l. i. in d. l. placet. & ibi Parpa. colum. 30. C. de sacrosan. eccles. quos refert & sequitur Parpa. consil. 25. numer. 5. & consil. 91. & 95. volum. 1. pro qua

qua opinione adduco tex. in tit. quæ sint regalia, in verbo, extraordinaria collatio. & in l. cui muneris. ff. de mune. & hon. & hæc est vera, & magis cõsistia, non obstantibus incontrarium adductis, quibus facilis est
 47 rñtio. Atamen, ꝑ cum hæc onera extraordinaria pro
 vtiatate, necessitate ne publica inducantur, ordinarijs, & mere realibus æquiparantur, ita vt quemadmodum nemo ad ordinarijs excusatur. l. oēs omnino. C. de an. & trib. l. i. C. de immu. nem. conceden. l. munera. C. de muner. patrimon. lib. 10. sic nec ab huiusmodi extra ordinarijs eximitur. l. fin. C. de immu. nem. conceden. l. vnica. C. vt nem. lic. in emptio. spec. se excu. l. 2. & fin. de mune. patrimon. l. 1. 2. & 3. C. de quibus mulic. se excu. Affli. in titu. quæ sint regalia, in verbo & extraordinaria collatio, nume. 23. vbi dicit, quod extraordinaria collatio, quæ imponitur propter necessitatem famis, vel guerræ sapit naturam ordinariæ collationis, & Paris. d. consil. 25. nu. 74. & 75. vol. 1. quod huiusmodi collectæ æquiparantur muneribus patrimonialibus, a quibus nemo regulariter excusatur, igitur idem iudiciū est de istis, sicut de ordinarijs, ergo horum onerum extraordinariarum prætextu dicitur etiam cõtracta vsura, & ita tenuerunt quamplurimi doctores supra relati reprobara dicta diffinitione, prout merito reprobare debet, nisi saluando dicamus eam debere intelligi de collectis extraordinarijs, quæ non vrgente graui necessitate, nec iusta causa imponuntur, ita intelligit Ia. Vng. loco prædicto post Fran. de Pla. de vsur. quæst. 20. & 30.

Non obstant dicta Abb. in d. c. in ciuitate, & primo id, quod dicit valere emptionem annualis, & certi redditus, quia non videtur bona pñtia, potest emere annualē redditū, ergo potest pecunia redimere immunitatem ab oneribus patrimonialibus bellicis, cum, vt dictum fuit, hoc iure reprobetur. d. l. illud. C. de excusat. mu. Bart. in d. l. in priuatis, cum alijs supra relatis, quo fit, ut nulli sint pronunciandi huiusmodi contractus, veluti l. prohibente fa. l. i. non dubium. §. nullum. n. pactum. C. de legi.

Nec nocet, quod dicitur. l. illud. C. de excut. mu. & Bart. in l. in priuatis, debere intelligi in personalibus muneribus, quia Bartol. & alij loquuntur generaliter de
 45 muneribus publicis, ꝑ quorum appellatione veniunt personalia, patrimonialia, & mixta. l. final. §. hæc omnia. ff. de mune. & hono. glof. in d. l. euacuatis, & ratio legis est generalis, ex quo sequitur, quod licet casus positus sit specialis, tamen lex generaliter procedit Bartol. in l. regula. §. sed licet, & ibi Bald. ff. de iuris & fac. ignoran. quos refert & sequitur las. in l. licet. numer. 9. C. de pac. & glo. in dicta. l. illud. videtur hoc velle, dum allegat tex. in l. propter. C. qui bon. ced. poss. quæ lex loquitur de muneribus personalibus, & patrimonialibus, & vtroque casu dicit non esse admittendam cessionem bonorum, & Bal. Salycer. & Pau. de Cast. dicit illam legem loqui in collectis, attenti illis uerbis, pro modo substantiæ, quæ exponuntur, scilicet ad 25, & libram, & singulariter dicit ibi Bald. ꝑ quod collectæ naturaliter sunt onera rerum formaliter onera personarum, quem refert & sequitur Aufer. in additio. Cap. Tholof. quæstion. 28. & clarius quæstio. 134. post Aret. in §. fina. Infit. de actio. sequitur las. ibi colum. 4. vers. l. ex supra scripta, ad quod facere videtur ea, quæ scribit Bartol. in l. incola. i. numero. 1. ff. ad municip. quem refert & sequitur Brun. consil. 30. numer. 2. Rub. consil. 9. colum. penultim. versum. tertio considerandum est, Ioan. Mai. in repetitio. d. l. vni. colum. 197.
 47 in fin. & colū. seq. C. de mul. in quo lo. ꝑ quod allibratus non potest renunciare collectis, nisi præster alium æque idoneum. Sed quia in contrarium videtur doctrina Bartol. in l. is cum quo. nume. 2. ff. de aqua plu. arc. ideo nunc non discutiatur hunc articulum cessionis: fa.
 48 us est, ꝑ quod dicit. l. propter, secundum communiter

doctores intelligatur tam de oneribus patrimonialibus, quam personalibus, & quod dicta. l. illud, intelligatur etiam in muneribus realibus, ultra glof. firmat Luc. de Pen. ibi in vers. personalis. & hæc opinio corroboratur, ꝑ quia sicut nemo excusatur ab oneribus personalibus, præterim honorem annexum habentibus. l. æstimationem. ff. de mune. & honor. & ff. de vaca. mu. & C. excu. mu. libro. 10. cum similibus sic nemo regulariter excusatur a muneribus patrimonialibus. l. rescripto. §. final. & l. final. §. patrimoniorum. ff. de mune. & hono. l. hijs. oneribus. & sequentibus. ff. de vaca. mu. l. fina. in fin. C. de mun. patrimon. & l. 1. & secunda. & fin. C. de quibus mune. nem. lic. se excusa. lib. 10. immo quamplurimis casibus, ut puta, dignitate, professione, morbo, ætate, numero filiorum, sexu, paupertate, quis a iure communi eximitur a muneribus personalibus, ut C. qui ætate uel profes. qui morbo, de hijs qui numero liberorum vel paupertate se excusa. lib. 10. cum similibus, & tamē regulariter non excusantur ab huiusmodi oneribus patrimonialibus. l. 1. & fina. C. de immuai. nemi. conceden. l. qui immunitate. C. de mu. patrimon. l. 1. 2. & final. C. de quib. mune. vel præst. ne lic. se excu. li. ro. gl. i. in l. 50 euacuatis. C. de decur. libro. 10. Quinimo, ꝑ concessa de nouo simpliciter immunitate censetur concessa a personalibus regulariter, non autem huiusmodi patrimonialibus, glof. in dicta. l. qui immunitate, & ibi Bart. C. de mune. patrimon. & in l. eos. in verbo omnium. C. de excusa. mu. Bartol. in l. euacuatis. nume. 5. & ibi Bald. colum. 1. C. de decurio. vbi etiam Ioan. de Plat. & in d. l. qui immunitate, Bart. in l. 2. num. 4. ff. de iure immu. Aufer. in additio. ad Cap. Tholof. quæst. 345. colum. fi. Parpal. in l. placet. colum. antepenuitum. & simili argumento a personalibus oneribus ad patrimonialia a maiori arguit Paris. in dicto consil. 25. nume. 76. vbi dicit, quod si consuetudo ligat forenses ad personalia, multo magis ad patrimonialia in casu nostro, si lex prohibet personalia redimi pecunia, multo magis patrimonialia.

Non obstat secundo, quod dicit idem Abb. in d. c. in ciuitate. in fin. quia ibi ciues fuerant compulsi subuenire ciuitati in necessitatibus, & a principio nullum fuit pactum initum, uel spes aliquid recipiendi ratione pecuniæ exbursæ, & quod inde datum fuit a ciuitate, libere datum censetur nullo interueniente pacto; ideo nimirum, si non est vsura: alias secus, Ab. in c. conquestus. nume. 8. vers. decimo scimus quando aliquid gratis. & in c. consuluit. in primo notabili. & vbiq. Card. Zab. de vsur. & clarius in d. c. in ciuitate. colum. fina. vers. ficut. sed si ex conuentione, Saly. in athen. ad hæc. nu. 24. C. de vsuris. nec ex eo, quod ciuitas non possit compelli restituere definit esse mutuum, sed quia ciues compulsi fuerant subuenire, ideo sonabant in donum, ut concludit Zab. in dicto cap. in ciuitate. licet dici soleat, neminem in necessitatibus præsumi liberalem, immo dicit Ripp. in tracta. de peste. in titu. de remed. præseruat. contra pestem. §. accedo. num. 185. & in l. 1. num. 18. & sequen. ff. solut. matrimo. post Gulielm. de Cun. in d. l. neminem. C. de sacrosan. eccles. & Ioan. de Plat. in
 51 l. 1. C. de omni agro defer. lib. 11. ꝑ tempore necessitatis habentes pecunias cogi possunt eas mutare reipublici. non sub vsuris, ut plerique faciunt, sed gratis, & tenentur solutionem expectare, donec fiant collectæ, quibus possit eis satisfieri, quod etiam voluerunt Angel. consil. 206. numer. 1. dicens esse casum in terminis in l. si. §. si. ff. de pigno. actio. & Pau. de Castr. in l. si quis nec causam. numer. 6. ff. si cert. petat. & quod mutuum possit consistere non obstante restitutione collata in arbitrium ciuitatis, patet ex quæstio. Specul. supra posita, quam communiter referunt doctores, in qua pecunia fuit mutuo accepta ea lege, ut donec restitueretur nullas soluerent collectas mutantes.

Non obstat, quod super immunitate ciuitas potest
 pa.

pacifici, & transigere ex adductis supra decil. 39. quia illa procedunt quando ex aliqua causa possent esse probabile dubium, an particulares transigentes vel ex quantitate personarum, vel rerum, quarum occasione transigatur, vel pacifice iur, essent immunes: ita loquitur. l. pres. C. de transaction. alias si omnino tenebantur solvere onera non tener immunitas dicta. l. pres. & l. secunda. ff. de iure immunita. a contrario sensu.

Non obstat ultimo regula. l. penultima. C. de solutione. quod postulans id, cuius contrarium non esset postulaturus iudiri non debet, quia hec regula sic generaliter intellecta est Brocardica, cum regulariter quis petat, id cuius contrarium non esset postulaturus, de quo possunt multa exempla adduci, ut puta, quando quis petit rescissionem alicuius contractus, vel testamenti, cuius contrarium scilicet confirmationem non esset postulaturus, ideo Bartol. in l. in fundo. num. 1. ff. de rei vendic. respondet, quod predicta regula non habet locum, quando diversa est ratio in casu contrario, sed in casu nostro diversa est ratio, quia isti contractibus restitit ius commune, ut supra probatum fuit.

Vel potest rñderi, & magis congrue dictam regulam procedere, quando tempore contractus probabiliter poterat dubitari de eo, quod venturum esset, quia statim precedens inconstans erat, secus vero si tempore contractus communi opinione quodammodo certum erat aliquid esse venturum, quia tunc admittitur petitio, & rescinduntur contractus, etiam si aliter evenire possent, glossa est notabilis in l. si ea lege. C. de usuris. & ibi Bal. in princip. Alb. Salyc. Paul. de Cast. in l. si ea pactione. & in l. oleo. C. de usuris faciunt ea, quae supra dixi respondendo ad fundamentum in contrarium ratione incertitudinis. Et hanc secundam opinionem sequitur Senatus, scilicet predictos contractus esse rescindendos, & quos rescidit condemnando emptores, & mutuantes ad subeundum onera pro rata, & registri vniuscuiusque habita tamen ratione legitimi interesse, cum plures ex contrahentibus essent mercatores.

S Y M M A R I U M.

- 1 Obligatorius ad genus tradendo rem minimam liberatur.
- 2 Testibus duobus de mutuo tantum deponentibus, non autem de certa quantitate, iuramentum suppletivum parti deferre, nisi concurrentibus alijs coniecturis index non poterit.
- 3 Debitor probato, super quantitate stabitur iuramento creditoris.
- 4 Confessio extrajudicialis etiam sine causa, sola sufficit ad declarationem iuramenti suppletivi.
- 5 In iuramento suppletivo, iudicis ratio admittitur, ne incommensum iuretur.

DECISIO XCVI.

- 1 An debito probato per confessionem ipsius debitoris, super quantitate debiti sicut iuramento creditoris.

Constantius de Valle Cuneensis quibusdam precibus iudici porrectis confessus est se esse colonum partiarium Iasredi Tolloani, habereque in pratis senum commune, quod instabat diuidi, ut satisfaceret ipsi Iasredo, cuius dicebat se debitore nullius tamen quantitatis facta expressione, ob quam confessionem petijt Iasredus dictum Constan-

tium condemnari in seutis tredecim, in quibus dicebat cum debitorum ipsius agentis, & super ipsa quantitate debiti iuramentum suppletivum, quod iudex detulit, & eo delatio rerum ad petita, & in expensis condemnauit, a quo Senatum appellauit Constatius.

Quisqum fuit, an bene, vel male, iudex a quo pronunciauerit, & videtur dici dum male pronunciauit, quia confessio illa erat incerta, ideo inualida, & quatenus dici possit valida dando minimum denarium liberabatur, argumento eius, quod dicitur obligatum ad genus liberari tradendo mulcham. l. legato generaliter, iuncta g. off. de lega. 1. & hec videtur probari ex doctrina Bart. communiter approbata in l. admodum. num. 40. verficul. quæro quid si testis deficiat. ff. de iureiurand. quod si duo testes deponant se vidisse mutuari, sed non recordantur de quantitate, iudex non poterit iuramentum suppletivum deferre, nisi concurrentibus alijs coniecturis, & Bart. refert & sequitur Alexand. consil. 69. num. 7. volum. 2. Hippol. in l. 1. §. idem Cornelio ff. de questio. Rip. in d. l. admodum. num. 138. dicens Bart. esse communiter approbatum addens post Purpur. ibi colum. antepenul. numer. 265. opinionem Rayn. de Forli. in l. 1. ff. de in lit. iuran. esse durum, propterea restringendam, ut locum habeat in iuramento in litem contra dolum. l. in actionibus. ff. de in lit. iur. & ratio est secundum predictos, quia si esset locus iuramento suppletivo, daretur occasio iurandi in immensum, quod esset absurdum, a quo evitandum valet argumentum. l. nam & absurdum. iuncta. l. præcedenti. ff. de bon. libe. late Euerar. in suis locis legalic. c. 8.

In contrarium adducitur decisio predicti Rayn. in d. l. 1. ff. de in lit. iuran. relata per supradictos doctores, quod probato debito super quantitate statuitur iuramentum creditoris, quem refert & sequitur Cep. caut. 210. Dec. in l. certi conditio. §. quoniam. aum. 8. ff. si cert. petat. & in c. 1. num. 33. verficul. tertio. accedat. de probatio. consil. 146. colum. 5. in fine. & consil. 536. num. 12. Hippol. singul. 322. And. Pomp. in additioni. ad Bart. loco supra allegato, Cra. consil. 193. numer. 9. vbi post Barto. Alex. Ias. Dec. & Purpura. per eum allegatos, expresse dicit, quando ex testibus, vel alio modo constat de debiti substantia, tunc super quantitate potest deferri iuramentum suppletivum, & pro hac opinione facit, quod dicit Caccialup. in repetitione in l. admodum. num. 181. ff. de iureiurand. post Mar. de Fano. Spec. Butri. & Mathefi. per eum allegatos, quod confessio extrajudicialis sine causa, sola sufficit ad declarationem iuramenti suppletivi.

Nec in contrarium mouet incertitudo & doctrina Bartol. in c. 1. l. admodum. quia ad hæc respondet, & argute more suo Crauet. de antiqui. tempo. in prima par. nu. 268. & quatuor seq.

Non obstat, quod dicitur dari occasionem iurandi in immensum, quia secundum Cep. iudex potest restringere talem summam, habita ratione personarum, & subiectæ materię, prout in simili casu voluit Cor. consil. 318. col. fin. in fi. volum. 4. Et his auctoritatibus & rationibus motus Senatus, attento præsertim dolo præsumpto ipsius debitoris, qui noluit exprimere quantitatem debiti, & inspecta qualitate creditoris viri probi pronunciauit Senatus bene iudicatum, & male appellatum.

S Y M M A R I U M.

- 1 Probationis viam eligens per testes, an consualire possit ad obligationem iuramenti.
- 2 Actor, qui a principio noluit iuramentum deferre, sed ante probandi assumpsit, si non probauit, tunc reus absoluti debet, nec cogitur iurare.

- 3 *Oppositum in opposito idem operatur, quod propositum in propositis.*
- 4 *Dilationis pars renuicere non potest altera parte aduersaria iurata, cum communi dicatur.*
- 5 *Remedia plura, si ad unum competant uno intentato & electo cessant alia.*
- 6 *Testibus, seu attestationibus publicatis, non cogitur aduersarius positionibus respondere, nec iurare.*
- 7 *Iuramentum quis parti deferre potest lapsa termino ad probandum, & publicato processu.*
- 8 *Probationibus renuntians iurare potest confessione partis.*
- 9 *A delatione iuramenti exclusus, non videtur exclusus a probando.*
- 10 *Iuramentum deferri potest in principio iudicii, etiam nullis propositis probationibus.*
- 11 *Iuramentum, qui a principio detulit, & superuenientibus probationibus reus camt, non poterit ad illud redire.*
- 12 *Iuramentum & probatio in iure equiparantur.*

DECISIO XCVII

An liceat debitori electa via probationis per testes ad delationem iuramenti confugere.

Vm debitor condemnatus soluere creditori agenti summam petitam, in causa appellationis exceptione solutionis proposuisset, admissusque ad eam probandam fuisset, pendente dilatione ac iam examinatis aliquibus testibus, & quasi prope finem dilationis existens obtulit creditori, super nonnullis articulis deductis, iuramentum litis decisivum, quod

- præstare recusavit creditor, tanquam non liceret debitori electa via probationis per testes, conuolare ad obligationem iuramenti. Quæritur, quid iuris, & prima facie videtur dicendum non licere per text. in l. si quis iusiurandum. in princip. C. de reb. credit. & iureiuran. in illis verbis, & cum deservit aliam probationem, tunc denuo ad religionem conuolare, quasi velit Imperator per illum text. cum qui dixit se habere probationes, & fuit admissus ad probandum, si velit redire ad remedium obligationis iuramenti, audiri non debere, quam legem ad hoc allegat Dec. in cap. 2. colum. 4. in fi. verbi.
- 2 si vero actor de probatio vbi dicit, & quod si actor a principio noluit iuramentum deferre, sed onus probandi assumpsit, & non probauit, tunc reus absolui debet, & hoc casu non cogitur iurare, quia ex quo probare non potuit, actor non debet ad iuramentum redire dicta. l. si quis iusiurandum. versicu. supra allegato, & hoc videtur posse corroborari alio argumento, de quo per Soci. consil. 184. colum. 3. versicu. secundo adducit. Nam sicut in d. l. si quis iusiurandum. actor, siue reus, qui iuramentum detulerat, non potest nisi ex causa, ut puta, quia superuenierat nouæ probationes reuocare iuramentum, & petere se admitteri ad probandum ita si a principio voluit probare, & admissus fuerit, non deberet posse venire ad obligationem iuramenti, nisi sub
 - 3 sistente aliqua iusta causa, & ut videm operetur oppositum in opposito, sicut propositum in propositis. l. & si contra. ff. de vulga. & pupilla. l. si. ff. de legat. 3. pro hac opinione videtur decis. Salyc. in d. l. si quis iusiurandum. in fin. concludentis, quod quando processum est ad examen testium, ex quo res non est integra, tunc non potest recuri ad obligationem iuramenti.
 - 4 si sumptu ratione, & quod dilatio sit communis utrique parti, cui renuntians non potest aduersarius inuito, ut ibi per eum, pro cuius dicto videtur text. in l. Martellus. §. primo. ff. rer. amor. inducendo, ut per Caccialup. in repet. l. manifeste. ff. de iureiuran. quem refert

& sequitur Soci. dicto. consil. 184. colum. fina. versicu. primo adduco, vbi dicitur, quod qui rerum amotarum instituit rationem, si velit magis iuramentum deferre, quam probare per testes, cogitur aduersarius iurare; ergo a contrario sensu si eligit probare per testes, deinde offerat iuramentum non cogitur aduersarius iurare, & dicit Caccialup. quod non meminit se legisse hoc ab alio dictum. Ego ad hoc adduco text. satis notabilem & vrgentem iudicio meo. iunctis notatis ibi per Bar. & docto. in l. de rebus. eodem tit. rerum amotarum vbi marito, vel vxori agenti actione rerum amotarum permittitur, de quibusdam rebus iuramentum deferre, & de quibusdam probare, & ex illo text. notat Barto. quod circa diuersas res admittitur variatio, scilicet circa easdem, ergo ibi innuit text. quod si maritus, vel vxor vellet probare per testes, vel alias legitimas probationes omnes res fuisse amotas, non possent postea super dictis rebus variare, & iuramentum offerre. facit regula, & quod quando competunt plura remedia ad unum finem vno electio cessant alia. l. quod in heredem. §. eligere. ff. de tribut. capitu. ut quis dicas. de electio. in sexto. & via quam quis eligit, hæc sibi patere debet. l. si mulier. §. fina. ff. quod met. cau. sibi enim impurare debet, qui se ad probandum adstrinxit dicta. l. si mulier. in princip. & ibi gloss. quæ opinio comprobari potest ex nota. per Ange. in l. sed & si restituitur. §. 1. ff. de iudi. quem refert & sequitur Dec. in rub. de probatione. colum. 13. versicu. & retenta. Cur. in tracta. positionum. in 17. breuiloq. concludentes & quod publicatis attestationibus non cogitur aduersarius positionibus respondere; ergo a simili non debet cogi iurare, argumento. l. in contractibus. §. illo. C. de non num. pecu. & ibi gloss. in verbo offerri. versicu. nec ergo facit quod scribit Ripp. in l. admonendi. num. 6. §. ff. de iureiuran. dum dicit opinionem Spec. esse veram, quando actor tentauit probare, & non probauit. ut eo casu excludatur a dilatione iurisiurandi.

Incontrarium facit regu. l. manifeste. ff. de iureiuran. quod manifeste turpitudinis est & confessionis nolle iurare, nec iuramentum deferre, & ratio esse potest, quia is cui iuramentum deferretur, efficit iudex & testis in causa propria. l. fina. §. cum ipse. C. de fidei commissi. quæ ratio etiam militat in casu nostro; ergo idem ius statuendum est. l. a Titio. ff. de verborum obligatio. Ad hanc opinionem alludit text. in l. cum de indebito. §. in omnibus. ff. de probationi. quem notat las. in dicta. l. manifeste. num. 3. vbi licentia concedenda est ei, cui onus probandi incumbit, aduersario suo de veritate reidicenda iusiurandum offerre, quod comprobatur videtur ex doctrina Ange. in d. l. in contractibus. in fin. principij & vbi lapsa termino ad probandum, & publicato processu potest quis alteri parti iuramentum deferre, quod comprobatur ex dictis Innocen. in cap. vitra tertiam, in fin. quem ibi sequuntur Bald. Card. & Felyn. de testib. quod causa potest instrui per confessiones faciendas, & ante & post terminos datos ad probandum, & id codiuuatur ex dictis Felyn. in rubr. de proba. num. 6. & quod renuntians probationi potest vii confessione. cap. cum Ioannes. de fide instrum. & iuramentum ita releuat, a probando sicut confessioni. cum qui. in princip. ff. de iureiuran. las. in l. cum re. num. 9. de transact. Dec. in rubr. de probat. colum. 25. sequitur D. Purpura. in d. l. manifeste. num. 6. dicens, & quod exclusus a probando non videtur exclusus a delatione iuramenti. Dec. in capitulo. licet causam. colum. 13. versicu. & quia sicut de probationibus. Et hæc opinio adiuuatur ex communi doctrina doctorum nec mine discrepante d. l. manifeste, quæ actor, siue reus, qui semiplene probauit, quo casu potest militare reg. l. qui accus. volunt. C. de eden. maxime in casib. in quib. non est locus iuramento suppletiuo, possunt deferre iuramentum decisivum. Nam licet sint varæ opiniones, an iuramentum

modi iuramentum possit nullis existentibus probationibus, vel presumptionibus deferri; attamen in hoc, quod stantibus semiplenis probationibus possit deferri, nullus est, qui dissentiat, sicut ergo potest publicatis, testibus pro ipso examinatis semiplenè probantibus offerre iuramentum non obstante regula d. l. qui accusare. sic etiam debet posse offerre pendente dilatione, examinatis, & nondum publicatis testibus, quo casu incertum est, an plene, vel semiplene pbauerint, proinde an competat prædicta regula stantè præsertim in opinione docto. dicentium, quod etiam in initio iudicii nullis propositis probationibus possit iurandum deferri, quorum sententiam dicit veriorē & æquiorē ac in practica seruari P. in d. l. manifeste. num. 11. in fine. Rip. in d. l. ad monendi. num. 6. §. & quod in quæstione proposita possit quis deferre iuramentum, videtur text. in d. l. si quis iurandum in princip. C. de iure iurand. vbi dicitur quod non licere ei, qui ab initio iuramentum detulit, deinde superuenientibus probationibus illud reuocauit, iterum cum desperauit aliam probationem ad delationem iuramenti conuolare, quia absurdum esset redire ad illud, cui renunciandum putauit; ergo arguendo a contrario sensu, & a cessante ratione legis, quæ argumenta sunt valida. l. prima. §. huius. & ibi Bald. ff. de offic. eius cui mandat. est iurisd. l. quod dictum. ff. de pactis. l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patrona. late Euera. in locis legali. capitu. 8. §. si ab initio iuramentum non detulit, licet desperauit aliam probationem, potest iuramentum deferre, quia tunc dici non potest, quod ei renunciauerit, & huic fundamento accedit aliud, quod sumitur ex d. l. si quis iurandum. §. si quis autem. vbi si quis obtulit iuramentum, potest illud reuocare, & alias probationes præstare si voluerit, ergo idem dicendum est, si a principio voluerit probare, licere hoc reuocare, & ad delationem iuramenti, si voluerit conuolare, vt idem operetur quod sæpe dictum est, oppositum in opposito, quod propositum in proposito d. l. & si contra. ff. de vulg. & pupil. l. si. §. ff. de leg. 3. & æquiparatorum eadem sit dispositio, argumentum. l. si quis seruo. & ibi glo. fi. C. de furt. & ser. corrup.

2. Nam t. in iure videntur æquiparata iuramentum & probatio. l. sed & si possessori. §. si cum de hereditate. ff. de iure iur. Et sequendo hanc opinionem, censuit Senatus in cā spectabilem Io. Thomæ de Magistris, & Dauid de Castello locū esse oblationi prædicti iuramenti.

S P M M A R I V M.

- 1 Datum ob causam, quæ non culpa accipientis, sed casu fortuito sequuta non est, non potest repeti, plures casus ad hoc notat.
- 2 Locator operarum suarum si per eum non stetit, quominus operas suas præstaret debet habere integram mercedem.
- 3 Legatum sub conditione relictum, si conditio deficiat ob mortem eius, in cuius persona conditio debet impleri nihilominus debetur.
- 4 Heres sub conditione institutus, si Stichum manu miserit, mortuo Sticho, nihilominus remanet heres, quia non videtur defectus in conditione, cum conditioni parere non potuerit.
- 5 Penitentia tunc locus est, vbi res est integra, secus si inchoata, cum dicatur per penitentiam iniuria fieri non debere ei, qui inchoauit, intellige vt nu. 12.
- 6 Contractus innominatus ad naturam contractuum nominatorum reduetur, si illi interponatur stipulatio.
- 7 Penitentia locus non est in contractibus nominatis.
- 8 Verbum promitto præsertim in instrumentis positum, importat stipulationem, limita vt num. 13.
- 9 Conductor domus, qui in annum habitationem conduxerat, potest pensionem totius anni solutam pro dimidia, vel pro rata temporis repetere, quo domum casu fortuito collapsam habitare non potuit.

- 10 Legatum alicui factum, si negotiis trium filiorum interueniat vno decedente, non debetur, nisi pro portione hereditaria viuentium.
- 11 Filius, quæ favore fratrum renunciat hereditati paterne, mortuis fratribus non nocet renunciatio.
- 13 Alienationis prohibitio cessat, si scientibus personis, ad quas res prohibita alienari debet venire.
- 14 Contractus nominatus, quando habet dependentiam contra eius innominatus, tunc in contractu innominato militat regula, cessante, causa cessat effectus.
- 16 Curatoris pactum pupillo nocere non potest.

DECISIO XCVIII

De remissione bonorum omnium pupillarium facta matri per tutorem ad certum tempus pacto apposto, vt infra illud temporis spacium mater filijs alimenta subministrare, & expensas ratione eorum curare præstare deberet, an decedente vno ex dictis filiis, tutor possit repetere partem bonorum pro rata mater remissam,

O. Petrus de Spatis a sancto Germano, tutor Gulielmi & Horatii filiorum quondam Ioannis de Spatis eius fratris publico instrumento remissit Mariæ matri dictorum pupillorum omnia eorum bona mobilia, & immobilia, vtenda & fruenda, spacio trium annorum, ea lege, quod ipsa mater

teneretur durante dicto triennio alimenta præstare dictis filiis, eosque ad ludum literarium mittere, nec non onera pro rata dictorum bonorum subire, quæ omnia & singula partes ipsæ cum iuramento promiserunt obseruare, in nulloque contrahere. Lapsis vero aliquot mensibus Horatius, alter prædictorum filiorum apud matrem educatus, perijt, ob cuius mortem petijt tutor dimidiam bonorum matri remissam restitui; matre expiciente non teneri. Quæritur fuit, an iure agar patris, vel mater excipiat. Et videbatur prima fronte in congruum tutoris petitionem dici posse. Nam si dicimus contractum de quo agitur esse innominatum. l.

1 penult. C. de condi. ob cau. t. vbi datum ob causam, quæ non culpa accipientis, sed casu fortuito sequuta non est, non potest repeti. concordat. l. si eodem titulo a contrario sensu, cum alijs adductis per gloss. in l. si vno. §. item cū quidam. in verbo personis, circa finem. vers. vel dic quod est verius. ff. loca. ex quibus colligitur, quod vbi est contractus aliquid pro specie mihi tradita facere debeo, si casu fortuito, vel in mea aut alterius persona, vel quocunque modo contingente facere im pedior, nihilo minus mercedem, vel rem conuentam prosequi possum, nisi culpa, vel mora possit mihi imputari, his accedit text. in l. 3. §. quod si ita. ff. de condi. cau. data. quo cauerur, quod si aliquid alicui dedi, vt intra certum tempus aliquid possibile faceret, vt puta Stichum manu mitteret, si intra prædictum tempus manu mittendi decesserit Stichus, cessat repetitio, imo non solum cessat repetitio, sed etiam datur actio ei, cui promissum fuerat aliquid dari, si Stichum manu mitteret. d. §. quod si ita. vers. quinimo.

Si vero contendimus contractum esse nominatum, 2 idem dicendum puto. l. qui operas. ff. locati. t. vbi qui locauit operas suas, si per eum non stetit, quominus operas suas præstaret, debet habere integram mercedem, facit text. in l. sed adde §. fin. ff. eodem titulo. vbi casus contingens in personam eius, cui aliquid erat promissum facere, si non stetit per promittentem, quo minus adimpleret non operatur rescissionem contractus, sed fidem contractus impleri æquum est.

Hoc idem videtur etiam procedere in vitimis voluntariis. l. annua. in princ. ff. de annu. leg. & ibi Bart. vbi

† ubi legatum sub conditione, si conditio deficiat ob mortem eius, in cuius personam conditio debet impleri, nihilominus debet, his ad stipulatur text. in l. que sub conditione. §. quotiens. ff. de condi. instit. quo disponi tur, † quod hæres institutus sub conditione, si Stichum manumiserit, mortuo Sticho, nihilominus remanet hæres, quia non dicitur conditio defecisse, si parere conditioni non possit, & ex isto text. videtur comprobari, gl. si in l. p. C. de cond. ob cau. quam sequitur And. Pom. in ultima addit. ad Bartol. in l. si pecuniam. versicul. quinto fallit. ff. de conditio. ob caus. da. & si hæc locum habent in ultimis voluntatibus, idem erit, & in contractibus dicendum, cum valeat argumentum de ultimis voluntatibus ad contractus etiam innominatos. liure ciuili. ff. de condic. & dem. cum alijs similibus.

Nec obstat doctrina Bart. in l. si pecuniam nu. 14. ff. de cond. cau. da. l. penul. C. eod. tit. quod licet non detur repetitio ex illa conditione, quasi causa, propter quam fuit facta promissio non fuerit sequuta, datur tamen repetitio ex poenitentia, † quia ad hæc responderetur, tunc poenitentia locum, esse quando res est integra, secus si non sit integra, ut puta, si is qui aliquid implere tenetur inceperit actum, nam tunc poenitentia non debet iniuriam ei, qui facit: inchoauit inferre. l. si pecunia. §. item si quis dederit. & gloss. in prin. d. legis. in verbo, sed cum liceat. versic. caue tamen. ff. de condi. caus. da. gl. si in l. quod Seruius. versic. sed nonne. & Bart. in l. 3. in prin. nu. 1. eod. tit.

6 Vel potest responderi, † quod propter stipulationes interpositas iste contractus reducitur ad naturam contractuum nominatorum, & parit actionem. l. ex placito. C. de rer. permutatio. Bart. in l. fina. C. de condit. ob cau. quem refert & sequitur Alex. consil. 40. num. 17. volum. 4. & in l. sciendum. col. 2. ff. de verbo. obligatio. Salyc. in l. si cut. in fin. C. de actio. & oblig. per text. in d. l. ex placito. C. de rer. permuta. latissime las. in rub. ff. de verborum oblig. nu. nume. 15. usque in fi. † Sed in contractibus nominatis non est locus poenitentia. d. l. si cut. & ibi communiter docto. Barto. in d. l. si pecuniam. numer. 7. & 11. gloss. in d. l. si vno, in verbo personis. in fin. ff. loca. Natta consil. 17. nu. 2. D. Rolla Val. consil. 8. nu. 29. & 40. neceriam esset locus conditioni ob causam, Bart. in d. l. si nu. 3. ff. de condi. caus. da. ergo nec in contractu innominato, in quo stipulatio interuenit, & iuramentum, Thom. Ferr. caut. 36. nu. 3. post Angel. Fulg. Pau. de Cast. Imo. Ale. Butri. Ab. Fely. & las. per eum adductos, Natta consil. 609. nu. 44. & consil. 427. col. penul. & fina.

Nec obstat, quod in hoc contractu nulla est stipulatio, sed tantum partes promiserunt seruare conuentam, † quia verbum promitto præsertim in instrumentis importat stipulationem. §. si scriptum. Instit. de iuril. stipulatio. & l. prima. cum ibi notatis per docto. C. de contrahend. & committend. stipulation. Salyc. in dicta. l. si cut. in fin. reprobata opinione Bal. & eum sequitur Roma. & Aretin. in l. sciendum. ff. de verborum obligatio. colum. secunda. & hæc comprobantur, eo quod promissio legitime facta ex casu superueniente mutari, aut corrumpi non debet. l. non corrumpi. ff. de iur. act. & que priua. Alb. in l. licet. nume. 3. C. locati.

Contrariam tamen opinionem, siue sit in contractu nominato, vel innominato, seu ultimis voluntatibus, videntur defendere infra scripta iura. Primo, in contractibus nominatis text. in l. si vno. §. item cum quidam. ff. locati. ubi ab eo, qui nauem locauerat non nullos homines uehendi gratia, nauis casu fortuito amissa, potest vectura accepta repeti, cum munere uehendi non fuerit functus, cui accedit text. in dicta. l. sed addes. §. si quis cum in annum. eodem titul. † v. i. conductor domus, qui in annum habitationem condu-

xerat, potest pensionem totius anni solutam pro dimidio, uel pro rata temporis, quo domum casu fortuito collapsum habitare, non potuit repetere, concordat rex. in l. si quis domum. §. si. & in l. maritus, qui loquitur in opere inchoato. ff. eo. tit. locati.

Secundo, in contractibus innominatis facit text. in l. si pecuniam. in princip. ff. de condit. ob cau. sub datum, ut accipiens aliquid faciat, si impediatur casu fortuito, licet per eum non iteretur, quominus adimpleatur, cum liceat ei, qui dedit poenitere, proculdubio repeti potest, & hoc videtur regulare, licet fallat in casibus, de quibus eadem. l. si pecuniam. §. sed ubi, his conuenit text. in l. final. ff. eod. titul. ubi datum alicui, ut Stichum daret, si decederet Stichus repeti potest.

Tertio, in ultimis voluntatibus urget text. in l. Secio amico. ff. de annu. legat. † ubi legatum alicui factum, si negotiis trium filiorum interuenierit vno decedente, non debetur nisi pro portione hereditaria viuientium & Bartol. illam legem sumat hoc modo, legatum factum ob aliquam causam determinatam secundum causam sibi annexam, & Dyn. quem refert, & sequitur Alberi. ibi sumat, quod diminuto onere diminuitur emolumentum, quod occasione dictione ris erat relictum, & ex illo text. arguit ad contractus, concudens eos debere regulari secundum causam eis annexam, qua cessante cessare debet eius effectus. l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patrona. capitulo. cum cessante. de appellatio. immo videtur in totum defecisse conditio. in testamento ita erat scriptum. ff. de conditio. & demonstr. ubi legatum alicui factum, si Seiam in uxorem duxerit, si moriatur Seia, defunctus conditione intelligitur, & relictum non debetur. Et questionem nostram multum applaudit text. in l. pen. in princip. ff. de condit. & demonstr. ubi legatum factum alicui, si duobus aliquid dederit, de rigore iuris non debetur, si a ter eorum quibus danda erant, puta centum, ante prestationem perierit de æquitate tamen fit interpretatio, ut pro parte dimidia debeatur, nisi legatario posset mora imputari, faciunt etiam quæ post Bald. Salyc. Pau. de Cast. Gemi Ludo. Roma. Soci. & Dec. adducit Marfi. in rubr. de fideiussio. nume. 225. Capi. decis. 190.

11 † quod filia, quæ renuntiavit hereditati paternæ, propter fratres, mortuis fratribus renunciatio illi non nocet, quæ conclusio communis est, teste Paris. consil. 26. nume. 19. & sequent. volum. 3. & Dida. in tertia par. relectionis. c. quamuis. de pact. in 6. tertius. nu. 4. ubi constanter affirmat hanc esse communem opinionem, pro qua stat regula. Liubensis. C. ad Senat. consult. Velleia. ubi generalis renunciatio facta respectu vnius rei, vel personæ ad illam rem, seu personam coarctatur. Et deficientibus personis, ad quas res prohibita alienari, debet venire, cessat prohibitio alienationis per reg. cessante causa debet cessare effectus, de qua etiam late tractat idem Marfi. in repl. uni. nu. 23. & seq. C. de rap. virg. Ioan. Cror. consilio. 89. numer. 7. quæ regula etiam uendicat sibi locum in contractu nominato, qui habet dependentiam a contractu innominato, Tiraq. in suo trac. cessante causa, nu. 56. iuncta 36. limitatione, & hac opinione stante quæ verior est.

Non videntur ob stare in contrarium adducta, & primo text. in l. pen. C. de condi. ob caus. cum alijs similibus, quia responderetur per Bar. ibi, quod licet non possit repeti per conditionem ob causam quasi ea non sequuta, potest tamen repeti ex poenitentia, cum liceat poenitere dicta. l. si pecuniam. in princip. & ibi Bart. in princip. nu. 11. & 14. quem sequitur And. Poma. ibi in addi.

Nec refragatur responsio supra data, videlicet, 12 † quod poenitentia non sit locus, cum res non sit integra, quoniam incipiendo aliquid facere de eo, quod erat faciendum non propterea dicitur res non esse integra, quia faciendum aliquid non impletur tractus, &

si alius non obligatur, merito est locus poenitentiae, ista sunt verba Bar. in d. l. si pecuniam. nu. 12. pro quo facit quod dicitur aliquid non dici factum esse, donec quicquam superest agendum.

Nec mouet text. in d. l. si pecuniam. §. item si qui dederit. ff. de condi. cau. da. quia non dicit non esse locum poenitentiae, sed quod poenitentia non facit iniuriam ei, qui emit, quia si viuit seruus emptusque emit, liberat restituendo seruus poenitenti. Si vero perierit, nihil praestabit, cum nihil sit ei imputandum, admittit ergo ille text. poenitentiam, quamuis non sit eam inferre d. immum.

Nec est impedimento gl. in d. l. si pecuniam. in prin. in verbo, sed cum liceat, uerbi. caue, quia debet intelligi secundum legem, quam allegat, & sic secundum l. quod Seruius, quae loquitur in casu speciali fauore matrimonij, Bar. in d. l. si pecuniam. nu. 3. & 12.

Non obstat, quod propter stipulationes dicatur iste contractus sequi naturam contractuum nominatorum: quia duobus modis respon. et potest. primus. hanc conclusionem esse d. sputa. item, ex his quae scribit Aib. in d. l. 3. C. loca. & late las. in d. rub. ff. de verbo. obli. nu. 15. & seq. Secundo responderetur in casu nostro frustra quae tri de stipulatione, cum in eo nulla interuenerit.

13 Nec repugnat verbum promitto, quia cum sit positum in contractu innominato, non importat stipulationem. Ale. in l. sciendum. col. 1. ver. 2. limita. ff. de verbo. ob. post Bal. in l. si scit. C. de actio. quae sequitur ibi Sayff. col. 2.

Vel responderi potest, quod licet stipulatio addita contractui innominato immutet eius naturam, ita ut faciat contrahentes efficacius obligari, quia propter stipulationem adiectam oritur actio etiam ante implementum quae non oritur ex simplici contractui innominato d. l. ex placito. C. de rer. permut. cum ibi not. attamen adiectio stipulationis non operatur, quin ex contractu innominato competere possit repetitio per conditionem ob causam, vel ex poenitentia re integra, ita concludit Soc. post Rom. Alex. & Are. per eum allega. in rub. ff. de uer. obli. col. 12. usque in fi. ubi larius & clarius ceteris docto. quos uiderim discuit hunc articulum sequitur las. in l. cum mota. nu. 10. ver. quid tenendum & seq. C. de trans. ubi dicit istam esse communem sententiam reprobata opinione Bar. in d. l. 2. in fi. C. de condi. ob. cau. quae coadiuari potest ex scriptis per Tiraq. in d. limita. 36. post Barro. in d. l. cum te. C. de pac. inter.

14 emp. & uen. quod quando contractus nominatus habet dependentiam contractus innominati tunc in actu nominato militat regula cessante causa, cessat & effectus.

Nec est impedimento iuramentum quia semper intelligitur secundum naturam contractus, super quo interponitur, vulgata. l. si. C. de non nu. pec. ubi docto. & rebus sic stantibus, nunquam quae trahitur ad incogitata, nec ad ea, de quibus iurans uerisimiliter non disposuisset, si fuisset interrogatus. quemadmodum, de iure iuram. cum iuramento, iuncta glo. de homic. latissime Tiraq. in repe. l. si vnquam, in praefatio. nu. 163. & octo seq. C. de reuo. dona. Rip. ibi in 3. q. quibus non nocet quae scribit las. in d. l. si pecuniam. in prin. nu. 25. ff. de condi. cau. da. ubi facit regulam in contrarium, uidelicet, iuramentum debere intelligi, ut semper addat robur, & maiorem efficaciam praeter & ultra naturam actus, & respondet ad d. l. fin. C. de non num. pecu. quia & si verum sit iuramentum addere robur & efficaciam contractui, attamen ubi consensus deficit in primordiali conventionem tunc iuramentum non extendit censum, proinde nec obligationem ita seipsum declarat las. in d. l. si pecuniam. nu. 25. uerbi. unde etiam si iura. uerit, & alij supra citati, sed in casu nostro non fuit cogitatum de morte filij, sed de vita, ut ex conditione praestationis alimentorum, & doctrina, apposta apparet.

Preterea est dubitabilis opinio, an iuramentum in contractu innominato interpositum operetur, ut non

sit locus poenitentiae, ex his quae scribit Alex. in d. l. si pecuniam. in prin. col. fi. uerbi. dicit tamen lmo. ubi etiam citat Fulgo. & per ea quae scribit Dec. in c. 1. col. 18. & duabus l. q. de iudi. dicens hanc opinionem esse de iure probabilior, licet alia sit communis, quos refert Nat. co. fi. 381. nu. 5. & 6. Vel & tertio rñderi potest ex scriptis a Dec. in l. non omnis num. 11. ff. si cert. pec. con. fil. 305. nu. 7. & seq. quom refert & sequitur Alb. conf. 74. nu. 5. ubi concordando opiniones distinguit, aut iuramentum de obseruando, & non contraveniendo est positum in primordiali conventionem, seu dispositione, & tunc stante iuramento non poterit poenitentia a contractu recedi, aut ius additum est in clausulis executiuis, & tunc iuramentum non operatur quia possit contractus re integra retocari poenitentia, cum clausulae posita in executiuis, non alterent principalem dispositionem, cle. 1. in fi. de praben. quam responsum est & si uerget iuramentum, attamen pro constanti non admitto sed prima inhaereo.

Non obstat gl. in d. l. si vno §. item cum quidam, in uerbo perso. is. in fi. ff. loca. & rex. in d. l. 3. §. quod si ita, & in ver. quinimo. ff. de condi. cau. da. quia praedicta gl. recte intuenti praeseferret duas rationes. prima, quod praedicta iura debeant intelligi adhibita distinctione, de qua in d. l. si pecuniam §. sed ubi, ad quam distinctionem se refert etiam gl. in d. §. sed ubi, in verbo moram, & in uerbo, periret, ac in d. uer. quinimo, in verbo desuncto. Alia responsio refultat ex uerbi. nisi poeniteat, quae concordat cum responsione Bar. in d. l. pe. C. de condi. ob. cau. & in d. l. si pecuniam.

Non aduersatur l. si. C. eo. tit. quia rñderetur, ut per gl. in d. l. si vno. §. item cum quidam, in uerbo personis, ubi etiam circa medium, dicit speciale esse in salario, seu honorario debito aduocatis, idem & in salario constituto rectoribus, de quo late per Dec. conf. 70.

Vel responde melius, ut per Bar. in d. §. item cum quidam. nu. 5. & in l. 1. §. diuuis. col. 1. & 2. ff. de var. & extra or. cogni.

15 Non obstat l. qui operas. & l. sed ad des. ff. loca. quia ad illas. l. rñdet Bar. in d. l. si pecuniam. col. fi. uer. vl. op. po. sequendo distinctionem Guarne. glossato. in d. §. item cum quidam, quem etiam sequitur ibi Bar. nu. 5. & 6. quem omnino uideas, & in d. l. 1. §. diuuis. col. 1. & 2. ff. de var. & extra or. cog.

Non obstat l. annua. quia ibi non in utilitatem matris fuerat factum legatum, prout in d. l. Seio, in fauore filiorum, ita gl. 1. & 2. in d. l. Seio, bonus text. in illis liberis, in fi. uer. sed ei testator fisco. tit. Et sequendo hanc partem, censuit Senatus bona pro dimidia restituenda tutori in utilitatem alterius pupilli frastris, quod cum patrum curatoris nocere non potuit, l. pactum curatoris. C. de pact.

S Y M M A R I V M.

- 1 Diffinitio parrochie significatio quae sit.
- 2 Parochi leius quod sit, & quibus modis consideretur.
- 3 Sacramenta duo ne grauius ministrari debent, non obstante quacunque consuetudine in contrarium. & nu. 31. declaratur.
- 4 Oblationes plerumque & a fronte dantiibus, accipi debent.
- 5 Text. in c. ad Apostolicam, de simonia, declaratur.
- 6 Ad positionem alicuius uerbi sequitur sollemnitas, quae ex ta in uerbo refultat.
- 7 Consuetudo ex solutione vario modo facta, introducta esse non censetur, praesertim in actib. uoluntariis, & nu. 43. limitatur.
- 8 Ad consuetudinem probanda, testes singulares non sufficiunt secundum communem opinionem.
- 9 Ad consuetudinem inducendam actus eo animo fieri debent, ut inducatur consuetudo.
- 10 Interdictum possessionum aliquod in annis praestationibus non datur, nisi illa praestationes super aliquo iure reali fuerint radicata.

DECISIO ICIX

An rector Ecclesie ius exigendi oblationes, & ceram grani quantitatem a parochianis habens, & in illius iuris quali possessione existens, cogere parochianos ad dictam solutionem possit, & plura de probatione consuetudinis.

Euerendus Rector Ecclesie Sancti Petri castri Argenti vallis Auguste coram Senatu proposuit se a tanto tempore & citra cuius initij memoria, iuncto tempore suorum antecessorum, non extat incontrarium, fuisse, & esse in possessione, seu quasi exigendi singulis annis emam unam grani a quolibet parochiano montes habitante, & eminam vnam vini a quolibet parochiano planitiem colente, petens propterea non soluentes compelli ad soluendum, & sequi in ea possessione manu tenere, & quatenus expediat restituere. At negantibus aliquibus parochianis rectoris proposita, ipsosque nunquam aliquid ratione dicti parochianagij soluisse contendentibus, quod erit admittenda restitutiue gestio. An rectoris intentio ex actis iustificetur, an vero exceptio ne elidatur, ad cuius quaestionis cognitionem, ut intelligatur iuxta Ciceronis doctrinam, lib. i. offi. c. 2. quid sit id, de quo disputatur.

1. Primo sciendum est, quod significet hec dictio parochia, & omnia interpretatione authorum humanarum literarum, apud quos uariè accipitur, ut late in dictionario habetur, in uerbo parochus, & amplectendo interpretationes canonistarum de eise uerbi greci latine partitione curæ significans, quia rector parochie dicitur hanc curam populi sibi intra certos limites constituti. Arch. lo. And. & Gem. in c. licet can. de elec. li. 6. aliqui accipiunt pro loco, in quo degit populus alicui ecclesie aduicatus, certis limitibus constitutus, Ab. & Car. in rub. de par. roc. n. 1. summa Ang. in uerbo, parochia, bonus text.
2. 13. q. 1. c. ecclesias. in prin. hinc dicitur huius parochiaie, siue parochianagij, hoc est ius ad parochiam, siue eius rectorem pertinens, quod quidem est septem modis consideratur, uidelicet, in audienda missa diebus festiuis in parochiali ecclesia. c. ut dñcis. de paroch. in decimis. in oblonib. in penitentibus recipiendis, in exhibitione sacrorum, in sepulturis, in benedictionibus nubentium. Ab. & Car. in d. rub. de paroch. n. 2. summa Angeli. in d. uerbo parochia. n. 1. late Ro. pñ. 356 circa primū col. 1. Istis licet praemissis, cum in casu, de quo agitur, tractetur de iure parochiali preterente ex capite oblationum, videndum est, an ad huiusmodi annuales, & certas oblationes populi possint parochiani, & cum proponatur has oblationes fuisse prestatas per labores, & operas, quas preflare solent rectores siue curati dicte ecclesie in deferendis, ministrandisque diuinis sacris ipsis parochianis infirmantibus in coram domibus, procul ab ecclesia parochiali sitis. Videretur dicendum, hos parochianos non esse compellendos, tunc huiusmodi diuina sacramenta debeat gratis ministrari, non obstante quacumque consuetudine in prium disponente. c. non satis. capitula quæ. capit. ad nostram. cap. suam: de simon. c. penult. de sepul. c. gratia. & c. qui studet. 1. q. 1. Pau. de Ca. pñ. 363. n. 1. vol. 1. Corn. pñ. 296. littera e. & seq. vol. 4. Dec. consil. 215. n. 2. quorum opi. corroborat. d. diui Matth. c. 10. in illis uerbis, gratis accepistis, gratis date, & ex eo quod scriptum est de Eliseo propheta, li. Reg. 4. c. 5. q. Naaman Syro a lepra mundato, & munera offerenti per susceptam sanitatem, tradit in hæc uerba, uiuit dñs ante quem sto, quia non accipiam, cumque uerba faceret Naaman penitus non acquieuit Eliseus, quinimo aduersus Giezi eius puerum, eo quod duo talia & vestes mutatorias quas Eliseus recusa uera, accepisset, hæc uerba prupit. Nunc igitur accepisti argentum, & accepisti uestes, sed & lepra Naamã adhaerebit tibi, & semini tuo i semper eternum. His accedit, quod scribit Micheas c. 3. inuehens aduersus Principes, & sacerdotes domus Israel Principes eius in muneribus iudicabant, & sacerdotes eius in mercede doce-

P 2 bant,

11. Glo. si. in l. ob carmen. ff. de testi. qua. uult possessionem per singulares testes probari posse, an sit recepta, & de communis atri. stat. nu. 25.
12. Quasi possessio iuris exigendi plene, non autem semiplene probari debet.
13. Testium dicta non irritantur, ubicunque de eorum commodum immutatio non transiit. & nime. 38.
14. In iudicio retinenda possessionis, extrema requisita probanda sunt.
15. Diuturna sola prestatio absque aliqua causa, siue obligatione introducta, non obligat solutem.
16. Actus nostri voluntarii non extenduntur, nisi quatenus de necessitate inferunt.
17. Parochianus, in quibus causis cogi possit ad prestandas oblationes.
18. Capitellus compellere parochianum potest ad solutionem cerei, uel alterius rei, quam consueuerat offerre.
19. Ex diuturna prestatio in dubio presumitur animus se obligandi.
20. Elemosina debite, seu consueæ dari pauperibus eisdem perpetuo dari debent.
21. Bartoli doctrina in l. priuilegia. C. de sacrosan. eccl. plurib. authoritatibus exornatur.
22. Operarius dignus est mercede sua, quod alij sacrorum scripturarum testimonij comprobatur.
23. Oblationes iuri ultimo, canonico, & civili, contrarie non sunt.
24. Vbi de probanda frequentia actum agitur, ex quibus inducitur consuetudo, testes singulares de diuersis actibus deponentes probant. & n. 26.
27. Testium singularitas, ubi agitur de probanda aliqua obseruantia in genere non infringit eorum dicta.
28. Testes in dubio contestes esse presumuntur.
29. Testis singularis dictum dato, quod probationem plenam non faciat, nihilominus alteri testi adminiculatur, ita ut semiple ne probet, aut saltem presumptionem inducat.
30. Iuramentum suppleturum etiam in remedijs possessorij recuperanda deferri potest.
31. Ecclesiasticæ res, quorum alienatio est prohibita, regulariter in remunerationem obsequij, & laboris alienari possunt.
33. Ex actio licet a principio in spiritibus etiam pro labore non admittatur, spontanea tamen oblatio, & donatio subsistit.
34. Diuersitas sacri iuris diuersitatem introducit.
35. Testibus dignioribus & pluribus numero standum est.
36. Testibus deponentibus de proprijs solutionibus, magis credendum est, quam alijs, cum enim ad eorum incommodum deponant, eorum dictum contra alios probationem facit.
37. In possessorio remedio leuior probatio requiritur.
39. Testes uniuersitati in causa uniuersitati spectante, quo ad authoritatem, sed singularibus personis, quo ad utilitatem non admittuntur.
40. Testis etiam in causa, in qua eius commodum versatur deponere potest, modo protestatione utatur, quod ex tali depositione nolit se iurare.
41. Testis inhabilis dictum, ualidatur per dictum alterius habilis.
42. Testis deponens se non recordari, non per hoc inuadat propriam depositionem.
44. Donatio alicuius rei multo tempore continuata in ecclesia, obligationem in futurum inducit, ut singulis annis more solito idem doneat.
45. Consueudo probata esse censetur, probata frequentia actuum.
46. Oblationes in casu necessitatis exigere a parochianis possunt.
47. In causa oblationum remedium possessorium, & petitorium datur. & n. 48.
49. In iuribus personalibus, que subiectiue fundantur in persona, licet non detur quasi possessorium, saltem tamen in annuo censu, & redditu, qui reputatur, quid immobile, ideo remedium possessorium datur.
50. Possessorio iudicio agi potest pro pensione solita solui, & demum subtrahi, ut ad eius restitutionem quis teneatur.
51. In possessorio remedio retinenda, quando requiritur probatio, quod tempore litis mota esset quis in possessione, & quod illo sufficiat probare semel quem possidisse.

bant, & prophetæ eius in pecunia diuinabant. & A. & u. apostolorum. cap. 8. ubi Symon magus, qui pecuniam obulerat, ut spiritum sanctum susciperet a diuo Petro, his verbis redarguitur, pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam donum Dei existimasti pecunia possideri. eiecit enim dominus noster ementes & uendentes de templo. Math. cap. 21. Nam oblationes, vitroneæ & a sponte dantribus accipiebent. Exod. capitul. 25. in princ. & c. 35. quinimo in huiusmodi oblationibus nulla conuentio expressa, siue tacita, iure subsistere potest. Et tanquam simoniaca non valet. c. ueniens. c. tua nos. glo. 1. in d. c. non satis. & in dicto. c. dilectus. in gl. pe. de simon. Pau. de Cast. d. consil. 363. col. 2. ver. 3. requiritur. quem sequitur. Dec. d. consil. 215. col. 1. in fi. versu. postremo.

Nec obflare videtur. c. ad apostolicam. de simonia. 5. quod cauere laycos posse compelli ab episcopo obliuare pias consuetudines in oblationibus, quia potest multis modis rñderi, ut per Pau. de Cast. d. consil. 363. Primo, quod illud. c. intelligatur secundum Innocent. de illis, qui sollicitant, uel statuunt, quod nihil derur per alios.

Secundo, quod loquatur de laudabili consuetudine pia deuotione fidelium introducta ad cuius essentiam dicitur plura requiri, quæ easus, in quo consiluit non interuenerunt, uidelicet, quod parrochiani gratis, sponte pure, & simpliciter, nulla necessitate, nec passione cogente, obrulerint, & soluerint. c. dilectus filius. A. & c. tua de simon. c. de eulogijs. 18. distin. & d. c. ad apostolicam, in illis verbis, pia deuotione fidelium, ite in illis, exiunt, & extorquent, & hoc tenet Pau. de Cast. in d. consil. in tribus primis requisitis, sequitur Cornel. d. consil. 296. litera K, & L. vol. 4. Dec. d. consil. 215. col. 2. uersu. uenio ad secundum, sed in casu nostro uidetur ex testibus probari, quod singulis annis, & certo tempore publice mouebantur, & interpellabantur parrochiani ad solutionem dicti parrochianagij, ergo non potest dici, quod gratis & sponte soluerint.

Item requiritur, quod id, quod a parrochianis soluitur sit certum, taxatum tamen arbitrio parrochianorum non autem rectoris ecclesiæ. d. c. dilectus. in fin. Pau. de Cast. d. consil. 363. column. 2. versu. quarto requiritur, Archiepiscopus Florentinus in sua summa, in tertia parte. tit. 12. c. 1. versu. quarto propter consuetudinem. Item requiritur, quod totus populus, uel maior pars pñstat in seruando dictam laudabilem consuetudinem. nã tunc poterunt cogi singulares non seruantes, Pau. de Cast. in dicto consil. 363. column. secunda versu. quinto uidetur requiri, sed in casu nostro apparet totum populum, uel maiorem partem nolle persistere, nec perseverare in dicta consuetudine, immo potius uelle a dicta oblatione recedere; ergo non uidetur probat dicta consuetudo, nec ipsum rectorem esse in quasi possessione iuris exigendi prædictum parrochianagium ratione dictæ consuetudinis, ita uidetur concludere Pau. de Cast. dicto consil. 363. nu. 8. & 9. Posset etiam responderi ad c. ad apostolicam, prout respondet Roma. consilio. 344. dicens, illud procedere, ubi quod dictat consuetudo esse præstandum, habet in se aliquam iustam causam, puta si subrogatur loco decimarum, uel canonicæ portionis, uel ad hoc, ut rector se sustentare possit, & sic intelligitur de consuetudine rationabili, ut puta, quando soluitur aliquid pro lampada ardente ante sacram eucharistiam, ut exemplificat Viuius in suis commun. opi. in uerbo, consuetudo rationabilis, adducens. d. c. ad apostolicam.

Vel potest melius responderi illud. c. loqui de consuetudine, & præsupponere consuetudinem esse legitimam probatam, quia ad positionem alicuius uerbi sequitur solemnitas, quæ ex tali uerbo resultat. Iam in l. sciendum in primo notabili. ff. de verb. obligatio. cum alijs cumulat per Dec. consil. 34. sed in casu nostro ne-

gari potest, aliquam consuetudinem esse legitime probatam: ergo prædicti. c. ad apostolicam, non conuenit dispositio. l. 4. §. toties. ff. de damno infec. quod autem non sit probata consuetudo, uidetur apparere; cum non constet probata esse extrema requisita ad probandum consuetudinem. & primo, quod illud parrochianagium fuerit solum a parrochianis uniformiter, sed ex aliquibus testibus hinc inde examinaris, uidetur probatum solutiones fuisse distormes, & aliqui plus aliqui minus

solutum, & ab aliquibus nihil, quod ex qua solutione vario modo facta non probatur introducta consuetudo, præsertim in istis actibus voluntarijs, Barto. in l. de quibus. nume. 16. ff. de legi. & in l. solent. §. non uero. numero 4. ff. de offic. proconsul. quem refert & sequitur Dec. d. consil. 215. column. 2. versu. secundo hoc idem probatur post Cor. dicto consil. 296. litera I, item requiritur, quod testes deponant de visu actus, cuius consuetudo allegatur, & de eius frequentia, ita quod appareat ex huiusmodi actibus esse inductum consensum populi, uel maioris partis, & testes debent esse testes, alias si sint singulares non probant consuetudinem secundum magis communem conclusionem Dec. in d. consil. 215. column. 2. versu. tertio quia, & uer. quarto hoc idem, cum pluribus relatis per Portium lib. 1. commun. opin. conclusio. 34. column. 5. versu. tertio inferitur, quibus addo Roch. de Cur. in c. fina. quæstio. 4. & 6. de consuetu. Viui. in suis commun. opinio. in uerbo, testes singulares non faciunt fidem. nume. 4. ubi attestatur de comuni, addo etiam eundem Dec. consil. 402. numer. 15. sed in casu nostro pro maiori parte testes uidentur singulares, quia deponunt de solutionibus ab ipsis testibus factis, ergo non uidentur probare consuetudinem, Addit & unum Dec. d. consil. 215. numer. 4. post glo. in c. consuetudo. distinc. 1. & Abb. in c. final. nume. 17. de consuetud. quod ad inducendam consuetudinem debet actus fieri eo animo, ut inducatur consuetudo, sed hoc, in casu proposito non fuit probatum nec adductum; ergo non est probata consuetudo soluendi dictum parrochianagium.

Nec obflare uidetur, quod plures testes testentur, rectorem prædictæ ecclesiæ solum exigere, esseque in quasi possessione exigendi a parrochianis prædictum parrochianagium petitem, quo casu uideatur probata talis quasi possessio exigendi per ea, quæ dicit gl. fin. in l. ob carmen. ff. de testibus. & ideo rectorem debere manuteneri, aut saltem restitui, quia potest multipharie responderi.

Primo, nullum in hoc casu posse competere remedium possessorium, Bar. in l. fin. ff. quorum bonorum. 10. ubi pro annuis prestationibus si non radicanter in aliquo iure reali competente in aliquare, uel persona, non datur aliquod interdictum possessorium, cum non habeat locum possessorium, nec dat, ubi non possit petere petitorium, & Bartol. sequitur pluribus doctor. adductis, Afflic. deci. 395. nume. tertio. Rip. in d. l. fina. nume. 3. attestans legis ita communiter tenere, & eorum opinionem in puncto iuris ueriores esse, & respondet ad capitulo quærelam. de electio. cui etiam respondet Iaco. Menoc. post hæc scripta editus, in suo tract. de remed. recuper. posses. remed. 1. nu. 88. ubi pariter hanc opinionem crebriorem attestatur eamque defendit, sequitur Alexan. consil. 94. nume. 1. volum. 7. & idem tenet Bar. in l. solet. §. 1. nu. 8. ff. de off. proconf. & leg. Cor. ne. consil. 43. litera q. vol. 2. Ro. consil. 311. col. fi. sequitur Masueri. in suo tractat. titul. de possessorio. col. 7. versu. item pro rebus & iuribus incorporalibus & c.

Secundo responderi Dec. dicto consil. 215. nu. 5. uer. sed his non obstantibus, post Inno. & Pau. de Cast. per eum allegatos, concludens, ex huiusmodi quasi possessione, exigendi a quibusdam parrochianis non inferri ad quasi possessionem iuris exigendi vigore consuetudinis aduersus non exactos.

Tertio

11 Tertio potest responderi quod illam glo. in l. ob carmen non esse tutam, & ex adductis per las. in l. admonendi. nu. 236 ff. de iur. iur. & Dec. in c. licet cautum. colum. 127 de probatio. Accedit, quod quia non videtur probata huiusmodi quasi possessio exigendi, cum plene probari debeat, nec sufficiat semiplena probatio. cap. querebam. §. quia veroliquide. de elect. o. glo. in l. 1. in verbo filium, versic. tu dic plene. C. quorum bon. vbi Saly. in fin. Bar. in extrauag. ad reprimendum. in verbo summa rie. col. 2. ver. & idem in iudicijs possessorijs. id. ut idem videtur sentire in l. admonendi. col. antepe. quem refert & sequitur Afflic. decis. 364. num. 5. Ripp. in dicta. l. si. num. 8. & 9. ff. quor. bono. & in l. si constante. num. 17. ff. soluto matrimonio. post Corne. & Abb. per eum allegatos.

Præterea posset attentari esse prebaram negatiuam ex testibus examinatis parte parochianorum deponentibus se nunquam soluissse, minusque vidisse, nec intellexisse, quod huiusmodi parochianagium solueretur modo proposito, sed si quid præstatur id fiebat vario modo ad arbitrium offerentium, Corne. consi. 222. littera g. & h. volum. 1.

Nec obstat, quod testes videantur deponere in eorum coram modo m. quod cum non inmediate tractetur de eorum præiudicio non proprie irritatur eorum testimonium, argum. mento ratorum per Fely. in c. in super. in fi. de testib. post Bal. & Io. And. per eum allegatos, & per Dec. consi. 342. nu. 3. vbi testis non repellitur pro comodo, quod venit in consequentiam. facit text. in §. legatarijs. In situ de testa. & nota. per las. late in l. si quis nec causam. ff. si cert. pct. in l. queries. in fin. C. de iud. & in l. distantibus. col. m. 2. versic. ex ista. C. de testam. videtur; decisio Io. And. in cap. sine possessione. col. 5. in princ. versic. propter quod soluendum. de reg. iur. in sexto quem refert & sequitur Alexan. consi. 172. nu. 6. volum. 2. vbi dicit, quod si Episcopus petat quartam ab vno rectore vnius ecclesie, poterit rector deducere consuetudinem generalem totius diocesis, & probare per rectores aliarum ecclesiarum, non obstante, quod de eorum commodo tractetur in consequentiam. Addatur, quod quia quoad remedium retinendæ videtur expeditum non competere, cum non appareat probata esse extrema requisita in huiusmodi remedio. §. retinendæ. In situ de interd. Bart. in l. 1. §. fin. in fi. ff. vti poss. Alex. consi. 88. col. 1. & pen. volum. 5.

Posset etiam ad huius opinionis corroboracionem adduci doctrina Bar. in d. l. solet. §. non vero. num. 4. ff. de offic. procons. quæ fuit gloss. in l. cum de in rem verso, in verbo, longo. ff. de usuris. & eam repetit Barto. 15 in l. si certis annis. num. 4. C. de pact. quod aut rector vult fundare intentionem suam ex sola diuturna præstatione, inducendo diuturnam præstationem tanquam modum & formam obligandi, & non potest, quia tempus non est modus inducendæ obligationis. l. obligationum fere. §. penult. ff. de actio. & obliga. & præstatio, siue solutio sit ad liberandum, non autem ad obligandum. l. qui hominem. in fi. & l. in numerationibus. ff. de solutio. Aut rector fundat intentionem non ex diuturna præstatione, sed ex quadam promissione, siue obligatione præcedenti, ad quam probandam inducit diuturnam præstationem, & tunc si allegat aliquam causam efficacem, & solemnem, potest aduersarius cogi argum. eto. l. cum de in rem verso. ff. de usur. Ang. in d. l. si certis annis. colum. 6. in fi. & colum. sequen. C. de pact. aut non allegat causam efficacem, & tunc secus, sed in casu nostro nulla potest, ut supra dictum est, esse efficax pactio, siue conuentio respectu ministris d. vinorum sacramentorum, ergo ex aliqua diuturna præstatione, etiam si accederet conuentio, non possunt compelli parochiani ad solutionem dicti parochianagij. Verum secundum opinionem Dec. in dicto cc. nu. 21 §. num. 5. versic. etiam prædicti parochiani,

possent hii qui soluerunt propria autoritate se subtrahere a solutione huiusmodi parochianagij, & potest esse ratio, quia actus nostri voluntarij non extenduntur, nisi quatenus de necessitate inferunt. l. fin. C. ne yxor pro m. rito. Bar. in d. l. si certis annis. nu. 2. & Cur. lun. num. 2.

In contrarium virgere videtur, quia licet ius parochianagij, quod consistit in oblationibus, ut supra in evidentialibus dictum est, sit voluntarium, ita ut ad oblationes regulariter quis compelli non possit; attamen hoc fallit in quatuor casibus, in quibus parochianus cogi potest ad præstandum oblationes. Primo, ex præcedenti conuentione, ut puta, si aliquis conueniatur, quod occasione alicuius prædij ecclesiastici ad censum annum præstandum obligatus sit. Secundo ex præcedenti dispositione vltimæ voluntatis, siue inter vivos, ut si quis donet inter vivos aliquid ecclesie, siue in vltima voluntate, ut si aliquid legetur, vel causa mortis donetur ecclesie. Tertio, si ministri ecclesie non habent unde viuant. Quarto, propter consuetudinem ut si parochiani consueverint aliquid ecclesie, seu ministris offerre certo tempore, in istis enim quatuor casibus possunt parochiani compelli ad oblationes per superiorem; ita tenet Beatus Thomas. 2. 2. quæst. 86. articulo 1. quem referunt & sequuntur Abb. Anto. de Butr. & Card. in rub. de paroch. num. 3. Archiep. Floren. in tertia parte suæ summæ. titu. 12. ca. 2. Soci. in tracta. de oblatio. in tertio libello. versic. sexto quæro, post Goffre. in summa. Alex. consi. 123. num. 1. vol. 5. sed in casu nostro non concludenter videtur probari, ecclesiam esse competenter dotatam, ita ut ministri non indigeant; ergo possunt compelli parochiani ad præstandum dictas oblationes, ut subueniant ministris ecclesie, sequitur Ludouicus Troilus in tract. de oblatio. quem fecit post Soci. in 4. dubio. col. 7. versic. & tunc aut ille oblationes post Host. quæ refert, dicens, huiusmodi oblationes dici posse quodammodo necessarias, & per consequens parochianos ad eas soluendas per viam excoicationis compelli posse, & dicit Ant. de Butr. in d. rub. paroch. in fi. parochianos non compellendos per subtractionem sacramentorum, sed aliter officio iudicis.

* Cum similibus ad hoc cumulatis a Dida. lib. 1. vari. sol. cap. 17. nu. 3. post hæc animæ edita visus. vbi differt de hoc articulo tractat. concludens decennalem præstationem sufficere ad inducendam hanc obligationem. Et quatenus ex hoc capite non essent compellendi, quia esset probatus redditus competens prædictæ ecclesie, nihilominus ratione saltem diuturnæ præstationis, videntur astringendi ad dictum parochianagium. ca. ad apostolicam. de simo per quem text. iunctis ibi dictis per Inno. dicit Io. Fab. in l. si de rer. diui. §. pauonum, in verbo reuertendi, quod capellanus potest petere compelli parochianum ad solutionem cerei, vel alterius rei, quam consueuerat offerre aliquo certo tpe, cum ex tali diuturna præstatione videatur se velle obligare; quis 19 a principio liberaliter incepit offerre, & in dubio presumetur ex tali diuturna præstatione animus obligandi, sequitur Ab. in c. suam. nu. 7. & in c. laco. in fi. de simo. c. si hac opinione concordat l. priuilegia. in fi. C. de sacros. eccle. quæ salaria solita solui ecclesijs etiam si solutio fiat in speciebus puta grano, vino, & similibus, dictis ecclesijs præstari mandat, & ex illo tex. notat Bar. in versic. tertia particula, quod elemosynæ debetur, seu consuevit dari pauperibus, debet dari pauperibus perpetuo, & ver. seq. dicit, quod si ciuitas dabat anno quolibet certam quantitatem frumenti religiosis, non potest postea facere statuti per quod renouet talis elemosyna d. ca. ad apostolicam. & 21 Bar. refert & sequuntur Ab. in d. rub. de paroch. nu. 3. in fin. & ca. pen. nu. 6. 7. & 8. de sepul. Fely. in d. c. ecclesia S. Mariæ. nu. 97. & in c. si M. nu. 21. de consuet. & in c. nouit. nu. 7. de iudi. & in d. ca. ad apostolicam nu. 2. Soci. in d. ver. sexto quæro. in fi. lo. de Ana. in c. quia in omnibus.

Senatus Pedemon.

col. 3. de v. furis. Domi. in c. r. col. 4. in fi. de constitu. in 6. Dec. in d. c. ecclesia S. Mariz col. 23. vbi concordando opinionem dicit, quod quando statutum laicum specialiter & expresse beneficium clericis concedit, tunc habet locum doctr. Bart. in d. i. privilegia. & sic idem, quando specialiter & expresse esset consuetum aliquid in beneficium ecclesie solui, & ex istis non videtur tutum, quod asserunt S. Thomas, & Archiep. Fior. loco supra allegato, videlicet oblationes debitas occasione paupertatis, seu consuetudinis esse voluntarias, quoad quantitatem, & speciem rei oblatæ, nisi dicamus debere intelligi de principio oblationum, quod debet esse voluntarium, & hæc opinio corroborari videt in auth. de sanctis. epif. §. si quis autem ipsorum. versic. pro consuetudinibus, & ex eo quod scribit apud diuos Matth. 22 & Luc. c. 10. §. d. gnus est operarius n. ercede sua, quod repetit diuus Paul. in sua prima epist. ad Thimo. c. 5. re ferens etiam dictum Deuto. c. 23. non alligabis bovi trituranti, & ad Chorin. i. c. 9. quis militat suis stipendijs? quis plantat vineam, & de fructu eius non edit? quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat? quasi dicat, nemo, interpretaturque illud dictum, non alligabis bovi trituranti, dicens, illud esse scriptum propter apostolos, & ministros verbi Dei, quoniam debet in spe qui arat arare, & qui triturat in spe fructus percipiendi. Nam si spiritualis seminant magnum non est, si temporalia merant, n. scitis, qui quoniam sacrorum operantur, quæ de sacrificio sunt, equi, & qui altari deserviunt cū altari participat, & clarius ad Rom. c. 13. probauerant. n. Meccedonia, & Achaja al. quæ collatio est facere in pauperes sanctos, qui sunt in Hierusa. placuit enim eis, & debitores sunt eorum. Nam si spiritualium eorum participes facti sunt gentiles, debent & in carnalibus ministrare illis. & ad Gallatas c. 6. convincer autem is qui catechizatur, idest instruit verbo, ei qui se catechizat in omni v. bonis, iustum enim est, ut illi consequantur stipendium, qui pro tempore suum commodare reperiuntur obsequium. capi. charitatem. 12.

23. quæstio 2. ex quibus auctoritatibus dici potest prædictas oblationes, & præstationes non est iuridicum, canonico, & civili contrarias Abb. in ca. suam. num. 7. & p. de simon. accedente præsertim quasi possessione exigendi, quæ videtur probata, cum plures testes deponant rectorem fuisse, & esse iam longo tempore præterito, excepto præsertim molestia in pacifica possessione, seu quasi, saltem ministerio conductorum, exigendia quolibet parrochiano habitante in montibus: omniam vnam grani ab incolentibus vero planitiem omniam vnam vini, occasione dicti parrochianagij, quod quidem parrochianagium solentur propter labores rectoris, siue curati ecclesie in deferendis & ministrandis sacramentis in domibus parrochianarum infirmantiū, & interrogat de causis scientie, aliqui respondent, quod viderunt aliquos, quos non minant, soluentes, aliqui vero testes, & plures deponunt de solutionibus propriis, & suorum antecessorum, & dici auduisse, quod alij parrochiani etiam soluerunt, nonnulli se exigisse nomine rectorum, ex quibus depositionibus videtur dicendum, esse probatam prædictam diutinam consuetudinem offerendi, aut saltem quasi possessionem exigendi prædictum parrochianagium ex doctrina Bart. in rep. l. de quibus num. 24. versic. sed dicas. ff. de legi. conclusionem 24. us, quod vbi agitur de probanda frequentia actuum, ex quibus inducetur consuetudo, si testes deponentes de frequentia actuum sunt singulares in redditione causarum scientiarum, quia vnus deponat de vno actu, alius de alio, isti testes probant, quia deponunt de actu in frequentia, & sic id, ad quod inducantur secus si inducerentur ad probationem aliquos actus singularis, & huic doctrinae simularur gloss. fin. in l. ob certum. §. si.

25. ff. de testib. concludens, quod si volo probare me pos sedisse, & testes deponant vnus de vno anno, alius de

alio, horum testimonium tenet, & probat possessionem, & d. glo. referunt & sequuntur Bar. ibi, Curt. iun. consil. 168. num. 3. post Alexan. & Corn. per cum allegatos, Alexan. consil. 10. num. 4. volum. 6. Paris. consil. 87. num. 35. volum. 3. & alij adducti per Cra. consil. 73. num. 35. & pluribus sequen. adducens Corneum attestantem hanc esse communem opinionem, & respondentem ad rationem laudat. laudmonendi. m. 256. eandem communem esse attestatur Viui. in suis commun. opinio. in verbo, testes singulares sufficiens & c. post Aret. Ang. Guid. Pap. Soci. Boner. Augu. Beroum, & alios per cum relatos quibus addo Curium in tract. de testib. conclus. 37. num. 77. & sequen. vbi dicit hanc opinionem sibi probare placuisse. Alberic. in simili tract. de testib. in vltima parte. l. vlt. m. r. Et casui nostro multum arridet decisio Innocen. in c. qualiter & quando. & nume. 2. & 3. de accusat. quem refert & sequitur Lanfran. in c. p. quoniam contra in verbo, testium de positiones. colum. 5. versic. istud est notabile dictum, de probatio. Felyn. post Ab. Anto. & Innocen. in cap. licet ex quadam. colum. 4. versic. secundum limitata, de testib. quod quæ lo agitur de probando aliquid, quod habet temporis continuationem, siue perseverantiam, & actum duplicitatem, seu multipliciter, siue sit totum vnum, siue habeat actus, & partes distantes, & separatas, vt puta si agatur de probando, quod aliquis est in quasi possessione iurisdictionem exercendi in vno territorio, vel exigendi decimas, tunc singularitas testimonij in actibus, tempore, & personis, non nocet, quia varietas actuum, temporis, & personarum, non diversificat id, de quo substantialiter, & probabiliter quaeritur, sequitur Guid. Pap. decis. 344. quidam elegit, vbi dicit se vidisse plures causas determinatas in camera consilij, non obstante tali singularitate, Ange. in disputa. in p. cien. Assensu miles. colum. 15. versic. contrarium est verum, & Innocen. in dicto. capitulo. qualiter & quando refert & sequitur Alex. consil. 172. num. 3. volum. 2.

27. 2. vbi dicit, quod ad probandum generale obsequium singularitas testimonij non infringit eorum dicta, & quod ista est verior opinio, quam etiam sequitur Curt. iun. de feud. in prima par. colum. 5. in princ. Guid. Pap. consil. 116. num. 4. vbi dicit testes iuxta consuetudinem valere, licet sint singulares. & licet de causa scientie interrogati non deponant, post l. o. Fab. quem refert, in §. ex non scripto, Instit. de iure natu. gen. & civili. Accedat quod quartus, septimus, decimus deponunt, & decimus octavus testes videntur contra testes concludentes dictam quasi possessionem exigendi, & redientes rationem dictorum, quia ipsi exegerunt dictum

28. parrochianagium nomine actoris, & in dubio præsumuntur contra testes, Alexan. de d. o. consil. 172. num. 8. volum. 2. post Bald. in l. e quibus. colum. antepen. idem Alexan. consil. 47. abunde num. 6. versic. non omitto etiam lib. 2. sequitur Cotta in memoriali incip. testes singulares, in fin. Cur. in tracta. de testi. conclusio. 13. Neuz. consil. 26. num. 25.

Præterea dato citra veritatis præiudicium, quod testes plene non probarent huiusmodi quasi possessionem exigendi parrochianagium, de quo agitur; attamen negari non potest, quod vnus testis adimiculetur alteri, vt semipiene probent, aut saltem inducant præsumptionem vehementem, ex qua Senatus potest credere veritatem esse, vt concludit Cra. d. consil. 73. nu. 35. post Bald. Paul. de Cast. Alex. Corne. & alios per cum relatos, quod si vnus possit deferri iuramentum suppleturum, Dec. in d. elicit caus. m. col. 6. versic. & hoc primo utrumque intelligitur de probatio. & col. 7. versic. bene videtur, quod quidem iuramentum suppleturum etiam in rem: ajs possessorij, præsertim recuperandæ potest deferri etiam quod agatur de possessione rei imaginæ, Dec. consil. 23. col. 1. ruer. restat quæ axat, post Bar. in laudmonendi. nu. 55. & 56. ff. de iur. iur. Alex. q. 9. nu. 2.

vol. 5. & Bart. refert & sequitur Ias. in d. l. admonendi. num. 100. & sequen. & in repeti. num. 273. Dec. consi. 136. in fin. loquens in remedio reintegrande intentato pro huiusmodi annualibus prestationibus, quorum dicta multo magis procedere possent in casu nostro, in quo præsupponitur plusquam semiplene esse probatum, Ias. in d. l. admonendi. nu. 105. & in repeti. nu. 28. Alex. consi. 42. in fin. voi. 3. late Crauet. d. consi. 73. nu. 24. & sequen.

Et tenendo hanc opinionem posset ad contraria respondere, & primo ad c. non satis, & alijs similibus super pra in contrarium adductis, & quod illa iura procedant, quando aliquid pro diuini sacramentis daretur nomine pretij, ita vt dici possit sonare in venditionem, quia tunc hoc omnino prohibitum est, & redoleret simoniam d. ca. qui studet. l. q. 1. secus si aliquid præstaretur sponte in remunerationem impensis obsequij, vel laboris, quia tunc licite præstatur, & accipitur, arg. c. liberti. 32 §. pro remuneratione. l. 2. quæst. 2. & ubi res ecclesiæ, quæ regulariter prohibentur alienari, possunt, iuxta meritum donari in remunerationem obsequij, & laboris, Alex. consi. 55. nu. 6. vol. 1. ergo multo magis res laicorum, & in ca. sequen. dicitur quicunque suffragio cuiuslibet aliquid ecclesiasticæ utilitatis prouiderint, & pro eo quodcunque commodum in remunerationem promissi solutione eos absoluerit oportebit, cū dignus sit operarius mercede sua, concordat. c. charitatem. l. 2. quæstio. 2. & ca. relatum. iuncta glo. 10. quæstio. vltima. 33 Abb. in c. cæterum. in fine. de dona. & nam licet exactio a principio etiam pro labore non admittatur, c. cum sit Romana. ubi communiter docti. Abb. in c. suam. de simonia. tamen spontanea oblatio, & donatio subsistit per supradicta Abb. in d. c. suam. nu. 7.

34 Nec obstat consilium Pau. de Cast. 363. & quia diuersitas facti inducit diuersitatem iuris. l. interpositas. C. de transac. nota. Alber. in l. si ex plagis. §. in clino. ff. ad leg. Aquil. nam in casu, quo consuluit Pau. de Cast. ille Abbas qui conueriebat suos parrochianos ad aliquid soluendum pro sepultura, & alijs sacramentis antequam admitteret corpora ad sepulturam, vel alia sacra ministraret, volebat pacisci cum parrochianis, vt proponitur d. consi. num. 7. quod est illicitum sed in casu nostro curati non destinant diuina sacramenta ministrare, nec conueniunt, vel paciscuntur occasione dictorum sacramentorum ministrandorum. Ergo non nocet prædictum consilium, quinimo retorquetur, & pro rectore sancti Petri adducitur, cum in casu nostro proponantur verificata requisita Paul. de Cast. videlicet, qd quilibet parrochianus ab initio, & subsequenter gratis sponte, & liber. l. iter nulla necessitate cogente, pure, & simpliciter, & certo modo soluerit huiusmodi parrochianagium considerans, quod digni essent curati operantes mercede sua propter labores, quos sustinebant in deferendis diuinis sacramentis ad loca procul distantia ab ecclesia parrochiali; & licet aliqui deponant, quod varie fuerit solum dictum parrochianagium; at tamen multo plures deponunt de certa mensura oblati. 35 lata ab ipsis parrochianis; & quo casu istis testibus est standum tanquam dignioribus, & pluribus numero etiam quod ab vna parte producantur. l. 3. §. eiusdem quoque. & l. ob carmen §. fina. vbi glo. in verbo impar. ff. de testi. Fely. in cap. cum tu. num. 5. & 6. de testi. cum igitur constet certo modo, & pluribus annis fuisse solum parrochianagium huiusmodi solutionibus standum est, argumen. cap. ex parte. de censibus. Et si dicatur non esse probatum huiusmodi generalem consuetudinem, seu diuinam præstationem, & obseruantiam in dicta parrochia, cum testes pro maiori parte sint singulares. Respondetur, quod in eo sunt plures testes con testes, quartus, septimus, & decimus septimus, & decimus octauus, quibus alij adminiculantur probantes hanc diuinam præstationem, & obseruantiam; Et dato ci-

tra veritatis præiudicium, quod essent singulares; huiusmodi singularitas non est obstativa, sed adminiculatiua, vt prædictum est, singularitas autem adminiculatiua, quæ est, quando testium dicta ad eundem rei finem concordant, & tendunt, non nocet, vt inquit Cur. in tracta. de testi. conclus. 46. nume. 92. & sequen. post 36 Bald. in locis pereum relatis, & quinimo ipsis testibus deponentibus de proprijs solutionibus magis credi debet cum deponant contra se, & ad eorum incommo- dum, quo casu tenet eorum dictum etiam contra alios, quia non est verisimile, quod deposuissent, nisi ellet veritas. l. quæro §. fina. & ibi glo. ff. de edil. ed. Bart. in l. cum filius familias. in prin. circa fin. versic. tertio contingit, & ibi Ias. num. 17. ff. de verbo obliga. Ias. in l. nec is, in princip. nume. 16. ff. de acquiren. heredit. faciunt nota per Fely. in cap. cum a nobis. num. 11. de testi. Dec. consi. 56. num. 4. Tiraq. de retrac. §. 1. glo. 14. num. 47. Cra. d. consi. 73. num. 30. in fin. Viui. in l. ius commu. opin. in verbo testis vnicus & solus, post Boer. quem refert decis. 221. Et ex dictis istorum testium corroborant dicta quarti, septimi, decimiseptimi, & decimi octauum testium, qui deposuerunt, præsertim septimum, quod ipsi nomine præfati rectoris exegerunt parrochianagium, quorum dicta videtur sufficere in hoc remedio possessorio, & in quo leuior requiritur probatio, vt supra probatum est, & concludit Bart. communiter approbatus in l. 1. nume. 10. C. quorum bonis. Alex. consi. 51. num. 4. volum. 1. Dec. in l. fin. num. 15. C. de edic. diui. Adria. tollen. & consi. 56. nu. 5. & consi. 663. & alij cumulari per Crauet. consi. 158. nume. 12. Gozad. consi. 12. num. 11. Rui. consi. 106. num. 18. volum. 5. ex quibus apparet istam esse communem opin. 38 Nec obstat, & quod dictus septimus testis tractet de eius commodum, cum ex actis probetur cum esse conductorum reddituum prædictæ ecclesiæ, quia pro responsione retorqueri posset, quod supra in contrarium adductum est, videlicet commodum hoc non repellere testem cum sit mediatum, & per consequentiam, vt concludit Dec. dicto. consi. 342. & Fely. in dicto. cap. insuper. de testi. Sed cum periculosum sit hæc responsio, quia tam in casu supra pro parrochianis adducto, quam in terminis istis potest dici agi de commodum, seu incommodo testium deponentium principaliter, nec refert quod non interueniant in actis tanquam principales, & quia testes vniuersitatis, vbi agitur contra vniuersitatem ex causa, quæ spectat vniuersitati auctoritate, sed singularibus personis utilitate, non probant, cum re ipsa sint partes, vt expresse dicit Bald. in rub. ff. de rer. diuis. colum. 5. versicu. nota, quod quidam sunt vniuersitatum, per text. in l. omnibus. C. de testi. & responderet ad dictum §. legatarijs. quem refert & sequitur Fely. in dicto. capitu. insuper. num. 5. & 9. vbi in fin. respondet ad id, quod dicitur, quando commodum, & incommodum venit secundario. pulchre concludens, quod quando sententia potest asserre testi commodum, vel incommodum immediate, hoc est alio iudicio non requisito, vt si agitur causa contra vniuersitatem de re, cuius utilitas suscipitur singulis, vt de causa nemoris, quo singuli vtuntur, & de causa, pro qua venit imponenda collecta, vt in casu nostro, quia lata sententia in fauorem rectoris exequutio fieret contra testes, tunc testes deponentes pro se, & in eorum commodum non probant, secus si deponent in causa, cuius sententia non posset contra testes, vel pro testibus exequi, nisi interueniente alio iudicio, vt in casu Ioannes Andreas in dicto. capitu. sine possessione. colum. 4. de regul. iur. vel in causa, quæ auctoritate, & utilitate est vniuersitatis, quia tunc testes deponentes pro se ad eorum commodum probant secundum Fely. in dicto. capitu. insuper. in fin. post Ioan. And. & Bald. per eum allegatos, & quod testes de vniuersitate non probent etiam vbi tractatur de onere, prout in casu nostro tenet Abb. consi.

16. p^omo an dictus Donatus, col. 2. versic. p^omo quom. m. lib. 1. quem refert & sequitur Vinius in suis com. mu. opinio. in verbo testes de collegio, licet la. in d. l. si quis nec causam nu. 17. & in l. distanti us nu. 7. & seq. C. de testam. citat se dubitare de prædicta regula, cum advocatus, procurator, proxeneta, iudex, venditor & donans, quando tenentur de cuiusd. fideiusor, & legatarij, quando testamentum trahit essentiam, ex eorum testimonio, & alij deponentes in casu vbi inmet laus. vel vituperium, aut interesse testis, regulariter non probant, & tamen negotium non agitur contra eos principaliter, sequitur Fely. in d. c. in super nu. 10. & quinque seq. & pulchre in c. personas de testib. Alex. consil. 10 nu. 12. vo. 6. Ideo. d. r. sponsonem, quam ponit Felin. in d. ca. persona, transeundum est, videlicet,

40 + præfatum septimum testem esse idoneum, non obstante conductione per eum facta, de reudibus ecclesiæ, cum in sua depositione iurata, dixerit se non prærendere commodum, ex sua depositione, allegat Bald. in l. distanti. C. de testa. quam refert & sequitur Fertia. cautel. 40. Deci. consil. 342. nu. 4. Crau. d. consil. 73. num. 29. post Bal. Alex. laf. & Deci. per eum allegatōs.

Accedat quod conuadatur depositio prædicti septimi testis, depositione. 4. 17. & 18. & aliorum testium,

41 laf. in l. si emancipati nu. 15. C. de collat. + vbi dictum testis inhabilis validatur dicto alterius habilis, & in l. si quis ex argentarij. §. cogentur, nu. 2. & 6. ff. de edendo, & ibi tamen Bald. quem refert & sequitur Corta in memorali incip. testis vnius, & in memorali incip. legalitatis, post Alex. Deci. Fely. & laf. in locis per eum relatis, quibus addo Curt. in tracta. de testi. conclus. prima, laf. in auri. si vero contingerit col. 2. versic. istam decissionem. C. de iudi. & in l. 1. col. fin. versic. tertio fallit, in prima lectura, & in secunda lectura col. 12. versic. item inquantū. C. de sum. trin. & fid. cath. Nauiz. p. 26. nu. 40.

Nec videtur obviare, quod prædicti quatuor testes interrogari, non dicunt specificē, a quibus parrochianis, viderint exigi prædictam parrochianagium, sed deponunt se non recordari, + quia licet deponent, se non recordari, valet tamen eorum testimonium, Inno. in d. c. quantar & quando nu. 3. in fide accu. quem seq. Imol. in c. cum Ioannes. nu. 7. de fid. in f. & ibi Fel. nu. 5. & in c. cum causam nu. 13. de test.

Non obstat consil. Corn. 296. quia in casu suo, fiebat fundamentum in consuetudine, quæ non fuerat probata imo contrarium, quod præstationes non fuerant factæ vniformes, sed varie, & principium consuetudinis non fuerat ex liberalitate, verum coactæ, sed in casu nostro, est probata vniformis præstatio sponte, & i-bere a principio facta, & non agitur simpliciter ex conductine, sed ex quasi possessione exigendi, in qua non requiritur, ita exacta & plena probatio, vt dictum est.

43 Nec nocet + quod ex actibus voluntarijs non inducitur consuetudo, nec animus obligandi, vt per Bar. in l. solent. §. non vero, num. 4. Corn. d. consil. 296. litera i, cum similibus, quia fa lit favore ecclesiæ, c. veniens el. 1. de test. quod mouetur Abb. ibi in 4. notabili, dicens, quod parrochiani possunt compelli ad solvendum id,

44 quod dare consueverant, eorum presbytero + inferens tota l. iter quod donatio alicuius rei, multo tempore continuata, inducit in ecclesia obligationem in futurum, vt singulis annis de reit more solito, sequitur ibi Fri. ru. 3. Soci. in d. versic. 6. circa med. quos Abb. & Soci. refert & sequitur Cur. l. unum. in l. si certis annis nu. 28. C. de pact. idem tenet Felin. in d. ca. ad apostolicam nu. 3. post Pau. de Leazar. in c. in literis col. 6. versic. 2. casu de testi. pol. Abb. in ca. suam num. 5. de sumo, vbi ponit tres responsiones ad hanc oppositionem, & ex istis tollit argumentum quod fit de glo. in l. cum de in rem versio ff. de iuris, cum similibus supra allegatis, Pau. de Leazar. in d. ca. in literis col. 4. in fin. & sequen. versic. contra hoc facit aperte.

Superest respondere ad consil. Decij. 213. in quo maior videtur esse difficultas, videlicet, in eo quod dicit non esse probatam possessionem, seu quasi exigendi ratione consuetudinis, cum consuetudo nunquam fiat formata: quia in casu nostro, non simpliciter dictum fieri fundamentum in consuetudine formata, & præscripta, sed etiam in quasi possessione exigendi a quolibet parrochiano parrochianagium modo supra scripto, quæ quidem quasi possessio vniuersaliter proponitur probata, cum testes deponent rectorem fuisse, & esse in dicta possessione a ongillimo tempore, & contra excepta præsentis molestia, & licet in reddenda ratione, dictorum suorum irrior pars testium, d. ponat solum de solutione propria, attamen adhuc dicitur probata huiusmodi quasi possessio, iuribus supra allegatis, quæ non repugnat, & maxime attentis dictis aliorum testium deponentium se exigisse ab omnibus parrochianagium, + Præterea dici posset, quod ex quo est probata frequentia actuum longo tempore, censetur probata consuetudo, ex not. per Barto. in repel. de quibus nu. 23. & 24. ff. de legat. 1.

Accedat, quia in casu Decij, consuetudo habuerat initium vitiosum, & non spontaneum, igitur nimirum si restringitur quasi possessio exigendi ad exactos tantum, quos præterea dicit, se posse subtrahere a tali solutione, & ita loquuntur Doctores per eum allegati, alias si loqueretur, de his qui a principio sponte, & voluntarie nulla præcedente exactione obtulerunt, quo casu non contra ius, sed laudabilis est consuetudo, vt supra probatum est, male loqueretur, & contra tex. in d. c. ad apostolicam, ac alia iura supra adducta, ideo idem Decij. in d. consil. in fi. versic. ita allegato, dicit, quod in contrarium adducta, & sic pro ista opinione, loquuntur quando iura non resistunt consuetudini, secus in casu suo, in quo iura resistunt, sed in casu isto, iura non videntur resistere, vt satis late demonstratum fuit, ergo, non nocet consilium Decij.

Nec etiam aduersatur Rom. d. consil. 344. dum vult restringere. cap. ad apostolicam, ad obligationes, quæ sunt, vt succurratur necessitatibus. Curati, quia, vt supra demonstratum fuit, quatuor modis admittuntur oblationes, & exigi possunt a parrochianis, & isti duo modi offerendi, propter necessitatem, & propter consuetudinem, ponuntur, vt diversi, + imo in casu necessitatis etiam ab initio possent compelli, vt notat. Abb. & Felin. in d. ca. veniens in 4. nota. de testi. & oblationes, quæ sunt ex consuetudine etiam diuinitus, & habentibus decimas, fieri possunt. c. ex transmissa de prescription. quod ad hoc citatur in additionib. Abb. in rubri. de parroch. in verbo compelli, Felin. in d. cap. ad apostolicam versic. adde, quod scribit Ancha. consil. 36. alias 47. dicens Ancha. in d. consil. consuluisset per illum tex. in d. c. ad apostolicam, non posse reprehendi curatos, recipientes oblationes pro certis sacramētis, etiam si eorum ecclesiæ sint plenè dotatæ.

47 Non obstat, + quod in istis oblationibus non videatur competere aliquod remedium possessorium, cum non possit competere petitorium, quia in contrarium est veritas, d. c. ad apostolicam de sumon. vbi data consuetudine, competeret petitorium ad eius obseruantiam, & etiam possessorium, seu quasi, & ita tenet Paul. de Castr. d. consil. 363. col. 2. & 3. in prin. Deci. d. consil. 211. num. 5. licet in casibus, in quibus consuluerunt, proponant non esse probatam possessionem respectu omnium,

48 + pro hac opinione adducitur, text. in c. licet nobis, de re iud. c. quem Abb. & Fely. ibi in prin. post Domi. & Butri. dicunt singularem, ad hoc, quod pro iuribus mere personalibus potest agi possessorio, idem tenet Felin. in c. conquestus in fin. de for. competen. addens post Spec. de primo decreto. §. restat. num. 2. quod licet nomina, & alia incorporalia, spiritalia, & temporalia non possideantur, attamen in nominibus debitorum cadit

51 Non obstat vltimot quod dicitur Rectore non pos-
se obtinere in remedio retinendæ, cum non probauerit
extrema requisita præsertim quod tempore litis me-
æ esset in quali possessione exigeri. §. retinendæ in fin. de
interdi. quia ad hoc potest responderi vt per Afflic. de
cit. 394. vbi dicit in contrarium adducta procedere quod
alius probaret se medio tempore possidere, alias suffi-
ciat probare se semel possidisse, quia qui aliquando ostē-
dit se possidisse, & allegat se nunc possidere præsumi-
tur perseuerasse in possessione cum possessio retineatur
animo allegat nota in l. siue possideris. C. de probatio.
& plura alia. Alia de præsumptio. regu. secunda præ-

S V M M A R I V M.

- adams

ad eius substantiam, licet quo ad solemnitates sit de iure ciuili.

39 Primogenitura a iure diuino introducta, & qua dicebantur primogenita.

40 Iuri primogenitura renu. iari, illudque vendi potest.

41 Iuramentum interpositum super donatione omnium bonorum presentium & futurorum, non operatur vt valeat saltem respectu presentium, secundum communem sententiam.

42 Stipulatio penalis appositae pacto future successionis, non valet etiam respectu pome promissae, & num. 42.

43 Diffio Nihil est vniuersalis negatiua, idem de diffione nulla.

44 Negatiua vniuersalis potentior est quam affirmatiua, cum magis neget negatiua, quam affirmatiua affirmet.

45 Privilegium, l. licet. C. de pactis, in quibus personis locum habet, & num. 45.

47 Nobiles dicuntur viris dignitate constituti, cum nobilitas sit dignitas.

48 Consuetudines vires suas non porrigunt extra territorium in qua vigent.

DECISIO C.

Pactum de futura successione initum inter patrum & nepotem quod vno eorum decedente sine liberis vel eius liberis sine liberis masculis decedentibus alter vel eo defuncto eius liberi masculi succedant in omnibus bonis tam presentibus quam futuris an validum sit.

AGNIFICI Carolus Dominus Vilarzetti patruus, & Claudius Dominus Fenici nepos ex fratre ambo agnatis de Chiaiant, Anno. 1552. die 8. Martij considerantes (vt verbis eorum etat) substitutiones & ordinationes antea per eorum antecessores mutuo factas, vt eorum filia legitima & naturales, & ab eis descendentes masculi iungeret & successine succedat in bonis aliorum decedentium in fine filiis masculis, vtque continuo manuteneatur caput principalis agnationis & bona feudalia eorundem conservarentur, volentes etiam sequi vestigia suorum predecessorum, considerantes premissa, pro eis & eorum hereditibus ac successoribus, conueniunt pacti sunt & transegerunt. mutuis stipulationibus, renunciationibus, & iuramentis interuenientibus, quod altero ipsorum moriente sine liberis, vel eius libris sine liberis masculis decedentibus, alter, vel eo defuncto eius liberi masculi pro substitutione essent, & pro veris hereditibus morientis, in omnibus bonis presentibus & futuris, quibuscunque, filiabus vero constituerentur congrue dotes, secundum parentum, & familia, qualitatem, & gradum. Lapsis inde octobus annis contingit predictum Claudium sine liberis, & intestatum in prelio belgico periisse, Magnifica Chiarleta sorore, & D. Carolo patruo superstitibus quæstum fuit quis eorum ad predicti Claudij hereditatem & bona admitti debeat, an soror vti proximior, an vero patruus, vigore predicti pacti. Et partes patui ueri videntur, primo. l. iurisdictioni. §. præter ait. ff. de pact. vbi præta seruabo prout centenum est, ait prætor, & alibi dicitur contractus ex conuentione legum accipere. l. 1. §. si conuenit. ff. de pign. l. contractus. ff. de regulis iuris, quæ præsertim locum habere debent in re propria, in qua quilibet dicitur moderator, & arbiter, vulg. l. in re mandata. C. mansari.

¶ Secundo subsistere videtur ex vi reciproce dispositionis, cum ratione vicissitudinis aliqui contractus admittatur, & teneant, qui ea cessante omnino à iure prohiberentur, vt in donatione inter virum & uxorem videre est, quæ ¶ & si regulariter prohibeatur to-

to titulo de donationibus inter virum & uxorem. ff. eodem. & in Decreta. attamen si reciproce fiat admittitur. l. quod autem §. si vir. ff. de donationibus inter vir & uxorem. Romanus consil. 517. column. penult. l. in l. si pater puella. numc. 2. & sequen. C. de inofficio. testam. vbi post Cynum Baldum Salice. & Paul. de Cast. expresse dicit Donationem recipiendam inter coniuges factam hoc modo, si contingat alterum præmori superfluis habeat bona valere plura, quæ adferat ad materiam vicissitudinis, & nominatim mutue donationis factæ inter fratres, quod etiam confirmat Alex. n. in l. licet. column. fin. versic. vltimo pro hac gloss. C. de pactis. ff. pro qua opinione legitur consilium Ias. 173. numc. 4. & 5. volum. 4. & propius ad casum nostrum accedendo videtur textus in l. 1. C. de pactis. & in l. de fideicommissio. C. de trans. quibus l. fratres grauati ¶ fideicommissio possunt inter se pacisci & a fideicommissio recedere & his adstipulantur, quæ cumulat Neuiza. consil. 86. numc. 5. ad materiam pacti reciproci. Nec videtur obflare si dicatur prædicta iura loqui in pacto de non succedendo, quia idem videtur dicendum in pacto de succedendo vt contrarium eadem sit disciplina argu. l. pen. C. de solutionib. & l. eius est velle. ff. de regul. iuris. quo fundamento reciproci pacti hanc opinionem sequitur Hippol. Sing. 333. late. Viui. in suis communibus opinionibus in verbo pactum. 1. numc. 12. post est scripta visus.

Tertio defenditur huiusmodi conuentio arguendo a cessante ratione legis, quod argumentum est validi & forte. l. quod dictum. ff. de pactis. Euerard. l. te in suis locis legalibus. c. 85. nam pactum de succedendo aliqui a iure improbat, quia ex eo inducitur uotum captandæ mortis eius de cuius successione agitur. l. fin. C. de pactis. cum similibus. Sed in casu isto videtur cessare votum captandæ mortis, ergo valet conuentio, quod autem cesset votum captandæ mortis constat tam ex viribus mutue conuentionis ob quam incertum est in quorum alterum ex contrahentibus sit casura conditio d. l. 1. C. de pactis. l. de fideicommissio. C. de transactionibus. tum etiam propter ipsorum contrahentium consensum, & perseverantiam usque ad mortem. l. fin. C. de pactis. & hoc fundamento ad tuendam hanc opinionem vsus fuit Nicolaus Bellon. in consil. 60. numc. 2. cui videretur videtur, probari consentire Bar. in d. l. fin. l. 1. versic. item non inducit.

¶ Quarto coadiuuari dicitur ¶ hæc conuentio ex communi conclusione qua dicitur valere promissionem præterim mutuum qua alter alteri superstiti eius bona, si sine liberis masculis decederet, post mortem tuam (donare) seu relinquere promissit quam ponit gloss. communiter approbata in dicta. l. fin. in verbo accommodauerint in fin. & ibi Barolus numero decimo ceterique interpretes. C. de pactis. Bartolus consilio 214. Cur. Iunio. consilio decimo quinto. column. 2. Craue. consilio 138. numero secundo. & alij innumeri conuenerunt per Tiracquel. in tracta. primogenio. quæ ff. 6. numc. quinto. Bellon. dict. consilio 60. Gozid. consilio 87. numero 9. & sequent. per text. in l. prima. C. v. & hæred. & contra hæred. Sed in casu isto vicissim alter alteri superstiti promissit eius bona, si sine liberis masculis decederet, ergo valida videtur huiusmodi conuentio. pro qua consiluit Oldrad. consilio 139. Guid. Pap. consilio 31. column. secunda. & sequen. Ias. consilio quinto column. 4. volum. 3. & huc fundamentum accedit text. in l. tale pactum. §. fin. ff. de pact. ex quo Bartol. ibi numero 3. notat quod quando aliquis in actu inter viuos nominat aliquem suum hæredem videtur in eum suum vltimum iudicium contulisse & suum hæredem f. esse quem testatur & sequitur Alexan. consilio 168. numer. 6. & 7. volum. 5. Soci. consilio 49. numero 5. & 6. volum. 4. hanc opinionem late tractat Ang. l.

Angel. conf. 179. colum. 2. versicul. quia tamen legendo, concludens valere conventionem vicissim inter duos germanos milites factam, qua conuenerunt ut eorum altero sine liberis masculis defuncto, omnia eius bona ad alterum superuiuentem, seu eius posteros confluerent, prout & in casu proposito cogitatum proponitur quod bona deuenirent in agnatos, per quos conseruatur et familiaris dignitas, quam Reipublice interest conseruari. l. 1. §. sed & si seruus. ff. de ventre inspicere. Brunn. de stat. exclus. foemina. in tertio articulo. colum. 2. Paris. consil. 26. nume. 1. 2. 13. & 73. volum. 2. Respondetque Angelus ad id quod in contrarium adduci possit, videlicet huiusmodi conventiones tollere directo liberam testamenti facultatem, quia cum dominia praedictorum bonorum, quae post mortem promittentis obueniunt sunt superuiuenti interea remaneant penes promittentem l. traditionibus. C. de pact. potest de his testari, Idcirco non dicitur eui directo sublata libertas testandi, & hoc idem dicit tenuisse Azonem & Cynum, locis per eum allegatis, quod etiam videtur voluisse Barto. in d. l. fina. nu. 11. versicul. potero enim quemcumque voluero instituere. accedat quia non habens dominium alicuius rei testari potest cum nudum nomen haereditis detur. ut late explicat Angel. d. consil. 179. colum. 3. Nec mouet alia ratio, quod et si directo non tollatur, per indirectum tamen tolleretur libera facultas testandi, ex quo neminem reperiret, qui haeres esse vellet, & haereditate non adita res rediret ad causam intestati, quia secundum Ang. consil. supra citato non est bona consequentia dicere res rediret ad causam intestati propter non aditam haereditatem, ergo est interdicta libera factio testamenti cum aliud sit habere factionem testamenti actiue, aliud adire haereditatem, & sic ex testamento recipere l. si quaramus. & ibi gloss. ff. de testamentis. et nam a principio testamentum valuit, licet haereditate non adita, omne ius testamenti resoluatur l. si nemo. ff. de regu. iuris. & Inst. ad l. falcid. in principio, addit etiam Angel. duas alias rationes ad corroboracionem suae responsionis videlicet de constituto in mortis articulo, qui et si nullam spem habeat acquirendi potest omnia bona sua donare post mortem, & de prohibitione falcidiae, quas rationes breuitatis gratia non transcribo.

Nec obstat secundum Angel. tertia ratio videlicet quod per huiusmodi conventionem inducitur votum captandae mortis, quia non inducitur modo prohibito, cum vicissim consensu contrahentium inducatur, quod a iure permittitur d. l. fin. C. de pactis. non enim iure inferri necessario potest ex hac conventionem induci votum captandae mortis, ergo est prohibita. quia donatio seu promissio omnium bonorum praesentium post mortem est de iure valida. d. l. vnica. C. ut actiones ab haeredibus & contra haeredes. incip. gl. & doct. supra in quarto fundamento allegati. Et tamen inficari non possumus quin ex huiusmodi promissione inducatur votum captandae mortis, sicut de donatione omnium bonorum praesentium & futurorum. Et in pacto de successione tertij obueniunt. Nam tunc dispositio occasione voti captandae mortis alterius prohibetur, quia do inducitur contra scientiam eius de cuius bonis agitur d. l. fin. imo in casu nostro attento consensu contrahentium non diceretur induci votum captandae mortis d. l. fin. quam ad hoc propositum in conventionem et inter fratres de succedendo inuicem facta notat Dec. in d. l. licet, in fin. C. de pactis. Bellon. d. conf. 60. num. 2. post alios per eum relatos concludit igitur ex premisis Ang. conventionem mutuo factam omnium bonorum praesentium & futurorum esse validam, cum per eam nec directo, nec per indirectum tollatur libera testandi facultas, nec inducatur votum captandae mortis alterius (saltem modo prohibito). et nec sit translatum dominium bonorum in conventionem deducto-

rum, & Oldrad. d. consil. 139. ac Ange. de consil. 179. referunt, & sequi videntur Alex. conf. 83. num. 14. & duobus seq. volum. 2. Goza. de conf. 87. nu. 11. Socin. num. conf. 143. num. 27. vol. 1. & seq. vsque in fine, ubi plura ad casum nostrum ponit, & alij com. lati a Tiraqueलो & Belono locis supra allegatis, & hanc opinionem sequitur Auffre. in addit. ad c. p. Thol. quest. 452. citans Sicul. Fulgo. & Bald. ita tenuisse nec obstat. l. licet. C. de pac. quia loquitur in pacto nudo secus si in huiusmodi pactis interuenit stipulatio ut in casu nostro ita responder Guid. Papae d. consil. 31. colum. 2. per glo. in d. l. fin. in verbo accomodauerunt in fi. C. de pact.

Quinto sustineri potest hanc conventionem, cum proponatur facta in executionem suae consequentiam dispositionum & ordinationum antecessorum ipsorum contrahentium, prout ex verbis praefationis et conventionis colligi potest, quae denotant causam finalem vulg. l. fin. & ibi Barto. si de heredit. instituend. & in l. 1. ff. ad macedon. probantque inter contrahentes. l. optimam cum ibi nota. C. de cotrah. committ. stipulat. cum similibus. et Sed pactum de succedendo factum in consequentiam praecedentium dispositionum valet Bart. in d. l. fin. C. de pac. colum. 1. versicul. oppono. ff. de haered. vel act. vend. quem ibi communiter sequuntur Docti. Paris. late d. consil. 26. nu. 8. 2. volum. 2. post Alex. consil. 29. volum. 5. & Dec. conf. 63. colum. 3. Ergo conventio recipere ea de qua agitur, tanquam facta in consequentia praecedentis dispositionis licet sit de futura successione subsistere videtur id quod probatur ex his quae scribit Guli. Bene. in repe. c. raynuius. versicul. duas habens filias. nume. 218. de test. ubi dicit pactum de hereditate valere sequitur Viui. in d. verbo pactum. num. 2. Nata consil. 474. num. 8.

Sexto firmari dicitur hae conventio virtute iuramenti in ea positi, quod omnino est obseruandum, cum possit seruari sine interitu salutis aeternae. c. cum contingat. de iureiurando. c. quamuis de pactis in 6. per quae iura ita expresse reprobat opinio Barto. tenet Bald. in tit. si de feudo fuerit cotro. inter domin. & agnatum. §. moribus. num. 2. quem referunt, & sequuntur Corneus conf. 257. litera g. & h. volum. 3. Cepola cautela. 112. num. 4. Arret. conf. 74. in fin. secundi dubij. Auff. in addit. ad quest. Cap. Tholof. quest. 452. ubi dicit ita fuisse iudicatum per plura aresa Craue. cōf. 139. num. 8. & seq. sequitur Guid. Pap. d. conf. 31. colum. 3. lo. campe. de dote in vltima parte questio. 79. colum. 2. Aqueus in l. fin. col. fin. C. de pactis Dec. in l. pactum quod dotali. num. 2. & 3. C. de pactis. & in consil. 516. nu. 11. 5. & conf. 655. nu. 12. & mouetur Dec. arguendo et de pacto iurato ad statutum seu consuetudine, ut sicut statuto seu consuetudine potest validari huiusmodi pactum de futura successione iuribus per eum allegatis quibus accedit regula l. non est impossibile. ff. de pactis. quia cauetur id quod lege fieri potest, & pacto fieri possit Tiraqueलो de iure primogen. questio. 3. ita possit confirmari iuramento & adducit Bart. in d. l. fin. col. 2. nu. 6. versicul. quid si in casu predicto C. de pactis Bald. in l. Archemidoram. col. fin. versicul. sed nunquid per consuetudinem. C. ut in possessio. legatorum. & Ang. conf. 66. col. 12. si. quod quidem argumentum de pacto iurato ad statutum, & cotrario valet etiam per dictam doctrinam Bar. facit Curt. Sen. conf. 79. col. 1. in princ. Ias. in auth. praeterea num. 15. C. unde vir. & vxor. Ego pro hac opinione adducebam rex. Genes. c. 25. circa finem. ubi Esau cum iuramento vendidit primo genitui suo Iacob. eius fratri & tenuit pactum.

et Nec obstat secundum Decium locis proxime allegatis id quod dicitur praedictam conventionem esse contra bonos mores ideo non esse seruandam, quia dicit debere intelligi quando est contra bonos mores sapientes turpitudinem, vel contra bona bonos mores naturales seu iuris canonici, sed & sacris literis pactum de suc-

de succedendo iuramentum valet. *Gene. d. c. 25. supra allegato quem ad hoc citat Barto. conf. 72. colum. 2. verific. sic videmus, ergo contra mores iuris civilis duntaxat dicitur huiusmodi pactum, quod non considerat Canon, quando agitur de periculo animæ. Idem sentit Felinus in c. in presentia. nume. 6. de probationibus his addi potest quia iuramentum facit valere actum eo modo quo potest. l. cum pater. §. filius matrem. de leg. 2. Barto. in l. si quis pro conume. 13. ff. de fideiusoribus.*

14. *Curt. lun. conf. 81. nume. 13. ergo si hæc ¶ conventio non potest valere vti pacto de succedendo valeat, vt promissio seu donatio. bonorum post mortem vt late concludit Craue. d. conf. 139. nume. 10. post Bald. Pau. de Cast. Soci. Afflic. Grat. per citatos Soci. lun. conf. 143. nume. 19. & 35. volum. primo, quod præsertim procedere debet stantibus clausulis in conventionem appositis, de nunquam contraveniendo sed semper observando, cum renuntiatione omne iuris, & consuetudinis auxilio, quæ clausulæ videntur operari vt huiusmodi conventio dicatur donatio inter vivos Gozad. d. conf. 87. nume. 9. Thom. ferrat. caut. 30. post Barto. in l. fin. C. de pactis. late D. Roll. a Valle. conf. 8. vel si nõ posset operari vt censetur donatio inter vivos habitura tamen effectum post mortem, deberet iuramentum saltem operari quod valerit in vim donationis causa mortis. Say sellus. in d. l. licet. colum. 2. verific. ex præmissis, & responder ad id quod dicitur de donatio ne omnium bonorum præsertim, & futurorum, quæ iurata non valet etiam respectu præsentium. Nam dicitur lud. procedere propter ambiguitatem, quia non est dationem cur porius debeat valere in presentibus quam in futuris, cum hæredes contrahentis teneantur ad interesse, ex quo expresse, promiserunt omnia præmissa attendere, & observare sub obligatione omnium bonorum refectio neque damnorum & interesse argum. l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verbo. obligationibus. & hoc tenuit Barro. d. conf. 72. colum. 2. verbi præterea posito. Hinc inferri posset quod & si huiusmodi conventiones veluti vltimarum voluntatum vim obtinentes possint quandocumque revocari, cum ambulatoria sit voluntas hominis vsque ad mortem. l. cum hic status. ff. de don. inter vir. & vxor. posterioreque voluntates derogent prioribus. §. posteriore instit. quib. mod. test. infr. l. si quis in prin. ff. de lega. 3. l. si quis priore. ff. ad Treb. attamen dictæ revocationes præsertim in genera facta non trahuntur ad has conventiones iuratas vt expresse dicit Cur. lun. conf. 68. nume. 6. & 7. Afflic. deci. 3. nume. 13. post gloss. Inno. Ioan. And. Immo. Abb. Cyn. Saly. & Alex. per cum adductos.*

15. *¶ Vltimo cum hæc conventio proponatur facta inter personas egregias, & magnificas in dignitate constitutas, ac deditas exercitio militari, prout effectus sequutus demonstravit cum Claudius de cuius hereditate agitur magister hospitijs Serenissimi Ducis nostri officio fugeretur in prospicio vt fertur occubuerit con sequens est valere huiusmodi conventionem per text. in d. l. licet. C. de pactis, vbi pactum reciprocum inter milites factum, vt ad eum qui superstes fuisset res eius, cuius casus finem vite attulisset pertinerent valet, licet loquatur in militibus, idem tamen dicendum videtur in magnificis personis, ita legem illam ampliatur Dec. conf. 516. numer. 3. citans Roman. in consil. 43. quam opinionem lacon. sequitur in d. l. stipulatio hoc modo nume. 17. & d. conf. 5. colum. 4. verific. tertio. pro ista parte volum. 3. Benedic. in repe. c. raynutius vers. duas habens filias. num. 197. 198. & 201. Boer. deci. 355. num. 3. dicens præsertim id procedere quando huiusmodi pacta fiunt gratia agnationis conferuandæ & Clarius deci. 155. num. 8. post Franci. Tigridicentem hanc conventionem seruari de consuetudine generali Franciæ inter nobiles, quæ ampliatio corroborari videtur ex ea*

16. *dem lege, ¶ cum priuatis personis prohibet huiusmodi pacta mutua in quatuor priuatarum personarum numero comprehenduntur personæ in dignitate constitutæ, prout sunt isti contrahentes, glo. in c. fin. in verbo diuinitas. in fin. dist. 4. & præsertim hæc opinio sustineri debet, cum huiusmodi conventio proponatur facta ultra montes, in regionibus in quibus dicitur similes conventiones valere & fieri solere, Tiraq. de iure primogenit. q. 7. nume. 6. & 7. Zaf. conf. 1. num. 14. lib. 2. Boer. d. deci. 355. in princip. & deci. 204. num. 3. & seq. Mod. Pari. conf. 13. nume. 14. & seq. dicentes non esse necessarium probare consuetudinem, sed sufficere probare obseruantiam & stilum de quibus potest se in formare Senatus, teste Bald. in l. filiusfam. §. veterani, verific. item potest supplere. ff. de proc. & pro huiusmodi pactis sustinendis, Aufr. in q. 52. ca. Thoi. dicit sufficere prolata plura arresta.*

In contrariam vero sententiam posito pro constanti quod conventio, de qua agitur sit de futura hereditate seu successione vniuersali contrahentium suadent 17. *plures iuris regulæ; Primo quod pacto hereditas ¶ seu successio in vniuerso dari non potest. l. hereditas. C. de pact. conuen. vbi hereditas testamento non pacto datur extraneis, & pactum factum in dotali instrumento, quod filia patri ex æqua portione cum fratre hæres esset nullam parit actionem aduersus hæredes patris. l. pactum quod dotali. C. de pactis, & C. de collatio. idem in pacto quod ad maritum bona vxoris post eius mortem perueniant. l. hereditas. C. de pact. con. Certi enim modi sunt deferendæ hereditatis. l. 1. & duabus sequen. ff. de pet. hered. Barto. conf. 212. colum. 2. inter quos non est is modus vt pacto dari possit, & supra dictis addere possumus in numeram Doct. classem hoc arrestantem relatum per Tiraquell. de iure primogenit. q. 6. num. 16. 17. & 18. las. conf. 8. num. 54. inter consilia feudalia.*

Secunda regula est, quod pactum de futura successione, etiam stipulatione vallarum veluti contra bonos mores factum, nullam producat actionem, nulliusque momenti est. l. ex eo. C. de inutilibus stipulationibus 18. *l. cum ¶ donationis, & ibi gloss. in verbo astringitur. C. de transac. Cur. iuni. consil. 15. numer. 2. capella. Tholo. quest. 452. Paris. consil. 24. numer. 55. & seq. volum. 2. Bened. in rep. d. c. raynutius vers. duas habens filias num. 197. & seq. de test. quimores considerantur a Iureconsultis duobus modis, vel quia inducant votum captandæ mortis eius de cuius hereditate agitur. l. fin. C. de pactis, vel quia auferant liberam testamenti factionem. l. pactum quod dotali, & ibi gloss. C. de pactis l. stipulatio hoc modo vbi communiter Doct. ff. de verb. obligationibus, quæ ratio quo ad impediendam liberam testamenti factionem per indirectum non æque procedit tam in pacto de nõ succedendo l. si quando §. illud. C. de inoff. testa. & l. pactum. C. de collatio. quam in pacto de succedendo. d. l. pactum quod dotali. l. licet. C. de pactis, & vbiq. gl. & infra dicemus.*

Secundo pro hac opinione pugnat communis conclusio de qua per Doct. magis communiter in d. l. stipulatio hoc modo, quod donatio omnium bonorum præsentium & futurorum non valet ratione supradicta, quia auferit liberam testamenti factionem.

Tertio hanc opinionem approbat tex. in terminis in l. licet. C. de pactis. vbi pactum factum inter priuatos, vt qui superuixerit alterius rebus potiarum non valet, & speciale est in militibus vt valeat. ergo in contrarium est ius commune, vt ibi concludunt communiter Doct. l. ius singulare. ff. de legibus, glo. fin. in l. pactum inter hæredem. ff. de pactis.

Quarto defenditur hæc opinio, arguendo a remotione; contrarium, quod argumentum in hac materia facit Barto. in d. l. fin. num. 11. verific. tertio proba. C. de pa-

Non obstat igitur primo regula legis primæ cum finibus. ff. de pact. & l. in re mandata. C. mandati. quia prædictæ regulæ intelligi debent dummodo prædictis pactis & dispositionibus iura non resistant, quia pacta & conuentiones factæ iure prohibente non tenent. l. non dubium. C. de legibus. l. pacta quæ contra. C. de pactis. nemo etiam facere potest quin leges locum habeat in suis dispositionibus. i. nemo. ff. de lega. primo. ita respondit Paris. d. consil. 24. nu. 7. & l. eq. vol. 2. Sed conuentionio de qua agitur dicitur facta contra iuris dispositionem, ut supra probatum est, ergo non t. militat regula prædicta in contrarium adducta. Nec nocet secundum fundamentum, quod sit ex vi mutua & reciproca dispositionis, quia textus in l. quod autem. §. si vir. ff. de donat. inter vir. & vxorem, in contrarium adductus, ideo admittit donationem reciprocam inter virum & vxorem, quia propter huiusmodi mutua donationem, cessat principalis ratio, ob quam prohibita est donatio inter virum & vxorem, videlicet ne mutuo a more se spoliarent, cum alter ex mutua donatione sibi facta tantundem recipere possit, ideo dicitur quod eatenus prædictæ reciproca donationes subsistunt, quatenus altera alteri correspondet, non autem si excedit Roma. d. consil. 517. col. pen. verum. in contrarium Are. consil. 2. col. 3. in prin. las. in d. l. si pater puellæ nu. 2. C. de inoff. testa. Lup. in repetit. Rub. d. donationibus inter vir. & vxorem. §. 3. nu. 9. Tiraquel. in repetit. l. si vnquam, in verbo donatione largitus nu. 122. C. de reuocand. donationibus.

Potest etiam responderi ex huiusmodi mutuis donationibus coniugum, non dari hæreditatem, nec tolli liberam facultatem testandi, nec induci votum captandæ mortis, cum statim valeant, quæ omnia in casu nostro non militat, ergo diuersum ius merito statuitur, argul. interpositas. C. de transactionibus.

20 † Vel potest responderi, quod cum prædictæ reciproca donationes inter virum & vxorem sint contra iuris regulas prohibitorias donationum inter coniuges, nõ debent trahi in consequentiam ad alios casus. l. quod vero contra, cum duabus sequentibus. ff. de legib. & maxime quado in aliis casibus specialiter est prouisum Bal. in l. de quibus nume. 35. versic. & nota quod vbi plures casus. ff. de legibus, argul. ex facto. §. item quæro. ff. de vulg. & pupil. sed in casu nostro specialiter prouisum est. d. l. licet cum aliis supra adductis, ergo de donatione inter coniuges ad conuentionem nostram argui nõ potest, quinimmo & si inter coniuges fuerit factum tale pactum de succedendo non valeret etiam si iuramẽto esset firmatum, vt late comprobatur. las. consil. 37. nu. 3. vol. 1. post Cyn. Bar. Bald. Ange. & Salice. in locis citatis dicens omnes ita tenere.

21 † Nec prædictis resistuntur. l. prima. C. de pactis & l. de fideicommissis. C. de transactionibus quia potest responderi, in dictis legibus non esse pacta de futura successione contrahentis vel alterius viuentis, sed de successione defuncti, cui per fideicommissum succeditur. l. cohæredi. §. cum filio. ff. de vulg. & pup. ita respondet glo. magna in d. l. prima versic. tertio obstat quam ibi sequitur Barto. nu. 5. las. nu. 18. & communiter Doct. C. de pactis, Bald. in l. cum Archimidoram in prima oppositione. C. vii in possessio. lega. Et ex pacto de quo in prædictis legibus non quidem inducitur votum captandæ mortis grauari, verum remouetur. d. l. de fideicommissis, vbi communiter Doct. & d. l. r. C. de pactis.

Præterea responderi potest, quod in dictis legib. cessant omnes regulæ prædictæ, videlicet non datur hæreditas pacto, non tollitur libera facultas disponendi, de rebus suis, non inducitur votum captandæ mortis alterius, cum sit pactum de non succedendo defuncto, vt supra dictum est. Sed in casu nostro dicitur pactum de succedendo, in quo vigent prædictæ rationes prohibitiuæ, ergo de vno ad alium casum dissimilem argui

non potest. l. fin. C. de calumniarotib. & per consequens non valet regula quod contrariorum eadem sit dispositio, quando diuersa est ratio, argumentol. inter stipulantem. §. sacram versic. sed hæc dissimilia. ff. de ver. ob. 22 † Et quod vicissitudo non conuoluet huiusmodi pacta, textus est clarus in d. l. licet. C. de pactis, vbi pacta erant reciproca & tamen non valent inter personas nõ priuilegiatas, & ita tenent ibi communiter Doctores & Barto. Alex. Deci. Curt. lun. in consiliis infra allegandis, Paris. d. consil. 24. nu. 77. vol. 2. & alii cumulatim per Tiraque. in d. 6. q. nu. 24. de iure primogeni. vbi respondet ad iura in contrarium adducta, dicens ea non loqui de pactis futuræ successione. Nec contra vrget tertium argumentum, quod sit a ratione legis cessante scilicet, quod votum captandæ mortis cesset, cum ratione incertitudinis, tum etiam ratione consensu contrahentium. d. l. j. & fi. C. de pactis, quia licet ratione incertitudinis, & consensus possit dici cessare votum captandæ mortis, attamen non cessant aliæ rationes, seu regulæ supra positæ, prohibentes huiusmodi pacta, videlicet hæreditatem dari pacto d. l. hæreditas. C. de pactis conuentis, & quod libera testandi facultas tollatur, d. l. ex eo. C. de inutilib. stipul. d. l. pactum. C. de pactis, & l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. oblig. quæ rationes cum sint finales, sufficiunt ad irritandam huiusmodi pacta, etiam si tertia ratio scilicet voti captandæ mortis cesset, per reg. §. affinitatis vbi Ang. & alij Doc. Inst. de nuptiis las. in terminis nostris in d. l. licet in fin.

23 C. de pact. † Et quod consensus contrahentium non releuet in istis pactis, apparet ex d. l. pacti quod dotali. l. licet. C. de pact. & l. si quando. §. illud. C. de inoff. testa. l. pactum. C. de collationib. & l. stipulatio hoc modo. d. verb. obliga. in quibus legibus interuenit consensus, & tamen pacta nullius sunt momenti, cum ex eis tollatur libera facultas testandi, ideo glo. in d. l. si in verbo accommodauerint in principio dicit qd licet tertius possit consentire, non tamen ipse poterit pacifici, d. l. hæreditas & l. ex eo, quo fit vt non sit bonum argumentum de casu nostro ad casum. d. l. fin. cum ratio diuersitatis euidentissima sit, quia in d. l. fina. non tollitur libera facultas testandi, illi tertio consentienti, de cuius hæreditate pactum contrahebatur, nec etiam ipsis contrahentibus Bart. in d. l. fin. nu. 1. rat in casu nostro, pacto datur hæreditas contrahentium, & aufertur eis libera testamenti factio, vt supra probatum fuit, quinimmo maior ratio inducendi votum captandæ mortis viget in casu nostro, quam in casu d. l. fin. quia in illa, pactum non inuitabat ad successionem, cum succedere illi tertio esset in conditione, non autem in dispositione. Sed in casu nostro pactum inuitabat ad succedendum, cum succedere esset in dispositione, ita ponderat d. l. si. Ale. consil. 28. col. fi. ver. maior est ratio. vol. 3.

24 † Non etiam ob stare videtur huiusmodi argumentum quod sumitur ex glo. in d. l. fin. in verbo accommodauerint in fin. per tex. in l. vnica. C. vt actiones ab hæredib. & contra hæred. incip. cum aliis supra allegatis, quia illa iura loquuntur & debent intelligi, quando per illam promissionem bonorum post mortem, fundatur obligatio in persona promittentis, quæ tñ incipit habere effectum in persona hæredis, nec tollitur libera facultas testandi, cum non differatur hæreditas stipulanti, possit quia promittens habere hæredem quem velit, & ab intestato succedet proximior in gradu succedendi, ac ab ipso hærede & contra ipsum incipiet actio. d. l. vnica. se cus vero vbi obligatio post mortem non cõfertur, sed verba conuentionis sonant in successionem, vt pura si ex promissione deferretur hæreditas, vel quis efficeretur hæres, vel qd omnia bona præsentia & futura post mortem deueniant, perueniant, aut pertineant ad contrahentem, quia tunc non valet huiusmodi promissio Bar. in d. l. si. nu. 11. 12. & 14. C. de pactis, vbi concludit,

25 † quod si aliquis promittat vel donec bona sua post mortem,

rem, valet huiusmodi promissio, aut donatio, siue sit donatio causa mortis, siue inter viuos; secus, si quis promitteret vel donaret post mortem suam eius hæreditatē, vel omnia bona præsentia & futura, vel promittat quod erit ei hæres, aut quod ei succedet, quia non valet huiusmodi donatio, seu promissio, cum sit contra bonos mores, tollens liberam testamenti factionē, & inducens votum captandæ mortis, & contra regulā, quæ cautetur, pactum non dari hæreditatem, d. l. hæreditas, & idem tenet Bar. conf. 212. incip. promitto tibi, & tu michi ubi in terminis nostris imò fortioribus videatur consuluissē, cum in casu suo verba promissionis in hunc modum, sonarent, vt præmorientis sine liberis res debeant esse superstitis, & nulla facta erat explicite mentio de hæreditate, seu successione vniuersali, prout in casu nostro, & Bar. refferunt & sequuntur Decif. conf. 225. nu. 5. & 6. conf. 236. nu. 14. & conf. 613. col. 2. Curt. conf. 15. nu. 2. & seq. post Ale. d. conf. 28. & alios per eum allegatos, & in d. l. licet nu. 17. & 18. & confil. 81. nu. 2. & conf. 25. in fine. Paris. d. conf. 24. nu. 55. & sequi vbi Docto. communiter tenere dictā distinctionem, Bar. attestatur, & d. conf. 26. nu. 69. vol. 2. Craue. conf. 139. col. 2. Cagnol. in d. l. si. nu. 212. & sequi. C. de pact. Boer. d. decif. 355. nu. 2. vers. secus si societas Prat. Pap. in forma libelli societatis colum. 3. vers. secundū quem si clatius colligit.

Nec est facienda vis, quod obligatio fundetur in persona promittentis sub conditione exitura post mortē, ita vt obligatio incipiat ab hærede, seu contra hæredem vt aliqui post Barto. nisi sunt tenere, sed tantum est considerandum, an ex dispositione, siue sit fundata in persona promittentis, siue non, tollatur libera facultas testando, & pactū detur hæreditas, contra regulas iuris communis, quia tunc etiam si promissiones radices haberent in persona promittentis, ita quod inciperent habere effectum contra hæredes, nullius sunt momenti dicta. lex eo. C. de inutilib. stip. l. hæreditas. C. de pactis conuent. & d. l. stipulatio hoc modo. ff. de verbo. 26 obli. & propterea, non nocent consilia Oldradi, Ang. Ale. & alij in contrariam supra adducta, quia loquuntur in promissione, seu donatione, certarum rerum, non autem hæreditatis, seu successione vniuersalis, ita responder Ale. d. conf. 28. circa si. volu. 3. Decif. conf. 63. in fin. conf. 223. nu. 8. & conf. 236. nu. 14. & las. in d. l. fin. nume. 17. vers. quarta limitatio. C. de pactis, valentem pactum de succedendo in rebus certis, licet non in vniuersa, vel in quota hæreditatis, iuribus supra adductis, quibus addo las. conf. 211. col. 3. vers. circa secundum caput, & conf. 233. col. 4. volu. 2. & conf. 17. nume. 2. & conf. 5. & conf. 60. col. 2. vol. 3. late conf. 173. col. 5. vol. 4. Neuiz. in add. ad conf. 11. inter consilia Bru. Paris. dicto conf. 26. nume. 88. & sequen. volu. 2. Rui. conf. 126. nume. 5. & seq. volum. 1. Bened. in respect. e. rainurius. vers. duas habens filias, nume. 198. & 217. Guid. Pap. quæst. 512. circa fin. Natta conf. 474. nume. 2. Curt. iuni. conf. 1. nume. 16. Socin. inter consilia Bru. conf. 10. col. 5. vers. præterea communis, vbi dicit istam esse communem opinionem, Viuius in d. verb. pactum nume. 8. Villa. in commu. opini. in verbo pactum, nume. 1. Moder. Paris. conf. 36. nume. 5. & seq. & ad responsionem Ange. in dicto con. 179. quod huiusmodi conuentio teneat, quando non est translatum dominium, cum tunc possit de dicto dominio testari, & sic non tollatur directio libera facultas testandi. Repplicant Deci. conf. 30. nume. 4. vers. præterea, & secundum post Abb. conf. 102. Corneum conf. 60. litera o, & latius conf. 176. litera n, vol. 2. concludentes retentionem dominij tali casu non esse considerabilem, cum esse & ipso efficeretur intestabilis, quia propter huiusmodi dominij, hæres non inuitaretur ad adeundam hæreditatem, cum eam statim esset restituerus, & propterea dicit Corneus, d. conf. 60. litera p. Donationem om-

nium bonorum presentium, & futurorum esse inualidam, etiam si non sit translatum dominium, cum propter eam tollatur libera testamenti factio, & ex hac replicatione istorum Doctorum tolluntur responsiones Ange. ad id quod dicitur, per huiusmodi conuentionem tolli directio, vel saltem per indirectum liberam testamenti factionem, quia licet sit verum, quod aliud sit aditio, aliud testamenti factio, attamen non est considerabilis, hæc testamenti factio, cum per eam, hæres non inuitetur ad adeundam hæreditatem, quam restitueretur. Et responder etiam Corne. d. conf. 176. ad id quod Ang. dicit de constituto in mortis articulo.

Non obstat quintum fundamentum hanc conuentionem conualidans, vt factam in executionem testamenti antecessorum in ipsorum præteritum, quia Bar. in contrarium allegatus in d. l. fin. col. prima, debet intelligi secundum leges quas allegat, vt idem Barto. notat in l. non solum §. liberationis. ff. de lib. legata. nam primo allegat. l. 2. §. illud. ff. de hæred. vel actio. vend. quæ lex inducit quid speciale in hæreditate pupilli viuentis, vt in consequentiam veniat, & comprehendatur in pacto factio de hæreditate patris, & ratio specialitatis est, quia pupillaris substitutio, & sic testamentum pupillare, est pars, & sequella paterni testamenti. §. liberis. Inst. de pupill. sub immo dicitur vnum testamentum licet duarum hæreditatum. §. igitur. inst. eo. titu. Istud est de mente Barto. in d. l. fin. dum responder ad d. §. illud, cuius responsio est communiter approbata, & clarius ibi Deci. nume. 2. in fin. & Cagnol. nume. 142. & 143. & sequen.

Secundo adducit Barto. tex. in l. si quis seruum. ff. de actionib. emptio. n. b. & tui hæres, quod ibi pactū de futura successione videbat quæ successio illius serui venditi, & manum illi, veniebat ex necessitate liciti pactus præambuli venditionis prædicti serui, quod in casu nostro cessat, cum nulla præambula dispositio appareat, propter quam, præterea cogentur, alter alteri superuenienti promittere propria successione, siue hæreditatem.

Vel perest responderi, quod propter illud pactū non tollitur libera facultas testandi, prout in casu nostro tollitur.

Vel & tertio potest responderi, illud esse introductum in odium venditoris perfidi, esseque ius singulare, ideo non trahi in consequentiam, hanc responsionem, extollit, Cagnol. in dicta. l. fin. nume. 62. & sequen. C. de pact.

29 Nec nocet & adducta a Paris. in d. conf. 26. nume. 82. vol. 2. quia fundat se Paris. in consil. Alex. 29. col. 5. vers. circa quartum, & vers. videntur etiam vol. 5. qui iudicio meo hoc non dicit, nam in vers. tamen attentio, in quo fit mentio de testamentis antecessorum, loquitur quando illud idem erat prouisum per testamentum antecessorum, quia tunc standum erit dictis testamentis, sed in casu nostro non potest dici, quod fuerit prouisum in testamentis antecessorum, quod D. Carolus esset hæres D. Claudij, cui apparet alios fuisse substitutos, ergo non nocet prædictum consil. Alex. immo in vers. sequen. incipi. videtur etiam valere, dicit expresse illa capitula valere, ex quo non continent pactum futuræ successione, seu hæreditatis acquirendæ, quod regulariter non tenet, tanquam infringens liberam testamenti factionem, dicta. l. pactum, quod dotali. C. de pact.

At in casu nostro, conuentio continet pactum de hæreditate futura, ergo non valet, etiam quod enumerat dispositiones antecessorum, secundum Alexandr. qui propterea retorqueret, adducit etiam Paris. Deci. d. conf. 63. col. pen. & fin. dicens eum firmissime tenere, similes conuentiones valere, quatenus concernunt bona comprehensa in testamentis a partibus approbatis, sed si accurate inspicatur Deci. apparebit, eum contrarium expresse sentire, videlicet, quod non obstant eo, quod in casu, in quo consuevit, transactiones, quas

recenset,

recenter, relationem ad testamenta superiorum haberent, nihilominus ex dictis transactionibus, nullum fideicommissum, siue ius com petebat, ex quo posset admitti, & id demonstratur ex eo, quod Dec. in col. 2. vers. venio igitur, ad secundum dubium ponit questionem, an ex verbis illarum transactionum oriatur fideicommissum, iuxta quod saltem ex eo capite Nicolaus, de quo ibi admittitur, & proposita parte affirmatiua, ad cuius approbationem adducit consil. Oldradi, Ange. & Alex. supra allegata, tandem in vers. sed tamen prædictis non obstantibus, tenet contrarium, videlicet, quod substitutio seu fideicommissum duntaxat habeat locum, prout in testamentis, & quod dictorum testamentorum dispositio, virtute dictarum conventionum non alteretur, & hoc duobus modis principaliter.

30 Primo, quia conventionum verba se referunt ad testamentum, quo casu, ad illud se restringunt, iuribus, per Deci. allega. nu. 6.

Secundo modo, principaliter, verba dictarum transactionum, non attenduntur, dum dicitur, tunc & eo casu, hereditas deueniat ad proximiores masculos, quia in effectu videtur, fuisse factum pactum de futura successione, quod non valet, iuribus supra allegatis, vult ergo Deci. d. consil. 63. col. fin. vers. secundo principaliter, ex alio capite, quod ille transactiones, non obstante, quod in eis fieret relatio ad testamenta antecessorum, ex quo continebant pactum de succedendo, non valeret, nec validarentur iuramento.

Nec obstat, id quod in primo præcedenti, dixit quia debet intelligi, quando conventiones iure subsisterent, alias statim esset sibi ipsi contrarius, quod non est dicendum. I. nam ad ea, & ibi glo. ff. de condit. & demonst. 31. Ad sextum fundamentum in contrarium adductum, videlicet, quod huiusmodi conventio firmitur iuramento, respondetur, communem opinionem esse in contrarium, videlicet, pactum de succedendo, non firmari iuramento, ita tenet glo. in l. pactum quod dotali. C. de colla. Bart. in l. pactum quod dotali, & in d. l. fin. nu. 9. C. de pactis in l. si quis pro eo, num. 5. ff. de fideiusoribus. in l. stipulatio, hoc modo, ff. de verbo. obligationibus. & in consil. 8. num. 2. vbi respondet ad c. quamuis de pactis, in sexto, & ad c. cum contingat. d. iureiurando, & in consil. 212. gl. in d. l. si quando. §. illud in verbo prægrauati. C. de inoff. testam. Salicet. post Ang. in d. l. pactum. nu. 3. vbi dicit Canonistas ita communiter tenere, Guliel. Benedic. in reper. c. rai nutius, in versu. duas habens filias, num. 19. de testam. sequitur Paul. de Castro, & Alex. in prædicto nota. dicens Canonistas ita communiter tenere, quicquid dixerit Bald. in c. moribus, si de seu. sue. contro. inter domi. & agna. quem pariter reprobatur las. in d. l. pactum, num. 2. C. de pactis. post Bartolum, Angelum, Butrium, Geminia. Iaco. Aluar. in locis per eum allegatis, quos omnes ante las. retulit Ale. in d. consil. 28. num. 7. vol. 3. ad dens Cynum Romanum, & Doctores ita communiter tenere, quod etiam affirmat in dict. l. stipulatio hoc modo, col. 2. & las. ibi num. 1. dicit, istam esse communem opinionem approbatam per Legistas, & Canonistas, Socin. consil. 73. col. 2. lib. 3. Capel. Tholos. q. 452. Dec. consil. 31. nu. 4. consil. 63. in fi. consil. 184. nu. 7. consil. 225. nu. 3. 4. & 6. & consil. 236. nu. 14. Cur. iun. d. pñ. 153. nu. 3. pñ. 25. nu. 5. & 6. vbi reprehendit Corneli. d. consil. 252. vol. 3. dicens eum sibi ipsi in contrarium Cagno. in dict. l. fin. num. 34. C. de pactis. vbi respondet ad contraria, & alij plures citati per Tiraque. in d. 6. quæst. num. 18. & sequi. de iure primogenit. vbi & ipse hanc opinionem tenet, & ad quamdam contraria respondet. ita, vt constanter tenendum sit hanc esse communem opinionem, quam etiam sequitur. Zaf. d. consil. 1. num. 18. lib. 2. Boer. d. decis. 204. num. 8. pro qua vrget textus in l. non dubium in fin. C. de legibus. Cui opinioni non obstat argumentum quod facit Deci. in d.

l. pactum, & in consiliis in contrarium adductis, arguendo de statuto, siue de consuetudine ad pactum iuratum, ex doctrina Bar. in d. l. col. 2. vers. quod in casu prædictorum vt, sicuti valet statutum, siue consuetudo, admittens huiusmodi pacta reciproca de succedendo; ita debet valere pactum iuratum, quia licet non repere rim aliquem nominatim respondentem huic fundamento, potest tamen ei duobus modis responderi primo quia contrariam opinionem, quod huiusmodi pactum de succedendo non valideretur statuto, seu consuetudine tenet Alex. in d. l. stipulatio hoc modo, col. 2. re probata opinione Baldi in dict. l. cum archimedeam. C. vt in possessio. legatorum. & Alex. refert & sequitur Deci. sibi contrarius in d. consil. 225. num. 4. & 7. & consil. 236. num. 14. las. in d. l. pactum. num. 5. & in l. stipulatio hoc modo, num. 2. & mouentur ex doctrina Bart. communiter approbata in l. omnes populi. num. 26.

33 ff. de iusti. & iur. vbi expresse dicit quod id quod non potest fieri per pactum, quia contra bonos mores, non potest etiam fieri per statutum, & in d. l. non impossibile. in fin. ff. de pactis. quem refert & sequitur Deci. consil. 361. nu. 6. adducens eum ad terminos nostros, vt sicut pactum non potest tolli libera facultas testandi, ita nec statutum. Et idem constanter tenet in terminis nostris, videlicet in pacto reciproco de futura successione. las. consil. 87. num. 3. vol. 1. vbi expresse dicit, hoc pactum non validari consuetudine. Item tenet Capel. Tholos. d. quæst. 452. in fin. Guliel. Benedic. in repe. d. c. rai nutius, vers. duas habens filias nu. 195. vers. sed contrariam sententiam, attestans hanc esse communem sententiam post Bart. Bald. Alex. las. & Io. Fab. per eum allegatos. Sed pacta de futura successione, à iure improbantur, quia contra bonos mores, ergo etiam improbantur statutu & consuetudo. Nec nocet responsio Decij in l. nec ex pratorio. nu. 8. ff. de reg. iur. vbi dicit, quod ad iudicandum aliquid esse contra bonos mores, debent considerari boni mores ciuitatis in qua agitur. l. item apud la-beonem in prin. ff. de iniur. quia illa lex loquitur de moribus, nondum in esse productis, sed nos loquimur de statuto contra bonos mores, & sic præsupponimus illos extare, argu. l. diuus. ff. de testa. milit. & hac opinio videtur comprobari ex iis quæ dicit glo. in rub. ordinaria. C. de decretis decur. super immunit. nemini conced.

34 lib. 10. quod statutum contra ius valet, quando tali iuri potest derogari pacto, vel vel consuetudine aut renunciatione, alias secus. nec Barro. in dict. l. fin. col. 2. in quo se fundat Deci. dicit id, ad quod allegatur. nam loquitur in questione an valeat statutum, quod ingreditur religionem non succedat, & sic in questione de non succedendo. & distinguit, aut loquitur statutum de ingrediente, aut de iam ingresso. Et ad demonstrandum quod dictum statutum valet, arguit Bar. de statuto ad pactum affirmatiue. videlicet, quia sicut potest fieri pactum de non succedendo, saltem cum iuramento, ita possit fieri statutum. Et in quæst. sequæ. ad quam se refert, loquitur in pacto de non succedendo, imo potest retorqueri Barto. contra Decium dum facit differentiam inter pactum de succedendo, & pactum de non succedendo vt hoc tanquam non contra bonos mores firmitur iuramento dict. capit. quamuis de pactis in 6. las. in l. pactum. nu. 3. vbi dicit communem illud autem veluti contra bonos mores non firmitur iuramento secundum communem conclusionem de qua per gl. in l. si quando. C. de inoff. testa. in l. fin. & l. pactum quod dotali. C. de pactis. & in c. quamuis de pactis. Ale. consil. 28. Cur. iun. consil. 25. nu. 7. las. d. consil. 87. nu. 3. vol. 1. Viui. in d. verb. pactum. num. 5. Villab. in suis comu. opi. in verbo pactum. num. 1. Mod. Paris. consil. 36. nu. 1. quam differentiam etiam ponit Bartol. in d. consil. 8. col. 2. & ratio differuntis est in promptu, quia per pactum de non succedendo etiam iuratum, non tollitur facultas testandi ei cui fit pactum, Bar. Roma. & Mod. in d. l.

in d.l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verbo. obli. Dida. in repet. c. quamuis in initio tertie partis relectio nis. nume. 3. dicens id frequentiore Doctorum calculo esse receptum. Pacto vero de succedendo certum est, tolli liberam testandi facultatem. & sic quod pacti de succedendo, non comprobetur statuto, ut idem opere- tur oppositum in o. posito quod propositum in pro- posito. vulg. l. fi. §. fi. de leg. 3.

Secundo modo respondetur dato citra veri præjudi- cium, quod statuto, seu consuetudine possint admitti huiusmodi pacta, quam opinionem late prosequitur Tiraquel. quæstio. 4. de iure primogenito. & quæstio. 6. nume. 23. & quæstio. 7. nume. 6. & 7. motus potissime ex dict. l. licet. C. de pactis. ut sicut illa lex admittit inter milites huiusmodi pacta, ita aia lege & sic statuto vel consuetudine possint inter priuatos admitti. cuius legis argumentum facile posset tolli, propter rationis diuersitatem: nihilominus præmissis stantibus dicitur
35 † quod non valet argumentum regulariter à statuto, seu consuetudine, ad pactum affirmatiue; videlicet hoc potest fieri statuto, vel consuetudine, ergo & pacto. & econtrario à pacto, ad statutum negatiue, videlicet non potest fieri pacto, ergo nec statuto, quia non est bona consequentia regulariter Barro. in l. omnes populi. nu. 26. ff. de iust. & iure. & in l. 2. col. 2. C. quæstio longa consuetud. l. si late in auct. præterea. nume. 15. C. unde vir & vxor. Hippol. in rubri. de probation. l. nu. 34. latissi- me Euerardus in suis locis lega. libus. car. 89. vbi etiam responder ad d.l. non est impossibile. ff. de pactis. Deci. in terminis nostris in pacto de succedendo. in l. nec ex prætorio. nume. 8. ff. de reg. iur. post Arg. consil. 66. col. fina. l. as. d. consil. 87. nu. 3. versic. & per hoc tenet vol. r. Tiraq. in d. q. 6. r. u. r. pulchra apostilla ad Barro. in d.l. non impossibile dicens, quod in his que sunt contra le- gem plus potest lex quam pactum. nonnunquam ta- men etiam valet argumentum à statuto ad pactum ne- gatiue, videlicet statutum non potest aliquid facere, er- go nec pactum cum in multis casibus in præiudicium paciscentium possit aliquid fieri per pactum quod non posset per statutum, ut pluribus exemplis comprobat Rip. in l. nemo potest. nume. 71. ff. de leg. 1. Aliquando etiam admittitur argumento à pacto ad statutum seu consuetudinem affirmatiue & negatiue teste Afflic. Decis. 315. nume. 11. & 13. post gl. Bal. & Imo. per eum allegatos. Gra. decis. 102. nu. 11. & 17. Io. Crocus consil. 372 nu. 27. Nec repugnat † quod dicitur, huiusmodi, pa- cta de succedendo non esse contra bonos mores im- probatos à iure diuino (naturali) seu Canonico, sed de iure ciuili tantum, ut concludit Dec. locis supra ex ad- uerso adductis, quia in contrarium faciunt scripta Bal. in dict. l. pactum. col. 2. versic. quinto oppono dicentis,
37 Pactum de futura successione esse contra † ius diuinum, & Salicetus ibi expresse dicit nu. 5. Pactum de succeden- do non validari iuramento, quia est contra bonos mo- res & nutrit peccatum, dicens ita tenere Canonistas. & ponit quatuor rationes, ex quibus arguit huiusmo- di pactum esse contra ius diuinum, naturale, & ciuile, nutriend peccatum. ideo esse omnino improbatum, sequitur Alexan. in dict. l. pactum. in primo notab. & colum. 2. versic. aduerte tamen, & clarius dicto consil. 28. nume. 6. volumi. 3. lason in dict. l. pactum. nume. i. vbi dicit, pactum de futura successione esse contra bo- nos mores, etiam de iure Canonico duplici respectu. Primo quia inducit vorum captandæ mortis, hoc enim est contra ius naturale, mortem liberi hominis appetere. Inter stipulantem. §. sacram. versic. homo liber. ff. de verbo. obli. g. per quem text. in terminis nostris ita dicit Cagno. in dict. l. fina. nume. 31. & 32. C. de pactis.

Secundo istud pactum est contra ius ciuile & natu- rale, quia aufert liberam testandi facultatem. l. prima. C. de sacrosanct. ecclesiis. quem refert & sequitur glo. in capitel. ad audientium. de rescriptis. & in dict. l. pa-

ctum. C. de pactis. addens non solum dici torpe pacti illud quod fit contra ius seu naturam, sed etiam illud per quod impeditur libera facultas disponendi de re- bus suis † quia testamentum seu facultas testandi, quo- ad eius substantiam est de iure gentium, licet quo ad so- cietates sit de iure ciuili Barro. in l. interdum. nume. 7. ff. de condit. indebit. quem refert Deci. consil. 357. nume. 5. consil. 361. nume. 6. vbi loquitur in materia no- stra. & consil. 403. nume. 14. Brun. de statuto exclusiue foeminarum in primo articulo. q. 3.

Nec his sunt contraria que scribit Barro. in d. consil. 72. quia loquitur in conuentione certarum rerum fa- cta inter eos, qui habebant potestatem legis condende, & non de futura successione.

Nec mouere potest quod dicitur de Esau, qui pro- pter escam vendidit primogenita Gen. capitu. 25. in fi- dinus Paulus ad Hebr. capitu. 12. quia illud fuit, vt se- cundum electionem propositum Dei maneret, & ad- impleretur scriptura dicens, quia maior seruiet mini- ori. Paulus ad Romanos. capitu. 9. glo. fina. in fin. in cap. quam periculum. 7. quæst. prima.

39 Vel potest responderi, † quod ibi fuit venditio iuris sibi competentis propter primogenituram, quod ius apud Iudeos respiciebat successionem in vniuerso, sed erant quedam prærogatiue, seu præminentie que primogenitus debebantur, de qua prærogatiua loquitur textus Genes. capitu. 27. & Deuterono. capitu. 25. & late Tiraquel. in dicto tractatu Primogenituræ, in præ- 40 fatione nume. 12. & sequen. Accedat etiam quod † iu- ri primogenituræ renunciari potest, illud que etiã ven- di, vt late differit idem Tiraquel. in dicto tractatu pri- mogenituræ quæstio. 24. vbi tractat de renunciatione, & quæst. 29. vbi loquitur an ius primogenituræ vendi possit.

Nec obstat quod econtrario dicitur, huiusmodi pa- ctum virtute iuramenti valeat omni meliori modo quo potest. dic. l. cum pater. §. si filius matrem. ff. de leg. 3. cum similibus, quia in casu nostro contrarium ten- nit Alexan. dict. consil. 28. nume. 4. & clarius nume. 7. versic. & licet quandoque, & ea mouetur ratione, quia si iura volunt quod hæc conuentio nullius sit mo- menti dict. l. ex eod. C. de inutilibus. stipula. ergo nullo modo valere potest, nam si aliquo modo valeret, non diceretur nullius momenti, sed aliquid & produ- cere: aliquam obligationem contra. dict. l. pactum.

41 C. de pact. Hinc videmus, quod † iuramentum inter- positum super donatione omnium bonorum præsentium & futuro-um non operatur, vt valeat saltem re- spectu præsentium, ex cr. briore sententia de qua per Doctores in dict. l. stipulatio hoc modo. ff. de verb. ob- ligationi. Nec ratio ambiguitatis allegata per Aque- n. habet locum saltem respectu præsentium, quorum si facta tenum donatio fuisset etiam sine iuramento, sub- sisteret. Nec nocet Barro. dict. l. fina. nume. 11. Gozad. dicto consil. 89. quia Bartoi. & Gozadinus loquuntur in promissione bonorum post mortem, que iuramen- to confirmatur, nos autem sumus in pacto de succedendo imprecato quod iuramento non firmatur nam postquam non firmatur iuramento si interponatur est inutile, & habetur pro non apposito argumen. l. non dubium. C. de legibus, & ex præmissis tollitur con- clusio posita per Curti. luni. consil. 98. nume. 6. & 7. quod reuocatio generalis non trahitur ad conuentiones seu donationes causa mortis iuratas, que conclusio non est vera cum iuramentum positum in donatione cau- sa mortis reguletur secundum eius naturam, ita vt non tollat facultatem reuocandi, argumen. l. fina. C. de non nume. pecun. ita in terminis nostris responder las. cõf. 60. colum. 5. volum. 3. cuius tamen dictum nunc non discusso.

Nec contraria opinio adiuuatur ex eo quod dicitur, hac conuentione hæredes teneri ad intercessa actione in fa-

in factum secundum Bartolum dicto consil. 72. numero 2. in fin. & quod habetur in l. si quis ita. §. ea lege. ff. de verb. obliga. & in l. ea lege. C. de conditio. ob causam, quia Bartolus & dicta l. loquuntur in donatione certæ rei, quæ donatio non improbat a iure, non autem sumus in contractu a iure, reprobato, & quod non detur actio ad interesse facti text. in dicta l. stipulatio hoc modo, ubi stipulatio pœnalis appositâ pacto de futura successione non valet, etiam ratione pœnæ promissæ, concordat gloss. in dicta l. ex eo. C. de inutilibus stipulationibus. & ratio est, quia ex dicta conventionione nulla actio, nullaque obligatio oritur, omniâque in ea appositâ nullius sunt momenti, nihilque in ea scriptum est observandum dicta l. pactum quod dotali. & l. fin. in illis verbis, nihil observari volumus. C. de pactis.

43 ¶ & clarum est dictionem nihil esse vniuersalem negatiuam. l. si is qui ducenta. §. vtrum. ff. de rebus dubiis, las. in l. prima. numero 82. ff. de vulg. & pupil. substitut. idem de dictione nulla dicit Dec. in cap. ex ratione column. 4. versu. confirmatur hoc, de appellationibus & sic nec ad interesse tenebuntur, & illa verba nullius momenti, de quibus in l. ex eo. C. de inutilib. stipulationibus infringunt stipulationem ipso iure. l. 2. & ibi gloss. & Doct. C. quando proque non est necesse, & nota. in cap. ad aures de reuoc. scriptis. ¶ Nam potentior est vniuersalis negatiua, quàm affirmatiua, cum negatiua magis neget, quàm affirmatiua asserat. l. hoc genus. & ibi gloss. ff. de cond. & demonst. per quam ita notat. Castr. consil. 170. in fin. in antiq. Brun. de statu exclus. fœmin. in 6. articuli princip. questione. 26. column. 6. & quod non detur actio ad interesse nominatim tenuit Baldus in dicta l. cum Archimedorum, column. fin. versu. sed nunquid per consuetudinem. C. vt in possessionem legatorum, quem refert & sequitur las. in dicta l. pactum numero 2. per illum text. Cornens dicto consil. 60. litera i, & r, volumin. 2. Tiraquel. in dicta sexta quest. numero 20. in fin. Parisi. dicto consil. 24. numero 80. & aliis pluribus seq. volum. 2. Et ex istis respondetur ad consil. Soci. Iun. 143. vol. primo qui loquitur in promissione continuare donationem bonorum præsentium, & reseruata quadam quantitate de qua possit disponere.

Non nocet vitium fundamentum, quo contentur ¶ dispositionem. l. licet extendi & locum habere in conventionione facta inter has Magn. personas exercitio militari deditas, Deci. dicto consil. 516. cum aliis supra adductis, quia in casu nostro non constat hos Dominos contrahentes fuisse deditos exercitio armorum tempore conventionis, quod requirebatur, secundum Deci. dicto consil. 516. & Roman. consil. 43.

Secundo respondetur Decium loqui in conventionione facta inter Magnificos viros, habentes potestatem legis condendæ in suis oppidis, teste etiam Ruin. consil. 99. column. penult. versu. non obstat insuper volumin. primo. quæ potestas non est in istis Magn. Patruo & nepote contrahentibus, cum recognoscant superiorem, ne habeant iura regalia, ergo in eis non militat consil. Decii. Vel & tertio responderi potest, veram & communem opinionem esse in contrarium, videlicet, ¶ priuilegium de quo in dicta l. licet, non competere, nisi militibus in castris degentibus, ita tenet gloss. Angel. Salicet. Alexand. las. Curti. & magis communiter Doctores ibi, quibus addo Galiaul. in l. centurio column. 3. & 4. ff. de vulg. & pupil. sub. vbi dicit hoc priuilegium & aliud, testandi quoquomodo voluerint non competere omnibus pergentibus ad prælium, sed dumtaxat de publico conductis, & ad præ-

liandum destinatis, idque suadet ex eo, quod milites proprie dicuntur qui sunt in actu militiæ, Baldus in l. filius famil. §. veterani, c. de princip. ff. de procur. & in terminis dicta l. licet. scilicet Bened. in repet. dicti capitul. Rainutius versu. col. duas habens filias numero 203. de testamen. Boeri. dicta decis. 204. numero 15. Nec obstat quod textus in dicta l. licet prohibeat priuatos, & non in dignitate constitutos, qui non dicuntur priuati, secundum gloss. in dicto capitu. fina. distinct. 4. quia text. allegatus per illam gloss. in capitu. qui contra. 24. quest. prima dicit contrarium, dum ponit duo genera priuatorum, videlicet, nobilium & ignobilium, & tamen nobiliter dicuntur in dignitate constituti, cum Nobilitas sit dignitas, Bartolus in l. prima. numero 46. C. de dignitatibus libr. 12. quem refert & seq. Tiraq. de nobilit. capitu. 20. numero 85. Ideo illa dicitio priuatos, de qua in dicta l. licet, sumitur a Decio, pro non priuilegiatis. Nec aduersus quod gratia agnationis conservandæ admittantur huiusmodi pacta secundum Boer. dicta decis. 355. numero 3. quia loquitur in donatione omnium bonorum aliquo reseruato, de quo possit testari, Minus nocet, quod dicitur hanc conventionem esse factam in regione vlttramontana, in qua confirmantur huiusmodi pacta consuetudine, quia respondetur non constare de allegata consuetudine, & dato quod constaret, non porrigeret vires suas ad bona sita in Ducatu Augustæ, Bartolus in l. pactum in fin. C. de collationibus. Baldus in l. 2. column. fin. versu. col. alij vt Ioan. C. quæ sit longa consuetudo, & reliqui cumulari per Tiraq. in dicta sexta questio. numero 23. quibus addo Bartolus expresse id tenentem in l. cunctos populos in sexta quest. princip. in fin. numero 33. C. de summa Trinita. & fid. Cartho. loquentem in statuto excludente fœminas propter agnatos, & concludentem illud esse iniquum, & non extendi ad bona existentia extra territorium statutum, quem refert & sequitur Dec. consil. 13. numero 7. vbi dicit istam esse communem opinionem, faciunt dicta per Soci. consil. 73. numero 18. volumin. primo. & consil. 73. numero 3. & 4. volum. 3. & secundum hanc secundam opinionem censuit Senatus prædictam conventionem veluti de hæreditate & successione vniuersali non subsistere, nec iuramento firmari.

S Y M M A R I V M.

- 1 Penas criminum capitalium, seu ipsa crimina capitalia remittere delinquentibus nisi de iure communi, solus supremus Princeps potest, vel eius iura habens, etiam ex aliqua causa.
- 2 Principes, Comites, Barones, Imperatorem superiorem recognoscere, non possunt regulariter sanare restituere.
- 3 Vicarius Imperij non potest remittere delictum capitale, seu indulgere, nisi in privilegio Vicariatus essent verba hoc importantia, prout in Privilegio Serenissimi Ducis Sabauidæ.
- 4 Remissio seu restitutio quæ fit ex misericordia a solo Principe fieri potest, quæ remittere peccata est supra legem.
- 5 Inuestiti cum mero mixto imperio, & omnimoda iurisdictione sunt Iudices ordinarij locorum, de quibus inuestiti sunt.
- 6 Iudex ordinarius inferior a Principe non potest penam remittere, vel ommittere, sed penam imponere & exequi debet.
- 7 Iudex debet prout iustum & legitimum videtur, secundum legem dispositionem decernere, innocentes absolueret, & reos punire.

- 8 Index inferior a Principe, ubi sibi po⁹ sententiam condemnatoriam constare de innocentia cond. annati, non possit illum restituere.
- 9 Princeps referuando in inuestituris suorum Vassallorum iura superioritatis & resorti, videtur sibi referuasse saltem secundas appellaciones, tam in civilibus, quam in criminalibus.
- 10 Solemnitatum a iure requisitarum defectu, vitatur actus, vel privilegium, nullamque fidem facit.
- 11 Concesso vno ex iis quæ alicui competunt ratione domini, vel specialis reservationis, ita intelligitur esse concessum, vt ius aliud remanens concedenti ex ipsa concessione nullatenus violetur.
- 12 Regalia etiam si alicui concessa sint in genere, non tamen videtur concessa ea, quæ Principi referuata sunt in privilegium coronæ Principalis.
- 13 Princeps nullo modo potest concedere regalia in preiudicium successorum.
- 14 Regalia an possit a Vassallo aduersus Dominum prescribi.
- 15 Prescriptio, & consuetudo in pluribus differunt.
- 16 Prescriptio tanti temporis cuius initij memoria non extat, quo modo probanda.
- 17 Fama, & publica vox, quomodo probanda sit.
- 18 Testis subditus, & debitor non probant.
- 19 Iura incorporalia, sine scientia, & patientia non prescribuntur, quemadmodum corporalia sine possessione.
- 20 In prescriptioe tanti temporis, cuius initij memoria non extat in contrarium, an scientia aduersarij probatio de necessitate requiratur.
- 21 In prescriptioe temporis immemorabilis, cuius vsui & exercitio ius resistat, requiritur scientia & patientia superioris.
- 22 Ignorantia presumitur in his, quæ non publicè sunt sed occultè.
- 23 Voluntas ex actu etiam nullo declaratur.
- 24 Ignorantia iuramento probatur.
- 25 Presumptio iuris, & de iure ubi resultat non admittitur probatio in contrarium, fallit ut num. 33. & seq.
- 26 Testes deponentes de prescriptioe tanti temporis, cuius initij memoria non extat in contrarium, debent saltem agere 54. etatis annum, alias non dicuntur legitimi.
- 27 Prescriptio tanti temporis, cuius initij memoria non extat, non inducitur propter malam fidem.
- 28 Paria sunt scire, vel scire debere.
- 29 Quod meum non est, scire debeo ad alium pertinere.
- 30 Error iuris dicitur error in iustis, & tribuit malam fidem.
- 31 Mala fides probatur ex iniustitia, & invaliditate tituli.
- 32 Solemnitas inepte seruata quando actum vitiet, & quando non.
- 33 Lex ubi requirit certas qualitates in actu, in quo inducit aliquam presumptionem, semper admittit probationes quod actus non sit talis.
- 36 Habilia omnia presupponuntur, ubi de aliquo disputatur.
- 37 Possidere quis presumitur ex causa preambula, vel titulo in actis productis.
- 38 Titulum invalidum producens contra se ipsum habet presumptionem, quod nullum meliorem habeat.
- 39 Possessionem, vel quasi, qui se adeptum fuisse asserit ex aliqua causa, non sufficit quod probet se fecisse illos actus possessorios, seu quasi, sed debet probare, quod ex allegata causa privilegiata illos fecerit.
- 40 Tunari quis non debet ex eo quod impignare conatus est, quod limitatur.
- 41 Prescriptio, vt valeat probandum est omnino eam fuisse perfectam ante licentiam motam.

DECISIO CL

- F In indulgenti, & remittendi penas criminum capitalium, an aliis, quam supremis Principibus competere possint.

Nhac quæstione litis mota Magni Comitibus Valpergie, & Sancti Martini aduersus Fiscum, qua contendunt eis licuisse, licereque penas criminum capitalium in eorum Comitibus commissorum remittere, delinquentibusque indulgere, non miris lector

acutissime, si solitum morem disputandi non obseruo, cum de industria iniunctum fuerit per communes conclusiones procedere quanquam ex responsionibus quæ adducta in contrarium dantur, satis disputatum esse diceretur. conclusum itaque fuit non licuisse, nec licere rationibus infra scriptis.

- 1 Prima igitur erit conclusio huiusmodi criminalis, seu eorum penas remittere nullum nisi solum supremum Principem, vel eius iura habentem, etiam ex aliqua causa posse. l. delegati, in fin. l. moris. §. sed enim l. diuus la 2. & l. ad bestias. ff. de penas, & l. prima. §. fin. ff. de quæstionibus per quæ iura ita notat Baldus in l. imperium, column. 2. ff. de iurisdic. omnium iudic. Iacob. a Sancto Georgio in sua inuest. in verbo Principes verficu. quarta specialitas, & verficu. decima septima specialitas, & in verbo cum mero & mixto imperio, post Bartolus in l. acta. §. de amplianda. ff. de re iudic. & in l. prima §. de qua authen. restitutione. ff. de postul. Bossi. de Princip. numero 227. & late de remiss. ex sola clemen. Princip. post hæc scripta visus, plures alios citat Neuiss. consilio 83. numero 5. verficulo & licet nemo inferior. Salic. in l. cum indulgentia numero 2. verficul. ego puto. C. de sentent. passis. Ioan. de Amic. consilio 89. column. prima. in quibus locis concluditur regulariter. Comites, Barones, & alios vassallos recognoscentes Imperatorem, multo magis alium inferiorem non posse famæ restituere, & delictum indulgere, sed id ad solum Principem spectare, Bartolus in l. non omnes. §. qui transfugit. ff. de re milit. in l. ambitiosa, numero 8. ff. de decret. ab ordine faciendis, dum allegat text. in dicta l. non omnes. §. a barbaris. sed debuit allegare. ff. fin. qui eo in casu admittit posse indulgeri concurrentibus omnibus de quibus in dicto §. final. cui adde eundem Bartolus in l. prima. §. cum quis. ff. de quæstionibus, & in l. infamem column. fin. ff. de public. iudic. Baldus in l. Cassius column. 2. ff. de senatoribus. Luc. de Penna post Iserniam per eum relatum in l. contra publicam, column. 2. verficul. 6. & 17. C. de re milit. libr. 12. Mart. Laud. in tracta. de Principe, verficu. 219. Imo dicit Felinus in capitu. quæ in ecclesiis numero 32. & sequen. de constitutionibus & in capitu. cum te, numero 14. & 15. de re iudi. post Baldus Castr. & Ancharan. per eum allegatos, 3 quod Vicarij Imperij non possunt remittere, seu indulgere, nisi in privilegio vicariatus essent verba hoc importantia, prout sunt in privilegio Sereniss. Ducis nostri. Hinc expresse dicit Bartolus in l. si quis vitro, numero 2. ff. de quæstionibus, quod restitutio, quæ fit ex misericordia, a solo Principe fieri potest. Rubric. late consilio 50. ubi consultuit in causa
- 4 Crescentini, & præmissorum ratio est, quia remittere peccata est supra legem, vt in euange. Matth. capitu. 10. Marci, capitu. primo. Lucæ, capitu. 5. a que lege ciuili solus supremus Princeps, vel qui supremi iura obtinet, est solutus. l. Princeps. ff. delegibus, & l. digna vox. C. eodem titulo, reliqui vero legi sunt subditi, Paul. ad Roma. capitu. 13. & prima Petri capitu. 2. at remittere penas est quid contra legem, imo naturam, vt not. Inno. in capitu. cum P. tabellio. numero 2. de fide instr. ergo ab inferioribus

ribus a Principe id fieri non potest hinc refert Bossi. in d. d. titu. de remed. ex sola clem. Princ. num. 51. se vidisse tempore quo Gallii. dominabantur illi. Dacatui, quendam subditum feudarii suspensum cum gratia solio annexa.

Secunda erit recepta conclusio, quod cum prædicti D. Comites fuerint ab Illustriss. Ducibus Sabaudie de d. d. s. Comitatibus, cum mero mixto Imperio, & omnimoda iurisdictione a tanto tempore, & citra, cuius initij non extat memoria in contrarium, respectue inuestiti, propterea dicuntur in se suscepisse iurisdictionem, & aequitatis statuendam necessitatem, gloss. in l. prima. in verbo potest, vbi Bartolus Baldus & Modernus. ff. de iurisdictione. omnium iudic. l. numerum. §. iudicandi. ff. de muneribus & honoribus §. suntque Iudices ordinarij ipsorum locorum, Innocen. in capitu. ceterum column. 2. versicul. item ordinem iudicarium, vbi Abb. numero 13. de iudiciis, Afflic. de prohib. feud. alienat. per Fed. §. præterea numero 19. & 20. & de pace iuramen. firm. §. iudices numero 2. Bartolus in l. si vni. versicu. quinto quarto. ff. de re iudic. & in extrauag. qui sint rebelles, in verbo retellendo. versicul. sed omnes isti, Baldus in l. primo versiculo septimo quarto. ff. de offic. consul. Abb. in capitu. prudentiam, numero 12. de offic. delegat. quos refert & sequen. Brunus consil. 103. column. 3. & consil. 37. numero 13. Card. in clemen. pastoral s. §. denique num. 7. de re iud. Præpo. in titu. de pace tenen. & eius violat. colum. 4.

Si igitur huiusmodi vassalli dicuntur suscepisse iurisdictionem, & aequitatis statuendam necessitatem, tanquam iudices ordinarij coguntur ius dicere proinde non possunt penam remittere l. penam, cum similibus. C. de penis. capitu. irrefragabili. de offic. ordinarij, per quem textus iur. Card. Zabarel. in capitu. primo. numero 2. de offic. ordinarij, nec possunt legi derogare. l. normam. C. de offic. prætorio, Socin. consil. 20. column. prima. inter consil. Curtij. Senten. mandatum enim iurisdictionis ad hoc non extenditur. Afflic. in titu. quæ sint regalia, in verbo poenarum, numero 17. post Cynum in l. præses. C. de transact. & quinimo debent, prout eis iustum & legitimum videtur, secundam legum virtutem decernere, innocentes ab soluere, & reos punire, vt in authent. vt iudices sine quoquo suffrag. §. eos autem, & §. quod autem, in authent. vt iud. non expectent sacras iuss. & §. omnibus, in authent. de iudiciis. & immo etiam si post sententiam condemnatoriam constaret de innocentia condemnati, non possent vii inferiores a Principe illum restituere, l. prima. §. si quis vltro, vbi Bartolus fide questionibus & Angelus in l. qui de crimine, colum. 2. ff. de accusationibus multo minus penam remittere. ex quibus duabus conclusionibus apparet præfatos Comites iure non posse delicta publica indulgere, & gratias facere.

Premissa confirmantur: quia tam ex pronuntiatione, de qua in actis, & quam ex inuestitis productis parte factis, in illis verbis, salvo iure Illustriss. Ducibus, superioritatis, & resorti, & quocunque alio constet præfatum Illustriss. sibi referuasse ius superioritatis, & resorti, & sic saltem secundas appellationes, tam in civilibus, quam in criminalibus, Iason consil. 161. column. secunda volumin. secunda Guid. Pap. questio. 518. 551. column. 3. Rubeus consil. 50. numero 10. ergo ipsi Domini non possunt indulgendo euertere, aut mutare huiusmodi appellationis, quia in istis, quod non licet directo, non admittitur per indirectum. l. si optio. ff. qui & a quibus manum. libr. non fiant. & l. si ex duo-

bus. ff. de nega. gest. Nam concessio aliquo, omnia censentur concessa per quæ perueniunt ad illud l. fin. ff. de offic. eius cui mand. est iurisdict. & l. 2. ff. de iurisdictione. om. iudic. sed si prædicti Comites ius haberent indulgendi, per indirectum tollerentur appellationes princip. spectantes quod non licet vt supra diximus, ergo dicendum est, ius indulgendi non competere.

Non obstat quod ex aduerso dicitur, & primo tale ius ipsis Dominis Comitibus competere vigore præsentis privilegij imperialis in actis producti, quo dicitur concedi huiusmodi authoritas indulgendi, quia illud non facit fidem cum careat solemnitatibus debitae iure requisitis, præcipue Epistolam, sigillo, & subscriptione concedentis, & Notarij, quorum defectus reddunt ipsum & privilegium inutile atque inefficax iux. not. in l. bene a Zenone §. quæ omnia. C. de quadriennij præscript. & per moderniores in capitu. primo. de fide instrum. & in capitu. inter delictos eodem titu. Abb. in capitu. cum causam column. 2. de probationibus, Paris. in terminis fere nostris, in consil. 114. column. 2. volumin. primo, & dato quod esset solenne, apparet illud esse limitatum ad expressa tantum, inter quæ non legitur concessa huiusmodi facultas indulgendi, ideo ad hoc non extenditur vulgata. l. in agris. ff. de acqui. rer. dom. & l. quicquid adstringendæ. ff. de verb. obligat. Lucas de Penna in dicta l. contra, column. 7. in princip. C. de re milit. libr. 12. vbi dicitur quod in iis quæ competunt alicui ratione dominij, vel specialis referuacionis, concedendo vnum ita intelligitur esse concessum, quod ius aliud remanens concedenti ex ipsa concessione nullatenus violetur. l. si domus. ff. de servit. vrb. præd. capitu. quod ad translationem, vbi Abb. in vltim. notab. de offic. deleg. quem refert & sequitur Dec. consil. 85. column. 3. in fin. Isern. in titu. qualiter olim feudum poterat alienari. §. donare, & immo si essent concessa regalia in genere, adhuc non venient ea quæ sunt reueruata Principi præcipua in privilegium coronæ Principis, vt late disputat Lucas de Penna in dicta l. contra publicam column. 7. C. de re milit. libr. 12. dicens hanc opinionem videri veriore, quam etiam tenet Afflic. post Lucas de Penna, & Lauden. per eum relatos in titu. quæ sint regalia, in rubr. numero 68. & admissio citra veri noxiam, talia facultatem indulgendi fuisse in dicta privilegio concessam, attamen non nocuisse Illustriss. Ducibus, tunc & nunc respectue supremis & directis dominis ipsorum aduersantium, cum privilegia semper intelligantur sine præiudicio tertij l. prima §. merito, & §. si quis a Principe. ff. ne quid in loco publici. quinimo & nec in præiudicium successorum ipsius concedentis potuissent concedi secundum Baldum in titu. de pace constitutu. in verbo amplius, quem refert & sequitur Felinus in capitu. primo. numero quinto de probationibus & in capitu. ad audientiam, numero 5. de rescriptis, Afflic. in titu. quæ sint regalia, in rubr. nume. 61. Ruin. consil. 91. num. 11. volum. 1. dicentes, Principem regalia, maxime similia non posse concedere in præiudicium successorum, ergo ex enunciato privilegio nullum possunt sumere fundamentum.

Nec prædictos Comites tueri enunciata præscriptio tanti temporis cuius initij memoria non extat in contrarium, & quia omnia disputatione, an huiusmodi iura regalia possint a Vassallo aduersus dominum præscribi, cum text. in capitu. super quibusdam. §. præterea, de verbor. significat. qui dicitur basis Doctorum tenentium regalia posse præscribi, loquatur in consuetudine, non autem in præscri-

Q 2 pnone.

15 prione, † quæ in pluribus differt a consuetudine, gloss. in capitu. fin. de consuetudine, & ibi Ioan. Andr. Afflic. de prohibi. feud. alienat. per Fed. §. præterea Ducatus numero 4. Iacob. a Sancti Georgio de homag. numero. 34. Bartolus in l. 2. numero 11. C. quæ sit longa consuetud. cum etiam tale ius indulgendi tanquam suprallegem sit reseruatum Principi, in signum supremæ potestatis, quod non potest aliquo tempore præscribi, vt late concludit Iason post alios per eum relatos in l. imperium column. octaua, versicul. limita dictam communem. ff. de iurisdic. omnium iudic. Felin. in dicto capitu. cum te column. 5. versic. quia nulla præscriptio, de re iudic. Guid. Pap. quæst. 416. in princip. potest multisario responderi.

Primo quod dicta præscriptio non est formaliter, 16 nec concludenter probata, † nam ad hoc vt testes concludenter, probent talem præscriptionem debent necessario deponere quod semper viderunt, & audierunt ita esse, nec vnquam viderunt nec audierunt contrarium, & quod communis est & semper fuit opinio, vox & fama quod sic fuerit, & quod non extat contrarij memoria, hanc formam tradit iureconsaltus in l. si arber. in fin. ff. de probat. & gloss. hñi. communiter approbata in capitu. primo. de præscriptio. in 6. Balb. post alios per eum relatos in suo tractatu de præscriptionibus in 3. parte, column. 31. Iacob. a Sancto Georgio de homag. numero 29. Paris. consil. 27. numero 96. & consil. 104. numero 121. & sequen. consil. 112. numero. 22. volumin. 2. post Abb. Alexan. Corneum, Felin. Cuman. & alios per eum relatos, Alexan. consil. 136. numero 13. volumin. 2. quem citat & sequitur Casan. in consuetud. Burg. fol. 28. numero 9. Ruin. consil. 66. numero. 22. volumin. 3. Curt. luni. consil. 61. numero. 11. præct. Pap. in forma libelli, in actione confessoria, in verbo seruitus numero 20. in fine. Felin. consil. 2. numero 8. Sed in casu nostro nullus testium deponit secundum suprascriptam formam, & maxime sic fuisse & esse communem opinionem, & famam ergo non probant. ita in terminis concludit Signorolus consil. 17. numero 19. Et licet aliqui testes, videlicet quintus, septimus, octauus, & duodecimus conati fuerint deponere de publica voce & fama: attamen non concludunt, quia non deponunt de communi voce, & fama temporis immemorabilis, sed longissimi duntaxat; nec a quibus ortum habuerit, † nam originem habere debuit a personis fidedignis, & non suspectis. capitu. qualiter & quando. de accusationibus. Bartolus. in l. de minore. §. plurimum. ff. de questionibus. Dec. consil. 37. numero 9. & 10. Paris. in materia præscriptionis tanti temporis in dicto consil. 112. numero 25. & sequen. Accedat etiam quia non concludenter deponunt sed per audire dici. & non sunt integri testes, quia primus est ætatis annorum quadraginta quinque, & sic non legitimæ ætatis. Secundus subditus & emphyteota capitulantiū, & compater aliquo- 18 rum ex eis. Septimus & octauus sunt † affines & cognati, prætenduntque habere talem facultatem faciendi gratias. Duodecimus, subditus & debitor capitulantiū quo casu non probant vt concludit Paris. dicto consil. 112. numc. 28.

Secundo non est probata scientia & patientia Illustriſſi. Ducum, quarum probatio necessario ad probandam præscriptionem in iuribus incorporealis requiritur, quod infraſcripto inuitabili argumento probatur. Nulla præscriptio currit sine possessione vel quasi, vera, vel ficta, maxime ciuili. sine possessione. vbi gloss. ff. de vlcupationibus. capitu. sine possessione. de regul. iuris in 6. & ibi late Dynus &

Felinus in capitu. vigilanti. numero 6. de præſcriptionibus. Possessioque seu quasi in incorporealibus, sine scientia & patientia aduersarij non quantur, iuribus infra cumulandis. At in casu nostro non probatur aliqua scientia & patientia Principis ergo non potest dici probata dictorum Comitum huius iuris 19 indulgendi præscriptio. † Quod autem scientia & patientia aduersarij, in præſcriptione iurium incorporealis requiratur clare probatur l. quoties via. ff. de seruit. l. ratio. §. si iter. ff. de actio. empti. l. prima. §. denique. ff. de aqua pluuiæ arcen. & vbiq. Barto. ac in l. si publicanus. §. fin. numero 2. ff. de public. Oldr. consil. 254. numero 5. Baldus in l. 2. column. prima. per illum text. C. de seru. & aqua. dicens impossibile esse quo quasi possessio in iuribus incorporealis quærat sine scientia & patientia aduersarij. Iason consil. 81. numero primo. volumin. 3. & in l. Barbarius numero 52. ff. de offic. prætor. post But. in capitu. fin. numero 35. de causa possessio. & propriet. Salicetus in l. si vestigalia. numero 5. C. noua vestigalia. imo. non posse. Abb. in capitu. cum a nobis column. 4. de præſcriptionibus post Innocen. in capitu. cum P. Tabellio. de fide instrum. Paul. de Caſtr. in l. seruitutes. numero 9. ff. de seruitutibus. Alexand. consil. 136. numero 17. & 19. volumin. 2. & in consil. 16. numero 8. & 12. & consil. 94. numero 5. volumin. 5. post Caſtr. Angel. Cyn. Rayner. per eum allegatos. Baldus consil. 352. column. 2. volumin. primo Felinus in capitu. cum te. column. 6. de re iudica. Maria. Soci. in capitu. cum contingar. column. 3. & 4. de foro compet. Aret. in l. more. column. 3. versicul. tu dic. ff. de acqui. hered. Boer. decis. 264. numero 19. But. in capitu. peruenit. numero 16. de censib. quem refert & sequitur Iacob. de Sancto Georgio de feudis in verbo cum mero & mixto imperio. numero 24. dicens istam opinionem, quando quis feudaret intentionem in præſcriptione, esse veram, & in casu nostro Bertach. de gabellis in prima parte quæſtio. prima. column. 6. & 7. Roma. consil. 134. numero 16. & 18. post Bellamer. consil. 10. Paris. in capitu. de quarta. numero 15. de præſcriptionibus. Didac. in 2. relectio. regul. capitu. possessor malefidei, in initio numero 8. Crauet. consil. 134. numero 14. & de an. iq. tempo. par. 4. numero 130. & sequen. Post Abb. in consil. 23. column. 2. par. 2. Præct. Pap. in forma libelli in actione confessoria, in verbo seruitus aqueductus column. 6. quorum autoritatibus constat istam esse veram & communem opinionem, videlicet in acquisitione iuris præſcriptionis in iuribus incorporealibus regulariter debere probari scientiam & patientiam aduersarij. Nec huic conclusioni ad- 20 uersarij videtur alia conclusio, videlicet † in præſcriptione iurium incorporealis tanti temporis cuius initij memoria non extat in contrarium non requiri probationem scientiæ & patientiæ aduersarij, quam crebriorem attestatur Alexand. consil. 6. numero 6. & duobus sequen. lib. primo. post Baldum Angelum, Salice. Imo. Burri. Ioan. Andr. & Roman. per eum allegatos & consil. 24. numero 13. & tribus sequen. volumin. 5. quem refert & sequitur Felin. in capitu. cum nobis. numero 2. versicu. sed aduerte. & in capitu. de quarta column. penult. versicu. fallit in præſcriptione tanti temporis, de præſcription. post Paulum de Caſtr. in l. 2. C. de seruitu. Iason. in l. imperium. numero 2. ff. de iurisdic. omnium iudic. Balbus in tract. præſcriptionum. in 2. part. 4. par. princip. quæſtio. primo. column. penult. affirmans istam esse communem opinionem. Deci. consil. 85. numero 2. consil. 271. numero 3. consil. 341. numero 14. Sayſel. in l. more column. 4. ff. de iurisdic. omni. iudic.

ind. c. Curt. Iuni. consil. 158. numero 12. Paris. consil. 3. numero 54. volumin. primo Rube. consil. 21. numero. 6. & 7. Soci. Iuni. consil. 76. numero 94. volumin. primo. & consil. 6. numero 15. volumin. tercio. Didacus in secunda relect. regul. capit. possessor malefidei, in initio. column. 28. versiculo. tercio supra vsque in finem, D. Ro. l. a Valle consil. tercio. numero 102. libr. primo. Natta consil. 98. numero 19. Villalo. in suis commun. opinio. in verbo prescriptio. numero 222. & 245. Aug. Bero. consil. 115. numero 35. volumin. primo. quia hæc opinio, quæ receptior videtur, locum habet in prescriptione immemorabili, præcedens vero in alia minoris temporis, ita videtur distinguere Alexand. in dictis consiliis supra allegatis, videlicet, in 6. volumin. primo. & 16. volumin. quinto & clarius explicat Villalobos. dicto numero 221. nam quamplurimi ex Doctoribus citatis in priori conclusione loquuntur simpliciter de prescriptione, Vel & secundo responderi potest, hanc secundam communem conclusionem, scilicet, quod in prescriptione temporis immemorabilis non requiratur probatio scientiæ & patientiæ adversarii, & limitari non procedere in acquirendis iuribus incorporealibus, quorum usus & exercitio ius resistit: hanc limitationem ponit Didacus loco supra citato, column. penult. versiculo nisi coacte, post gloss. Domi. Rochum de Curt. & Modern. Paris. per eum citatos, ait in casu nostro ius resistit, vt supra probauimus, ergo probari debuit scientia, & patientia Principis, præsertim cum 22 in similibus gratis & quæ non publice fiunt, præsumatur ignorantia. capit. præsumitur, & ibi gloss. ff. de regul. iuris libr. 6. quem ad hoc notat Bellamera. d. consil. 10. column. 10. in fin. post Henric. Boic. in c. 1. de postulat. prælat.

Et dato circa veritatem præiudicium quod præsumeret scientia, nihilominus potest probari ignorantia per coniecturas & alias præsumptiones, cum vna præsumptio tollatur per aliam fortiorē l. diutius. ff. de reffitu. in integ. & l. non solum. ff. de ritu nuptiarum, Craut. de antiq. temp. part. 4. numero 131. versicu. oportebit probare de ignorantia, & in casu nostro probatur talis ignorantia, quia ex actis apparet Principem contradixisse, vbi notitiam habuit de similibus gratis, & hoc conungi potest ex captura illius Bolati, licet intularetur de assistentia tantum homicidij, vt deponit septimus testis partis, & sic pro casu non exigente poenam sanguinis, item ex processu contra Poletum in actis producto, de anno 1546. in quo fuit contradictum D. Comitibus ius non competere faciendi gratias. Et dato, 23 non tamen & concessio quod esset inefficax & nullus respectu aliorum Dominorum non vocatorum, attamen non tollitur quin ex tali actu, etiam si esset nullus declaratur eius voluntas, quod nolebat parti ipsos Comites facere huiusmodi gratias: quia ex eo actu etiam nullo voluntas declaratur. fin. ff. de rebus eorum. l. fundum §. fin. ff. de fundo instrumen. l. legatum. §. fin. ff. de adimen. leg. & item talis ignorantia potest probari per iuramentum Illustriss. Ducis, lalon late in l. 3. §. iurari numero 6. ff. de iureiurand. Marfil. in rubri. de probat. numero 124. capit. vt circa. §. super huiusmodi de electione libr. 6. & ibi Geminianus & Philip. Francus, Dec. consilio. 452. numero 26. attenta præsertim ipsius qualitate, non obstante præsumptione, ita singulariter voluit Anton. de Butrio in capitu. vidua de regularibus. vbi 25 dicit & quod licet contra præsumptionem iuris, & de iure admittatur probatio in contrarium, nisi per confessionem partis secundum Bar tolum in authent. sed iam necesse. C. de donationibus ante nuptias. Attamen hoc fallit in viro bene vocis, conditio-

nis, & famæ, quia admittitur ad probandum contra talem præsumptionem, per ius iuramentum, & cum refert & sequitur Marfil. in l. prima. ad questionem numero 12. & §. si quis vitro. numero 12. ff. de questionibus, & ratione talis ignorantie quatenus fuisset præscriptum, deberet restitui per ea quæ lata scribit Felin. in c. vigilanti de præscriptionibus.

Tertio quia testes nullam fidem faciunt, nam alii 26 qui non sunt ætatis legitimæ, & quia debent saltem agere annum 54. secundum Geminianum in capitu. primo column. 4. de præscriptionibus in 6. quem refert & sequitur Balbus in dicto tracta. fol. 16. column. 3. Paris. dicto consil. 27. numero 97. consilio 104. & consil. 112. numero 24. volumin. primo, Cassan. loco supra allegato. Aliqui & fere omnes deponunt de auditu. l. testium, & ibi gloss. alij singulares l. iustitandum, alij agnati siue affines l. parentes, alij in causa propria l. omnibus. C. de testibus, late Paris. dicto consil. 104. numero 135. & sequen. & consil. 112. numero 28. volum. primo.

Quarto, etiam quod testes deponerent conclusionem 27 de possessione tanti temporis cuius initij memoria non extat in contrarium, & tamen non potest dici inducta præscriptio propter malam fidem, quæ impedit omnem præscriptionem capit. fin. de præscriptionibus in 6. capit. possessor de regul. iuris in 6. Balb. in d. tract. de præscriptionibus. fol. 16. column. 1. & 2. Paris. dicto consil. 101. numero 3. & consil. 104. numero 124. & consil. 112. numero 23. volum. 1. post alios per eum relatos. Mala fides autem probatur in casu nostro, primo ex eo, quod primi qui incipiebant facere præsentas gratias sciebant, vel scire debebant, & quæ paria sunt l. qui fundum. §. seruus. ff. pro emptore. l. si duo & ibi Paul. de Castro. ff. de acq. hæred. l. quod te. ff. si cert. petat. Felinus in ca. cum nobis. numero. 1. de præscriptionibus. Ripa. li. 2. respons. capit. 12. numero 3. Baldus in §. vassallus numero 1. & ibi Aluarot. numero 2 si de feudo defun. fuerit controuers. int. dom. & agn. Iacob. Belu. in practica criminali in titu. de furtis, & latrocin. numero 12. Baldus in l. quicumque in princip. C. de seruus fugit. quod talis facultas ad eos de iure non pertinebat, sed solum Principi, iuribus supra adductis, ergo erant in mala fide. capit. qui contra, cum similibus de regul. iuris libr. 6.

29 Nam quod meum non est, debet scire ad alium pertinere. l. fin. C. vnde vi. Bald. consil. 201. volumin. 2. loquens in præscriptione regalium, facit regula l. culpa est. ff. de regul. iuris. Socin. in l. prima column. 2. versu. circa primum. ff. de acq. possess. c. non est sine culpa qui rei ad se non pertinenti fere immiscet: leges enim & constitutiones non licet ignorare l. leges. C. de legibus l. constitutiones. C. de iuris & facti ignorantia. Immo talia facta contra ius pro infactis haberi debent. l. non dubium. C. de legibus. c. quod contra ius, de regul. iuris in 6. nec in hoc casu iuris ignorantia accusat. l. iuris ignorantia, & l. iuris ignorantiam. ff. de iuris & facti ignorantia, & c. ignorantia de regul. iuris in 6. Ex tali enim ignorantia induceretur lata culpa, quæ dolo æquiparatur vulg. l. quod nerna. ff. de positi. l. magna, ff. de verbo. significat. Luccas de Penna in l. 1. column. 3. C. de deserto. libr. 12. & l. lata culpa. ff. de verbo. significat. Socin. in l. iuste possidet column. 1. ff. ad acq. poss. ff. Et in materia præscriptionis tanti temporis cuius initij memoria non extat, ita concludit Paris. dicto consil. 112. numero 33. volumin. primo. Bellamera. dicto consil. 10. column. 3. versicu. 3. requiritur. & hæc corroborantur, quia error iuris dicitur error iniustus, & tribuit malam fidem. l. nunquam l. 1. & l. si fur. §. 1. ff. de vfucapionibus. Bart. in l. Celsus column. prima eod. titu. ergo non currit præscriptio, licet in casu nostro de iuris scientia, non autem ignorantia apparent.

Senatus Pedemont.

31 † Sectio clare probatur mala fides ex iustitia & in ualiditate prætensi tituli allegari, & producti ut concludit Paris. d. consil. 101. numero 101. & 102. & seq. post Innoc. Bald. Imol. Ant. de Butrio. lo. de Mil. per cum allegatos, & clarius d. consil. 114. nume. 8. & seq. volum. primo, ubi loquitur de quadam scriptura producta per allegantem præscriptionem tanti temporis, quæ carebat subscriptione concedentis. Notarii, & sigillo quo stante infert assertam præscriptionem tanti temporis nihil prodesse, Quamuis enim talis præscriptio inducat præsumptionem tituli & bonæ fidei, id procedit quando aliter non apparet de titulo, secus quando constaret de titulo iniuncto & inualido, quia ex eo probatur mala fides, Bellamera. d. consil. 10. col. 13. versu. plus dico, & facit regula. Lex pressa. ff. de regul. iuris, & dicta per Ripam. in l. si constante numero 10. ff. sol. mat.

Non obstat regula l. vnica in princip. C. de rei vxo, 32 actio. † quia sicut illa actio de dote competit si stipulatio non fuit expressa, ita si stipulatio fuit expressa sed inutiliter, & hoc ex eo, quod quādo actus robur assumit aliunde quam ex illa solemnitate, & sic eius inepitudo non tangit vires actus, sed fundatur in aliis causis, tunc siue solemnitas fuerit omissa, siue inepte seruata valet actus, secus autem quando lex præsumit talem solemnitatem validam, tunc si appareat eam esse inceptam, viriat, ita declarat Fe in. in c. cum ordinem col. m. 2. versicu. sed aduerte, de re scriptis, quem refert & sequitur Cur. Jun. in l. edicta, num. 6. & 93. C. de edendo, & his conuenit regula. quod potui nolui, quod volui adimplere nequiu. l. multum interest. C. si quis alteri vel sibi. & capi. cum super. de offic. deleg.

33 † Nec adæquatur quod præsumptio, quod ex præscriptione tanti temporis præsumitur titulus dicatur iuris, & de iure, secundum Felin. in c. cum nobis. colum. 2. de præscriptionibus. & si contrarium tenuerit Philippus Franc. in c. 1. de præscriptionibus in 6. quem refert & sequitur Balbus in d. tractatu de præscriptio, fol. 16. colum. 1. dicens eius opinionem esse magis veram, attamen contrariam præsumptionem admittitur probatio in contrarium per confessionem partis secundum gl. off. in l. in contradiis in verbo nullo modo C. de non nu. pec. & in §. aliud in verbo priuilegium, in authen. de æqual. dotis, Bart. in auth. sed iam necesse. C. de donat. ante nuptias late Alciat. in tracta. præsumption. in 2. par. fol. 26. nume. 6. sed producus priuilegium minus solemnne fatetur contenta in eo. l. cum precum. C. de l. berali causa. Felin. in c. cum venerabilis. nume. 24. de except. & ibi Dec. colum. 26. versicu. quinta conclusio. & in ipso prætenso priuilegio est exclusa talis facultas cum restringatur ad expressa tantum. Inclusioque aliquorum sit aliorum exclusio. l. quæritum. §. Idem respondit. ff. de fund. instruct. & l. cum prætor. ff. de iudic. Ergo ex tali priuilegio probatur mala fides per confessionem ipsorum producentium. Accedat † quia contra præsumptionem iuris & de iure admittitur probatio per indirectum glo. communiter approbata in clementina prima in verbo fecisse narramus. circa medium de probationibus quem refert & sequitur Alexan. in l. A duo Pio §. si pignora. ff. de re iud. Felinus in c. quanto. nu. 4. de præsumpt. Soci. consil. 191. nume. 2. & consil. 254. num. 5. volum. 2. quo fit ut quamuis directio non possit probari, antiquitatem tanti temporis non habere vim tituli nec constituti, poterit tamen probari, quod tales præsumptiones non nocent, propter malam fidem quæ impedit præscriptionem, & sic, quod non est inducta præscriptio tanti temporis. & ratio est quia

35 cum lex requirit certas qualitates in aliquo actu, † in quo inducitur talis præsumptionem semper admittit probationes, quod actus non sit talis. ita concludit Bartol. in l. 1. §. & parui. ff. quod vi aut clam. per text.

in l. 4. §. condemnatum. ff. de rei iudi. Bartolus in l. di. uis. num. 1. ff. de testamen. milit. quem refert & sequitur Deci. in cap. ex parte, il. 2. colum. 3. versicu. 2. fallit. de offic. ielega. Afflic. decisio. 21. nume. 14. ubi stante statuto quod nulla exceptio possit opponi contra instrumentum, poterit tamen opponi quod non est instrumentum. Nam ut præscriptio inducatur, debet nus semper præsupponere certum suppositum, unde oritur talis præsumptio, ut cum dicimus patrem præsumi diligere filium, prius constare debet ipsum esse patrem, sic in casu nostro, ut in præscriptione tanti temporis omnia habilia præsumantur interuenisse 36 constare debet, quod † sit præscriptio, quia quoties de aliquo disputatur præsumuntur omnia habilia aliunde. l. qui testamento. ff. de testamen. & cap. 1. de etate & qual. sed quando apparet de titulo inualido & in iusto cessat bona fides, & apparet de mala fide quæ præscriptionem impedit. d. c. fina. ergo non probatur aliqua præscriptio.

37 Nec obstat † quod ex alio titulo quam ex prædicto præscriperint, quia ut scribit Paris. d. consil. 114. num. 23. volum. 4. hoc debet probari, cum in dubio præsumatur ex asserto titulo producto, arg. l. quædam mulier vbi glo. fin. & Barro. ff. de rei vend. Soc. l. consil. 15. nu. 7. volum. 4. Ale. de præsumpt. regula. 2. præsumptio. 23. Dec. consil. 442. num. 22. las. consil. 3. num. 3. vol. 1. Curt. in consil. 213. num. 55. Ripa resp. 1. num. 19. li. 1. per quem text. in terminis præscriptionis, ita not. Bellam. d. consil. 10. colum. 10. versicu. item & aliter respondeo, ubi post Innoc. in c. dudum. de decimis, dicit

38 quod ille qui producit † titulum inualidum, præsumptio est, quod nullum alium meliorem habeat, quia si haberet illum produceret & facit tex in l. 2. vbi Bar. C. de acq. pos. Bartol. in l. cellus colum. 4. ff. de vñcup. Bald. consil. 290. iste allegationes colum. 2. volum. 1. Paul. de Castro consil. 52. colum. mibi. 2. in fin. volum. primo, Alexan. consil. 50. numero octauo volum. tertio post Bartolum in l. prima. §. hoc in reidi 39 actio. tertia. ff. de itinere actusque priuato dicens quod † ille qui afferit se adeptum fuisse possessionem vel quasi alicuius iuris, ex aliqua causa, non sufficit quod probet se fecisse illos actus possessionarios vel quasi, sed debet probare illos fecisse ex illa causa, vel iure, cum igitur non appareat de alio titulo quam producto, & ille iniustus & inualidus sit, ergo nulla est probata præscriptio refragante mala fide.

40 † Non obstat quod parte fisci nullum possit fieri fundamentum in enuntiato priuilegio, cum illud conetur impugnare capitu. ex eo de regul. iuris in 6. quia non procedit quando aliquid impugnatur quoad aliquem iuris effectum, qui ex illo induceretur, ita limitat Felin. in capitu. capitulum, colum. 1. 3. versicu. limita octauo de re scriptis sicut in casu nostro in quo non simpliciter fuit impugnatum, sed in parte & passibus contra fiscum facientibus in reliquis vero acceptat. ergo & c.

41 † Quinto quia non est probatum præscriptionem tanti temporis cuius initij memoria non extat in contrarium fuisse, perfectam ante præsentem litem motam, & multo magis ante sententiam prolatam de anno 1546. prout probari debebat, alioquin non dicitur probata præscriptio secundum Bartolum communiter approbatum in l. cellus nume. 22. de vñcup. & in l. post. ff. de rei vend. Corn. consil. 136. literal. & consil. 247. literal. n. volum. 2. Felin. in capitu. licet causam. colum. 5. versicu. tertia causa de probationibus, & ratio est quia effectus præscriptionis consumitur in fine quando est perfecta præscriptio, & non ante Bar. in l. ab hostibus. §. sed qui simpliciter. colum. 4. ff. ex quib. ca. maio. in integ. restit. quæ refert & sequitur las. in l. is qui putat. num. 12. & 13. ff. de acq. hæred. ubi etiam loquitur in præscriptione tanti tempo-
cuius